

Ангел Даражанов
Васил Банов
Мирослав Козаров

100% Forex

УЧИМ И ПЕЧЕЛИМ ЗАЕДНО

Съдържание:

Увод

1-ва глава. Основни термини и понятия
Най-ликвидната стока са самите пари

2-ра глава. Теория на японските свеци
За вечната борба между бикове и мечки

3-та глава. Фундаментален анализ
Купувай при слух, продавай при новина

4-та глава. Графичен анализ
„Трендът е твой приятел”

5-та глава. Пропорционален анализ
Магията на числата

6-та глава. Индикатори и осцилатори.
Сложни думи за лесни печалби

7-ма глава. Техники и стратегии за търговия
...или формули за успех!

8-ма глава. Вълнов анализ
Анализирай заради успеха, а не заради парите!

9-та глава. Управление на капитала
Без математика не може...

Уважаеми читателю,

Тази книга по своята същност представлява добре систематизирано и достатъчно изчерпателно помагало за всестранна подготовка, необходима за опериране на международните финансови пазари. Целта ѝ е да Ви предаде в концентриран вид солидни знания и умения, за действия в реални условия на тези пазари.

Авторите са водещи специалисти в своята област, практики с голям опит, подготвили не един успешен трейдер. Това е може би най-значимият показател за ефективността на методиката и подхода, приложени в книгата, многократно потвърдени на практика. Тези методи са ясно аргументирани, за което несъмнено способстват ползваните теории на световно утвърдени учени и практики.

Книгата е предназначена както за професионални брокер-дилъри, така и за широк кръг читатели, желаещи да надникнат в тайнството на анализите, хора правещи първите си стъпки в инвеститорската професия. Тя е адресирана също така към студентите и професионалистите в икономическата сфера, които се сблъскват в своето ежедневие с проблематиката и зависимостите на валутните пазари, все още не съвсем разбрани и разгадани. Тази книга ще разкрие пред Вас движещите сили на пазара и техните признаци, значението на една или друга идея, концепция, теория и т.н. , съгласно световните авторитети на финансовата мисъл.

Настоящото издание съдържа кратки разшифровки на най-важните и употребявани понятия и термини, представляващи икономическата и финансовата основа на бизнеса. То е посветено на практическото ползване на изброените теории и техники на търговия. Разглеждат се няколко вида анализи и прогнози на валутните пазари, способстващи за приемането на ефективни инвестиционни решения.

Авторите подробно се спират на всички известни теории, ползвани и преподавани в най-реномираните бизнес-школи в света, с помощта на които е построена глобалната финансова система. Наред с това са представени и множество модерните индикатори и осцилатори, някои от които непубликувани до сега! Истинска и интригуваща колекция! Особен интерес предизвикват специфичните, авторски концепции разгледани в различни мащаби и зависимости.

И така, изданието е предназначено не само за всеки човек, интересуваш се от това, как е устроен финансовият свят, доколко е подреден или хаотичен, надежен или опасен, прогнозируем или непредсказуем.

Книгата, разглеждаща (не)послушните пазари е с повече практическа насоченост, и не е претоварена със скучни математически формули и постулати. Може да служи като учебно помагало. За глобалните финансови пазари е разказано изключително увлекателно, просто, и със завидна прецизност. И още нещо, непроизволно, но четейки книгата се натрупват значителни знания. Интересно и полезно! По мое мнение ценността и е още в това, че е написана на обикновен и лек език. Не е необходимо да се притежава специална подготовка.

Читателю, тази книга ще измени представата ти за валутната търговия, ще ти даде възможност да видиш пазара по друг начин. Така както го виждат “финансовите акули” и експерти, посветили живота си на него! С една дума - опит! Четете.... надявам се това да Ви помогне да търгувате по-добре! Да печелите! Бих добавил даже, че тя въодушевява и пробужда здрав и полезен авантюризм! Създава предизвикателство!

Добре дошъл в царството на финансовите тайни и магията на сделките!

Увод

Малко история

Историята на международния валутен пазар води началото си от самото създаване на парите. Възникването на парите се дължи на нуждата от използване на някакво универсално средство за извършване на стоково обръщение. Най-старите сведения за използването на пари са от преди 4500 години в Месопотамия (днешен Ирак). Там писмени археологически находки доказват, че се е извършвало плащане на стока с точно определено тегло сребро. Това дало началото на използването на монети от различни сплави. Първите сведения за използването на монети са от преди 3000 години в Лидия (днешна Турция). В началото монетите били с най-различна форма. В Русия и Италия използвали медни пластинки, в Китай бронзови сечива и раковини, в Тайланд сребърни пръстени, а в Япония златни и сребърни пръчки. Нещото, което впечатлявало хората през това време било теглото на монетите и печата върху тях.

Новата разплащателна система бързо намерила приложение по целия свят. Сплавта, от която са се правели монетите била различна за всяка държава, но почти винаги включвала някои от следните метали - злато, сребро, бронз или мед.

Доста по-късно и хартиените пари намират своето приложение. Те били открити за пръв път в Китай. Там, през десети век, държавните оправници започнали да секят тежки монети с малка стойност. Хората изпитвали неудобство от използването им и ги разменяли при търговците за разписки, с точно определена стойност. Един век по-късно, Китайското правителство изнема тези разписки и ги отпечатва, за да бъдат използвани като законно платежно средство.

В началото на своето съществуване всички банкноти били обезпечени с някакъв ценен метал, най-често злато. Златото се съхранявало в банките, които от своя страна изплащали пари за него. През това време всеки е можел лесно да получи злато за парите си или да поиска пари за своето злато в банките. Тази практика е била наложена с цел да се предпазят парите от обезценяване. С течение на времето станало ясно, че не е необходимо парите да бъдат 100% обезпечени със злато, за да функционира икономиката на дадена страна.

Интересен факт е, че дълги години след въвеждането на хартиените пари е имало държави, които не са използвали десеттичната парична система. До 1971 година Англия е използвала парична система възникнала преди хилядолетие. Според нея, един английски фунт е бил равен на 20 шилинга, 20 шилинга били равни на 240 пенса или 480 форинта. Чак през 1971 година във Великобритания един паунд става равен на 100 пенса.

В началото на 50-те години на 20 век се извършва и първото безналично разплащане в света. Виновник за това бил известния бизнесмен Франк МакНамара. Той обявдал в известен Ню-Йоркски ресторант и когато поискал да плати сметката с изненада разбрал, че си е забравил портфейла. Франк предложил на собственика на ресторанта да гарантира плащането с подписа си. Това става повод за едно ново начало – възникването на безналичните разплащания. От този период до сега, парите започват да се срещат все повече и повече в своя електронен вариант. Според мнозина това е

тяхното неизбежно бъдеще. Това е още една предпоставка за сформирането на международен валутен пазар.

Възникването на международен валутен пазар се поражда от желанието на множество фирми и държави да извършват международна търговска дейност. Компаниите, които внасят стоки или продукти, произведени в други държави, трябва първо да си закупят валутата на тези държави и едва тогава могат да закупят стока. Международният валутен пазар датира от края на 18 век. За основна резервна валута се приема британският фунт. На практика валутните курсове били фиксирани на базата на златото, което може да се разменя срещу определено количество английски лири. Така започва епохата на т.нар. „Златен стандарт”. След Втората Световна Война валутният пазар претърпява следващата съществена промяна. През 1944г. е подписано Бретън – Уудското споразумение, при което всички валути са свързани към долара, а самият доллар към златото. Малко по-късно е създаден и Международният валутен фонд.

Пазарът днес

Международният валутен пазар съществува във вида, в който го познаваме днес от 70-те години на миналия век, когато се преминава от фиксирани курсове към системата на плаващи, обменни валутни курсове. По този начин се дава възможност на хиляди индивидуални инвеститори и компании да извличат печалба от променящите се валутни курсове. Думата Forex произлиза от (Foreign Exchange Market) и е прието с нея да се назовава международният валутен пазар.

Този пазар е възможно най-ликвидният пазар в света. Средно дневният му оборот превишава 2 трилиона долара. Това означава, че във всеки един момент когато някой иска да купи определена валута се намира друг, който в същия момент продава. В много редки случаи е възможно да се получи ценови гап (*виж стр. 13*), това става, когато в даден момент на пазара няма участници, които да искат да сключат сделка на дадена цена и цената рязко отскача в дадена посока. Поради рядкостта на това правило, то може да бъде причислено към изключенията. Обикновено, във всеки един момент, има хиляди играчи, които сключват сделки на пазара.

Международният валутен пазар функционира 24 часа в денонощието от понеделник до петък, като в зависимост от часовите зони търговията минава между основните финансови центрове – Лондон, Ню Йорк, Токио, Цюрих, Франкфурт, Хонг Конг, Сингапур, Париж, Сидни. Това означава, че когато например финансовите институции в Лондон затворят, сделки продължават да се сключват в Ню Йорк, а когато там затворят, търговията продължава в Токио и така нататък. Обикновено (при липса на форс мажорни обстоятелства) валутният пазар започва да функционира в 23 часа (българско време) в неделя и затваря в 22 часа (българско време) в петък. Най-големи движения на цените на различните валутни двойки се наблюдават около 9-10 часа (българско време) при стартирането на европейската търговска сесия и около 15.30 часа (българско време) при стартирането на търговската сесия в САЩ. По-слабо влияние оказва азиатската сесия, която е най-активна около 2-3 часа (българско време).

Валутният пазар е извън борсов (ОТС) пазар, тоест той не е локализиран на едно място, както например фондовите борси. Най-лесно можем да си го представим като търговски системи, разположени в различни точки на света, свързани помежду си. Сделките, които се извършват от брокери, дилъри и трейдъри, се осъществяват от компютърни терминали и търговски платформи. Поради това си улеснение, международният валутен пазар става лесно достъпен и набира изключителна популярност сред хората, желаещи сами да управляват свободните си инвестиционни

средства. Това е една от основните причини, поради която интересът към валутния пазар нараства с всеки изминал ден. **Но нека подчертаем, че всеки който е решил да инвестира средства на пазара трябва да знае, че неговите пари са изложени на висок риск.**

Днес основните участници в международната валутна търговия са централните, търговските и инвестиционните банки, а също така професионалните и институционалните инвеститори. Като най-големи участници на пазара можем да споменем „Сити груп” (CitiGroup), „Джей Пи Морган Чейс” (JP Morgan Chase), „Голдман Сакс” (Goldman Sachs), „Морган Стенли” (Morgan Stanley), „Мерил Линч” (Merrill Lynch), „Ю Би Ес” (UBS), „Банк ъф Америка”(Bank of America), “Ейч Ес Би Си” (HSBC), „Токио-Митсубиши Банк” (Bank of Tokyo-Mitsubishi) и др. На практика те извършват основния обем сделки на валутния пазар и е прието да се наричат “Market maker”, защото имат най-голямо влияние върху движението на курсовете купува и продава.

Глава I

Основни термини и понятия.

Валути. Валутни двойки.

Валутата, това е националната паричната единица в дадена страна или група страни. За Западна Европа това е еврото, за САЩ това е доларът, за Япония - йената и т.н.

Валутният курс представлява численото отношение на една валута към друга. На валутния пазар много широко се употребява понятието „валутни двойки”. В зависимост от продължителността на сделките по покупко-продажба на валута се различават два вида курсове - спот курс и форуърд курс.

Спот-курс (SPOT) е валутният курс, установен в момента на сключване на сделката, при условия на обмяна на валутите между банките - контрагенти на втория работен ден, от деня на сключване на сделката. Датата на фактическото прехвърляне на средствата по сметките на контрагентите се нарича още вальор (value date). Датата на вальора може да бъде:

- ⌚ в деня на сключване на сделката – Today (Tod)
- ⌚ на следващия работен ден – Tommorrow (Tom) ;
- ⌚ на втория работен ден след сключването на сделката – Spot.

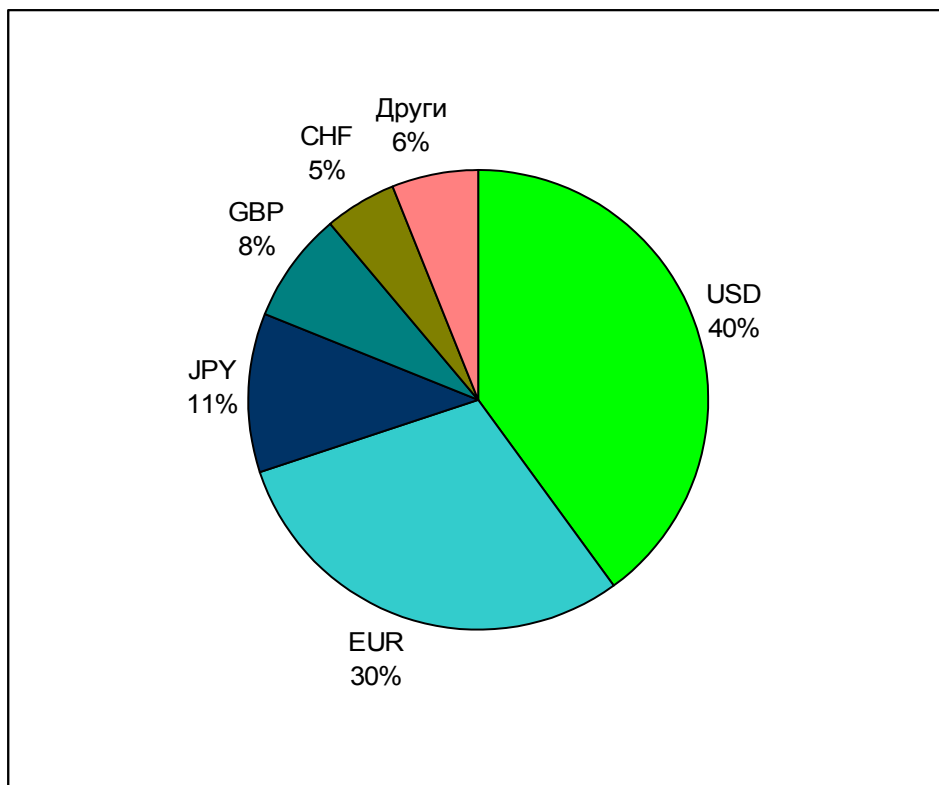
Повечето сделки, които се сключват на пазара Forex са с вальор Spot. Всички сделки, които са с дата на вальора до два работни дни, се наричат още касови конверсионни операции.

Форуърд-курс (FORWARD) е показател за това каква стойност ще има валутата след определен момент от време. Стандартните периоди са 1, 3, 6 и 12 месеца.

$$\text{Курс forward} = \text{спот курс} + \frac{(\text{спот курс}) * \text{лихвения процент} * \text{кол-во дни}}{360 * 100}$$

*лихвен диференциал = лихвен процент

От съществено значение при валутната търговия са обемите. Колкото по-големи са търгуваните обеми на дадена валута, толкова по-трудно може да бъде манипулиран нейния курс, от играч или от група участници на пазара. Даже в случая на най-популярните валути може да се каже, че това е почти невъзможно (освен в редки случаи, когато се намесят някои централни банки). Това е една от причините, поради които голям процент от трейдърите предпочитат да играят на тези валутни двойки. Друга основна причина е, че колкото са по-големи обемите на дадена валута във форекс търговията, толкова по-валидни са за нея различните видове анализи, които ще разгледаме по-нататък. Това са само част от причините, поради които най-голям брой трейдъри предпочитат да търгуват с безспорно най-известните валутни двойки. След еврото и долара, които си поделят 70% от пазара, сред най-търгуваните инструменти се нареждат японската йена с 11%, паунда с 8%, швейцарския франк с 5% и накрая последните 6% се поделят между всички останали валути. Това на практика са и най-предпочитаните валути от участниците на пазара (фиг.1).

Най – търгуваните валути

Марджин търговия

В последните 10 години групата на индивидуалните участници на пазара става все по-популярна. За това допринася изключително много развитието на валутните пазари и въвеждането на т. нар. марджин търговия. При нея всеки, който желае, може да търгува на международния валутен пазар при предоставянето на определена гаранционна сума. На практика, за да участва един играч /търговец/ на пазара трябва да разполага със сума от порядъка на 100 000 единици от дадена валута. Това често е непосилна сума за хората, решили да участват на Форекс пазара. Благодарение на така нареченият „Лостов ефект“ се дава възможност на участниците да играят на международния валутен пазар със суми многократно по-малки от тази, с която се осъществява реалната сделка на форекс спот пазара. Понятието „Лостов ефект“ се среща като Ливъридж, Марджин, кредитно рамо и др. Но какво представлява Лостовият ефект и как се осигурява? Обикновено, брокерът предоставя кредитно рамо на своите клиенти, като по този начин индивидуалните трейдъри получават достъп до пазара. Ако лостовият ефект при даден брокер е 1:100 (или 1%) това означава, че участникът играе на пазара със сума стократно по-голяма, от тази, с която извършва дадената търговска операция. Например, ако трейдър отвори позиция на пазара със \$1000 при кредитно рамо 1:100 това означава, че той реално играе със \$100 000.

Пипс (pips)

Друго основно понятие, използвано във валутната търговия е пипс (pips). Това е най-малкото изменение на котировките на валутните курсове. Например, ако USD/CHF е 1.2212 и след покачване достигне 1.2213 това означава, че курсът се е променил с един

пипс. Измерването на печалбата или загубата от всяка сделка се определя от броя спечелени пипсове или броя загубени пипсове, а абсолютната стойност на резултата зависи от размера на вложените средства в конкретната сделка.

Тренд (trend)

Едно от основните понятия в търговията на финансовите пазари е тренд (trend). Под „тренд“ се разбира посоката на движение на пазара. В зависимост от това се различават възходящ и низходящ тренд, а в случаите, когато цените се запазят равновесни за известно време (се движат в тесен диапазон) се приема, че пазарът се намира в **рейндж**.

При възходящ тренд се наблюдава покачване на цените на дадения финансов инструмент, докато при низходящ тренд цените се понижават. Много често вместо възходящ и низходящ тренд се използват други две доста разпространени понятия – бичи и мечи тренд. На практика те дори намират по-широка употреба. Възходящият тренд се нарича “бичи” (bullish), а низходящият – “мечи” (bearish) тренд. Тези две понятия имат исторически произход. В началото на първото хилядолетие организирането на битки между животни било разпространен вид забавление. На тези битки хората забелязвали начина, по който бикове и мечките атакували своите жертви. Бикове нападали с наведена глава, след което промушквали и изхвърляли на високо другото животно, т.е. с движение от долу нагоре, докато мечките с вдигнато тяло и разперени лапи поваляли своята жертва, стоварвайки се върху нея, с движение от горе надолу.

В наше време е прието под бичи тренд да се разбира покачване на цените на даден финансов инструмент, а при мечи тренд цените се понижават. Днес тези две понятия намират по-широка употреба. В зависимост от това какви очаквания имат и съответно какви сделки сключват, участниците на пазара се делят условно на две групи:

Група на бикове – група от участници, които купуват, защото очакват покачване на цените.

Група на мечките – група от участници, които продават, защото очакват понижение на цените.

Спред (spread)

Под спред се разбира разликата между курс купува и курс продава. Спредът е равен на курс продава минус курс купува. Например, ако курс купува при USD/CHF е 1.2212, а курс продава е 1.2215 то в случая спредът е три пипса. Добре е при изработване на стратегия за търговия големината на спреда да се взима в предвид, защото различните инструменти имат различен спред.

Позиции. Къси и дълги

Следващите понятия, на които ще се спрем са къса и дълга позиция. Под къса позиция се разбира продажбата на даден финансов актив без да е притежаван, а при

дълга позиция се разбира покупката на даден финансов актив. Възниква въпросът при откриване на къса позиция как може да бъде продадено нещо, което не е притежавано. Схемата, която се е утвърдила с течение на годините е следната: трейдърът получава на заем даденият финансов актив от своя брокер, продава го и след като цената се понижи го откупува и го връща на брокера, от когото го е взел като прибира печалбата, която е реализирал. За да стане по-ясно ще разгледаме един идеализиран вариант без ливъридж и без спред. Нека вземем трейдър, който е решил да открие къса позиция на злато. Цената на ценния метал в този момент е \$680 за унция. Трейдърът желае да продаде една унция злато. Той отива при своя брокер, който от своя страна му предоставя на заем една унция злато, естествено срещу определена гаранционна сума. Трейдърът продава златото за \$680. През това време той държи въпросната унция на своя брокер. Нека допуснем, че след известно време цената на златото се понижи с \$20, тогава една унция злато ще струва \$660. В този момент, ако трейдърът желае да прибере своята печалба, той купува една унция злато за \$660 и я връща на своя брокер, като реализира печалба от \$20, а брокерът от своя страна връща гаранционната сума на трейдъра. Разбира се къси позиции могат да бъдат откривани на всички финансови инструменти – Forex, CFD, Commodity, futures и др.

Котировки

Във форекс търговията много често се използват понятията права котировка, обратна котировка и кръстосана котировка (крос курс).

При **правата котировка** се разбира какво количество от местната валута на една държава е необходимо за закупуването на единица количество чужда - например EUR/BGN е права котировка. Във форекса под права котировка се разбира дадена валута изразена чрез USD. Например EUR/USD, CHF/USD, JPY/USD са прави котировки. Съответно **обратни котировки** са всички онези, при които доларът е изразен от друга валута, например, USD/EUR, USD/CHF и др.

Крос-курс – количество единици от една чуждестранна валута, изразено в единици от друга чуждестранна валута. Пример за крос курсове са EUR/CHF, GBP/JPY и EUR/JPY.

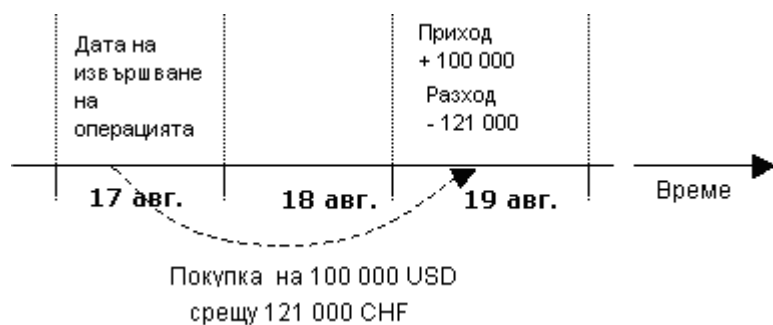
Суап (swap)

Друго основно за форекс търговията понятие е суап (swap). Той се определя от разликата в лихвените проценти на различните държави. Например, централният лихвен процент в Япония е 0.5%, докато в същото време лихвеният процент за Австралия е 6.25%. От казаното дотук следва, че е много по-изгодно да държите парите си в австралийска банка, отколкото в японска. Разликата при лихвените проценти на различните държави има пряко отношение и при форекс търговията, което се изразява със суапа. При откриването на дадена позиция на практика става продажбата на една валута и същевременно покупката на друга. Така, ако се върнем отново на националните валути на Австралия и Япония и разгледаме конкретен пример с австралийски долар и японска йена (AUD/JPY), ще установим, че при откриване на дълга позиция ще се печели от суапа, а при откриване на къса позиция ще се губи от него. Причините за това в случая са, че при откриване на дълга позиция реално става

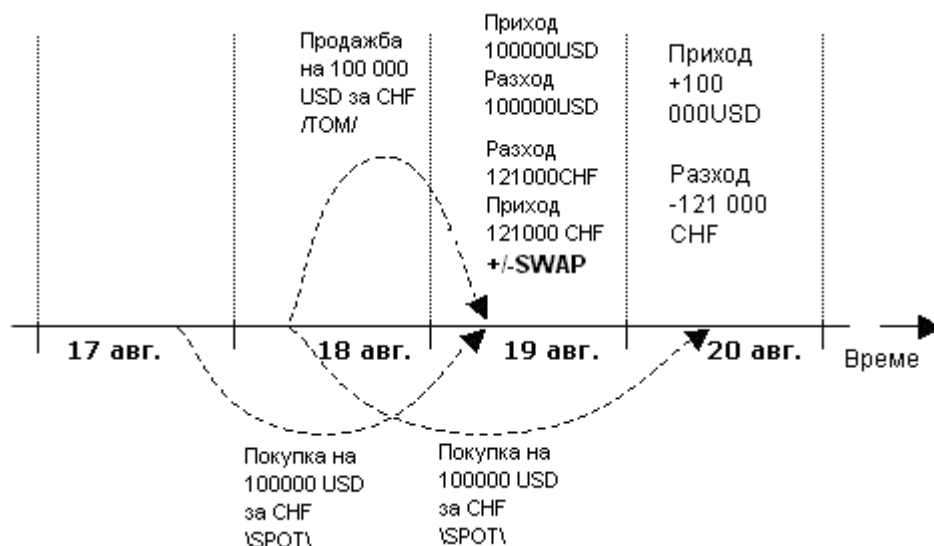
покупката австралийски долари, а при откриване на къса позиция става покупка на йени.

На практика се различават два вида суап в зависимост от позицията, която се открива. При откриването на дълга позиция суапа, който се начислява е дълъг суап, а при къса позиция се начислява къс суап.

Операция Суап (Swap, нарича се още Rollover, Overnight) на валутните пазари, по същество представлява едновременно сключване на две противоположни сделки с различни дати на валутиране, едната от които закрива вече отворена позиция, а другата веднага я открива отново. Курсът на суапа и стойността на суапа се определят в момента на сключване на сделката. Целта на операцията обикновено е удължаване на открита позиция.

Когато индивидуалният инвеститор, който търгува на валутния пазар чрез кредитно рамо, остави една открита позиция за следващия ден, през нощта (в 0.00часа) се начисляват или отделят средства, които са резултат от суапови операции. Най-общо казано, стойността на тези средства зависи от лихвените проценти, при които се заема и отдава валута на междубанковия пазар. Естествено тези лихви са свързани с основните лихвени проценти, обявявани от централните банки на страните. Обикновено, задържайки дълга позиция по валута с висока лихвена ставка, се получава суап, а задържайки къса позиция по валутата с голяма лихвена ставка, трябва да се заплати суап.

Когато например заемете дълга позиция във валутната двойка USD/CHF с 1 лот (100 000 базови единици) при курс 1.2100, това означава, че вие купувате 100 000 USD като срещу тях продавате 121 000 CHF. На практика вие нямате тези средства в наличност и вашият дилър трябва да ги вземе на заем като междубанков кредит. По този кредит се заплаща лихва. В същото време по валутата, в която сте заели дълга позиция трябва да ви се начисли лихва. Смисълът на положителния суап се крие в това, че ползвате кредит с по-ниска лихва и влагате средства при по-висока.

Трябва да се има предвид, че положителният суап не може да бъде критерий за откриване на позиция.

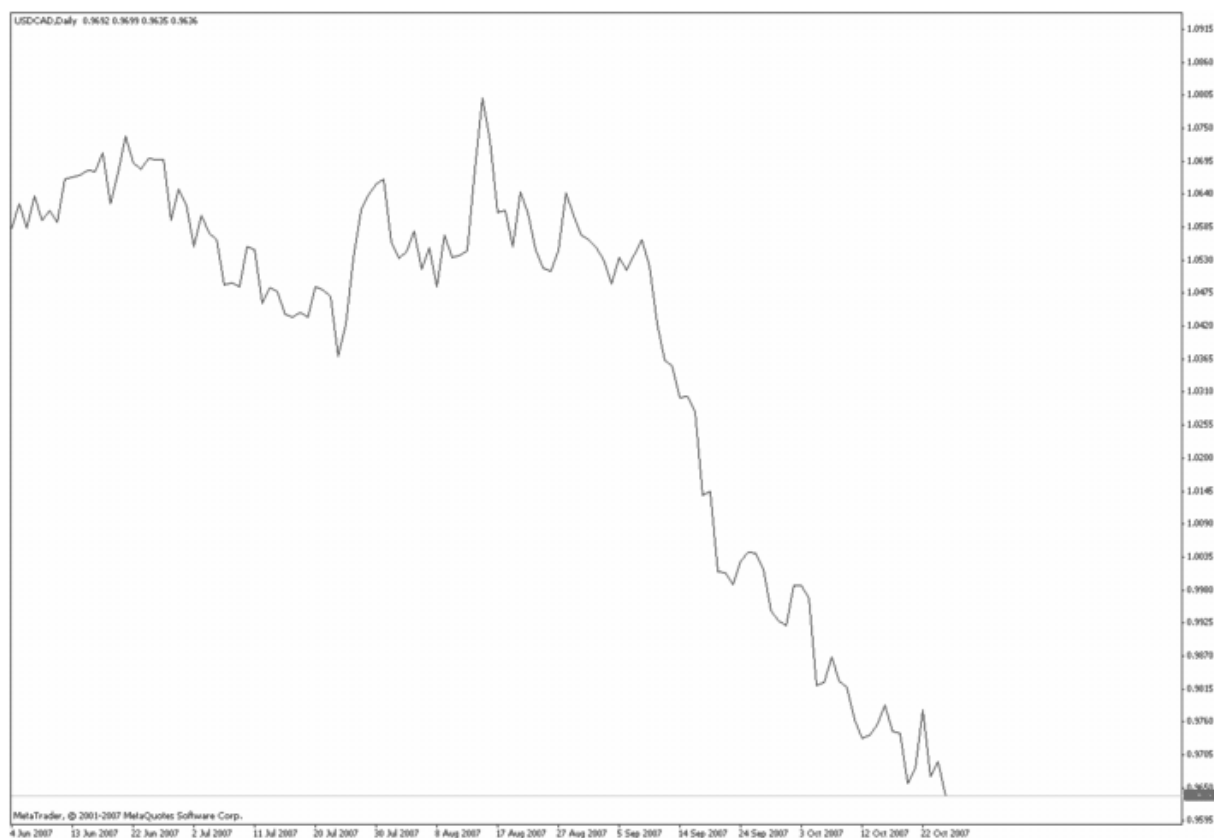
Графики

По своята същност графиките представляват изображение на промяната в цените на финансовите инструменти. На практика те са най-използвания начин за следене на изменението на цените. Всеки един елемент на техническия анализ, който ще разгледаме по-късно, се базира на използването на графика.

В зависимост от начина, по който се изобразява цената, се различават три вида графики- линейна графика, бар графика и японски свещи. Графиките не трябва да са сами по себе си причина за отваряне на позиция, те трябва да се комбинират с потвърждаващи сигнали на технически анализ и индикатори.

🕒 Линейната графика

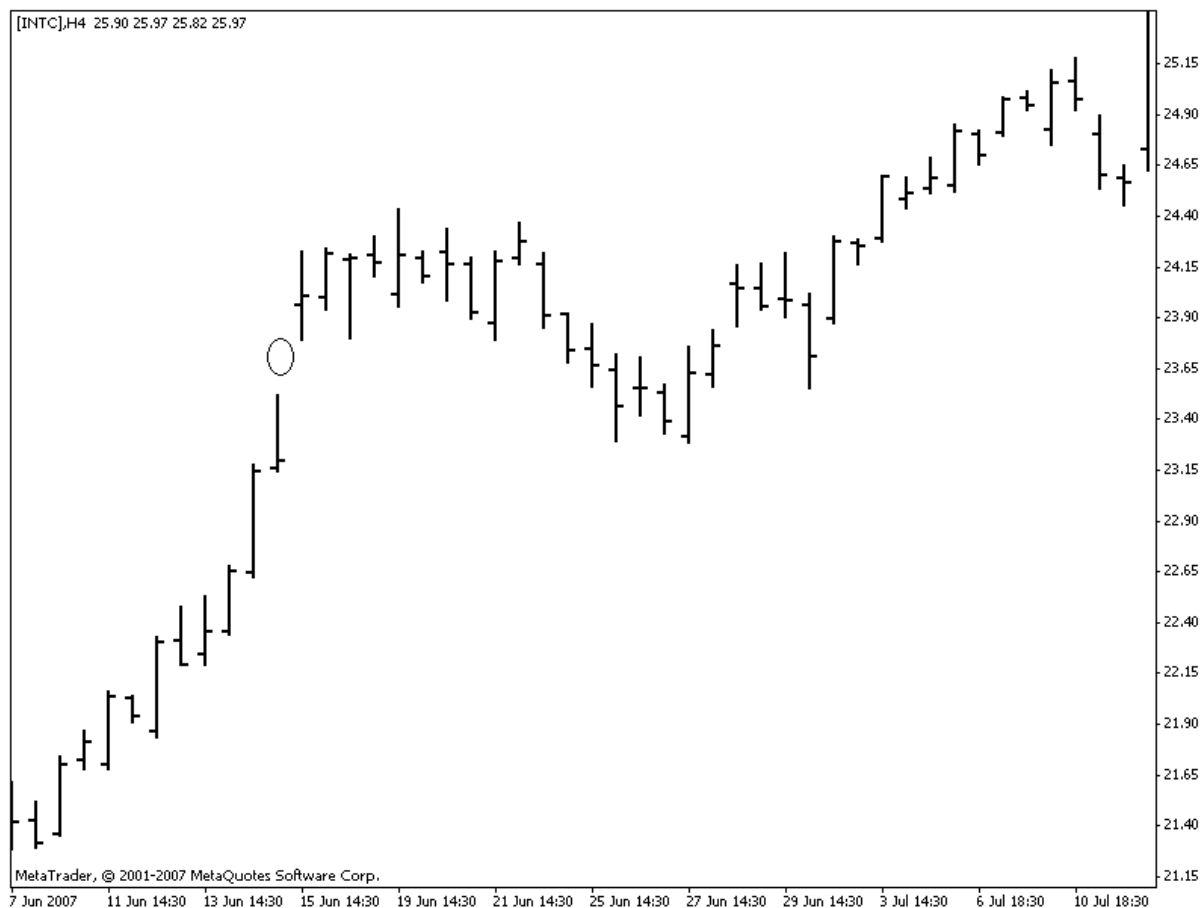
Линейната графика е първият тип графика, на който ще се спрем (фиг.1). Начинът, по който се образува е следният: избира се период, примерно един час, и се нанася точката, която отговаря на цената в края на този период. Периодът може да бъде най-различен - едночасов, четеричасов, дневен, седмичен, месечен и т. н. След като се поставят точките за отделните периоди те се свързват и така се образува линейната графика. Освен по цени на затваряне линейна графика може да се направи и по средни цени и по цени на отваряне.

Фиг. 1 Линейна графика

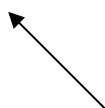
🕒 Бар графиката

Бар графиките са съставени от фигури наречени барове. В зависимост от времевия периода на графиката, бара представлява изменението на цените за даден период. Примерно, ако графиката е едночасова, това значи, че единият бар ще показва движението на цената за един час, ако е четеричасова, това значи, че бара ще е за четеричасов период (Фиг.2а). В случай, че единият бар се е образувал на разстояние от предходния това разстояние се нарича гап. Обикновено гаповете се срещат предимно при акциите, защото там пазарът не е денонощен и е възможно сделки да бъдат договорени след края на работната сесия, и при отварянето пазара да стартира с гап (Фиг.2а).

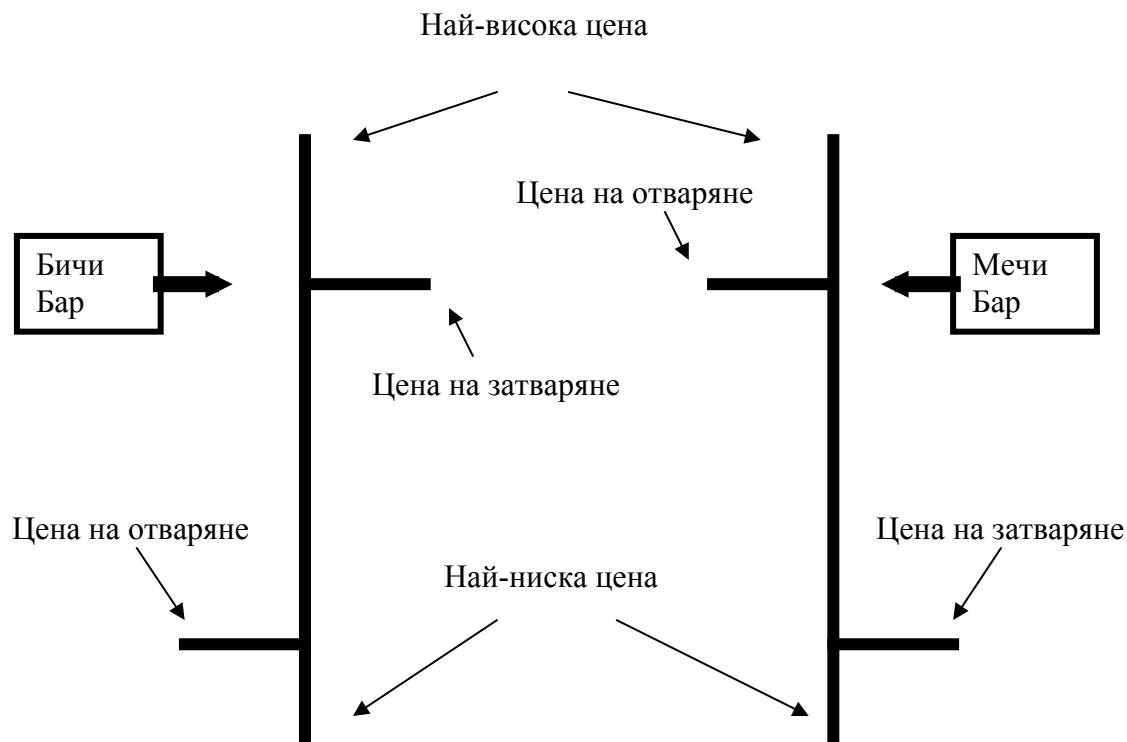

Фиг. 2а

При бичия бар (Фиг.2б) се наблюдава повишение на цената, защото цената на отваряне е по-ниско от цената на затваряне. Във втория случай цената на отваряне е по-висока от цената на затваряне следователно вторият бар е мечи.

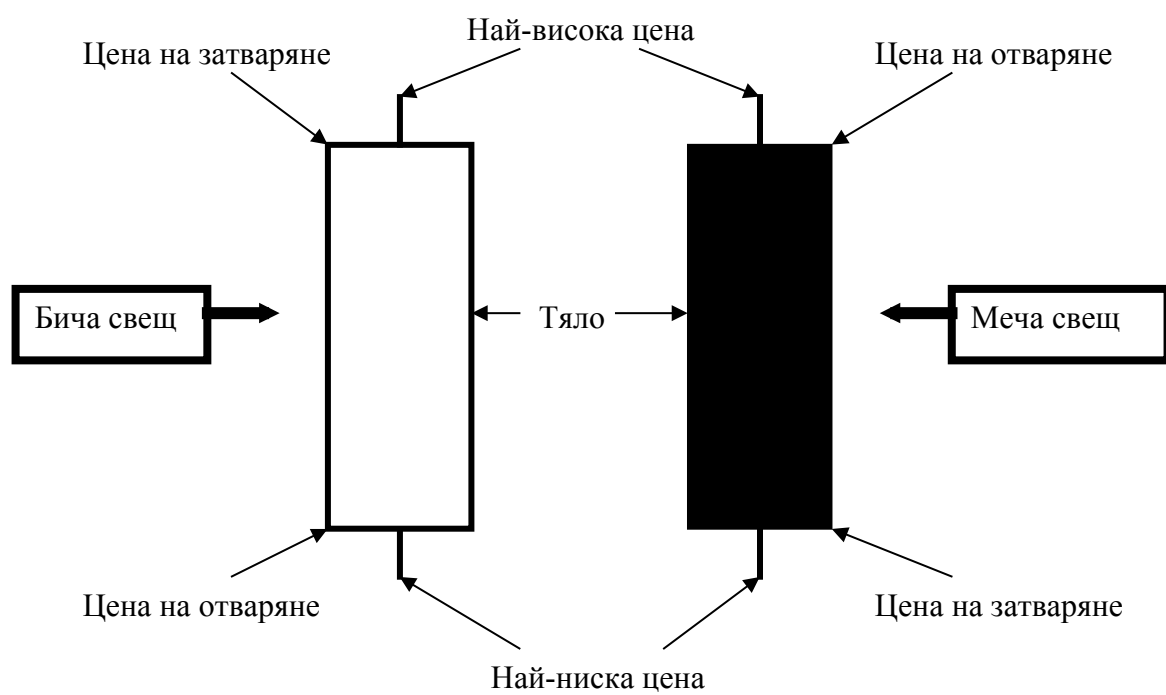
Гап

Фиг.2б.

🕒 Японски свещи

Японските свещи са исторически най-стария и най-използван начин за отразяване на пазарните движения. Използвани са за пръв път от Мунехисо Хомма през 18 век. Той бил виден търговец на ориз през това време и забелязал, че лесно можело да се предвиди бъдещото движение на цената, като се изобрази с фигури за изминалите периоди. Хомма забелязал повтаряемостта на тези фигури и по този начин спечелил много пари през онова време. Днес японските свещи са един от най-използваните методи за анализ на пазара. По своята същност те приличат донякъде на бар графиките, но за разлика от тях при японските свещи се използват различни цветове за изобразяване посоката на тренда. Бичата свещ е бяла, а мечата – черна (Фиг.2в). При бичата свещ, разстоянието от цената на затваряне до най-високата цена се нарича горна сянка, а разстоянието от цената на отваряне до най-ниската цена се нарича долна сянка. Аналогично е и при мечата свещ. Когато се говори за свещи трябва да се спомене, че те също дават възможност за образуване на гапове.

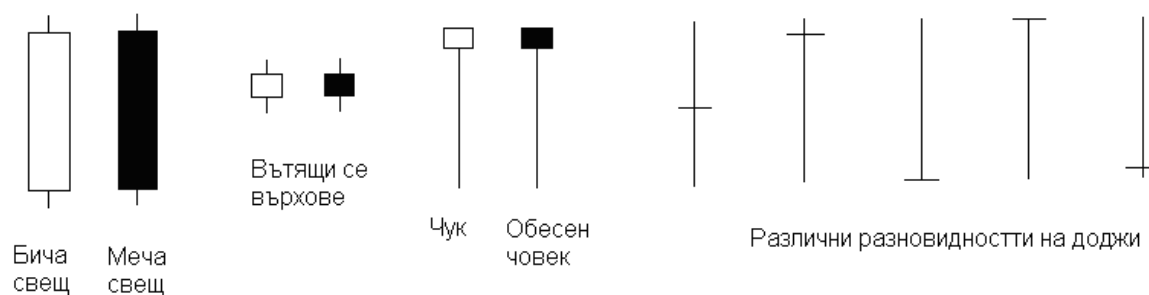
Фиг.2в

Глава II

Теория на японските свещи.

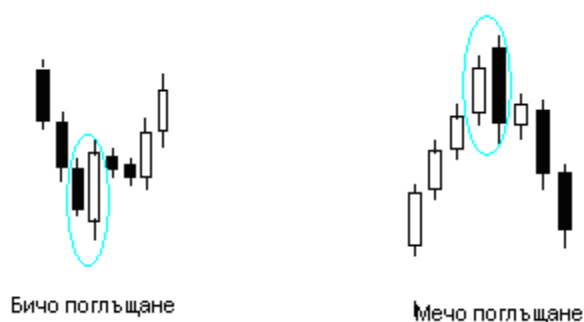
Японските свещи са най-използвания тип графика от инвеститорите, които управляват свободните си капитали на тези пазари. Причината за това е, че те дават много пълна и ясна нагледна информация за изменението на цената. Благодарение на своята многофункционалност, свещите намират широко приложение при правенето на анализ, дори и само по тях. В тази глава ще се запознаем с някои основни видове свещи и модели образувани от тях, използвани за анализ.

Основни типове свещи

🕒 Модели за обръщане на тренда

Модели на поглъщане (Engulfing Pattern)

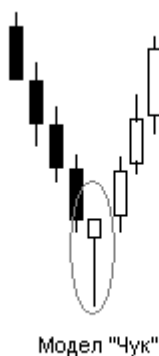
Този модел на обръщане на тренда се наблюдава, когато имаме изразена възходяща или низходяща тенденция. Т.е. трябва да се появи свещ, чието тяло да

покрива изцяло тялото на предходната свещ и да бъде в друг цвят. За низходящ тренд, обръщащата свещ трябва да е бяла, а за възходящ - черна, като не е задължително сенките на едната свещ да поглъщат сенките на другата. В случай, че след трендообръщаща свещ се появят малки свещи отговарящи на предходната тенденция на движение на пазара, ситуацията се смята за много силен потвърждаващ сигнал за обръщане на тренда.

Фиг. 3 Bullish Engulfing (EUR/AUD, H1), MetaTrader - Admiral Markets

Модел „Чук” (Hammer) (Bullish reversal)

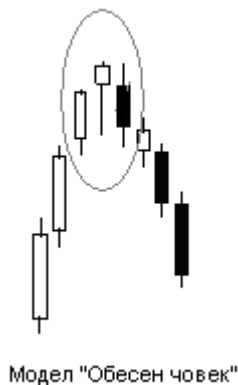

Моделът „Чук” се наблюдава в случаите, когато имаме низходящ тренд. Образуването на свещ с много малко тяло и много голяма долна сянка (долната сянка трябва да е най-малко два пъти по-голяма от тялото) се приема за признак, че се е образувало дъното на пазара. Обикновено цветът на свещта не е от значение и горната сянка е много малка или изцяло липсва.

Фиг. 4 Hammer (GBP/CHF, H1), MetaTrader - Admiral Markets

Модел „Обесен човек” (Hanging man)(Bearish Reversal)

В случая се наблюдава образуването на свещ с малко тяло и голяма долна сянка (горната сянка трябва да е най-малко два пъти по-голяма от тялото) при възходящ тренд. Цвета на свещта не е от значение, а горната сянка е много малка или липсва.

Фиг. 5 Hanging man (USD/JPY, H1), MetaTrader - Admiral Markets

Модел „Завеса от тъмни облаци” (Dark-Cloud Cover) (Bearish Reversal)

Модел "Завеса от тъмни облаци"

Наблюдава се при възходящ тренд, като обръщащата свещ отваря с гап спрямо предходната, но затваря значително по-надолу, като обикновено преминава средата на тялото на последната бича свещ преди обръщането на тренда.

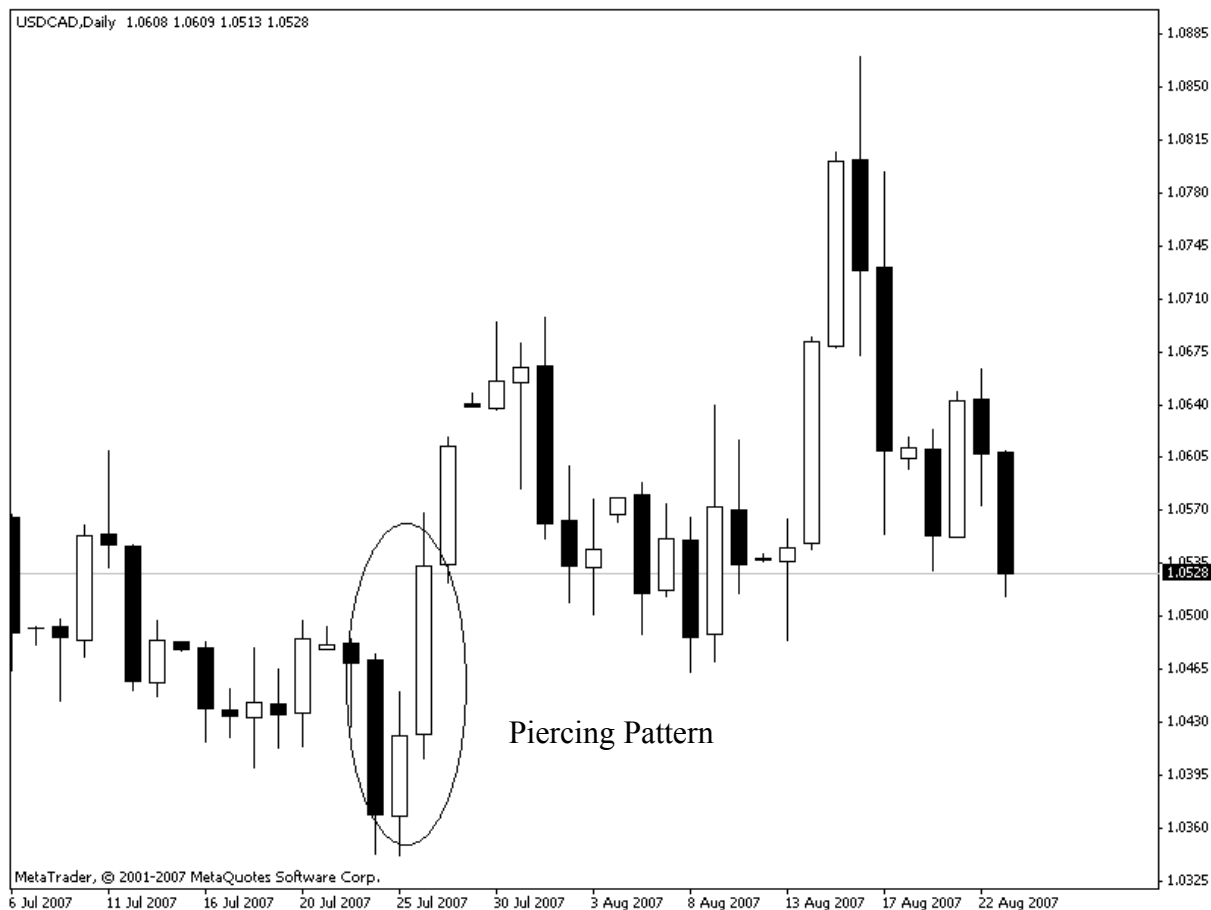
Фиг. 6 Dark-Cloud Cover (EUR/AUD, Daily), MetaTrader - Admiral Markets

Модел „Светлина в облаците” (Piercing Pattern) (Bullish Reversal)

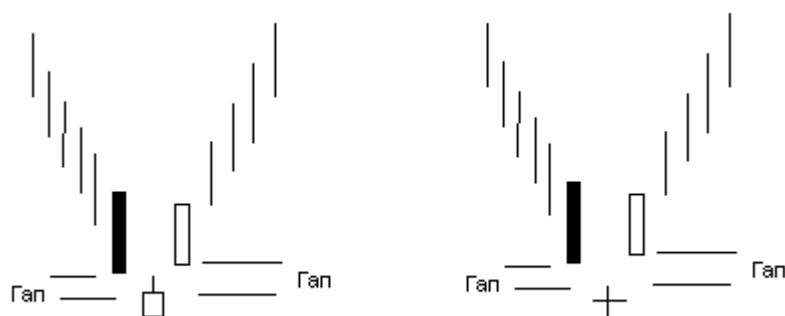
Модел "Светлина в облаците"

Този модел може да бъде намерен при низходящ тренд. Обръщащата свещ отваря с гап, но обикновено затваря преминавайки средата на тялото на последната мечка свещ.

Фиг. 7 Piercing Pattern (USD/CAD, Daily), MetaTrader - Admiral Markets

Модел „Утринна звезда” (Morning Star) (Bullish Reversal)

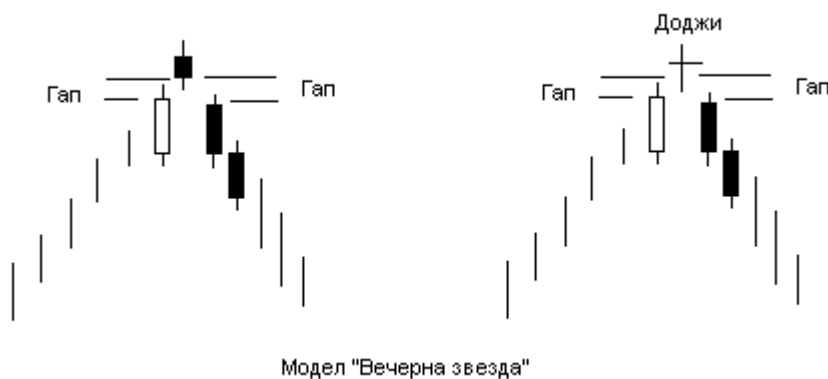
Модел "Утринна звезда"

Утринната звезда се наблюдава при низходящ тренд. При този модел обръщащата свещ обикновено стартира с гап и следващата свещ отново се образува с гап. Обръщащата свещ може да е доджи или бича свещ.

Фиг. 8 Morning Star (AXP, Daily), MetaTrader - Admiral Markets

Модел „Вечерна звезда” (Evening Star) (Bearish Reversal)

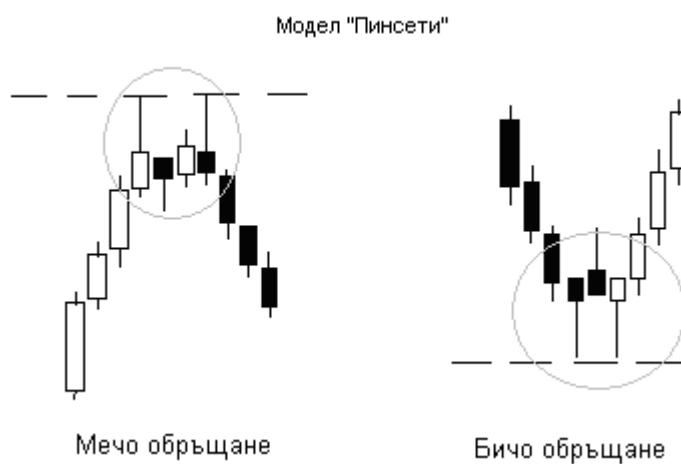

Наблюдава се при преминаването на възходящ в низходящ тренд. Обръщащата звезда се образува с гап спрямо предходната и следващата свещ се образува също с гап. Обръщащата свещ може да бъде меч свещ или доджи. Падаща звезда (Shooting Star) се нарича вечерна звезда с дълга горна сянка.

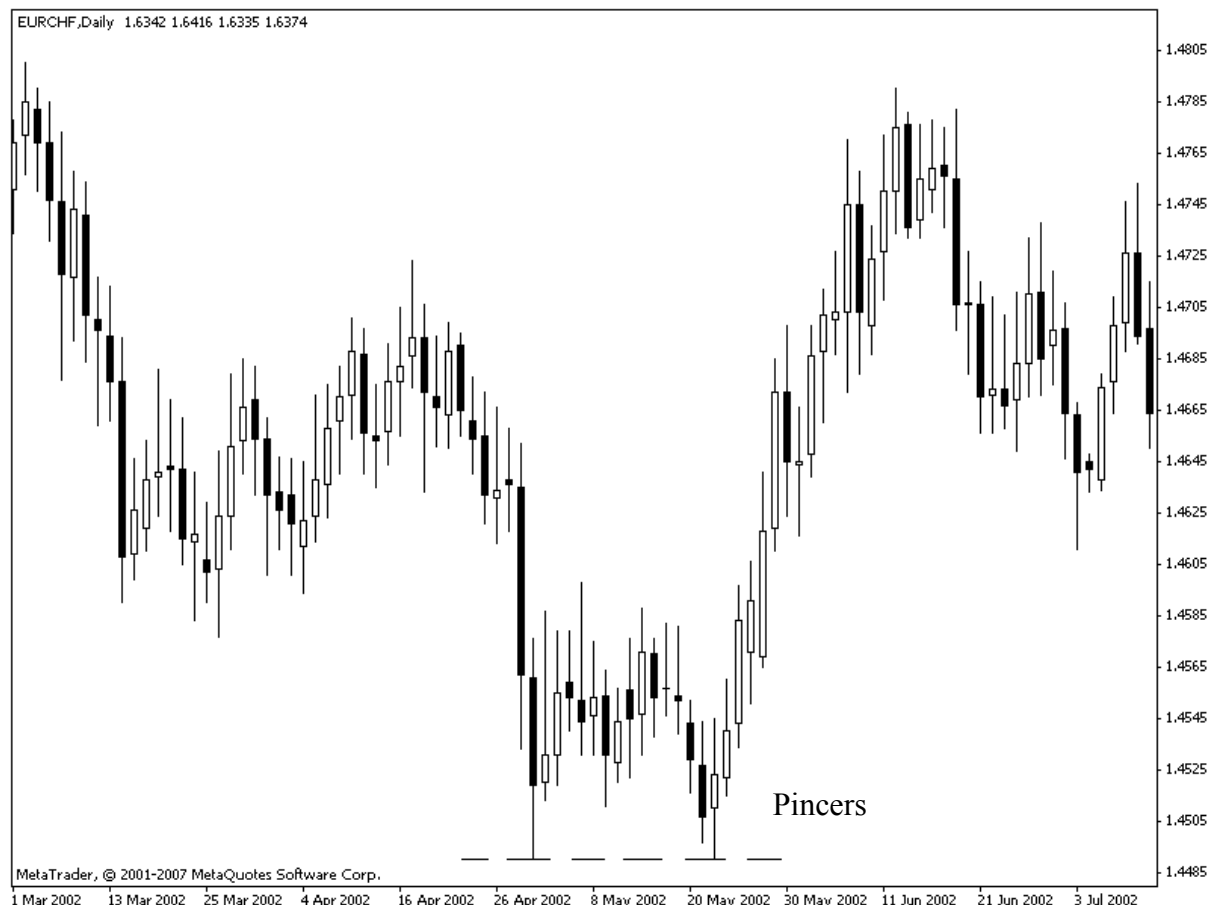

Фиг. 9 Evening Star (ZSX7, Daily), MetaTrader - Admiral Markets

Модел „Пинсети” (Pincers)

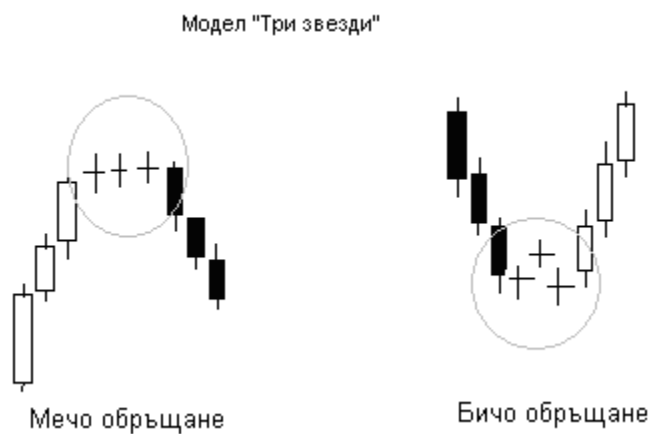

Наблюдава се при образуването на две или повече свещи с равни сенки: долни равни сенки - при преминаването от мечи към бичи тренд и горни - при преминаването от бичи към мечи тренд. Цвета на двете свещи, на двете равни сенки и разстоянието между тях не са от значение. Те може да са на една или две свещи разстояние.

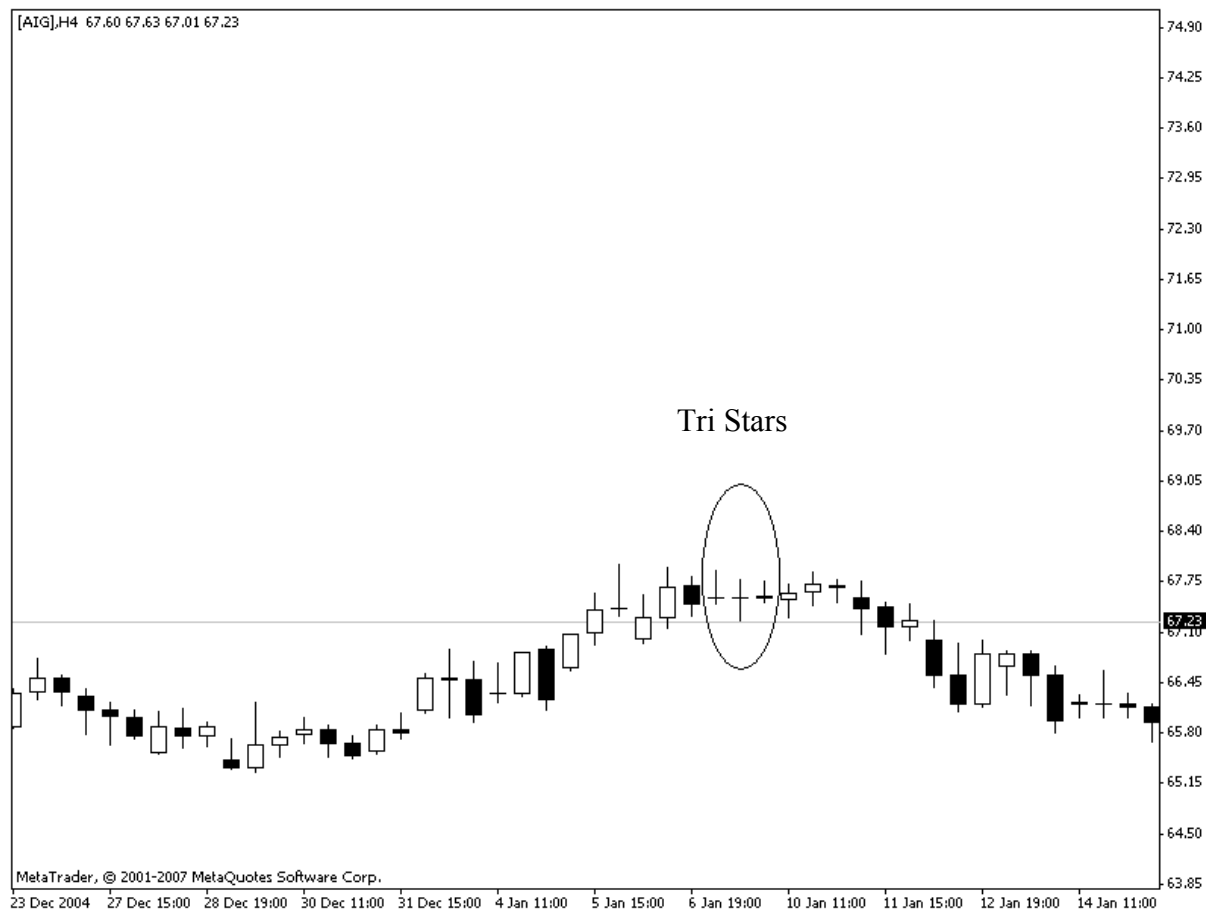

Фиг. 10 Pincers (EUR/CHF, Daily), MetaTrader - Admiral Markets

Модел „Три звезди”(Tri Stars) (Bullish and Bearish Reversal)

Образуването на три доджита също е силен сигнал за обръщане на пазара. Не е задължително да са на едно ниво, могат дори да се образуват с гапове.

Фиг. 11 Tri Stars (AIG, H4), MetaTrader - Admiral Markets

Модел на срещачи се линии (Meeting Lines) (Bullish and Bearish Reversal)

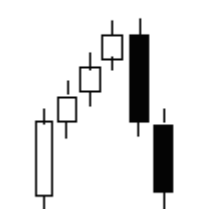
В този случай свещта стартира с гап, но бързо се запълва до нивото на предходната. Следващата свещ се образува с цвят като на предходната и тренда обръща своята посока.

Фиг. 12 Meeting Lines (AIG, Daily), MetaTrader - Admiral Markets

Модел „Беглец”(Breakaway Candlestick) (Bullish and Bearish Reversal)

Модел "Беглец"

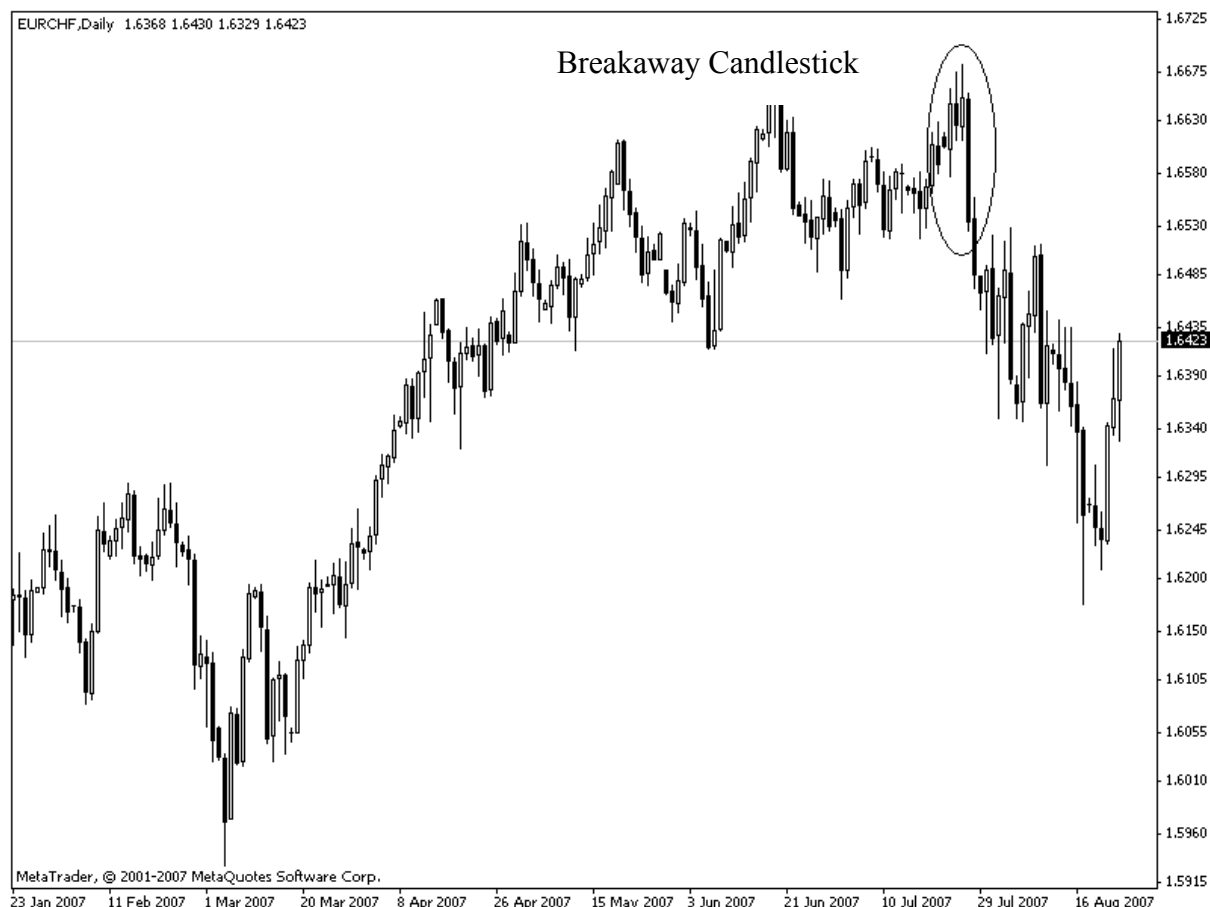

Мечо обръщане

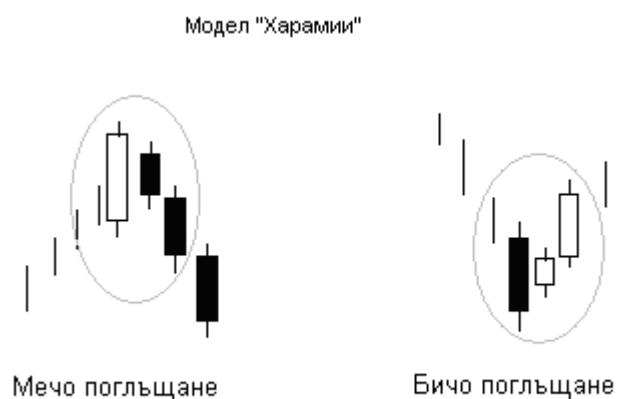
Бичо обръщане

При наличието на няколко свещи по посока на тренда и появата на една изцяло поглъщаща ги свещ се приема за силен сигнал за достигане на дъно на пазара. Не е задължително сенките на голямата свещ да поглъща изцяло сенките на по-малките.

Фиг. 13 Breakaway Candlestick (EUR/CHF, Daily), MetaTrader - Admiral Markets

Модел „Харамии” (Haramii) (Bullish and Bearish Reversal)

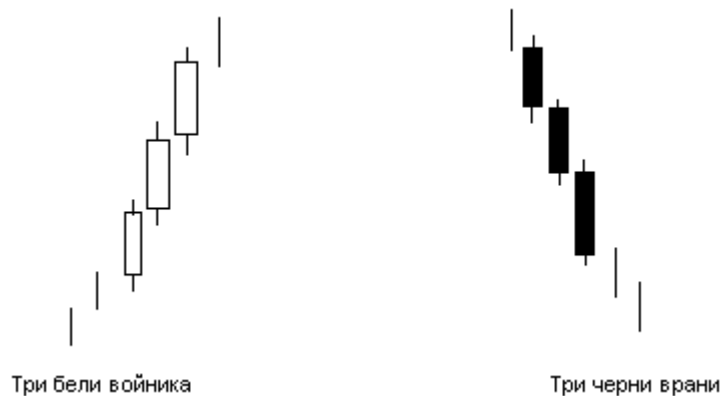
Този модел се наблюдава, когато се образува свещ, която се вписва изцяло в предходната по-голяма свещ. Цвета на голямата свещ трябва да е бял при възходящ тренд и черен при низходящ тренд, а цвета на малката свещ не е от значение. За да бъде потвърден сигнала за обръщане е важно тялото на свещта, която се образува след малката, да премине края на голямата, в посока противоположна на тренда.

Фиг. 14 Haramii (EUR/CHF, Daily), MetaTrader - Admiral Markets

🕒 **Модели за продължаване на тренда.**

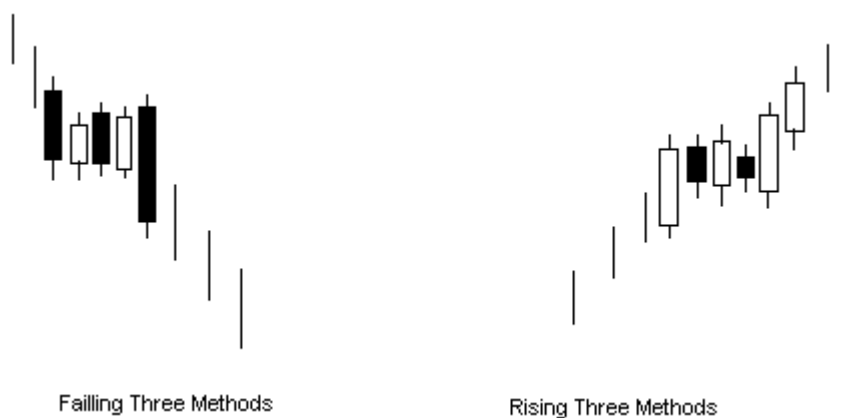
Образуването на три последователни свеци от един цвят се счита за силен потвърждаващ сигнал на тренда. При възходящ тренд образуването на три бели свеци се нарича „Три бели войника” (Three White Soldiers), а при низходящ - образуването на три черни свеци се нарича „Три черни врани” (Three Black Crows) (Фиг.15).

Фиг. 15 Three Black Crows (USD/CAD, Daily), MetaTrader - Admiral Markets

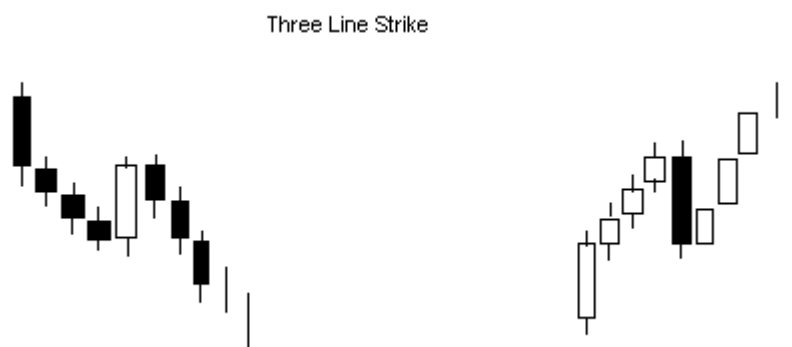
Когато при даден изразен тренд се образуват две или повече свещи с цвят противоположен на посоката на тренда, които биват погълнати от по-голяма свещ, чийто цвят съвпада с посоката на тренда, се смята за сигнал, потвърждаващ посоката на тренда (Фиг. 16).

Фиг. 16 Falling Three Methods (USD/CAD, Daily), MetaTrader - Admiral Markets

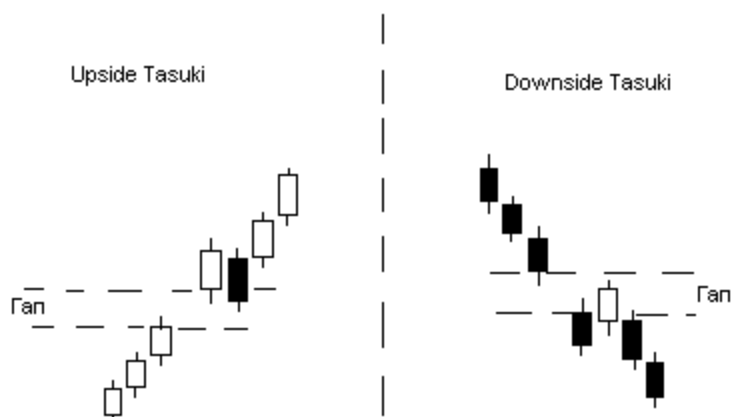
При образуването на няколко свещи по посока на тренда, които биват погълнати от една, чийто цвят не отговаря на посоката на тренда се гледа свещта, която ще се появи след това. Ако тя потвърди посоката на тренда със своя цвят се приема за силен потвърждаващ сигнал, ако ли не - приема се за силен сигнал за обръщане на тренда (Фиг.17).

Фиг. 17 Three Line Strike (BA, H4), MetaTrader - Admiral Markets

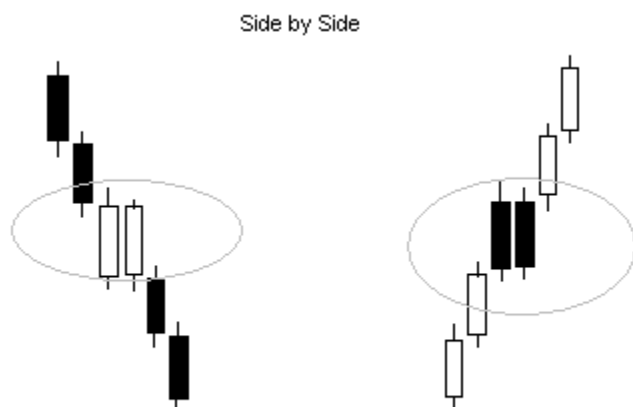
При появата на гап по посока на тренда, ако следващата свещ след гапа не го запълни се приема за сигнал потвърждаващ посоката на тренда (фиг.18).

Фиг. 18 Upside Tasuki (C, Daily), MetaTrader - Admiral Markets

Образуването на две свещи с еднакви тела и цвят, противоположен на посоката на тренда се смята за сигнал, който потвърждава посоката на тренда (Фиг.19).

Фиг. 19 Side by Side (AXP, Daily), MetaTrader - Admiral Markets

Разбира се могат да се разгледат безброй много случаи на модели за обръщане на тренда и на модели, които потвърждават посоката на тренда, но те ще са в една или друга степен производни на гореизброените. За да се използва анализа на свещи максимално ефективно, е необходимо да се изследва движението на пазара на всеки финансов инструмент на историческа база, за да се прецени кой от моделите е най-характерен за него и как пазара е реагирал при появата на даден модел в миналото.

Всички тези понятия и графики, които разгледахме досега ще намерят широко приложение при следващите глави и главно при правенето на анализ преди вземането на решение за влизане на пазара.

Глава III

Фундаментален анализ.

Чрез фундаменталния анализ се цели да се изследва не само посоката на движение на пазара, а и същността на факторите, които допринасят и влияят за това движение.

Исторически погледнато, фундаменталният анализ е възникнал доста преди техническия и дълго време е бил единственият начин за анализиране на световните капиталови пазари. Този тип анализ се използва за изследване на процеси за значително по-дълъг етап от време. На практика качественият фундаментален анализ се изработва значително по-трудно от техническия анализ. За да бъде обяснено движението на дадена валутна двойка с фундаментален анализ, е необходимо да се вземат под внимание огромен брой фактори, като в същото време всеки един от тези фактори трябва да бъде степенуван по влияние и продължителност за дадения случай. Факторите, предмет на изследване на фундаменталния анализ, са много и най-различни. Те най-общо могат да бъдат разграничени в четири групи:

- финансови фактори;
- общоикономически фактори;
- политически фактори;
- природни бедствия и екологични катастрофи.

Поради невъзможността да бъдат разгледани всички фактори, изследвани от фундаменталния анализ, в тази книга ще се спрем на най-съществените и най-важните, за определяне посоката на движение на валутните курсове.

Финансови фактори (лихви и инфлация)

Това са едни от фундаменталните фактори с най-голямо влияние върху валутната търговията. Лихвеният процент и инфлацията са пряко свързани. За всяка страна лихвеният процент е различен и се определя от точно определен финансов контролен орган. За Европа това е ЕЦБ (European Central Bank) - Европейска Централна Банка, за САЩ е ФЕО - Федералния Резерв, за Япония е BoJ (Bank of Japan) - Централна Банка на Япония, за Англия това е Bank of England (BoE) - Централна Банка на Англия, за Швейцария това е Swiss National Bank (SNB) - Швейцарска Национална Банка и т.н.

Ако централната банка на някоя държава намали лихвения процент, то това значи, че лихвата по кредитите също ще намалее, т.е. цената на кредитите ще стане по-ниска. Тази мярка ще доведе до повече изтеглени кредити, до повече парични средства в обръщение и респективно до по-голямо поребление. В същото време по-голямото и по-евтино предлагане на парични средства ще доведе до поевтиняването на националната валута спрямо другите валути. От тук можем да си направим извода, че понижаването на лихвения процент за дадена държава влияе негативно върху националната ѝ валута (понижава стойността ѝ).

Аналогично, при висок лихвен процент паричното предлагане намалява, паричните средства в обръщение също са по-малко, хората предпочитат да съхраняват свободните си пари в банка, за да печелят от лихвата. От където следва, че повишаването на лихвения процент влияе положително върху дадената национална валута.

От казаното дотук възниква въпроса какво трябва да бъде съотношението между лихвата и инфлацията в дадена страна, за да се поддържа стабилна националната й валута и икономика.

Нека предположим, че някъде по света, в някоя държава инфлацията е по-голяма от лихвата, тогава на практика там ще бъде безсмислено човек да държи парите си в банка, защото те ще се обезценяват по-бързо, отколкото ако ги похарчи веднага и купи с тях стока. Този вариант би бил пагубен за икономиката на дадената страна. Същото, но с по-бавни темпове би се получило и ако процентите на лихвата и на инфлацията са равни. Това отново би довело до пренасищането с парични средства и би повлияло негативно върху националната валута на държавата.

Идеалният вариант за икономиката на дадена страна би бил, ако процента на лихвата превишава малко процента на инфлация.

% лихва > % инфлация

Този вариант е най-благоприятен за националната валута на дадена държава.

Голямо влияние върху валутните курсове оказват и лихвите по дългосрочните държавни ценни книжа. Повишаването на доходността на държавните ценни книжа влияе положително на валутата на дадена държава и обратно - понижаването на лихвите по държавните ценни книжа влияе отрицателно на валутата.

Ще разгледаме един пример. Ако лихвата по държавните ценни книжа в САЩ се повиши докато лихвата по държавните ценни книжа в Япония остане непроменена, това ще подтикне инвеститорите вместо да си закупуват японски държавни ценни книжа да инвестират парите си в американски държавни ценни книжа. Подобна промяна в лихвения процент на държавните ценни книжа би оказала положително влияние върху американската икономика и американския долар, защото повече хора ще желаят да инвестират в Щатите, но за да инвестират, те първо трябва да си закупят американски долари, което от своя страна ще повиши търсенето на американската валута, а от там и стойността на долара.

Общоикономически фактори.

Общоикономическите фактори са много и най-различни. На практика това е всеки един икономически фактор, който влияе по някакъв начин, било то директно или индиректно, върху състоянието на валутата на една страна.

Безспорно Брутният вътрешен продукт(БВП) (GDP-Gross Domestic Product) е един от най-важните общоикономически фактори.

$$\text{GDP} = C + I + G + T$$

GDP-Gross Domestic Product (БВП)

C- Consumption (потребление)
I- Investments (инвестиции)
G- Government Expense (разходи на правителството)
T- Trade Balance (търговски баланс)

Търговският баланс е равен на разликата между експорта и импорта в една страна.

$$T = \text{Export} - \text{Import}$$

Повишаването на БВП на някоя държава има положително влияние върху националната ѝ валута. По-голям БВП означава по-голямо производство, по-голямо потребление, по-голямо движение на капитали, по-голям интерес сред инвеститорите, а от там и по-голямо търсене на националната валута. Това би затвърдило позициите на националната валута на дадената страна спрямо валутите на другите страни.

Аналогично, понижението на БВП би повлияло негативно върху валутата на дадената държава.

Други общо икономически фактори са:

- безработица (unemployment)
- доходност (profitability)
- индекс на потребителските цени (CPI)
- индекс на производствените цени (PPI)
- склонност към потребление (consumption inclination)
- изплатени заплати извън селското стопанство (Nonfarm Payrolls)
- жилищно строителство (housing construction) и други.

Всяка една промяна в гореизброените индекси и параметри влияе с различна тежест върху валутните курсове. Съответно, ако промяната е положителна - влияе положително, ако е отрицателна - влияе отрицателно.

През последните години се наблюдава засилване на влиянието на фондовите пазари върху валутните курсове. Това е особено ярко изразено в САЩ с индекса Dow Jones. Повечето компании в него извършват своята дейност на международно ниво, затова евтиният долар благоприятства тяхното развитие, но разбира се, ако има силен подем на националната икономика, както е било през втората половина на миналия век, с покачване стойността на индексите се наблюдава и покачване на долара. С по-малко, но не маловажно значение, са и другите два, основни за американската икономика, индекси - NASDAQ и S&P 500.

Такава зависимост може да се наблюдава и в Еврозоната, където определящи са германските индекси.

Макар и по-слабо, великобританският индекс FTSE-100 също оказва влияние върху британския паунд.

Поради факта, че държавата е изцяло експортно ориентирана, в Япония се забелязва следната зависимост: когато йената започне да поевтинява това благоприятства износет и акциите на японските компании се повишават, а от там и основният индекс на Япония - Nikkei-225, се повишава.

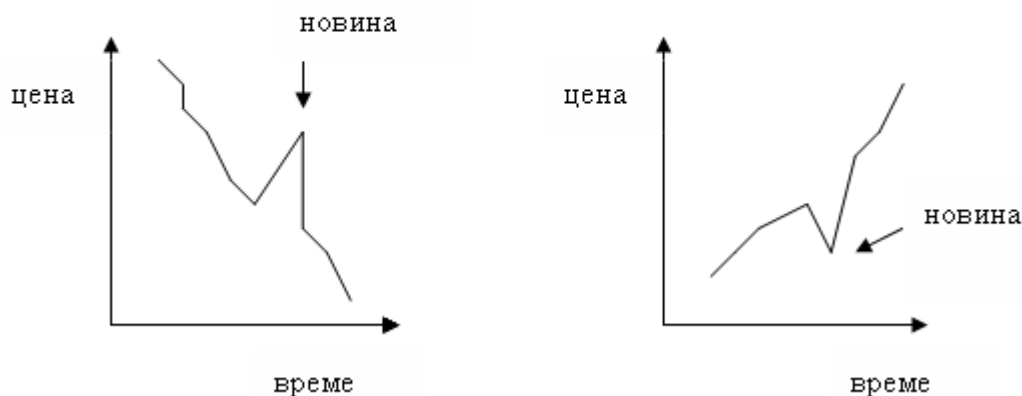
Съществува още и свързаност между движението на курсовете на две или повече валутни двойки. Това може да бъде наблюдавано най-добре при някои валути от Еврозоната и при американския долар. Поради географската и икономическата близост на Англия до останалите европейски страни, когато еврото започне да се понижава спрямо долара и британският паунд започва низходящо движение спрямо американския долар. Подобни зависимости се наблюдават и при някои азиатски валути.

Политически фактори и новини

Политическата стабилност е важно условие, но не винаги достатъчно, за да утвърди възходящо движение на дадена валута. Обикновено колебанието в движението на тренда се появява преди избори. Поради неизвестността от развоя на събитията, повечето играчи на пазара предпочитат да затворят позициите си и да изчакат настъпването на стабилност и яснота. Като цяло политическата нестабилност влияе пагубно върху валутата на дадена страна и тя започва да се обезценява.

Реакцията на пазара от появата на новини е широко изследвана тема, но за съжаление никой до сега не е успял да опише правилната форма на това как точно влияят върху движението на тренда. Причините за това са много и разностранни, но най-важното, което трябва да се запомни е, че една новина, без значение колко важна и съществена е тя, не може да промени цялостната посока на дългосрочния тренд. Често срещана е и практиката големи финансови институции и финансисти умишлено да създават новини, с цел да повлияят на курсовете на валутите. В много голям брой от случаите реакцията от новината е била изконсумирана много преди реалната и поява. Това най-често се случва, когато се очаква изявление за лихвения процент на някой от управителите на централните банки в Европа. Причината за това е, че се знае предварително позицията на човека, който ще направи изявление и реалната ситуация на нещата. От тук произлиза и една поговорка: “Купувай при слух, продавай при новина”, като се има предвид, че ефекта от новината е преминал преди нейната поява.

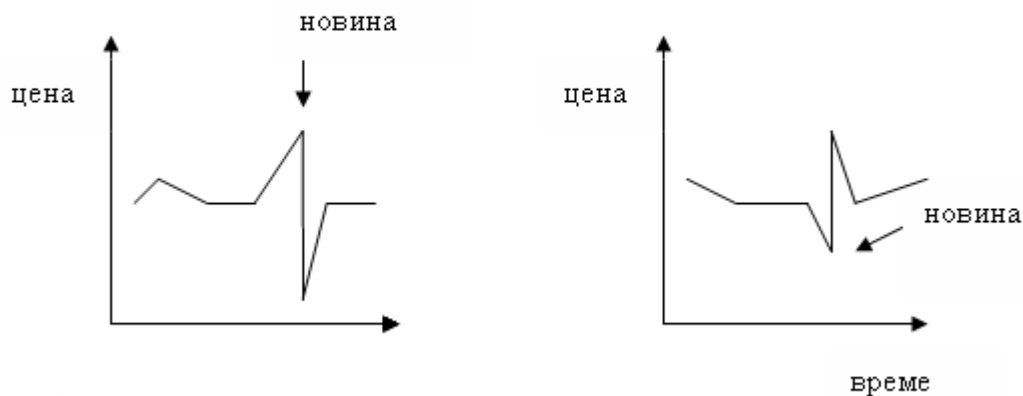
Начинът, по който новината оказва влияние на тренда е най-често лекото му разколебаване (фиг. 20).

Фиг. 20

При появата на даден слух или новина на пазара излизат играчи, които отреагират на това. Ако трендът е низходящ, а новината е положителна, те започват да купуват, но в един момент се оказват недостатъчни, за да обърнат тренда, след което той се връща в първоначалната си посока. Причината за това е, че валутните пазари се ръководят от далеч по мащабни фактори. Аналогична е ситуацията при възходящ тренд и появата на отрицателна новина.

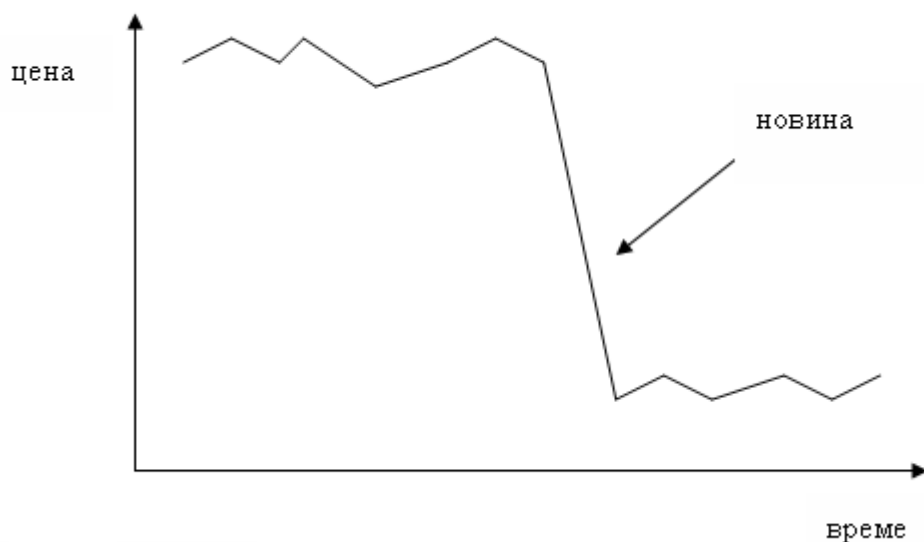
Друг начин, по който новините могат да повлияят на движението на тренда е показан на фиг. 21.

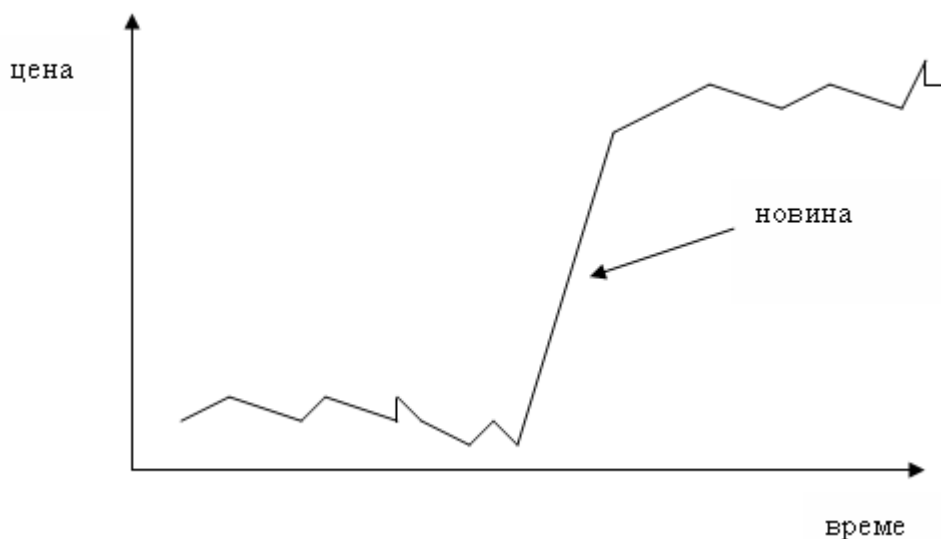
Фиг. 21

В случай, когато пазарът се намира в рейндж и се появи новина, веднага се намират играчи, които да я отиграт. Поради това, че пазарът се намира в относително равновесие, цената рязко се повишава за много кратък период от време до момента, в който следва реакцията на пазара и цената още веднъж преминава предишното си равновесно състояние, но в обратна посока и пак се връща в първоначалния си ценови диапазон.

Третият случай е когато пазарът се намира в рейндж и при появата на новина цената се покачи или намали, след което пазарът отново влезе в рейндж фиг.22 и фиг.23.

Фиг. 22

Фиг. 23

Наблюдава се и още един случай на влияние на новини върху цената на акции. Това е когато при възходящ тренд се появи положителна новина или при низходящ тренд се появи отрицателна. Този случай е познат още и под названието инерционен тласък. При него се наблюдава ускоряване на ценовите движения в посоката, в която са се движили.

Природни бедствия и катастрофи

Обикновено тяхното влияние е негативно върху националната валута на дадена страна. Колкото по-силно е едно природно бедствие, толкова по-негативно влияе то върху националната валута.

Пример за това е силното земетресение в Япония в края на месец юли 2007 година. То оказва силно влияние върху икономиката, най-вече върху автомобилния сектор на втората по големина икономика в света. След него компаниите Toyota, Nissan, Suzuki, Mitsubishi и Honda обявиха, че спират производството на някои автомобили или изцяло, заради повреди във фабриките. Най-голямата ядрена електроцентрала в света Токуо Electric Power обяви, че ще спре работа за неизвестен период от време. Всичко това автоматично допринася за спад на основният индекс в Япония Nikkei-225, с което и йената забавя победоносния си поход срещу долара и навлиза в реиндж.

ГЛАВА IV

Графичен анализ

Увод за графичния анализ

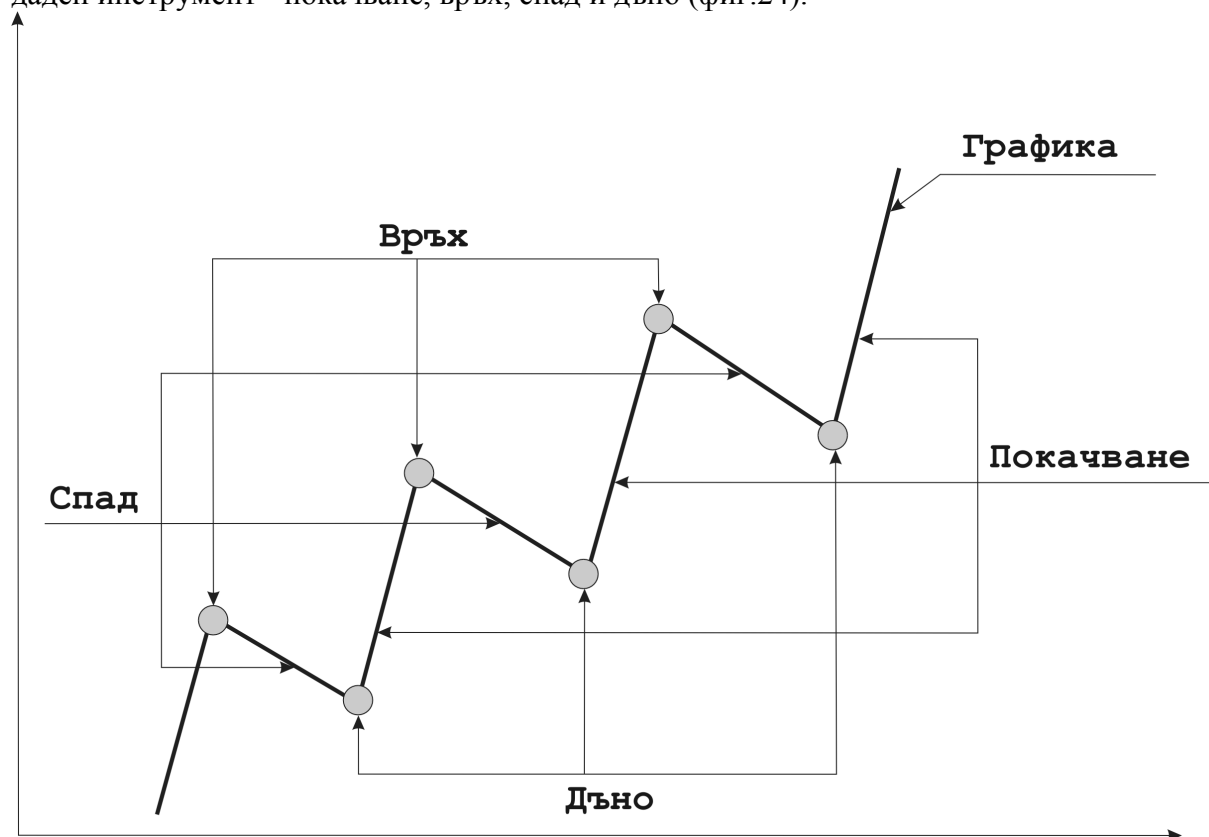
Графичният анализ, наричан още класически анализ, може да бъде представен като основната част на техническия анализ. Той е с изключителна важност и винаги следва да се използва първи при изготвянето на търговския ни план.

Графичният анализ се използва за прогнозиране на пазарните цени, в резултат на което да се вземе инвестиционно решение.

Обект на класическия технически анализ са графиките. Образуваните от графиката ценови модели се наричат фигури. Фигурите представляват модели на пазарното движение, класифицирани спрямо тяхната форма и резултата от тяхното появяване.

Бикове и мечки

Графиката се чертае в следствие на действията на двете основни групи участници на пазарите - купувачи (бикове) и продавачи (мечки). Резултат от взаимодействието на двете групи са основните елементи, изграждащи графиката на даден инструмент - покачване, връх, спад и дъно (фиг.24).

Фиг. 24 График на движение на пазарен инструмент с обозначени: покачване, връх, спад, дъно

Покачване се получава, когато бикове са осезателно по-силни и надделяват над групата на мечките. След покачване се формира връх, при който купувачите започват да губят своята сила и групата на продавачите започва да се засилва. След връх следва спад (понижаване, низходящо движение), който е резултат от засилването на групата на мечките, които вече са станали по-силни от своите конкуренти бикове.

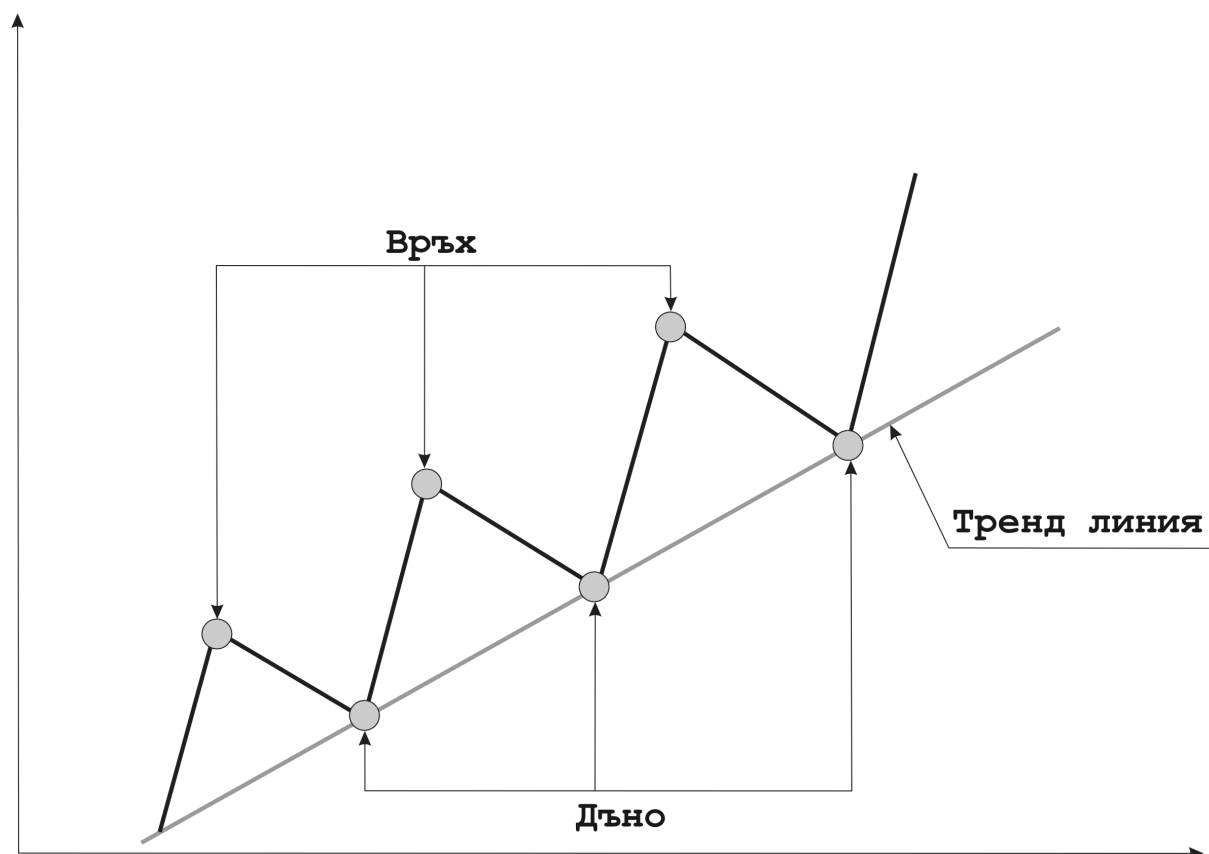
След спада следва „дъно“, което свидетелства за изтощаване на продавачите и увеличаване на купувачите. Това са четирите основни елемента на графиката на даден финансов инструмент. Тези елементи са предмет на графичния анализ.

Трендови анализ

Вече разгледахме четирите основни елемента на графиката. Разглеждайки ги поотделно получаваме информация само за точно определен момент, не можем да дадем отговор на въпросите какво се е случило в миналото или как ще се развие движението в бъдеще. Отговор на тези въпроси ще получим, ако разгледаме тези елементи заедно, като една непрекъсната последователност.

Нека разгледаме произволна графика. На нея виждаме, че тези четири елемента се редуват в някаква последователност, в различно време и на различни цени. Можем също така да забележим, че при поскъпване на даден инструмент, всяко следващо дъно и връх, в рамките на това поскъпване, са по-високи от предишните. Същият извод можем да направим и в случая на поевтиняване на даден инструмент.

Взимайки това предвид, нека начертаем линия, която да свърже съответно тези дъна или върхове. На фиг.25 е показано възходящо движение, на което дъната са свързани с линия. Тази линия наричаме линия на тенденцията или Тренд линия. Когато говорим за възходящо движение или поскъпване на даден инструмент - тренд линията се чертае през дъната. Обратно ако говорим за низходящо движение (поевтиняване) - тренд линия се чертае през върховете.

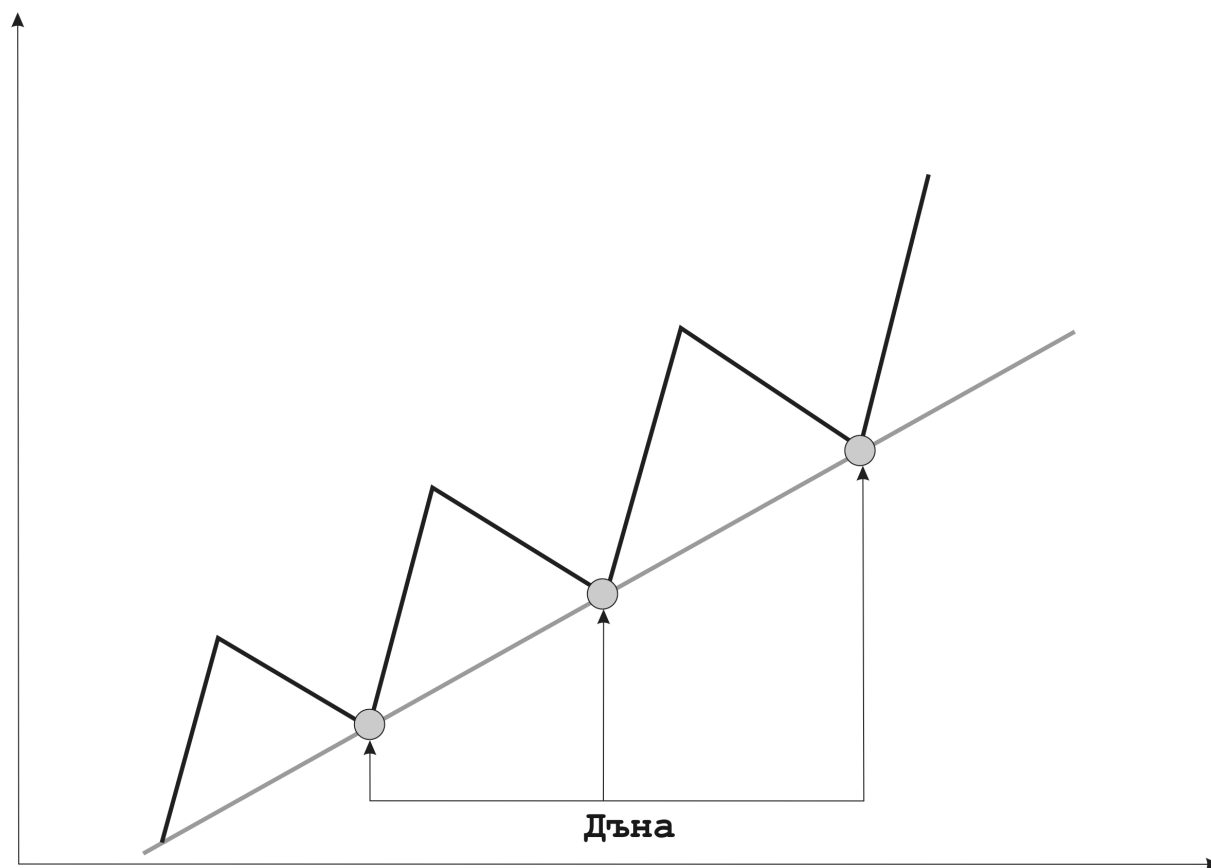

Фиг. 25 Тренд линия

Важен елемент на тренд линията е нейният ъгъл. В зависимост от големината на този ъгъл се различават три вида тренд.

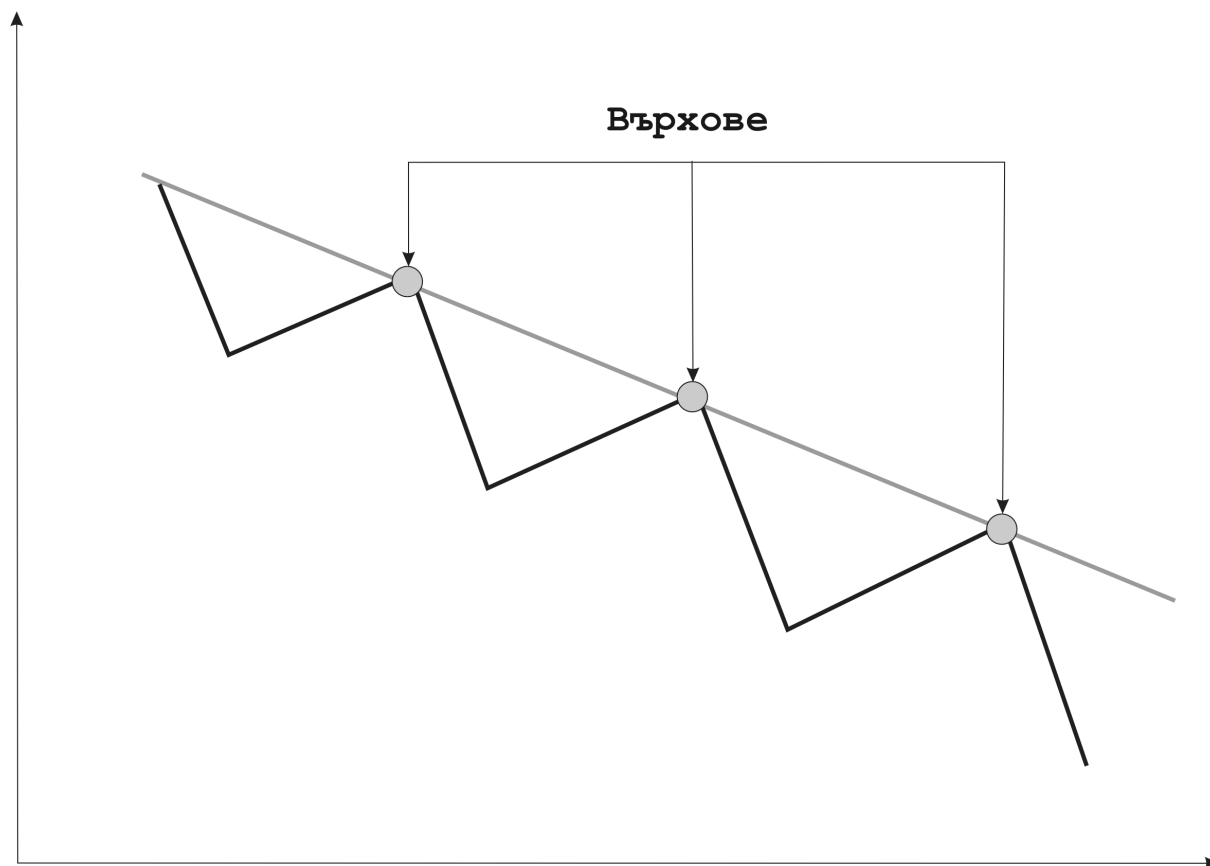
Ако ъгълът, който линията сключва с хоризонталата, е остър - тенденцията е възходяща и тренд линията очертава посока на движение доминирана от биковите.

Тогава имаме **възходящ или бичи тренд** (фиг. 26). При това състояние на пазара, е характерно всички следващи върхове и дъна да са по-високи от предишните. В този случай чертаем тренд линия по дъната (най-ниските стойности).

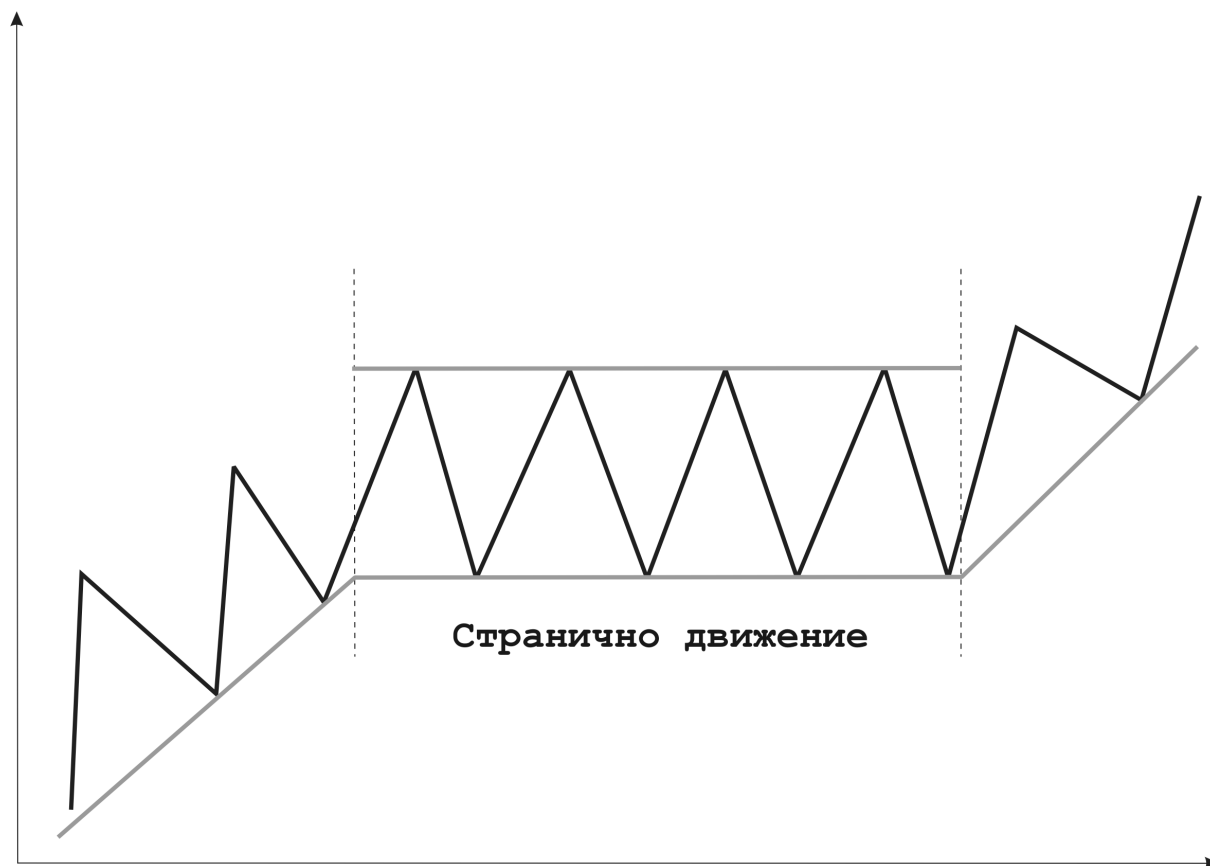
Фиг. 26 Възходящ (бичи) тренд

Ако ъгълът, който тренд линията сключва с хоризонталата е по-голям от 90° (тъп ъгъл), тогава тенденцията е низходяща и тренд линията очертава посока на движение доминирана от мечките. В този случай говорим за **низходящ или мечи тренд** (фиг. 27). При низходящ тренд, линията се прекарва през върховете (най-високите стойности).

Фиг. 27 Низходящ (мечи) тренд

Когато ъгълът, сключвен между тренд линията и хоризонталата е приблизително равен на нула, т.е тренд линията съвпада с хоризонталата, казваме, че пазара се намира в състояние на странично движение (още известно като рейндж, side trend). Странично движение е показано на фиг.28. При страничното движение цената не се движи в дадено направление, а се колебае в определен диапазон. В този случай нямаме доминираща група на пазара. Нито купувачите, нито продавачите могат да вземат превес. Около 70% от времето пазарът се намира в подобно състояние. Като правило колкото по-дълго пазарът се задържи в рейндж, толкова по-силно ще е последвалото трендово движение.

Фиг. 28 Странично движение (flat, side trend)

Нива на подкрепа (support) и съпротива (resistance)

Защо при възходящ тренд дъната лежат на една линия? Какво се случва когато пазарът достигне тренд линия? За да дадем отговор на тези въпроси трябва да разгледаме в дълбочина какво представлява тренд линията.

При взаимодействието между вече споменатите групи на продавачи и купувачи, се формират така наречените нива на подкрепа и съпротива. Всички тренд линии и ценови модели са комбинация от нива на подкрепа или нива на съпротива. Нивата на подкрепа или съпротива се явяват основа на класическия технически анализ, основна част на графичния анализ. Нивата на подкрепа и съпротива могат да бъдат статични и динамични. За статични се смятат нивата на подкрепа или съпротива, които оказват влияние на пазара на точно определена цена, те не се променят с времето. Динамични нива са тези които се променят с времето, т.е. стойността, на която те оказват подкрепа или съпротива, се променя във времето. Тренд линиите са динамични нива на подкрепа или съпротива. Когато тренд линията е възходяща (свързва дъната) тогава тя е линия на подкрепа (фиг. 26). Обратно, когато тренд линията чертае низходящ тренд (минава през върховете) тогава говорим, че тази тренд линия е линия на съпротива (фиг. 27).

Нека разгледаме линия на съпротива на дадена графиката на определена валутна двойка. Тя възниква в моменти, когато купувачите не могат или не искат да купуват дадена валута на по-висока цена. В същото време, с всяко движение на цените нагоре се увеличава количеството на продавачите, които влизат на пазара с цел продажба на поскъпващата валута. Техните действие се основават на това, че валутата е поскъпнала достатъчно и е време да поевтинее. В резултат на това се увеличава обема на продажбите на тази валута, което оказва натиск в низходяща посока за цената.

Достигайки до разглежданата линия на съпротива покачването на цените се преустановява и на тези нива започва борба за надмощие между купувачите и продавачите, и в зависимост от това коя група е по – силна, са възможни два варианта:

1. купувачите надделяват, следва пробив на линията на съпротива. След този пробив става трансформация - линията на съпротива се превръща в линия на подкрепа
2. продавачите надделяват – линията на съпротива остава валидна и пазарът се оттласква от нея, възобновявайки низходящата си посока на движение

Ситуацията е аналогична при линиите на подкрепа.

Стронг нива (Strong levels)

Особен вид нива на подкрепа и съпротива са така наречените стронг нива. Те представляват статични нива на подкрепа или съпротива, с голямо влияние върху пазарните движения. Това са нива, чието достигане в миналото е провокирало голям интерес от страна на продавачи или купувачи. Значението на тези зони се запомня от трейдърите и след като веднъж в миналото, при достигане на това ниво, се е наблюдавало задържане или преустановяване на тренда, то следващия път когато пазара достигне тези нива, може да се очаква пазарните играчи да реагират по същия начин.

Нека обединим всичко казано досега.

Фиг. 29 USD/CHF, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

На фиг. 29 можете да видите примерно разчертаване на тренд линиите на дневна графика на USD/CHF за последните две години. Както виждате необходимо е запазването на тренд линиите и след техния пробив, защото е възможно и в бъдеще те да играят важна роля в пазарната картина.

Практически съвети.

Точното начертаване на тренд линиите, правилното определяне на нивата на подкрепа, съпротива и стронг нивата, е ключово за успеха на вашия анализ. За да се определят коректно тези нива и тяхното значение за пазарните участници, е необходимо да се спазват няколко прости правила:

1. За да се начертае тренд линия (линия на подкрепа или съпротива) е необходимо тя да бъде прекарана поне през две точки - две дъна или два върха, респективно през две статични нива на подкрепа или съпротива. Когато линията минава през три точки казваме, че тя е потвърдена.
2. Колкото повече са точките, през които минава дадена линия, толкова тя е по-валидна, с по-голямо влияние. Това е така, защото всяка точка (била тя връх или дъно) от линията представлява, образно казано, бойно поле между бикове и мечки. Следователно, колкото повече са точките (дъната) от една, например възходяща тренд линия, толкова са повече местата където купувачите са надделявали над продавачите. В съответствие с това ние трябва да се стараем да чертаем линията така, че тя да обхваща колкото се може по-голям брой точки. Не трябва да я чертаем само по абсолютните минимуми при дадено дъно, а трябва да преминава през сгрупването на цените.
3. Колкото по-дълго време дадена линия се е запазила непробита, толкова по-важно ниво на подкрепа или съпротива представлява тя.
4. Веднъж пробито, нивото на подкрепа или съпротива, респективно тренд линията, запазва своето значение за пазара трансформирайки се от ниво подкрепа в съпротива, или обратно.
5. Често се случва след пробив на дадена подкрепа или съпротива пазарът да се коригира обратно до вече трансформиралото се ниво и от там да се отблъсне, продължавайки своето движение в посоката на пробива.
6. Важността на дадена тренд линия, като ниво на подкрепа или съпротива за пазара, се определя от нейният ъгъл. Тренд линия под ъгъл 45° е най-устойчива. Колкото е по-стръмна линията, толкова тя няма да е в състояние да оказва влияние на пазара за дълго време.
7. Всяко връщане на пазара до тренд линията ще провокира интерес от страна на продавачи (низходящ тренд) или купувачи (възходящ тренд), които ще се опитат да възобновят предишната посока на движение на дадения инструмент.
8. Никога не поставяйте стоп поръчките си точно на нивата на подкрепа или съпротива. Пазарните движения притежават свойството инерция, което означава, че достигайки определеното от Вас ниво е възможно то да бъде преминато за кратко време, след което пазарът да се отгласне и да продължи в желаната от вас посока. Ако стоп поръчката е била точно на нивото, то това кратко преминаване ще я активира. За да се избегне това, винаги поставяйте вашият стоп малко след нивото на подкрепа (покупка) или съпротива (продажба).

Ценови модели

Тренда не може да продължава вечно и рано или късно той свършва. Сигналите за неговото забавяне, преустановяване или обръщане обикновено представляват характерни ценови модели - фигури, образувани от графиката. Те представляват сложно взаимодействие между купувачи и продавачи, нива на подкрепа и нива на съпротива, в резултат на което графиката рисува определена комбинация от върхове и дъна. От множеството комбинации, които могат да се образуват, тези които се срещат най-често са стандартизирани като модели. Тези модели се използват за предсказване на движението на даден инструмент в бъдеще. Тяхната прогнозираща сила се базира на това, че след като веднъж в миналото след формирането на даден модел пазарът е регирал по определен начин, то при следващ подобен модел пазарът ще отреагира по подобен начин. От практическа гледна точка ценовите модели са подходящи за търговия, защото те ни дават нива където да открием позиция, нива за стоп поръчката и ценова цел.

В зависимост от това, в коя част на тренда се появява модела и следва ли промяна на посоката на движение след него, моделите могат да бъдат разделени в две основни групи:

- ⌚ **Продължаващи** - или това са модели, след които пазарът ще продължи да се движи в същата посока, както преди формирането на модела. Те сигнализират за пауза при пазарното движение, след която предходния тренд ще се възобнови.
- ⌚ **Обръщащи** - обръщащи са тези модели, след появата на които пазарът ще смени посоката на движение.

Съществува и трета група модели, които могат да се разглеждат и като продължаващи, и като обръщащи модели.

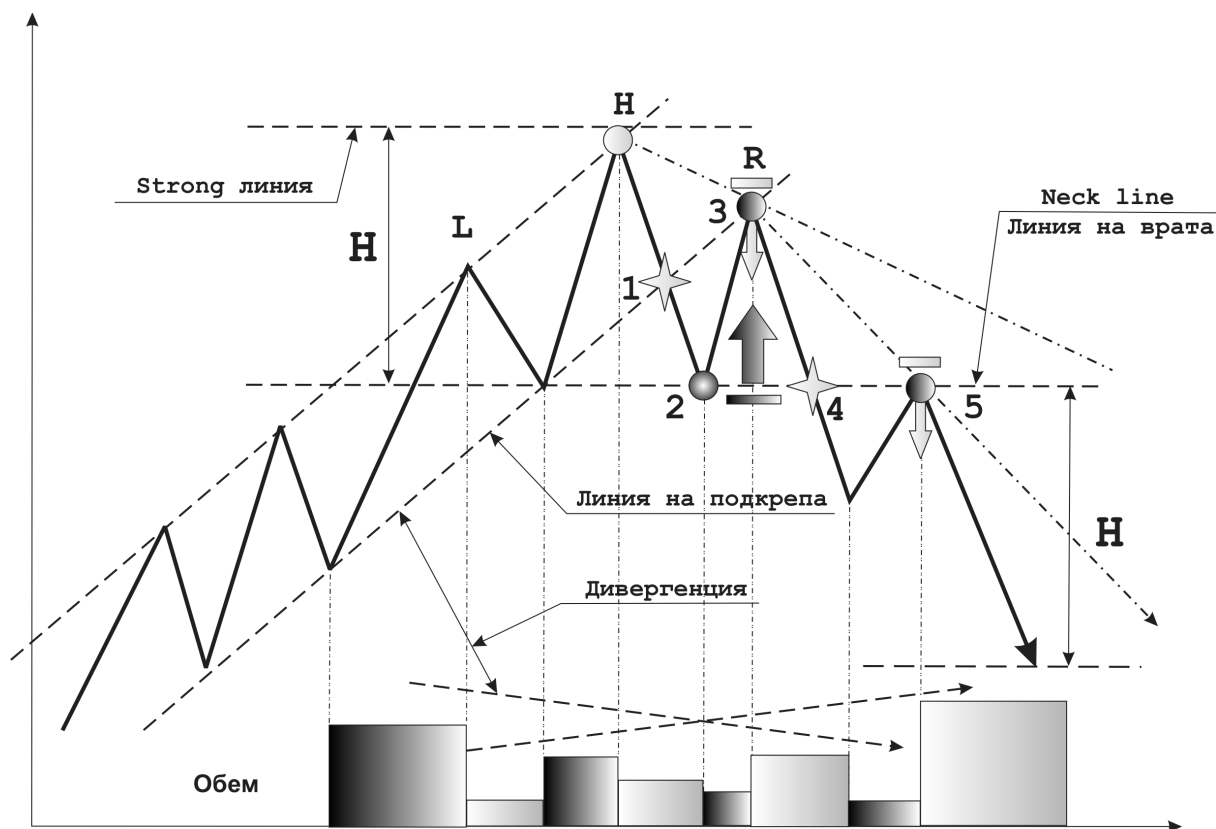
Разглеждайки различните модели ние ще ги класираме в скала, спрямо тяхната валидност и каква е вероятността за достигане на ценовата цел. Резултатите са на база изследване на модели на всички пазари: forex, stocks, commodities. Тези стойности представляват статистическо проучване и не претендират за пълна валидност. Резултатите можете да видите в края на тази глава в таблица 1.

Обръщащи модели

Обръщащи са тези модели, след появата на които ще последва смяна на посоката на пазарното движение. Тези модели се формират в края, в завършващата фаза на движението, съответно при върховете или дъната.

Преди да пристъпим към разглеждане на конкретните модели нека разгледаме общи правила, задължителни за всички обръщащи фигури:

- ⌚ Моделите трябва да са предшествани от ясно изразени движения. Задължително е обръщащия модел да бъде в крайната фаза на ясно изразено движение, било то покачване или спад.
- ⌚ Големината на модела трябва да е съизмерима с големината на движението. Всеки ценови модел трябва да е част от движението, а не да представлява цялото движение, т.е той трябва да е по-малък от самото движение. Точно определено съотношение между големината на даден модел и самото движение няма, но от практическа гледна точка е добре ако модела се вписва в рамките на 1/3 от цялото движение, но не повече от 1/2 от големината на цялото движение.
- ⌚ Колкото е по-голям модела, толкова ще е по-голямо движението след него. Височината на модела показва волатилността (степен на изменение на цената), а ширината - времето необходимо за изграждане на модела.
- ⌚ Колкото по-дълго време се е изграждал един модел толкова по-валиден е той.
- ⌚ Върховите модели са обикновено по-кратки и по-волатилни от дънните модели.
- ⌚ Обемите трябва да потвърждават движението. Първоначално трябва да има спад в обемите, потвърждаващ формирането на ценовата фигура, след което в близост до точката на пробив и последвалото след нея движение, те трябва да се увеличават. Обикновено са по - важни за модели предхождащи движение във възходяща посока.
- ⌚ Първият сигнал за обръщане е пробива на важна тренд линия.
- ⌚ Обръщащите модели, по времетраене са по-дълги, отколкото продължаващите
- ⌚ Ценовите цели получени от моделите не винаги се изпълняват на 100%
- ⌚ От практическа гледна точка ценовите модели е добре да се взимат предвид, само ако са формирани на четири часова или по-голяма графика
- ⌚ За обръщащите модели е добре, ако тяхното формиране е съпътствано с формирането на дивергенция от индикатори като RSI, MACD (тези индикатори ще бъдат разгледани по-късно в книгата).

Фиг. 30 Head & Shoulders

Рамо – Глава – Рамо (Head & Shoulders – H&S) е един от най-често срещаните и с най-голяма валидност обръщащи модели. Това е и един от моделите с най-голяма важност. Може да се формира, както при върховете, така и при дъната. Представява конфигурация от три върха (три дъна), от които средният е по-висок от другите два. На фигура 30 е показан върхов модел рамо-глава-рамо.

Как се образува модела:

След силно изразено движение, тренда среща стронг ниво, което не е в състояние да пробие. Следва корекция, при която важна тренд линия бива пробита (т.1). Това е първият сигнал за обръщане на тренда. След пробива котировките спадат близо до предишното дъно (т. 2). От тук те намират подкрепа и се прави опит за възобновяване на тренда. Този опит приключва с неуспех, пазарът неуспява да направи нов връх (т. 3). Това провокира от една страна закриване на позиции (покупки) и от друга поява на нови продавачи. Последваляят в резултат на това спад пробива линията на шията (neckline)- т. 4. Линията на шията (neckline) е линия на подкрепа, която свързва дъната, формирани между лявото рамо и главата, и между главата и дясното рамо. Пробива на тази линия потвърждава модела. Ако разглеждаме H&S след низходящ тренд тогава neckline е линия на съпротива и свързва върховете между главата и двете рамена.

Характеристики на модела:

- ⌚ Моделът трябва да прилича на глава и рамене при човека. Трябва да е пропорционален, да не е изкривен в определена посока.
- ⌚ Двете рамена трябва да са съизмерими. Не може едното рамо да е значително по-голямо от другото. Те трябва да завършват приблизително на едно и също ниво.

- ⌚ Моделът се появява в края на ясно изразено движение, като първия сигнал за обръщане е пробив на тренд линията на това движение.
- ⌚ Моделът трябва да е пропорционален на предшестващото го движение (виж общите правила за фигурите).
- ⌚ Neckline не трябва да е с голям наклон, колкото е по-близка до хоризонталата толкова е по-валидна
- ⌚ Пробив на линията на шията завършва модела и представлява конкретен сигнал за сключване на сделка
- ⌚ Целта на тази сделка е разстоянието между най-високата (най-ниската) точка на главата до линията на шията, нанесено в точката на пробив или от последното дъно (т. 2), ако линията на шията е с отрицателен наклон.
- ⌚ Стоп поръчката се поставя над neckline (продажба) или под тази линия, ако сделката е била покупка.
- ⌚ След пробива е възможно връщане до neckline, от където да стартира движението
- ⌚ По-вероятно е това връщане да стане при дънни конфигурации
- ⌚ Обемите спадат по време на формирането на фигурата, а се покачват по време на пробива на линията на шията и след това

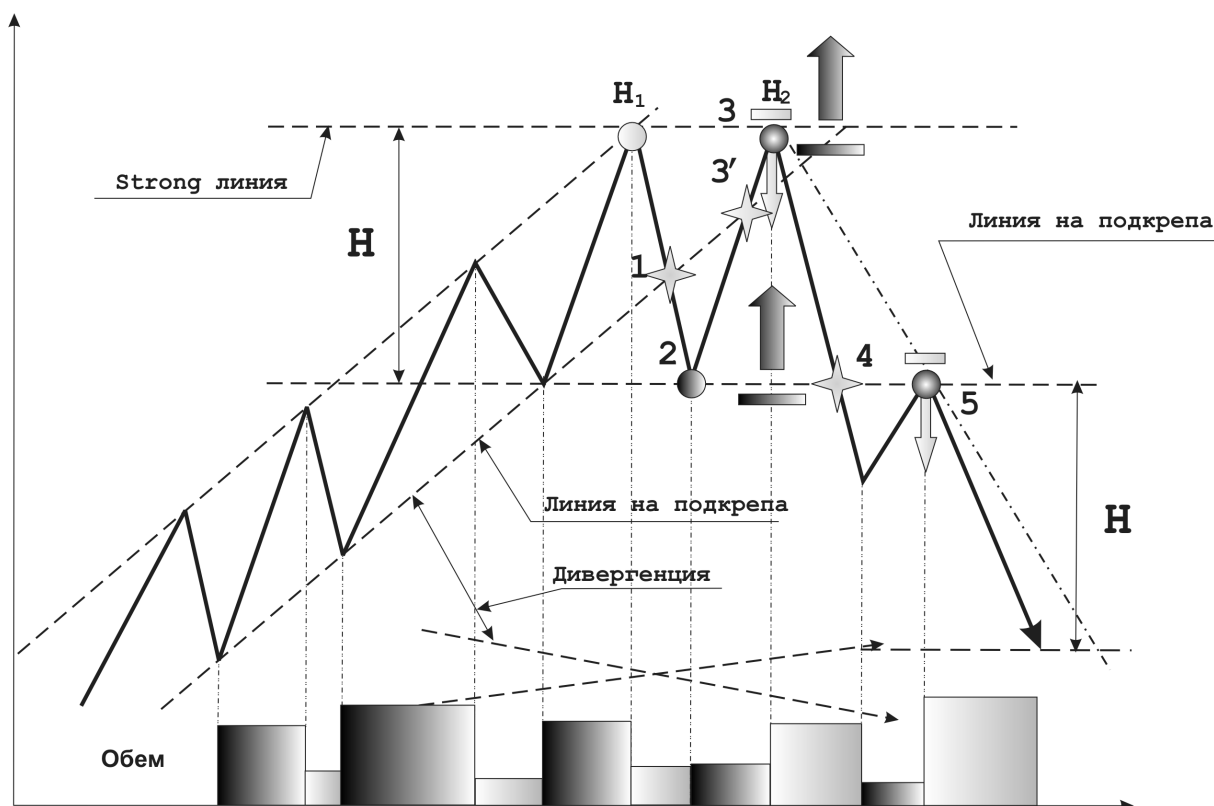
Фиг. 31 H&S - AIG, weekly, MetaTrader - Admiral Markets

На фиг.31 е показан ясно изразен модел на H&S при AIG на седмична база. Върхът на главата на фигурата е на 7 януари 2006 г. Този модел нагледно показва всички вече разгледани елементи:

- ⌚ ясно изразено движение
- ⌚ глава и две рамена
- ⌚ пробив на тренд линия
- ⌚ пробив на neckline
- ⌚ връщане и тест на пробитата линия

- ⌚ достигане на целта, определена от височината на главата

Двоен връх и двойно дъно (double top and double bottom - DT&DB)

Фиг. 32 Double top

Този модел е също много популярен и е доказал своята ефективност. Представлява конфигурация от два върха или две дъна, завършващи на приблизително едно и също ценово ниво. Ние ще разгледаме фигурата двоен връх (фиг. 32), ситуацията при двойно дъно е аналогична.

Как се образува модела:

След ясно изразено покачване, котировките срещат стронг ниво, което не са в състояние да пробият. Следва спад, връщане на пазара в обратна посока, което пробива тренд линията на движението (т. 1). Това е първи сигнал за обръщане посоката на движение. Този спад продължава до определено ниво, от където на пазара влизат много купувачи стремящи се да възобновят предходния възходящ тренд (т. 2). Техният опит завършва с неуспех на нива близки до предишното най-високо ниво (т. 3). Този неуспех провокира закриване на позиции (покупки) и същевременно - откриване на нови продажби. Следва силно низходящо движение пробиващо предишното дъно (дъното между двата върха) – т. 4. С този пробив, моделът е потвърден.

Характеристики на модела:

- ⌚ Разликата между най-високата стойност на двата върха (двете дъна) не трябва да е голяма. Тази разлика не трябва да надвишава 20%.
- ⌚ Винаги вторият връх трябва да е равен по височина или по-нисък от първия. Аналогично за второто дъно - трябва да завършва на равна или по - висока стойност от първото. Ако това условие не е изпълнено, ще имаме нови върхове

или дъна, които са по-високи или по-ниски от предишните, което говори за продължаване на тенденцията.

- ⌚ Моделът се появява в края на ясно изразено движение, като първия сигнал за обръщане е пробив на тренд линията на това движение.
- ⌚ Моделът трябва да е с пропорционален размер на предшестващото го движение (виж общите правила за фигурите).
- ⌚ Пробивът на предишното дъно (връх) е сигнал за откриване на позиция.
- ⌚ Целта на тази позиция - височината на фигурата нанесена в точката на пробив (т. 4)
- ⌚ Стоп поръчката се поставя съответно под (покупка) или над (продажба) точката на пробив.
- ⌚ След пробив е възможна корекция до нивото на пробива, след което пазарът следва да продължи към целта, изведена от модела.
- ⌚ Обемите спадат по време на формирането на фигурата. По време на пробива и след него се покачват.

Фиг. 33 Double Top. EUR/USD, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

На фиг.33 е показан модела двоен връх, формиран при EUR/USD, на дневна графика с върхове 24.07. 2007 г. и 05.08.2007 г.

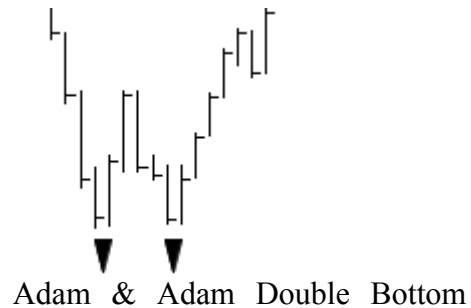
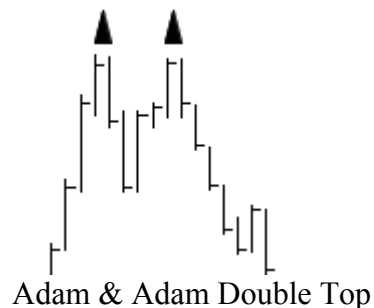
Ако изследваме задълбочено този модел на редица инструменти, ще забележим, че съществува разлика между отделните двойни върхове или дъна. В какво се състои тази разлика и какво тя говори за валидността на модела, са въпроси, чиито отговори ще представят теорията за двойните върхове на ново по-високо ниво.

Съществуват четири варианта на модела двоен връх (двойно дъно).

1. Адам

&

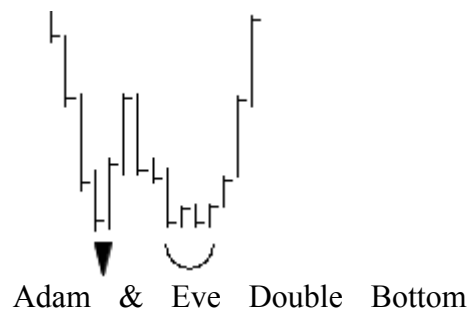
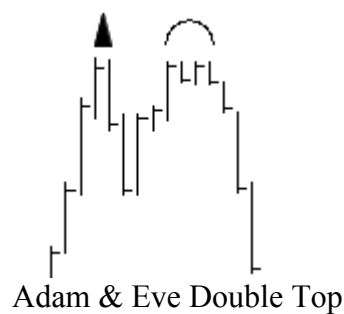
Адам

2. Адам

&

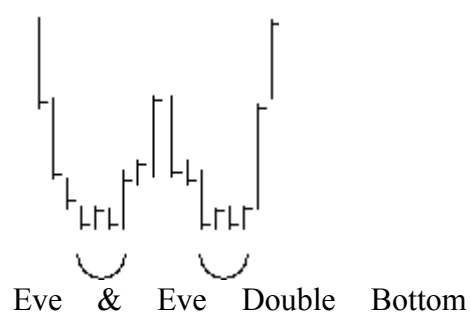
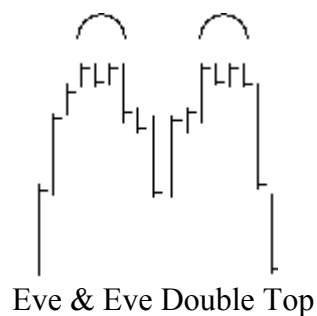
Ева

3. Ева

&

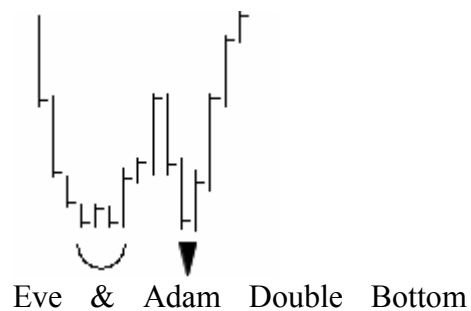
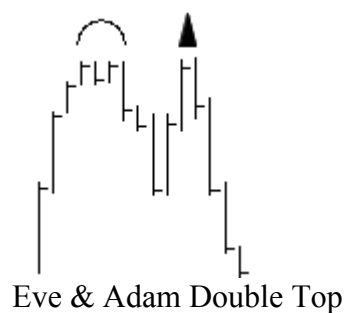
Ева

4. Ева

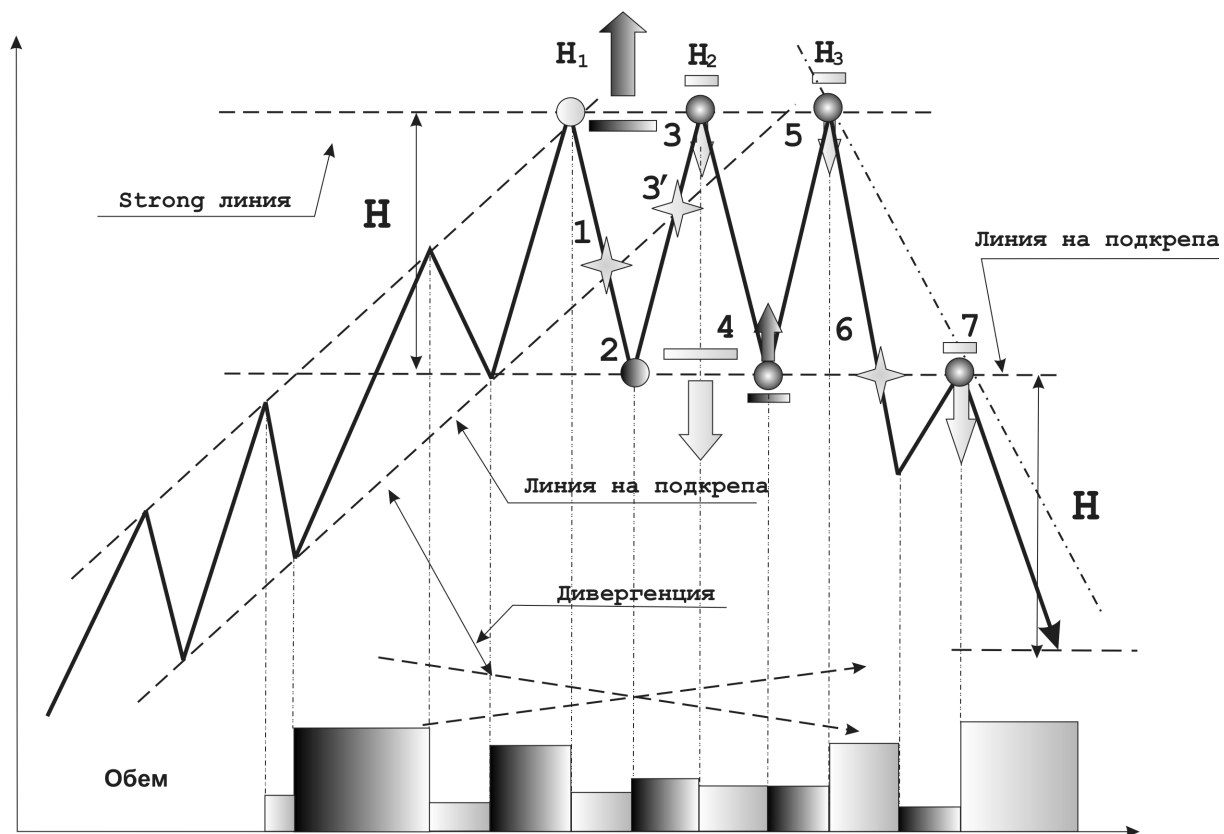
&

Адам

Тези варианти са представени за първи път от Томас Булковски. Веднага може да се направи асоциация, че тези наименования се отнасят за отделните върхове в цялата фигура. Това означава, че в зависимост от това, какви са съответните дъна или върхове, ние можем да очакваме различно поведение от пазара.

Троен връх и тройно дъно (triple top and triple bottom – TT&TB)

Фиг. 34 Triple Top

Нека разгледаме показаният на фиг.34 модел. Тройният връх представлява комбинация от три върха и две дъна. Височините на върховете са приблизително еднакви. Важно условие тук е първият връх да е най-висок. Тройният връх се явява последната фигура от поредицата H&S, DT&DB. Като правило четворен връх няма. Това е фигура, която се среща по-рядко от другите две фигури. Основната причина за това е, че е необходимо повече време за нейното формиране.

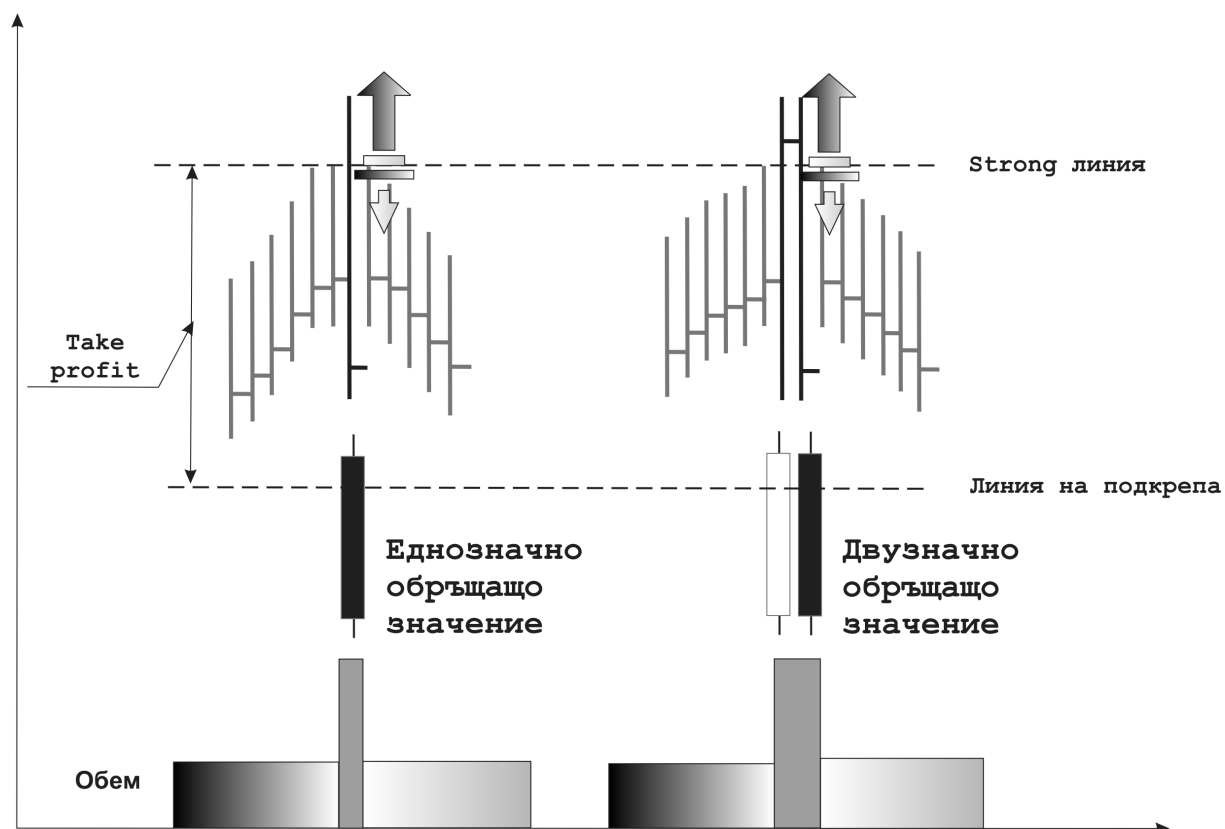
По всички показатели тройният връх (или тройното дъно) е еднакъв с двойният. Моментът на откриване на позиция е когато цените пробият най-ниското дъно (при троен връх) или най-високият връх (при тройно дъно). Целта е височината на фигурата. Стоп поръчката се поставя над (продажба) или съответно под (покупка) точката на пробив.

Фиг. 35 Triple Top. AIG, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

На фиг.35 е показан пример за троен връх формиран при AIG, на дневна графика с върхове 11.05.2007 г., 01.06.2007 г., 18.06.2007 г.

Обръщач ден (Ronded Day – RD)

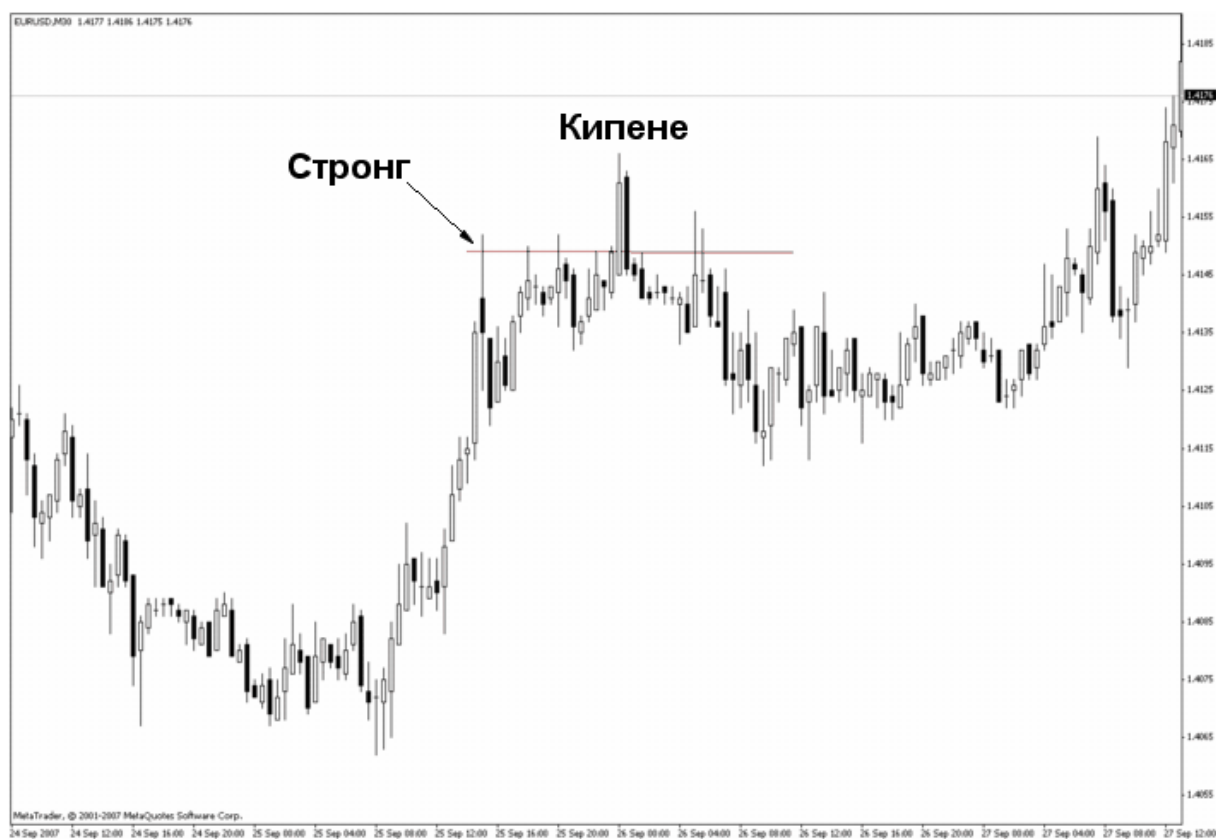
Фиг. 36 Ronded Day

На фиг.36 е показана фигурата “Обръщаш ден”. Това е обръщаща фигура, характерен признак на която е наличието на голяма свещ, чийто максимум е над линията на стронг нивото. Различават се два варианта на тази фигура – с една или две свещи. Във втория случай първата свещ има цена на затваряне над линията на стронга, а втората е голяма падаща свещ, съразмерна с първата. Фигурата често се появява при върховете.

Как се образува модела:

Ще разгледаме варианта „Върхова конфигурация”. Аналогично е за формирането на модела при дъната. След покачване, пазарното движение достига до силно ниво на съпротива (стронг). Следва бурна реакция от това ниво, изразяваща се в една или две свещи съпроводени с повишаване на обема. Тази реакция се нарича „Кипене”. След „Кипенето” котировките се връщат обратно до стронг нивото, след което започва спад.

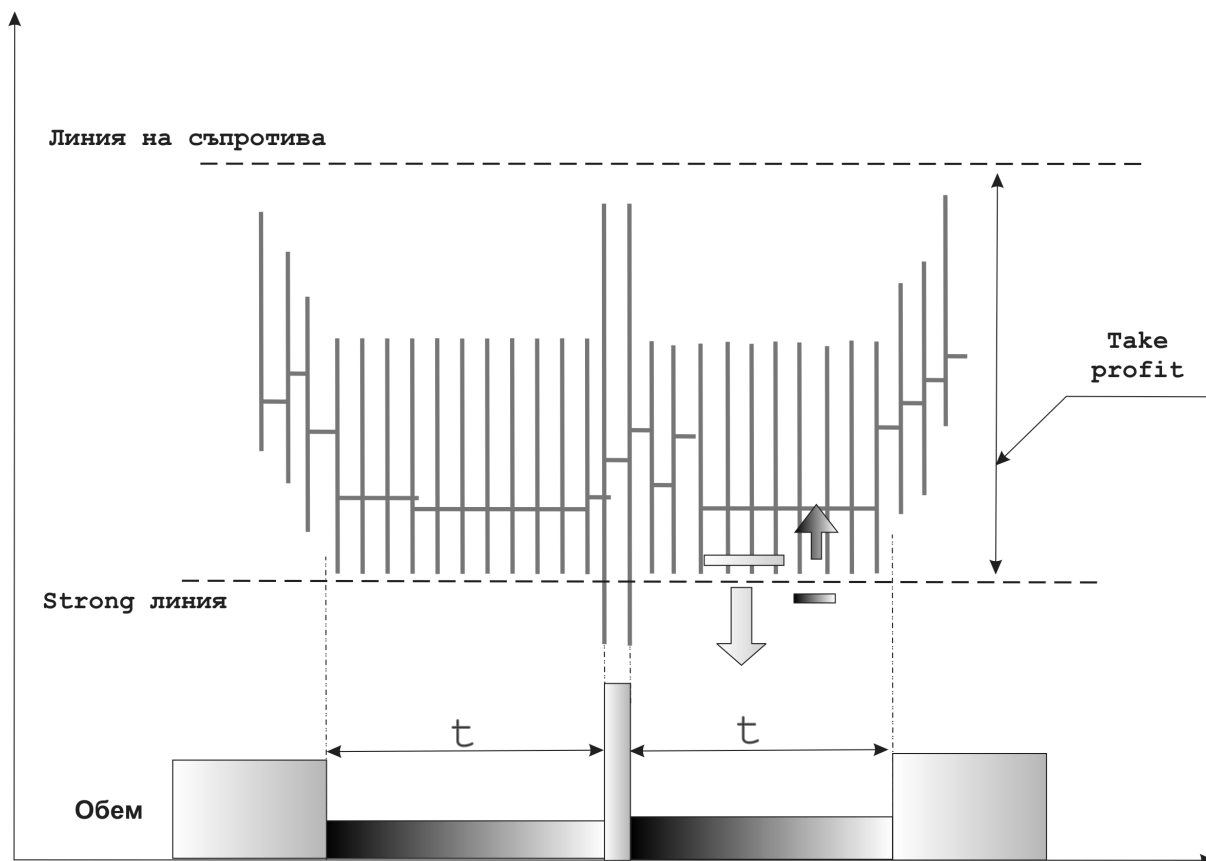
Тактиката за работа с тази фигура е да се открие позиция след кипенето, със стоп поръчка над линията на стронга. Целта не е дефинирана точно. За цел може да се използва следващото ниво на подкрепа или съпротива.

Фиг. 37 Rounded Day. EUR/USD, M30, MetaTrader - Admiral Markets

На фиг.37 можете да разгледате модела “обръщаш ден”.

Закръглен връх и закръглено дъно (rounded top and rounded bottom – RT&RB)

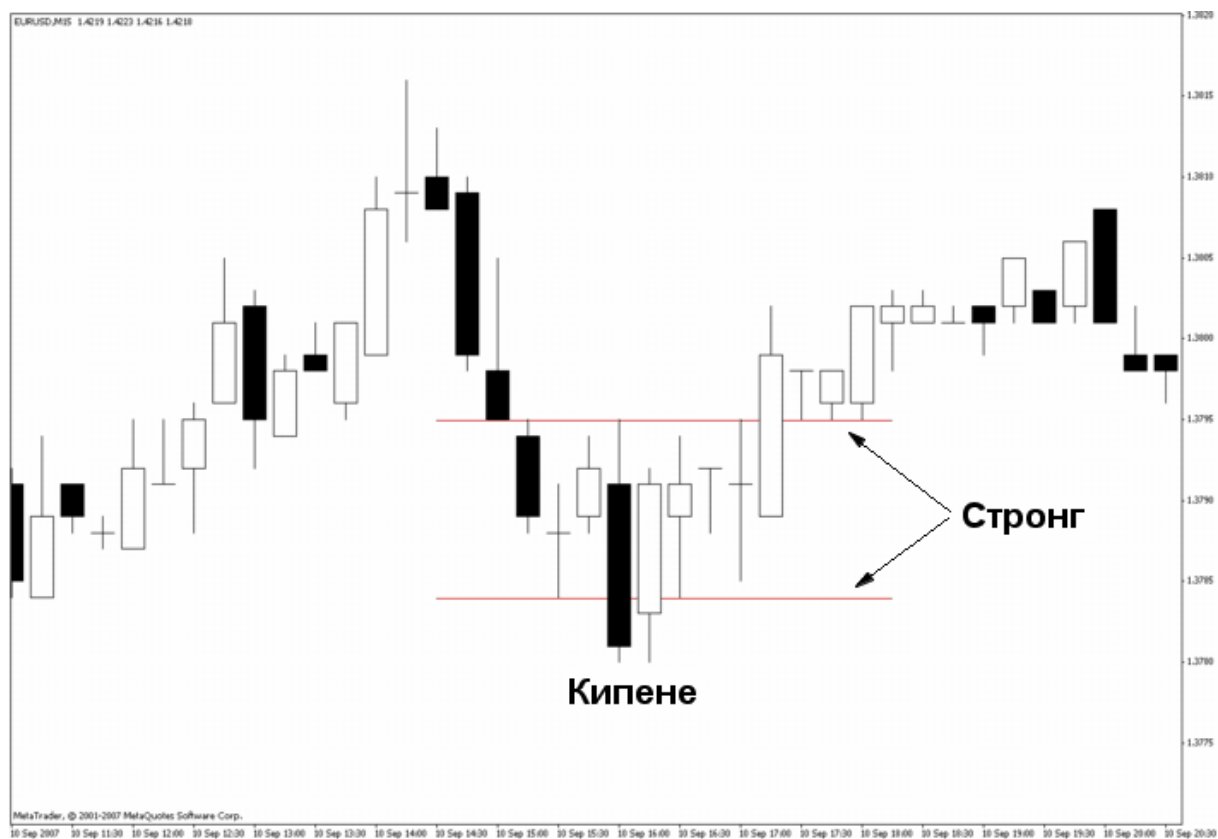
Фиг. 38 Rounded Bottom

Как се образува модела:

Нека разгледаме показаното на фиг.38 закръглено дъно. Във формирането на тази фигура, активно участие има линията на стронга, дъно, при което всички свещи се подравняват по минимума в течение на определен период от време (t). След което настъпва „кипене” – в случая това са две свещи с голяма разлика между максимума и минимума, съпроводени с увеличаване на обемите. След което, за определен период от време (t) цените отново се движат по стронга, преминавайки в обръщане на посоката на движението.

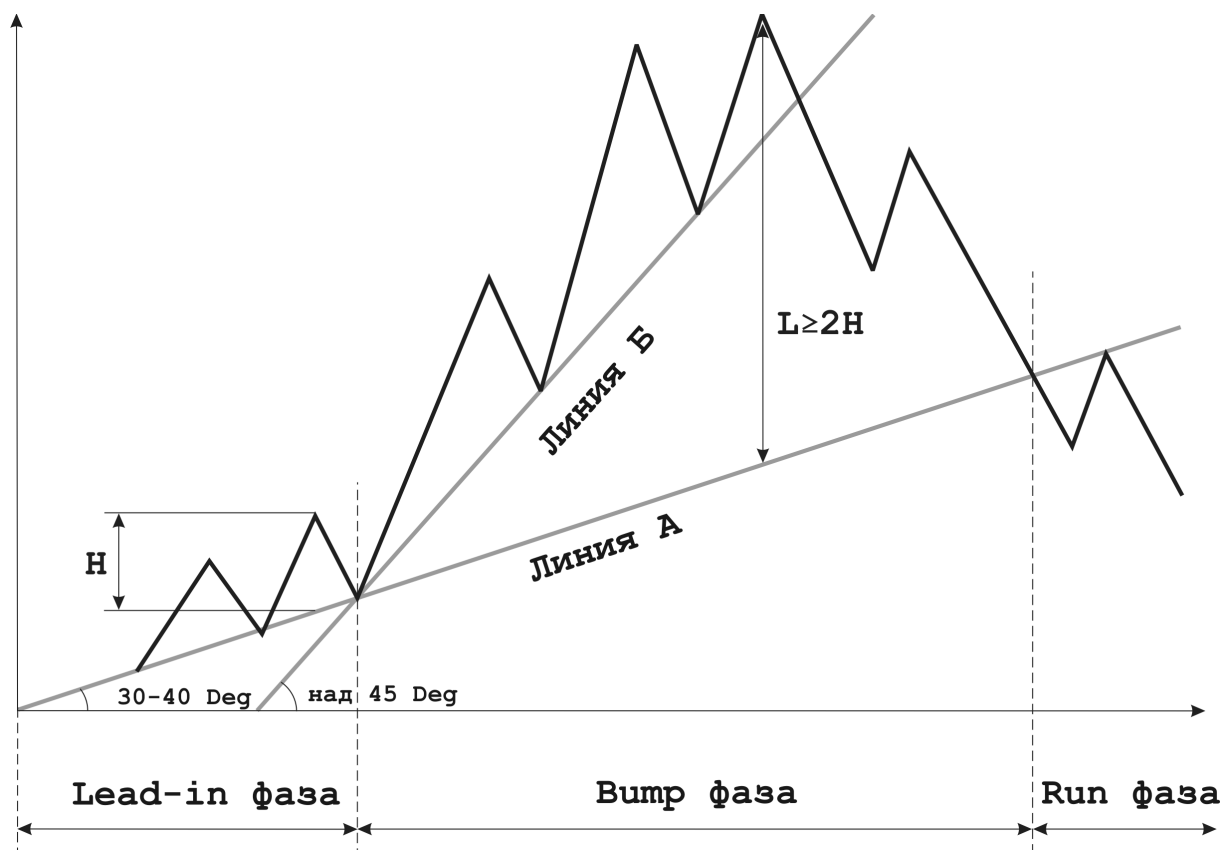
И тук търговската тактиката е подобна на разлежданата фигура – RD(фиг.37). След „кипенето” откриваме сделка със стоп под линията на стронга. Целта може да се постави на следващото ниво на съпротива или стронг.

Ситуацията при модела закръглен връх е аналогична.

Фиг. 39 Rounded Bottom. EUR/USD, M15, MetaTrader - Admiral Markets

На фиг.39 може да видите фигурата закръглено дъно, формирана на 10.09.2007 г. при EUR/USD на графика M15.

Фиг. 40 Bump and Run Reversal

Bump and Run Reversal модела, или BARR, е често срещана обръщаща ценова конструкция. По-често може да се наблюдава при пазара на акции, отколкото при валутния пазар. Това е модел, който се ползва с много високо доверие от трейдърите.

Как се образува модела:

BARR е сложен модел, изграден от три етапа. Нека разгледаме показаният на фиг. 40, BARR при върховете. Ситуацията е аналогична с тази при дъната.

Първоначално има леко, плавно покачване на цените. Тренд линията на това покачване трябва да е с наклон в рамките 30°- 45°, тази тренд линия ще наричаме „линия А”. Тази първа фаза се нарича въвеждаща или Lead-in фаза. Следва ускоряване на тренда, като новата тренд линия е много по-стръмна - с наклон над 45°. В повечето случаи този наклон е до 60°. Нея ще я наричаме „линия Б”. Това е bump фазата. Основното за тази фаза е, че тук покачването трябва да е много силно, с много стръмна тренд линия. Това трябва да е покачване, което пазара не е в състояние да поддържа дълго време. В случая пазарът много бързо навлиза в зоната на свръхкупеност. Bump фазата приключва с пробив на линия А. Следва Run фазата.

Характеристики на модела:

- ⌚ Тренд линията на въвеждащата фаза трябва да е с наклон от 30° до 45°.
- ⌚ Lead-in фазата трябва да е с продължителност поне един месец. Това условие е по-валидно за пазара на акции.
- ⌚ Наличие на стръмна тренд линия (45°- 60°), която да свидетелства, че пазара не е в състояние дълго да поддържа подобно покачване.
- ⌚ Височината от най-високата точка до тренд линията в Lead-in фазата (H) трябва да е поне два пъти по-малко от разстоянието между най-високата точка и полегатата тренд линия в Bump фазата (L).
- ⌚ За пазара на акции разстоянието H трябва е по-голямо от \$1.

- ⌚ Първи сигнал за обръщане е пробив на Линия Б.
- ⌚ Откриваме позиция в точката, където графиката пресича линия А.
- ⌚ Първата цел се получава когато нанесем разстоянието Н в точката на пробив на линия А.
- ⌚ Тази цел ще бъде достигната поне на 78%.
- ⌚ След първото достигане на линия А от графиката е възможно да последва нов Bump.
- ⌚ Върховете BARR се представят по-добре от дънните
- ⌚ Ако начертаем към върха линии, успоредни на „линия А”, на разстояние една от друга равно на Н, ще получим зони, пресичането на които ще ни дава сигнал за продажба. Продажбите трябва да стават след като стръмната тренд линия - „линия Б” бъде пробита.

Фиг. 41 Bump and Run Reversal. USD/CHF, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

На фиг.41 е показан моделът BARR в дънна конфигурация, формиран на дневна графика при USD/CHF за периода 13.10.2006 г. – 03.01.2007 г.. Lead-in фазата е с продължителност малко повече от месец. Линиите при този модел са със значителна разлика. Линия А или линията на Lead-in фазата е с наклон от 39° (321°), а линия Б или линията на Bump фазата е с наклон от 78° (282°). “Линия Б” е много стръмна и показва, че пазара не е могъл да продължи в същото направление дълго време. Спазено е и другото основно условие $L \geq 2H$.

Модели за продължение на тренда

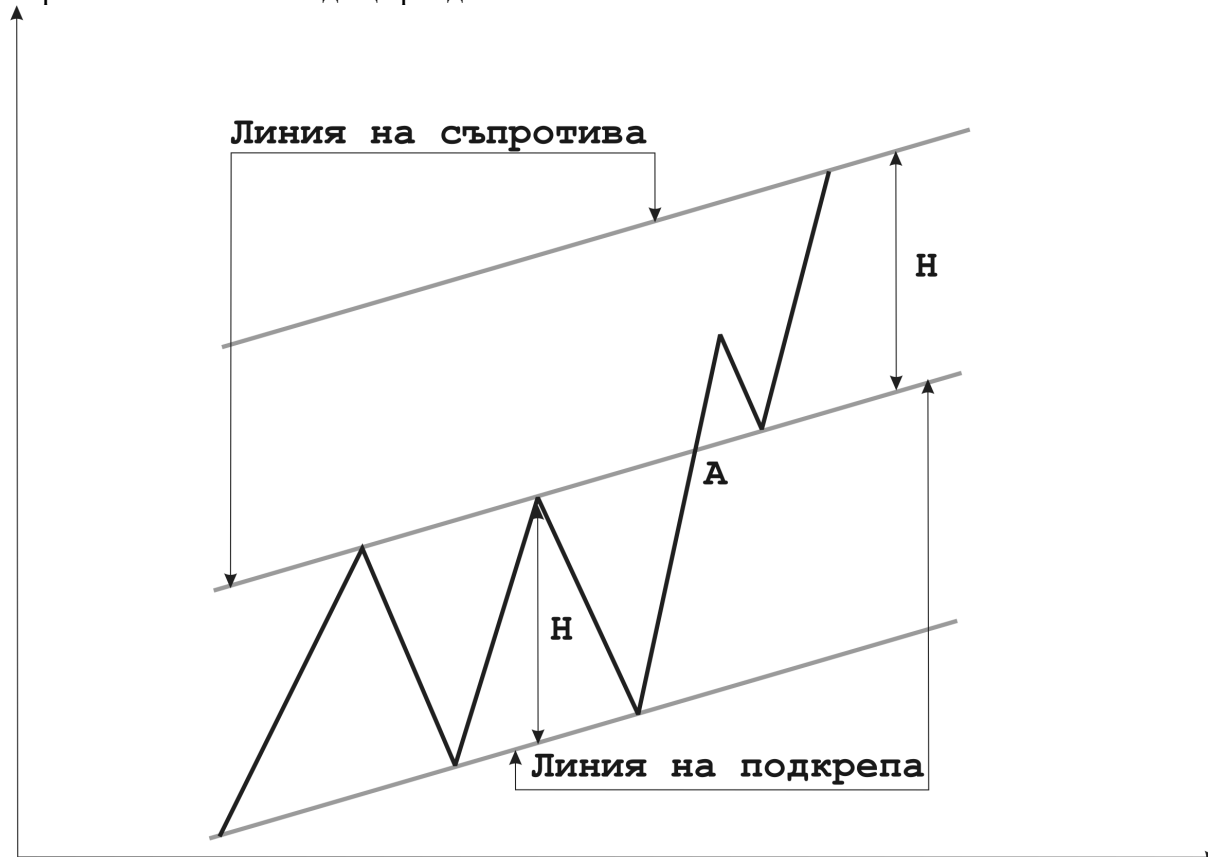
Продължаващи са тези модели, след появата на които пазарът най-вероятно ще продължи своето движение в същата, както и преди модела посока. При тях няма обръщане на пазарната тенденция. За разлика от обръщащите модели, продължаващите могат да се формират на практика във всеки етап от движението. Веднъж формирали се те сигнализират за пауза в пазарното движение.

Преди да пристъпим към разглеждане на конкретните модели нека разгледаме общи правила, задължителни за всички продължаващи фигури:

- ⌚ Кolkoto е по-голям модела, толкова ще е по-голямо движението след него. Височината на модела показва волатилността, а ширината - времето необходимо за изграждане на модела.
- ⌚ Кolkoto по-дълго време един модел се е изграждал, толкова по-валиден е той.
- ⌚ Обемите трябва да потвърждават движението. Първоначално трябва да има спад в обемите, потвърждаващ формирането на ценовата фигура, след което в близост до точката на пробив и последвалото след нея движение, те трябва да се увеличават. Обикновено обемите са по-важни за модели, предхождащи движение във възходяща посока.
- ⌚ Първия сигнал за обръщане е пробива на важна тренд линия.
- ⌚ Продължаващите модели са по-кратки по времетраене от обръщащите.
- ⌚ Ценовите цели получени от моделите не винаги се изпълняват на 100%.
- ⌚ От практическа гледна точка ценовите модели е добре да се взимат в предвид, само ако са формирани на четири часова или по-голяма графика.

Ценови канал (price channel)

Първият продължаващ ценови модел, който ще разгледаме, е така наречения ценови канал. Нека се върнем още в началото при Трендовия анализ. Да разгледаме фиг.26. На нея ние начертахме тренд линията, която при възходящо движение свързва дъната, играе ролята на линия на подкрепа. Какво би се получило, ако свържем и върховете в този възходящ тренд.

Фиг. 42 Price channel

Отговорът на този въпрос може да се види на фиг.42. Когато двете линии, тази минаваща през дъната и тази през върховете са успоредни, представляващи горна и долна граница за движението, това е модела „ценови канал”. Ценовите канали биват възходящи и низходящи. Всяко достигане от цените на долната граница на канала ще

провокира купувачи, които ще изтласкат пазара нагоре. Достигане до горната граница ще провокира продавачите. При пробив на някоя от линиите пазарът ще се оттласне в посоката на пробива на разстояние равно на ширината на ценовия канал. На фиг.42 пробива става в точка А, пазарът се придвижва на разстояние Н, движейки се в нов ценови канал. След точката на пробив линията на съпротива се трансформира в линия на подкрепа.

От практическа гледна точка важно за ценовия канал е неговия наклон. Ако този наклон е голям (стръмни тренд линии), тогава докато пазарът се намира в канала ние трябва да откриваме позиции само по-посока на ценовия канал. Да илюстрираме това с пример. На фиг.42 трендът е възходящ. Ценовият канал също е насочен нагоре. Достигайки до долната граница ние купуваме, но достигайки горната граница ние няма да продадем, а или ще изчакаме да видим дали пазара ще направи пробив или само ще закрием позицията. Колкото по-стръмен е канала толкова по-неразумно е да сключваме сделка в обратна на неговата посока.

Фиг. 43 GBP/USD, Daily, Price Channel, MetaTrader - Admiral Markets

Фиг.43 показва ценови канал, формиран при GBP/USD през периода 24.07.2007 г.- 21.08.2007 г. на дневна база.

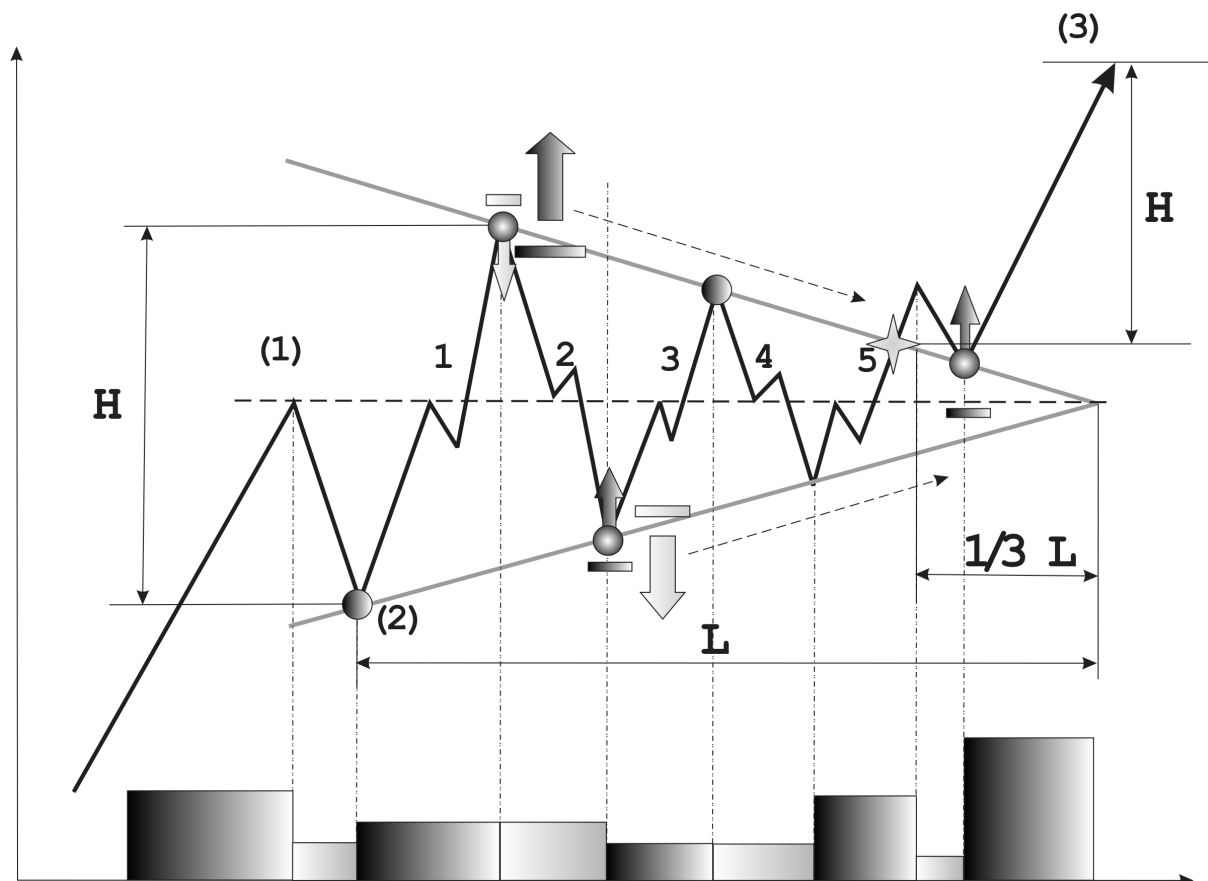
Триъгълници

Най-често срещаните модели на пазарите са триъгълниците. Те са основна фигура в техническия анализ. Освен най-популярни, те са си заслужили славата на фигури с най-добро представяне.

Разглежданите триъгълници са три вида симетричен (symmetrical), възходящ (ascending), низходящ (descending).

Преди да продължим с разглеждането на различните видове триъгълници трябва да отбележим, че те освен като продължаващи, в различна степен могат да бъдат разглеждани и като обръщащи модели.

Симетричен триъгълник (Symmetrical triangle)

Фиг. 44 Symmetrical Up Triangle

Симетричният триъгълник представлява комбинация от върхове и дъна, които свързани със съответните линии на подкрепа и съпротива формират равнобедрен триъгълник. Положението в пространството на този триъгълник е хоризонтално, като се допуска съвсем малък наклон. Тази фигура присъства в търговските похвати на повечето трейдъри, които на практика я използват на всички пазари: Equities, Forex, Commodities. На фиг.44 е показан триъгълник, след който възходящото движение продължава. Ще разгледаме само случая с възходящо движение. Ситуацията при низходящо е аналогична.

Как се образува модела:

След покачване (вълна 1) пазарното движение достига до стронг ниво, което не е в състояние да пробие. Следва закриване на покупки, като същевременно на пазара излизат продавачи. Вълна 2 показва резултата от тези действия, изразяващ се във връщане на пазара в обратна посока. Тази корекция не успява да достигне предишното дъно поради факта, че купувачите са нетърпеливи и излизат по-рано на пазара. Следва нов опит за пробив на предишния максимум (вълна 3). Тук се проявява и нетърпението на продавачите, които не изчакват достигането на нивото на съпротива и продават по-рано. Ако през получените четири точки прекараме съответните линии на подкрепа и съпротива се получава триъгълник. Ситуацията отново се повтаря, спада отразен от вълна 4 приключва още по-бързо от вълна 2, свидетелствайки за това, че пазарните участници стават все по-нетърпеливи да купуват. Вълна 5 осъществява пробив на триъгълника, с което потвърждава фигурата.

Характеристики на модела:

- ⌚ Наличие на стронг ниво
- ⌚ Наличие на пет вълни изграждащи триъгълника
- ⌚ За построяването на триъгълника са нужни четири точки

- ⌚ Триъгълника трябва така да се построи, че цените трябва да го пресичат от линия до линия, изпълвайки го с реално пазарно движение, а не с празно място
- ⌚ Ако дължината на триъгълника обозначим с L , то за да е действителен пробива е най-добре да се извършва в зоната на $2/3 L$ или $1/3 L$ от края на триъгълника (виж фиг. 44). Задължителни условия са пробива да става след $1/2 L$, но преди $3/4 L$. Пробив извън тази зона $1/2 - 3/4 L$ може да се сметне за фалшив сигнал.
- ⌚ Откриваме позиция в точката на пробив, със стоп поръчка под (покупка) или съответно над (продажба) пробитата линия. Целта се определя от височината на основата на триъгълника нанесена в точката на пробив. Пазарът ще достигне поне на 75% от целта.
- ⌚ След пробива е възможно връщане на цените до вече пробитата линия, след което пазарът да продължи в предишната посока. Колкото страните на симетричния триъгълник са по-полегати толкова е по-вероятно подобно връщане.
- ⌚ Първоначално обемите трябва да спадат потвърждавайки формирането на ценовата фигура, след което в близост до точката на пробив и последвалото след нея движение те трябва да се увеличават.

Статистически погледнато, тази фигура може да бъде както продължаващ, така и обръщащ модел. Ако ценовия модел се формира след ясно изразен тренд в завършващата фаза, тогава има вероятност тя да играе ролята на обръщаща фигура. Важно за това, каква ще е ролята на фигурата, е нейният размер спрямо предхождащото движение. Ако фигурата се е формирала по-дълго време, отколкото движението преди нея, то тогава с по-голяма вероятност е тя да е обръщаща посоката на движението.

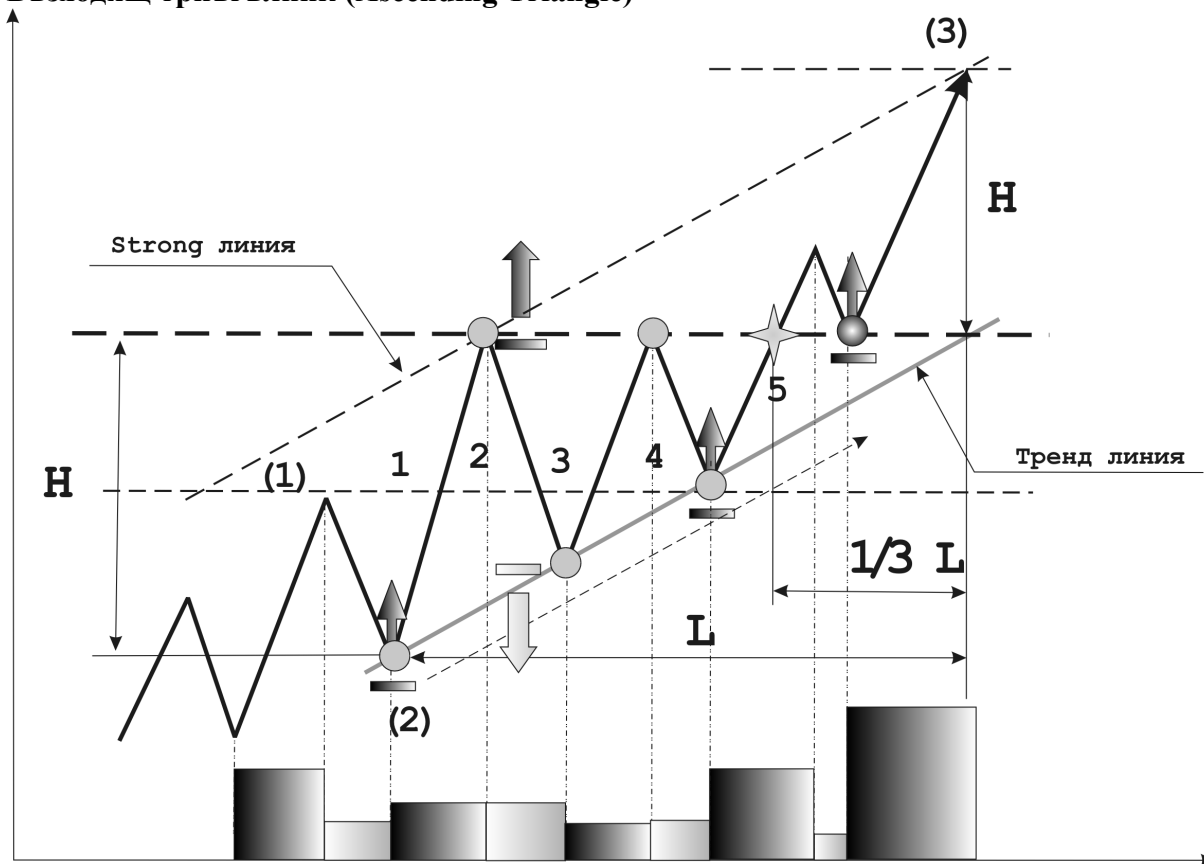

Фиг. 45 Symetrical Triangle. EUR/USD, Weekly, MetaTrader - Admiral Markets

Фиг. 45 показва идеален пример за симетричен триъгълник формиран при EUR/USD на седмична база в периода 22.10.2000 г. – 28.04.2002 г. Този триъгълник е

бил формиран много дълго и целта е била много голяма. Както се вижда от графиката пробивът е осъществен в зоната $2/3$ до $3/4$ и целта е изпълнена.

Възходящ триъгълник (Ascending Triangle)

Фиг. 46 Ascending Triangle

Възходящия триъгълник е подобен на симетричния, с тази разлика, че горната линия - линията на съпротива е хоризонтална. Тази фигура свидетелства, че търсенето на дадения инструмент е по-голямо от предлагането, следователно пробивът ще се извърши във възходяща посока.

Как се образува модела:

След покачване цените достигат до стронг ниво (вълна 1), което купувачите не са в състояние да преодолеят. На това ниво, интересът от страна на продавачи е голям и те изтласкват пазара обратно, реализирайки спад (вълна 2). Този спад не успява да достигне предишния минимум, нетърпеливите купувачи изтласкват пазара във възходяща посока (вълна 3). При това изтласкване цените достигат до стронг нивото, но отново купувачите не са в състояние да преодолеят съпротивата на желаещите да продават. В резултат се формира четвърта вълна. Тази четвърта вълна не успява да достигне предишното дъно и под напора на все по-нетърпеливите купувачи прави пробив на стронг нивото на триъгълника, с което потвърждава фигурата.

Характеристики на модела:

- ⌚ Наличие на стронг ниво
- ⌚ Наличие на пет вълни изграждащи триъгълника
- ⌚ За построяването на триъгълника са нужни четири точки
- ⌚ Линията представляваща горната граница на триъгълника трябва да бъде хоризонтална. Допуска се възможността да има малък низходящ наклон.

- ⌚ Триъгълникът трябва така да се построи, че цените трябва да го пресичат от линия до линия, изпълвайки го с реално пазарно движение, а не с празно място
- ⌚ Ако дължината на триъгълника обозначим с L , то за да е действителен пробива е най-добре да се извършва в зоната на $2/3 L$ или $1/3 L$ от края на триъгълника (виж фиг. 46). Задължителни условия са пробива да става след $1/2 L$, но преди $3/4 L$. Пробив извън тази зона $1/2 - 3/4 L$ може да се сметне за фалшив сигнал.
- ⌚ Откриваме позиция в точката на пробив, със стоп поръчка под пробитата линия на стронга. Целта се определя от височината на основата на триъгълника, нанесена в точката на пробив.
- ⌚ След пробива е възможно връщане на цените до вече пробитата линия, след което пазара да продължи в предишната посока. Колкото страните на симетричния триъгълник са по-полегати, толкова е по-вероятно подобно връщане.
- ⌚ Първоначално обемите трябва да спадат, потвърждавайки формирането на ценовата фигура, след което в близост до точката на пробив и последвалото след нея движение те трябва да се увеличават.

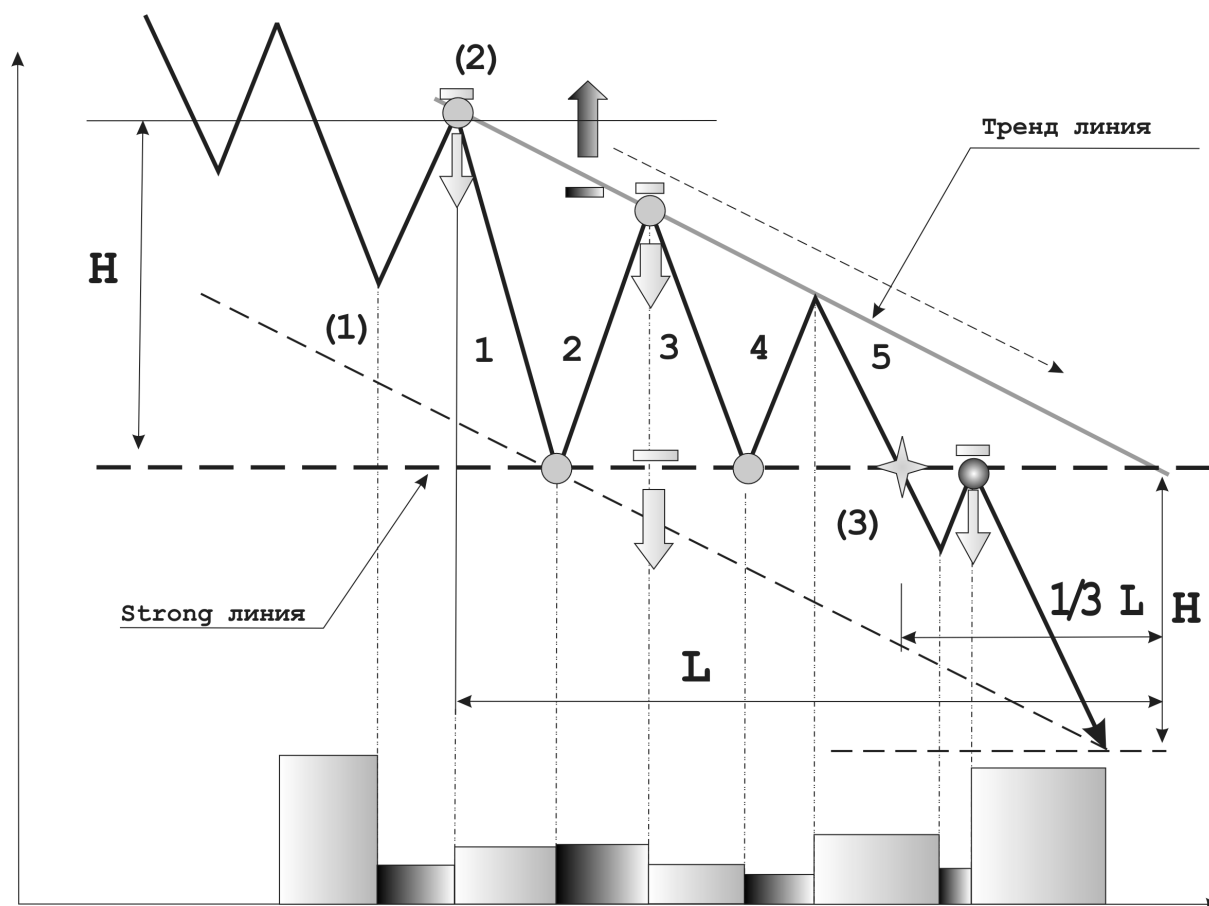
Възходящият триъгълник също може да бъде обръщаща фигура. Обръщащата природа на тази фигура не е така ясно изразена, както при симетричния триъгълник. Подобно на него, свойствата на възходящия триъгълник зависят от това в коя част на тренда и колко време се е формирал.

Фиг. 47 Ascending triangle. EUR/USD, 4H, MetaTrader - Admiral Markets

На фиг.47 може да видите възходящ триъгълник, формиран на четири часова графика при EUR/USD в периода 21.06.2007 г. – 29.06.2007 г. Фигурата отговаря на всички условия за модела. Целта е била достигната много бързо, след което пазарът е продължил възходящото движение.

Низходящ триъгълник (Descending triangle)

Фиг. 48 Descending Triangle

Низходящият триъгълник представлява обърнат възходящ триъгълник. При него долната линия (линията на подкрепа) е хоризонтална. След него движението ще продължи във низходяща посока. За него са в сила абсолютно всички правила, които вече разгледахме за възходящия триъгълник.

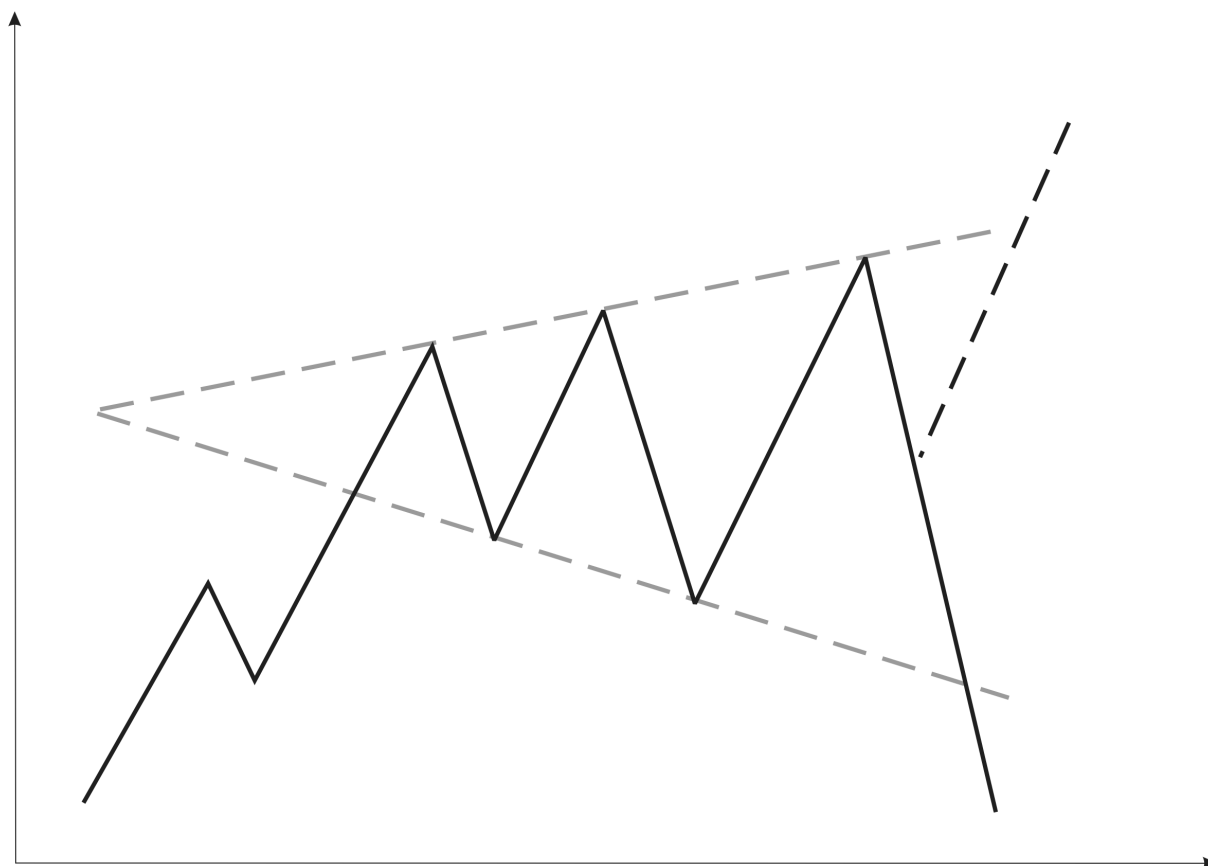
На следващата фиг. 49 може да видите низходящ триъгълник формиран при USD/CAD на седмична графика през периода 04.08.2002 г. – 01.05.2003 г.

Фиг. 49 Descending Triangle. AXP, 4H, MetaTrader - Admiral Markets

На фиг.49 е показан низходящ триъгълник формиран на четири часова графика при American Express в периода 21.06.2004 г. – 08.07.2004 г. В този пример фигурата играе ролята на обръщач модел, формирал се е в края на възходящо движение.

Разширяващ се триъгълник (Broadening triangle)

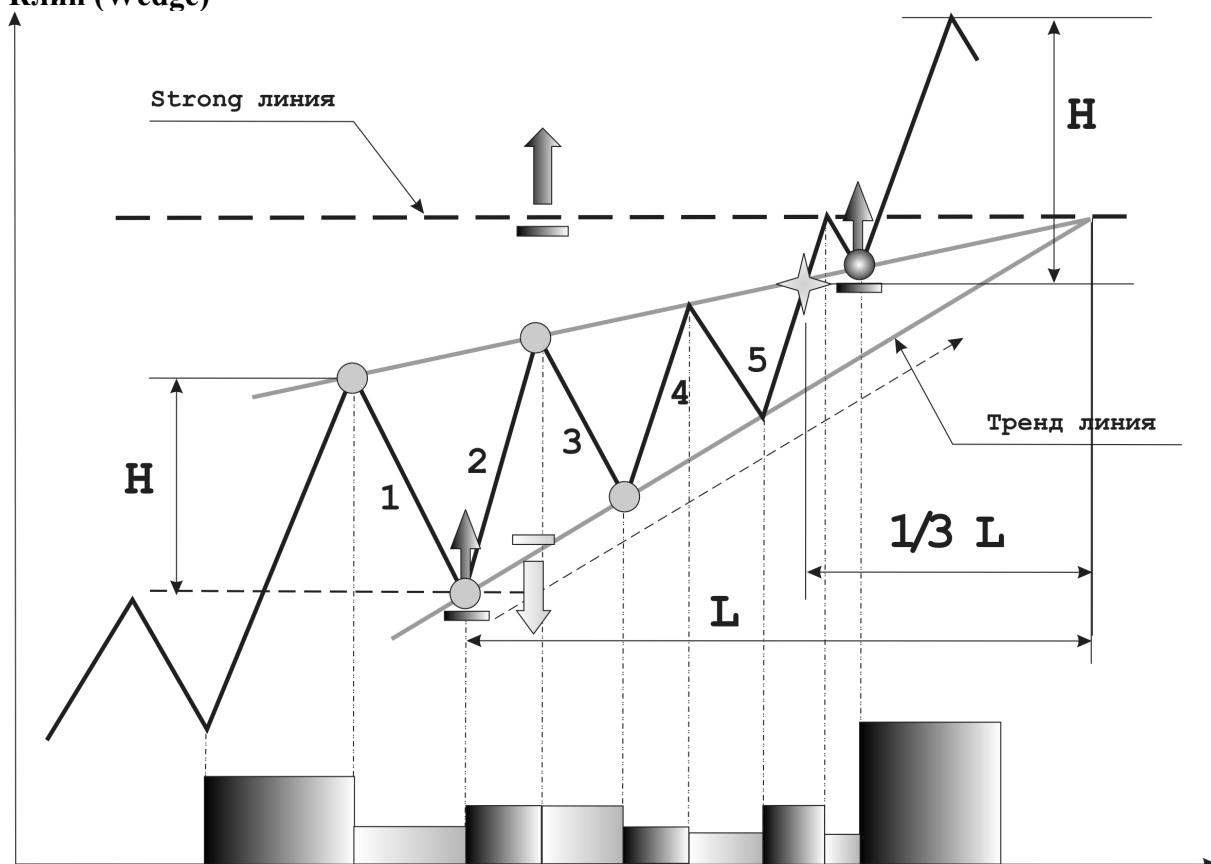
Фиг. 50 Broadening Triangle

Разширяващият се триъгълник е по-рядко срещана форма в сравнение със симетричния триъгълник. При него е характерно, че линиите на подкрепа и съпротива не се приближават, а се раздалечават. Обикновено при тази фигура, движението продължава в обратна на предходното посока. Въпреки това, за тази фигура няма ясно изразени правила за търговия. Разширяващ се триъгълник може да видите на фиг.51.

Фиг. 51 Broadening Triangle. General Motors, Weekly, MetaTrader - Admiral Markets

Клин (Wedge)

Фиг. 52 Wedge

Фигурата клин представлява триъгълник, изместен по-посока на предхождещото го движение. За тази фигура важат условия подобни на тези при симетричния триъгълник.

Как се образува модела:

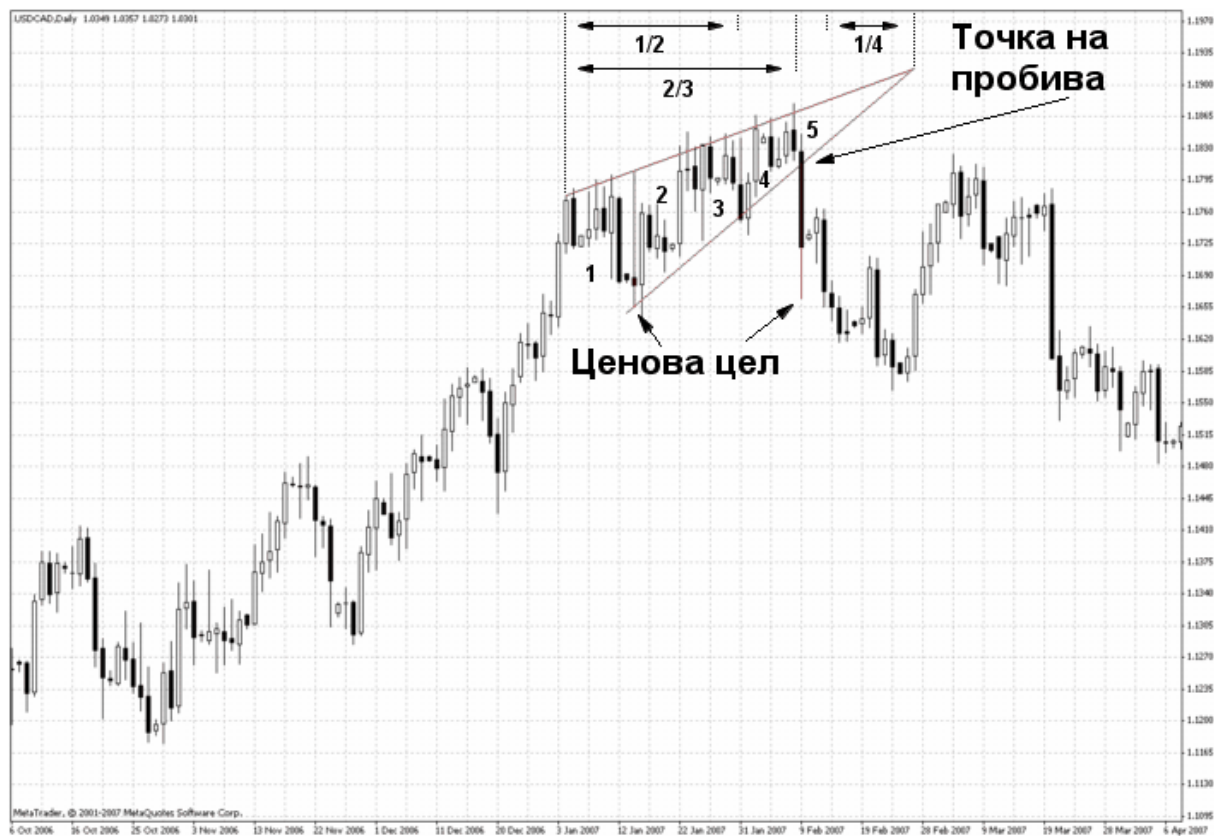
Ще разгледаме, показания на фиг.52, клин във възходящо движение. За низходящо движение правилата са аналогични.

При покачване в близост до стронг ниво пазарът започва да забавя своето темпо. Още преди достигането на това стронг ниво нетърпеливи продавачи предизвикват корекция на пазара (вълна 1). Следва възстановяване на движението и купувачите успяват да достигнат нов максимум (вълна 2). Това отново провокира продавачите, следва връщане на пазара в рамките на вълна 3, което не е в състояние да достигне предишното дъно, защото купувачите стават още по-нетърпеливи. Вълна 4 достига нов максимум. Ситуацията отново се повтаря при вълна 5. С вълна 6 пазарът прави пробив, с което потвърждава фигурата. Следва пробив на стронг нивото.

Характеристики на модела:

- ⌚ Наличие на стронг ниво
- ⌚ Наличие на пет вълни, изграждащи клина
- ⌚ За построяването му са нужни четири точки
- ⌚ Ако дължината на клина обозначим с L , то за да е действителен пробива е най-добре да се извършва в зоната на $2/3 L$ или $1/3 L$ от края на клина (виж фиг. 27). Задължително условие е пробивът да става след $1/2 L$, но преди $3/4 L$. Пробив извън тази зона $1/2 - 3/4 L$ може да се сметне за фалшив сигнал.
- ⌚ Откриваме позиция в точката на пробив, със стоп поръчка под (покупка) или съответно над (продажба) пробитата линия. Целта се определя от височината на основата на клина, нанесена в точката на пробив.
- ⌚ Друг метод да се определи целта е взимайки разстоянието между пробитата линия и последното дъно, нанесена в точката на пробив. На фиг.52, това е разстоянието между пробитата линия и дъното формирано от вълна 5 и вълна 6. Тази цел е винаги по-близка и се изпълнява с по-голяма точност.
- ⌚ След пробива е възможно връщане на цените до вече пробитата линия, след което пазарът да продължи в предишната посока.
- ⌚ Първоначално обеите трябва да спадат, потвърждавайки формирането на ценовата фигура, след което, в близост до точката на пробив и последвалото след нея движение, те трябва да се увеличават.

Освен продължаваща фигура, клинът може да се разглежда и като обръщаш модел. Ако той се появи след ясно изразен тренд, във крайната фаза, той свидетелства за изтощаване на пазарното движение. Всички правила за продължаващия, важат и за обръщашия клин.

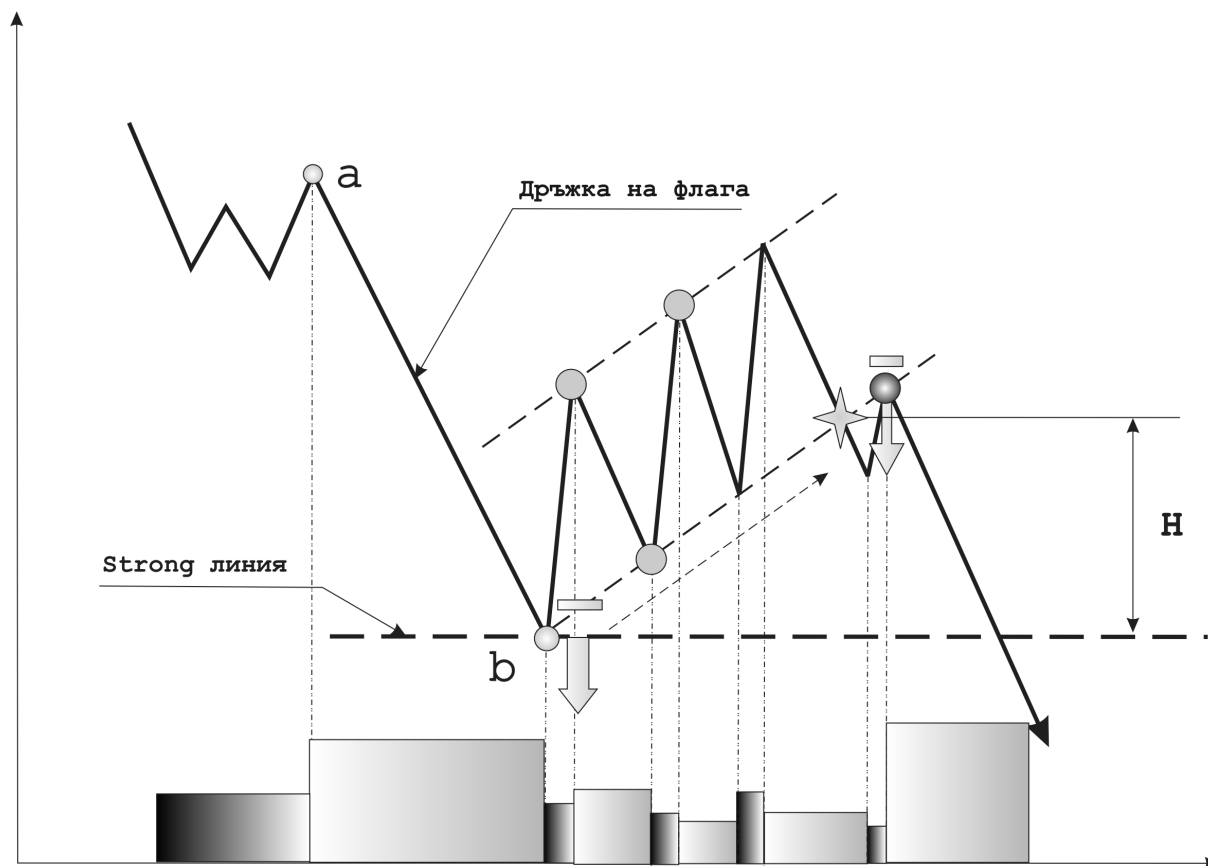

Фиг. 53 Wedge. USD/CAD, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

На фигура 53 можете да видите обръщач клин, формиран на дневна графика при USD/CAD в периода 04.01.2007 г – 09.02.2007 г.

Фигури, формиращи по време на корекции

Флаг (Flag)

Фиг. 54 Flag

Флаг (фиг.54) е много често срещана продължаваща фигура, доказала своята ефективност. Това е корективна фигура, т.е. формира се при корекции. Веднъж формирана на графиката, тя ни показва накъде е основната посока на тренда и до къде може да се очаква да приключи корекцията. Името ѝ произлиза от това, че заедно с тренда преди нея, прилича на флаг с дръжка.

Характеристики на модела:

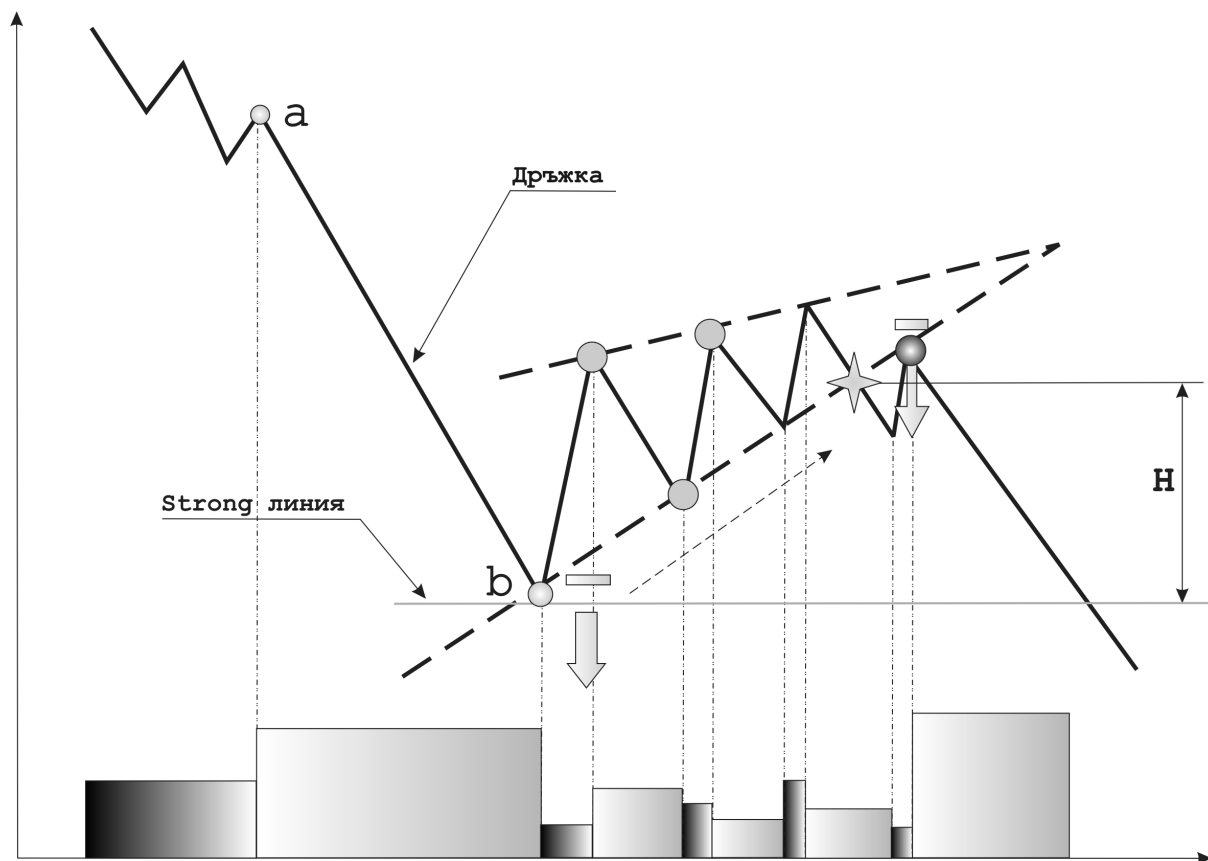
- ⌚ Флага е корективна фигура, затова винаги е насочен в обратна на предходния тренд посока
- ⌚ Границите на флага са успоредни или много леко сходящи линии на подкрепа и съпротива
- ⌚ Тази фигура е краткотрайна.
- ⌚ Трябва да е сравнително по-малка от съответния тренд, който коригира.
- ⌚ Наличие на стронг, който да предизвика корекцията
- ⌚ Фигурата се чертае по четири точки
- ⌚ Входа в позиция е при пробив на флага в посока на предишното (преди фигурата) движение. Стоп поръчката се поставя съответно под (покупка) или над (продажба) пробитата линия.
- ⌚ Целта е широчината на фигурата, нанесена в точката на пробив
- ⌚ Първоначално обемите трябва да спадат, потвърждавайки формирането на ценовата фигура, след което, в близост до точката на пробив и последвалото след нея движение, те трябва да се увеличават

Фиг. 55 Flag. USD/CAD, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

На фигура 55 можете да видите формиран флаг в периода 04.06.2007 г. – 28.06.2007 г. при USD/CAD на дневна графика. Това е един от най-често срещаните варианти на фигурата флаг, формирана след дълго ясно изразено движение в дадена посока.

Вимпел (Pennant)

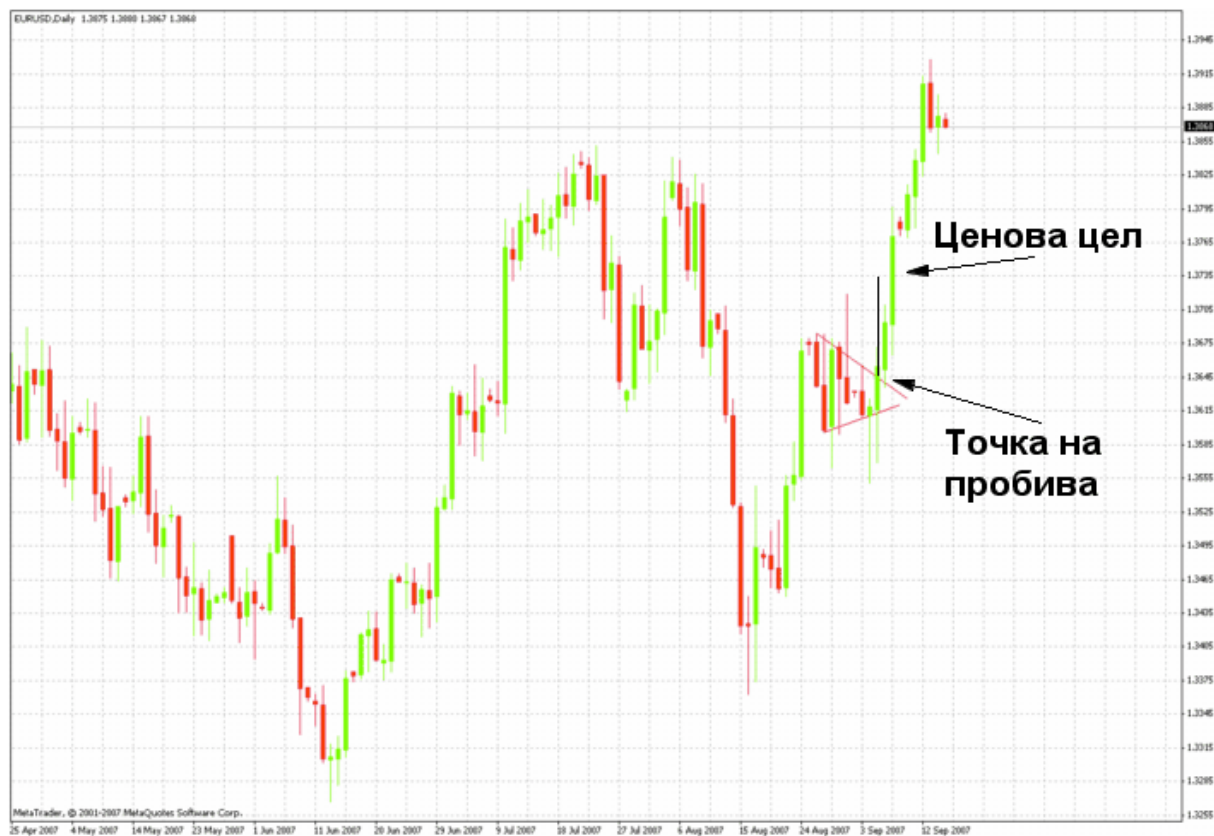
Фиг. 56 Pennant

Фигурата вимпел (фиг.56) много си прилича с вече разглежданата фигура „клин“. За разлика от клина, вимпела е корективна фигура след чийто пробив цените ще продължат да се движат в същата посока както преди фигурата. Няма обръщане на тренда.

Характеристики на модела:

- ⌚ Вимпела е корективна фигура, затова винаги е насочен в обратна на предходния тренд посока
- ⌚ Границите на вимпела са сходящи линии на подкрепа и съпротива
- ⌚ Тази фигура е краткотрайна
- ⌚ Трябва да е сравнително по-малка от съответния тренд, който коригира
- ⌚ Наличие на стронг, който да предизвика корекцията.
- ⌚ Фигурата се чертае по четири точки.
- ⌚ Входа в позиция е при пробив на вимпела в посока на предишното (преди фигурата) движение. Стоп поръчката се поставя съответно под (покупка) или над (продажба) пробитата линия.
- ⌚ Целта е широчината на фигурата, нанесена в точката на пробив
- ⌚ Първоначално обемите трябва да спадат, потвърждавайки формирането на ценовата фигура, след което, в близост до точката на пробив и последвалото след нея движение, те трябва да се увеличават

В определени случаи тази фигура може да се тълкува като обръщаща тренда.

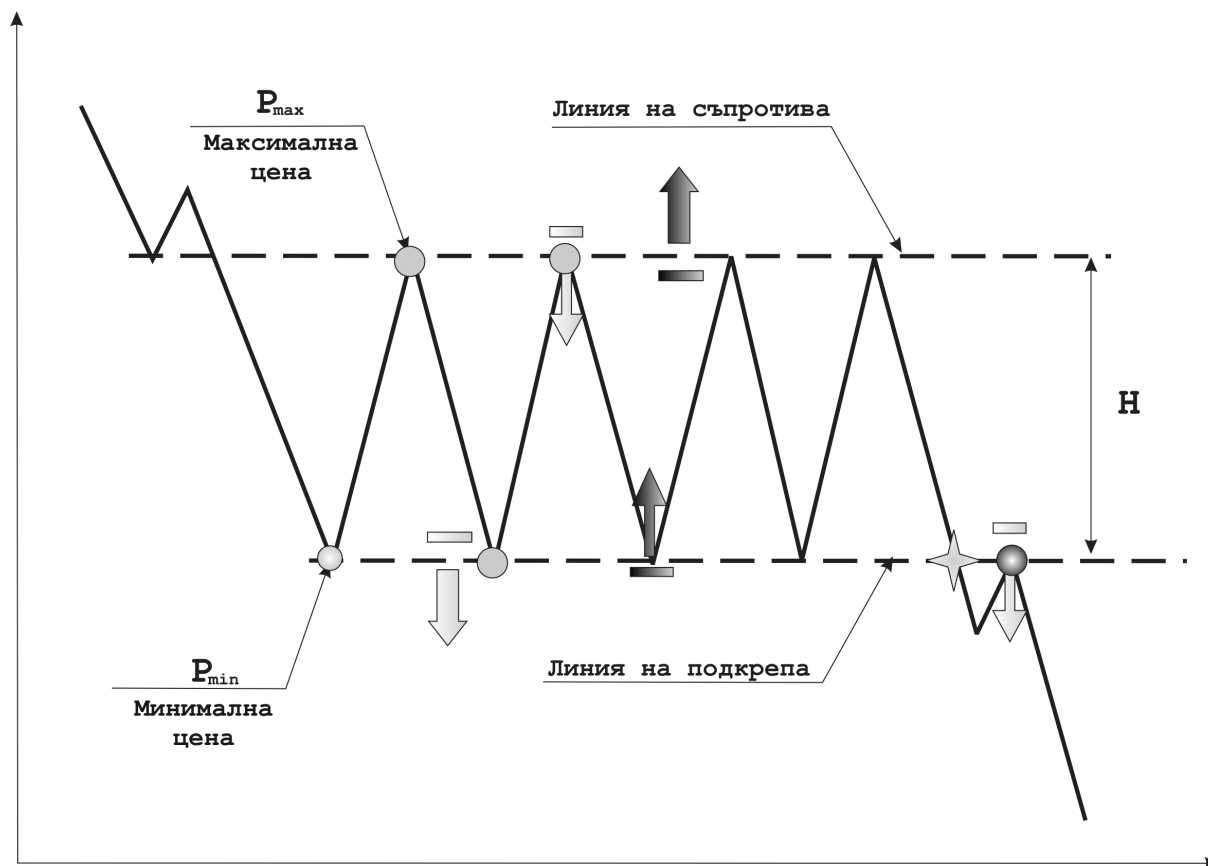
Фиг. 57 Pennant. EUR/USD, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

Фигура 57 показва вимпел формиран на дневна графика при EUR/USD в периода 27.08.2007 г. – 05.09.2007 г.

Двузначни фигури

Двузначните фигури са ценови модели, които могат да бъдат както обръщащи, така и продължаващи.

Правоъгълник (Rectangle)

Фиг. 58 Rectangle

Тази фигура е известна още като „Трейдинг рейндж”. Тя отразява период на консолидация. Тя е фигура с двойствен характер. В зависимост от това в кой етап от движението се формира и от нейната продължителност може да се съди дали тя ще играе ролята на продължаваща или обръщаща фигура.

Характеристики на модела:

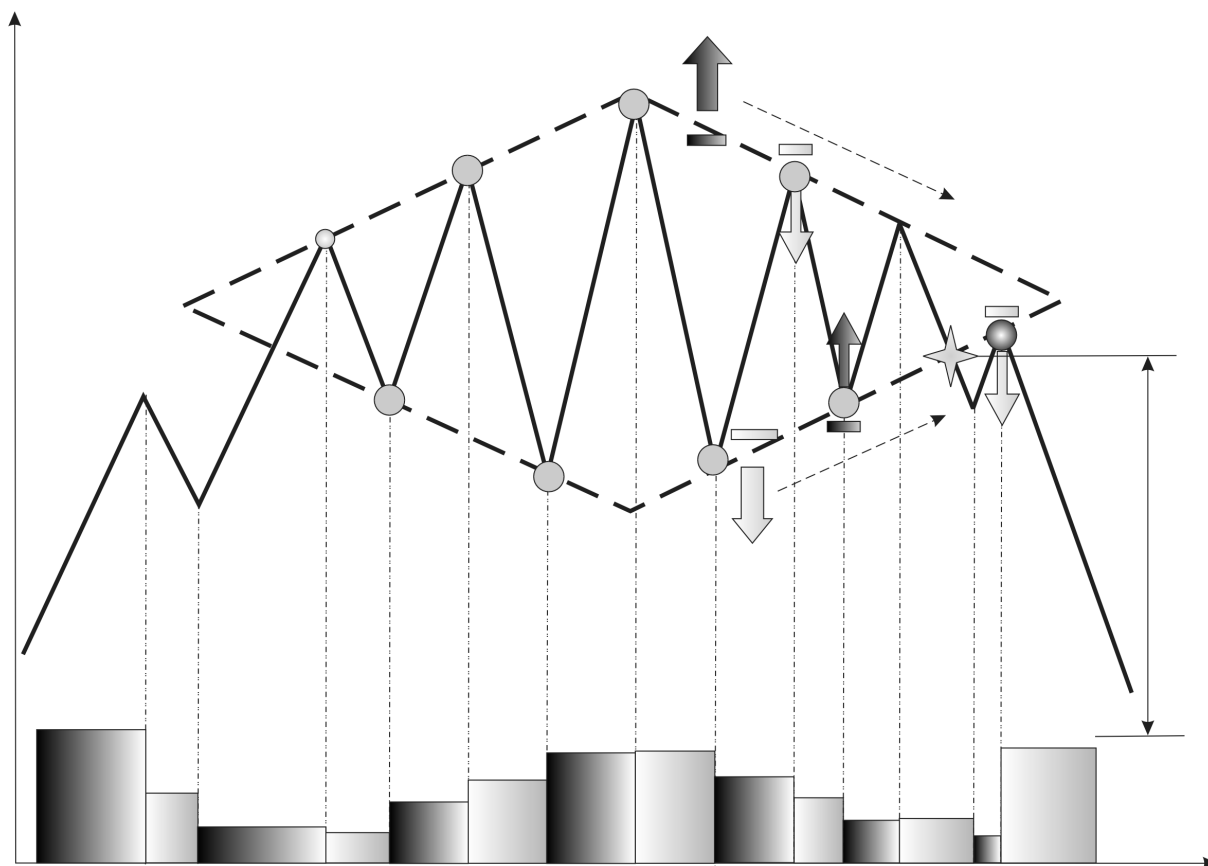
- ⌚ Наличие на два стронга
- ⌚ Откриваме позиция в точката на пробив с цел височината на правоъгълника и стоп поръчка съответно под или над пробитата линия.

Фиг. 59 Rectangle. USD/CHF, 4H, MetaTrader - Admiral Markets

На фиг.59 е показан правоъгълник, формиран на четири часова графика при USD/CHF в периода 07.08.2007 г. – 10.08.2007 г. При този пример фигурата играе ролята на продължаващ модел, възходящото движение е продължило и след формирането на правоъгълника. Фигурата правоъгълник често може да бъде интерпретирана като друг модел. Например, ако се върнем към модела троен връх и разгледаната от нас графика на AIG, ще забележим, че този модел може да бъде разглеждан и като правоъгълник. В този случай правоъгълника ще е обръщаш.

Диамант (Diamond)

Фиг. 60 Diamond

Фигурата диамант (фиг.60) се формира като разширяващ се триъгълник, който после преминава в симетричен триъгълник. Тактиката за работа с тази фигура се базира изцяло на симетричния триъгълник.

Характеристики на модела:

- ⌚ Формиране на разширяващ се триъгълник
- ⌚ Наличие на четири точки, нужни за построяването на симетричния триъгълник
- ⌚ Входа в позиция, целта и стопа се определят за симетричния триъгълник
- ⌚ Обемите първоначално спадат при разширяващия се триъгълник, след което между двете фигури се покачват. Отново спадат, за да потвърдят симетричния триъгълник. След точката на пробив обемите нарастват.

Диаманта се среща много рядко на пазарите и е труден за идентификация. Той може да е както обръщаща, така и продължаваща фигура.

Фиг. 61 Diamond. EUR/USD, 4H, MetaTrader - Admiral Markets

На фиг.61 може да видите обръщач диамант на четири часова графика при EUR/USD в периода 10.10.2006 г. – 19.10.2006 г. Целта определена от симетричния триъгълник се изпълнява с голяма точност.

Фигури в цифри

Разглеждайки различните модели ние ще ги класираме в скала спрямо тяхната валидност и каква е вероятността за достигане на ценовата цел. Резултатите са на база изследване на модели на всички пазари: Forex, Stocks, Commodities. Тези стойности представляват статистическо проучване и не претендират за пълна валидност. Данните може да видите в таблица 1.

Фигура	Дънен или върхов модел	Валидност/надеждност (от 1 до 8)	Вероятност за достигане на ценовата цел (%)
Head & Shoulders	Top	1	74%
	Bottom	4	74%
Double Top/Bottom	Top	2	72%
	Bottom	5	66%
Adam & Eve	Top	7	69%
	Bottom	4	66%
Eve & Adam	Top	6	72%
	Bottom	5	66%

Eve & Eve	Top Bottom	1 3	73% 67%
Triple Top/Bottom	Top Bottom	4 4	68% 64%
Bump and Run Reversal	Top Bottom	2 4	78% 68%
Symetrical Triangle	-	4	75%
Ascending Triangle	-	7	69%
Descending Triangle	-	4	69%
Wedge	Продължаващ Обръщащ	8 3	51% 68%
Flag	-	2	64%
Pennant	-	6	56%
Rectangle	Пробив нагоре Пробив надолу	6 5	82% 60%
Diamond	Пробив нагоре Пробив надолу	7 2	75% 69%

таблица 1. Ценови модели. Валидност и вероятност за достигане на целта

За някои от моделите не са представени стойности поради сравнително рядкото срещане на модела или неговата условност.

MSVD модел

Дългите години наблюдение и използване на дадена методика за търговия на финансовите пазари, провокира много въпроси относно нейното действие, ефективност и т.н. Възникват въпроси като, възможно ли е да се оптимизират входа, изхода, ценовата цел и др. елементи на прилагания метод. С течение на времето, човек забелязва определени закономерности, модели на поведение на самия пазар, които ако издържат историческа проверка могат да бъдат използвани.

Нека сега се опитаме да въведем новаторски елемент и да създадем нова авторска концепция - модел непубликуван досега за по-точно определяне на целите при използването на графичен анализ.

Както споменахме, едно от основните предимства на ценовите фигури е, че те ни дават конкретни цели, до които пазара ще достигне след пробив на съответния модел. Поглеждайки таблица 1, ние забелязваме, че тези цели не се достигат с пълна точност.

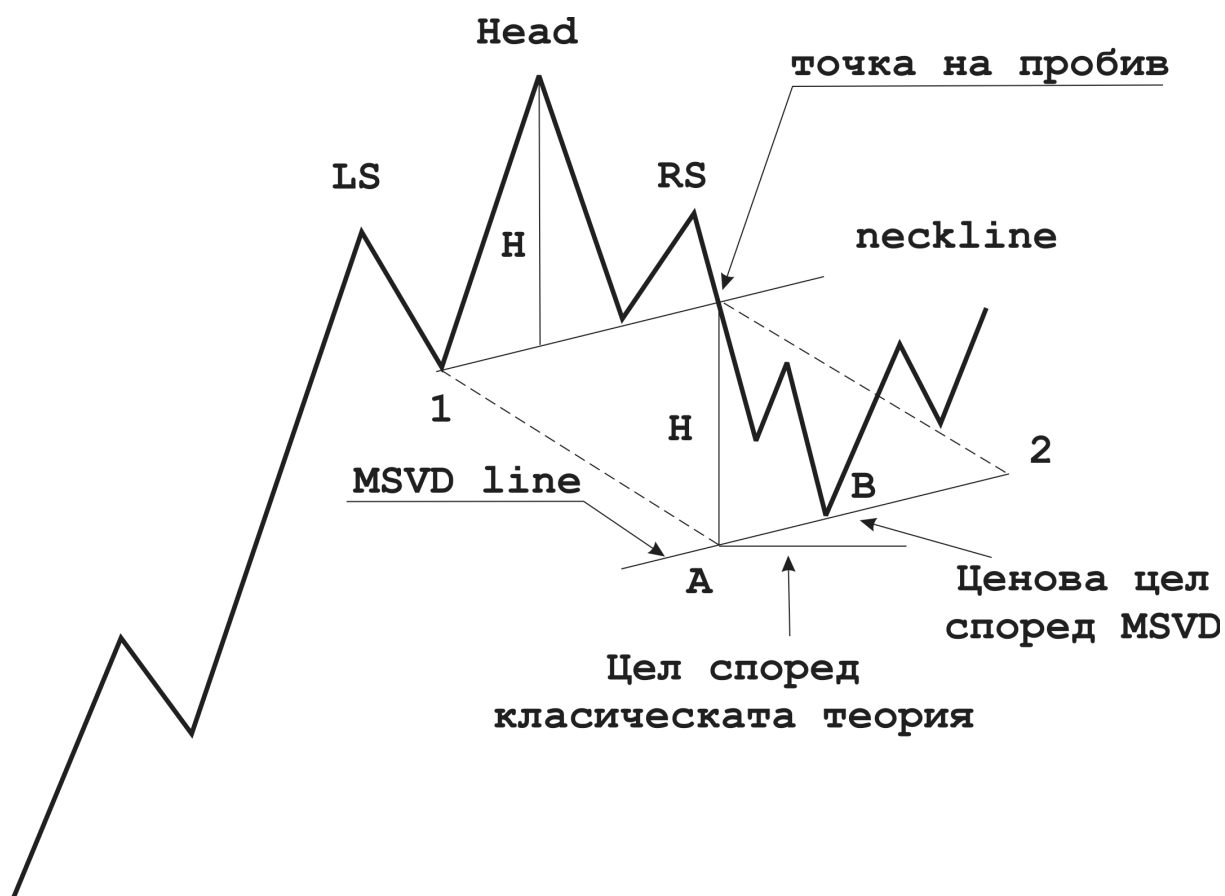
Защо това е така? Какво се променя? Какво кара пазара веднъж да не достигне целта а друг път да я преизпълни. Отговорът на тези въпроси се крие в сложна комбинация между пазарната нагласа и времето, за което се развива движението.

Ще има ли разлика при достигането до целта за един ден или няколко дни, за една или няколко седмици?

Отговорът е Да! В зависимост от времето след пробива на дадена фигура нейната цел се измества. Това изместване може да е:

- ⌚ Положително - целта става по-далечна, евентуалната печалба става по-голяма
- ⌚ Отрицателно - целта се приближава, евентуалната печалба става по-малка

За да можем да определим какво ще е изменението на целта във времето, е необходимо да дефинираме правило за промяна на целите, в зависимост от пазарната нагласа и от времето, което ще наречем MSVD. Нека то гласи: изместването на целта според изминалото време, след точката на пробив, се определя в зависимост от наклона на линията (подкрепа/съпротива), чийто пробив е потвърдил фигурата.

Фиг. 62 MSVD модел. H&S- идеализиран модел.

Да илюстрираме това с пример. На фиг.62 виждате идеализиран вариант на фигурата рамо-глава-рамо. Всичко в този модел съответства на вече разглежданите от нас характеристики. Какво прави впечатление в тази картинка? Целта е разстоянието между върха на главата и neckline, нанесено в точката на пробив или това е точка А. От нашия пример е видно, че тази цел не се достига на 100%, а приблизително на 85% , достигайки точка В. Това означава, че търгувайки при този модел ние ще поставим лимит поръчка (take profit) на ниво, което няма да бъде достигнато. Означава ли това, че сме определили неправилен модел и че сме станали свидетели на фалшив сигнал? Отговорът е Не. Моделът е напълно валиден. Това, което се е случило е, че ценовата цел се е изместила с времето. С други думи, при нашия идеализиран модел целта ще

бъде в точка А, ако движението се осъществи много бързо. Колкото повече се забави спада, толкова повече целта ще се променя! В зависимост от бързината на развитие на движението нашата цел се премества от т. А в т. В

MSVD модела издига на ново ниво теорията за целите при ценовите модели – въвеждайки така наречените динамични цели.

MSVD модела е лесен за използване. За определяне на ценовата цел е необходимо да начертаяме динамичната целева линия или MSVD line. Тази линия е успоредна на линията, чийто пробив потвърждава модела ѝ, на разстояние равно на оригиналната цел, получена от фигурата.

Конкретно за нашия пример (фиг.62), за да построим MSVD линията е необходимо да направим следното:

1. Измерваме височината на главата, определяме Н.
2. Нанасяме Н в точката на пробив, определяме точка А, която се явява края на отсечката Н.
3. Чертаем линия, успоредна на neckline, минаваща през т. А.

Готово. Нашата динамична целева линия е начертана. Аналогично се чертае линията, когато основната линия, която потвърждава модела, е с отрицателен наклон. При отрицателен наклон на основната линия и MSVD линията ще има отрицателен наклон. За да може да се използва, е необходимо да въведем няколко условия, на които MSVD модела да отговаря:

- ⌚ MSVD линията трябва да е успоредна на линията, чийто пробив потвърждава модела.
- ⌚ MSVD линията служи като динамично целево ниво само в зоната си на валидност. Тази зона е разстоянието от целевата линия, равно на заключеното между графиката част от линията, която бива пробита (от т.1 до точката на пробиване). Това разстояние се нанася в края на оригиналната цел или от т. А до т.2.
- ⌚ Ако динамичното ниво на цел не се достигне в тези граници (т. А до т. 2), то няма да бъде вече валидно.
- ⌚ Пазарът може да не достигне зоната на валидност по две причини. Първата - пробивът е бил фалшив и пазарното движение се развива в обратна посока. Втората възможност е пазарът да консолидира дълго време след пробива, подготвяйки се за мощно движение към целта, което със голяма вероятност означава, че пазарното движение ще премине MSVD целта и целта според класическата теория.
- ⌚ MSVD линията не трябва да е под ъгъл, по-голям то 30° (по-малък от 330°). Това се определя и от вида на фигурата, която отиграваме. Дефиницията на някои фигури изключва толкова голям ъгъл. В случай че този ъгъл е по-голям от 30° (по-малък от 330°), ние трябва да използваме целта от класическата дефиниция на моделите или т. А от нашия пример.
- ⌚ Този целеви модел е валиден за всички фигури, при които е възможно да бъде приложен. Например този модел не може да се приложи при фигурите „двоен връх” и „правоъгълник”. Защото при тях основните линии са хоризонтални.
- ⌚ При някои от моделите е възможно ценовата линия да е с положителен или с отрицателен наклон. Например, при разгледания модел върхов Н&S, neckline може да е с положителен и с отрицателен наклон, от което следва че и MSVD линията ще е със същия наклон. Докато при други фигури като триъгълника, в зависимост от това накъде тръгва движението, MSVD линията е със строго фиксиран наклон: при възходящо движение тя е с отрицателен наклон, а при низходящо - с положителен.

Ако се върнем на таблица 1, при използването на MSVD модела за определяне на целите, стойностите в последната графа („Вероятност за достигане на ценовата цел”) ще се подобрят значително.

MSVD моделът може да бъде широко прилаган при различните видове анализ. Освен за графичния, той може да се използва при вълнов и пропорционален анализ.

Заклучение

Графичният (класически) анализ е незаменим помощник в ежедневната ни търговия. Благодарение на него ние винаги можем да се ориентираме в пазарната ситуация, независимо от това дали говорим за валутни пазари, пазари на акции или други. Независимо от това, какъв стил на търговия ни харесва, дали сме краткосрочни или дългосрочни трейдъри, каква стратегия използваме, винаги нашият търговски ден трябва да започва с графичен анализ!

ГЛАВА V

Пропорционален анализ

Пропорционалният анализ се отнася за дължината на ценовите движения и е задължителна част от анализа на всеки аналитик и търговец. Когато търгуваме е важно да открием не само посоката на следващото движение, но и до къде ще продължи то. В противен случай има вероятност да не постигнем максимално възможната печалба или да имаме прекалено големи очаквания и да пропуснем правилния момент на излизане. Техниките за откриване на ключовите нива са най-различни, но ние ще се спрем на най-известните.

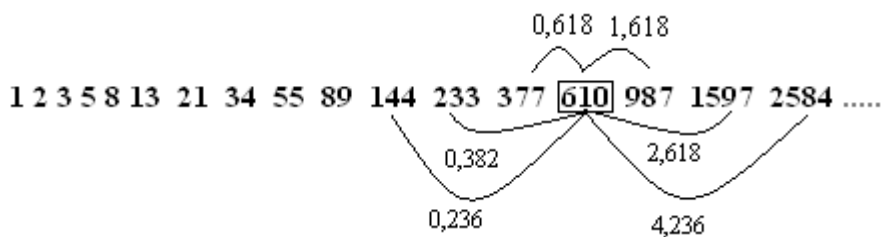
Още преди повече от сто години брокерите на фондовите борси са открили правилото за 1/3 или 2/3 преповтарянето (retracement). Те забелязали, че когато пазарът извърши силно движение в една посока, обикновено следващото движение в противоположната посока – корекцията, спира на разстояние 1/3 или 2/3 от дължината на първото придвижване. Когато аналитиците започнали по-точно да пресмятат тези отношения установили, че по-коректните отношения са 0,618 и 0,382, които представляват т.нар “златно сечение”. Тогава те се обръщат към теориите на италианският математик Фибоначи и златното сечение. Фактически златното сечение се е използвало още от древните гърци, но на финансовите пазари отношенията стават популярни като числата и отношенията на Фибоначи. В тази книга няма да се спираме подробно върху теорията, въпреки че е много интересна. Само ще споменем най-важното, което пряко се използва при анализите на финансовите пазари.

Редицата на Фибоначи.

Тази числова редица се образува като всяко следващо число е сбор от предходните две:

1,2,3,5,8,13,21,34,55,89,144,233,377,610,987,1597,2584....

Интересното при тази поредица е, че непрекъснато се наблюдават следните закономерности: ако изберем кое да е число от редицата се оказва, че то се отнася към съседните си в съотношение 0,618 и 1,618, и колкото е по-голямо числото толкова по-точно се изпълняват тези отношения. Ако съпоставим кое да е число със съседните му през едно напред и назад от редицата, се оказва, че се отнасят в съотношение 0,382 и 2,618; а през 2 числа – в отношение 0,236 и 4,236.

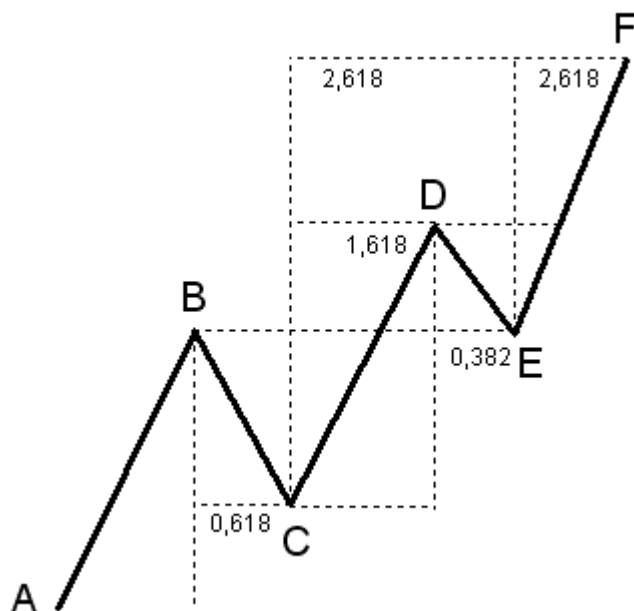
Дължините на ценовите движения на финансовите пазари непрекъснато изпълняват някои от горепосочените отношения.

Как се измерват и прилагат нивата на Фибоначи?

Фиг. 63 Потенциални реверсивни нива

Най-често използваният способ за измерване и прогнозиране на дължината на ценовото движение е по дължината на последната вълна, която е завършила в обратната посока – т.нар. “вътрешно Фибо”. Под ценова вълна се разбира едно ценово движение от връх до дъно или от дъно до връх (този термин се използва още от Чарлз Дау и Елиът – виж глава “Вълнов анализ”). Примерно, когато завърши една низходяща вълна и започне ново движение нагоре, вземаме за единица дължината на тази вълна и проектираме нивата на Фибоначи (фиг. 63). Тези нива от една страна представляват цели за следващото възходящо движение, и същевременно играят ролята на естествени съпротиви или подкрепи.

Фиг. 64 Пример за използване на нивата естествени съпротиви или подкрепи

На посочения пример (фиг. 64), след завършване на вълната AB, тя става единица мярка за проекцията на следващата вълна BC. BC извършва корекция 0,618 от дължината на AB. В последствие вълната BC приемаме за единица, за да проектираме потенциалните нива за точка D. Вълната CD е с дължина 1,618 спрямо BC. Освен това от вълна BC проектираме и ниво 2.618, което отговаря в последствие на т. F. Вълна DE извършва корекция 0.382 спрямо CD, като същевременно нивото на т. E съвпада с това на т. B, отразявайки правилото – пробита съпротива се превръща в подкрепа. От дължината на вълна DE проектираме цел 2.618, на което завършва следващата вълна EF. Както виждаме т. F е прогнозирана от две вълни – като $2.618 \cdot BC$ и като $2.618 \cdot DE$. Когато две или повече Фибо-проекции, проектирани от различни вълни съвпадат, то това ниво става много вероятна реверсивна точка. Нивата по Фибоначи, правилно проектирани, действат като магнит за пазарните цени и същевременно като нива на обръщане или поне временно задържане.

Трябва да се има предвид, че когато цената приближи ценовите цели има допустимо отклонение от 4-5%. Примерно при движението от 100 пипса е възможно цената да не достигне или да надхвърли прогнозното ниво с 4-5 пипса. Ако ценовото движение е от порядъка на 1000 пипса, то $\pm 40 \div 50$ пипса се приемат за добро изпълване на ценовата цел.

Fibonacci Retracement

Това помагало се използва редовно за прогнозиране размера на вълните, както на корективните (против основния тренд), така и на импулсните (тези, които придвижват цените по посока на основния тренд).

Фиг. 65 Корекция по нивата на Фибоначи (EUR/JPY,H4) MetaTrader - Admiral Markets

На фиг. 65 е показан пример за корекция (Retracement) при валутната двойка EUR/JPY. Между 19 април и 3 май, курсът регистрира силно движение нагоре (отбелязано с плътна линия на графиката), което задава ценови ориентир за последващото падане. Когато започва низходящото движение, курсът първоначално се спира при ниво 0.382, спрямо предходната възходяща вълна, отблъсква се за кратко, след което достига 0.618, където цената се обръща и продължава нагоре. Този случай е типичен пример при корекциите. Тези нива се използват от търговците като ключови нива, където се разполагат ордери за прибиране на печалбата или за откриване на позиции.

Фиг. 66 Проектиране на ценовите цели (EUR/USD, Daily) MetaTrader - Admiral Markets

Нивата , които проектираме по този начин действат, поне временно като съпротиви или подкрепи и се използват от търговците за прибиране на печалбите (take profit). Ако едно ниво е пробито, то най-вероятно ще бъде достигнато следващото. На посоченият пример при EUR/USD на дневна графика (фиг.66), низходящата вълна ни задава база, от която ние проектираме следващите цели за движението нагоре. При покачването курсът последователно се спира, макар и временно при нивата 0,382; 0,618; 0,764; 1,618 и 2. Когато едно ниво бъде пробито, цената се насочва към следващото.

Един от начините за отбелязване на нивата на Фибоначи е с използването на индикатора Zig zag, който е включен в основния пакет от потребителски индикатори в платформата Meta Trader 4. Той ни отбелязва всяка по-значима вълна в ценовото движение като игнорира пазарния шум.

На посочения пример при валутната двойка USD/CHF на 4-часова графика (фиг. 68), индикаторът Zigzag Fibo – beta ни построява нивата на Фибоначи по последната низходяща вълна. При последното покачване виждаме как цената се задържа на ниво 38,2%.

Fibonacci Fan – ветрило

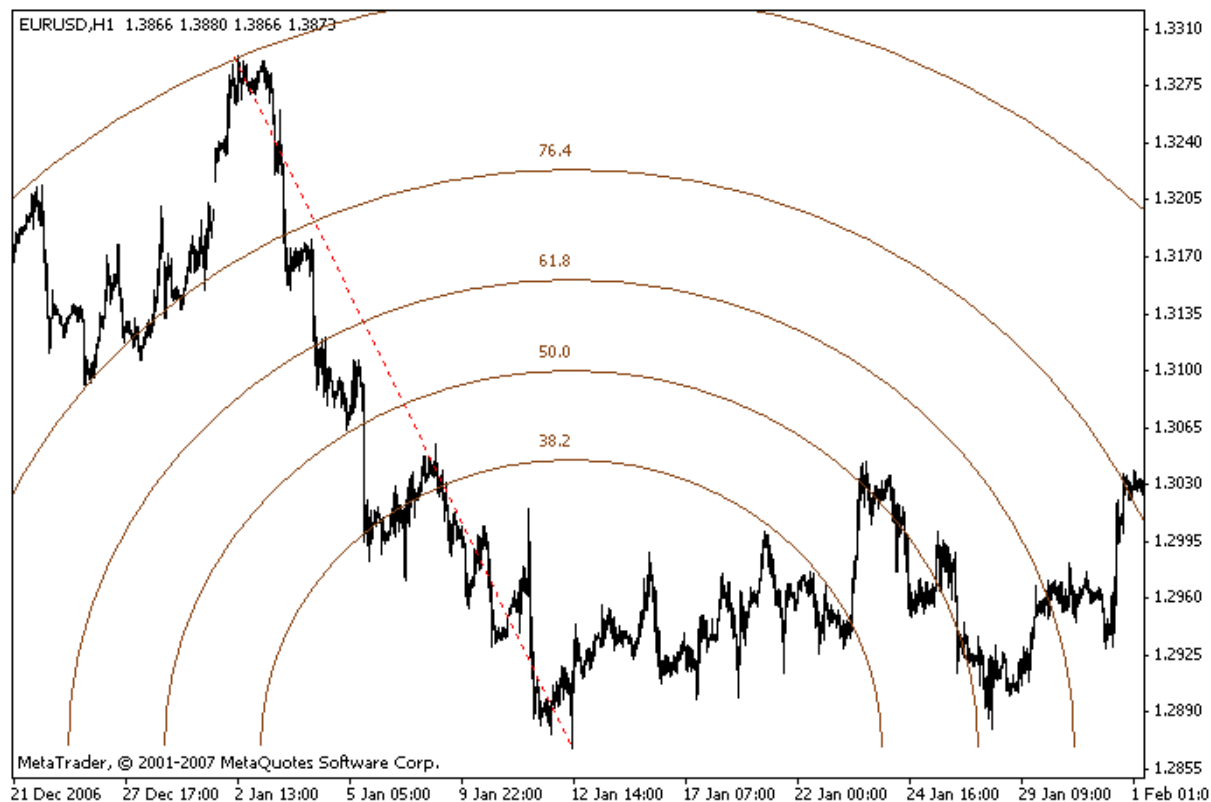
Ветрилото на Фибоначи се използва аналогично на ретрейсмънта – построява се на базата на важна предходна вълна.

Фиг. 69 Ветрилото на Фибоначи (GBP/USD, H4), MetaTrader - Admiral Markets

Ветрилото на Фибоначи се използва аналогично на ретрейсмънта – построява се на базата на важна предходна вълна. Линиите на ветрилото представляват нива на съпротива и подкрепа.

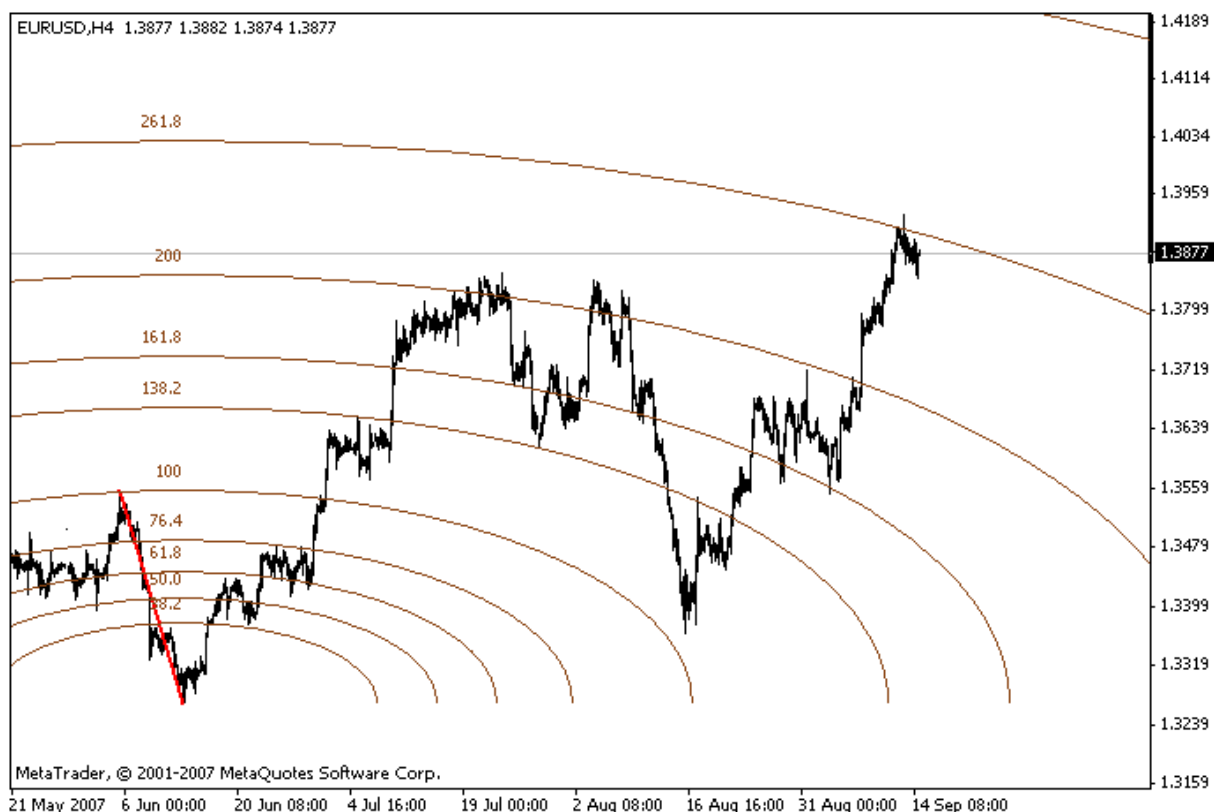
Fibonacci Arcs – дъги

Фиг. 70 Фибоначи дъги (EUR/USD, H1), MetaTrader - Admiral Markets

Използването на Фибоначи дъги е аналогичен с ветрилото и ретрейсмънта, но дъгите имат предимството, че отчитат и времевия фактор. Особено удачно е да се използват дъгите, когато след силна вълна (за кратко време е преминато голямо ценово разстояние) започне слаба корекция, която се изразява с продължително време, но с малко придвижване на цената.

Много често обаче дъгите могат да действат като валидни ограничения за цената за по-продължителни периоди от време, ако са проектирани от важна вълна (фиг. 71)

Фиг. 71 Фибоначи дъги (EUR/USD, H4), MetaTrader - Admiral Markets

Fibonacci Expansion – Фибоначи разширение

Този способ (Фибоначи разширение) отразява т.нар. “външно Фибо”. Проектирането на ценовите цели и ценови ограничения се извеждат от последната вълна в същата посока като текущата. В посоченият пример (фиг. 72) дължината на вълната АВ приемаме за единица и проектираме тази дължина от точка С. Този метод се използва когато се очаква текущата вълна да премине над дължината на последната в обратна посока – $CD > BC$. Много често когато имаме силна импулсна (АВ) вълна, след която следва корекция (BC), то следващата вълна (CD) е в определено отношение спрямо първата импулсна. Примерно $CD = 0.618$ или 1, или 1,618 от АВ. Този метод е известен и като цели на Джо Ди Наполи.

Фиг. 72 Фибоначи разширение (GBP/USD, Daily), MetaTrader - Admiral Markets

Канали на Фибоначи

Фиг. 73 Канали на Фибоначи (EUR/USD, Monthly), MetaTrader - Admiral Markets

Как се построяват каналите на Фибоначи? – по първият цикъл в посока на новия тренд. Първият цикъл представлява дъно-връх-дъно (1-2-3 на графиката на Фиг.73),

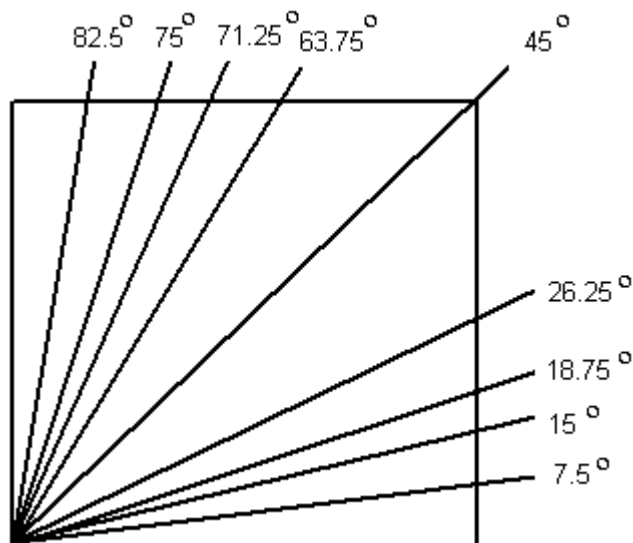
когато имаме възходящ тренд, или връх-дъно-връх при низходящ тренд. Каналите на Фибоначи представляват валидни линии на съпротива и подкрепа. Те отразяват принципа, че трендът не се развива равномерно, а има периоди на ускорение и забавяне.

William Gann (1878-1955)

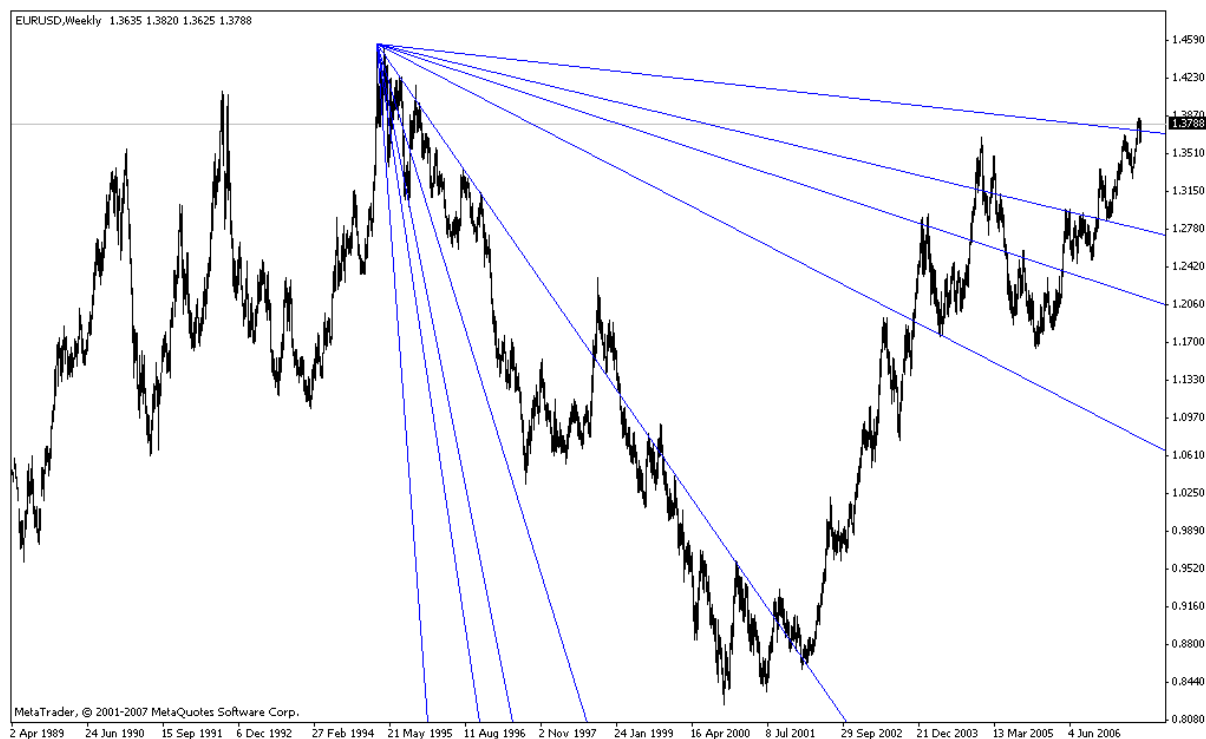
Когато говорим за пропорционален анализ не може да не споменем един от най-успешните търговци на финансовите пазари Доктор Улиям Гън. Той е автор на една от най-интересните съвременни теории, съединяваща ценовите движения с времето. Гън използва много геометрични и математически методи за прогнозиране. Съществуват много негови последователи и фенове, но на практика неговите теории са много сложни. Ние ще се спрем само на основните принципи в неговите методи и ще разгледаме два инструмента, които са заложили в търговската платформа Meta Trader4. Съгласно неговата теория оптималното движение на цените се развива под ъгъл 45 градуса. Предполага се, че геометрията на движението на цените и ъглите, под които се развиват пазарните цени са специфични и служат като основания за предсказване на бъдещи движения.

Ветрилото на Гън

Ветрилото на Гън е съставено от 9 линии, построени под различен ъгъл, които представляват нива на подкрепа и съпротива. Централната линия е на 45 градуса.

Фиг. 74 Схема на ветрилото на Гън

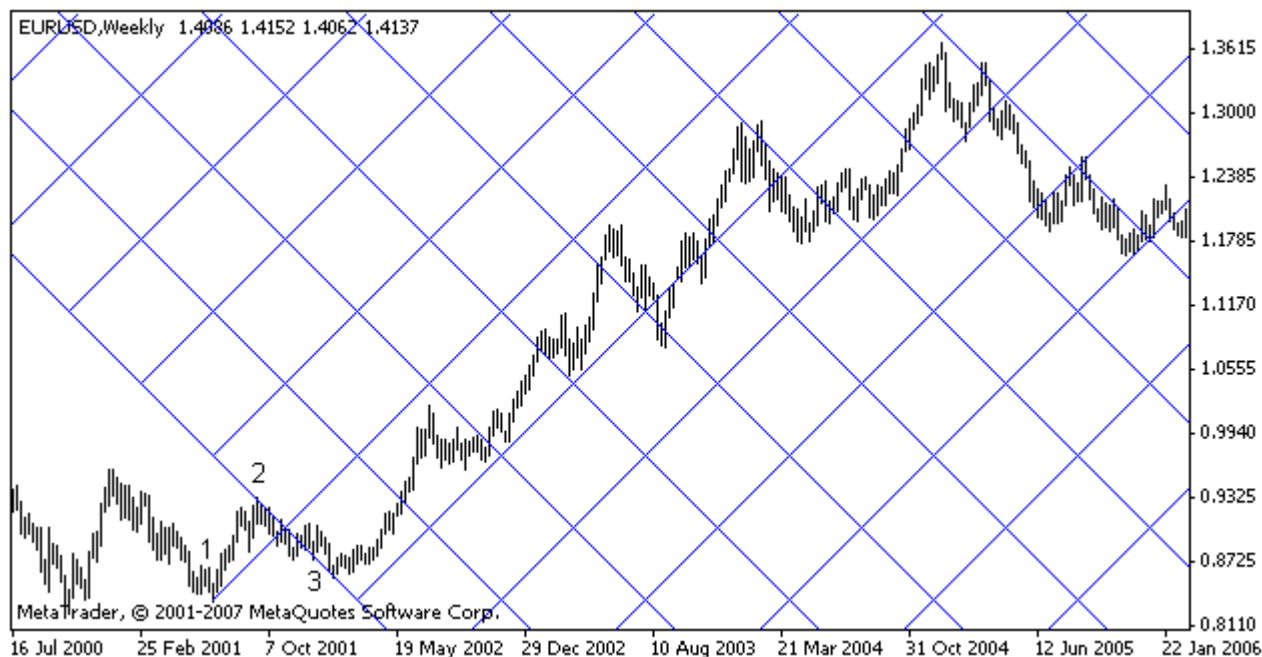

Фиг. 75 Ветрилото на Гън (EUR/USD, Monthly), MetaTrader - Admiral Markets

За да използваме Ветрилото на Гън, определяме последния исторически връх или дъно и разпъваме по посока на последващата вълна под ъгъл 45 градуса. Така получените лъчи на ветрилото ни служат като ориентир за потенциални съпротиви и подкрепи на ценовото движение.

Мрежа на Гън

Мрежата на Гън се построява аналогично на ветрилото. Под ъгъл 45 градуса, от връх или дъно разпъваме по такъв начин, че да обхванем първия цикъл в движението на цената (1,2,3 на фиг. 76). Получената по този начин мрежа задава ориентир за наклона в движението на цената и временните съпротиви и подкрепи. Когато имаме покачване, движението се съобразява с наклонените нагоре линии, а когато пада – с тези, наклонени надолу.

Фиг. 76 Мрежа на Гън (EUR/USD, Weekly) MetaTrader - Admiral Markets

Други способи и индикатори за пропорционален анализ

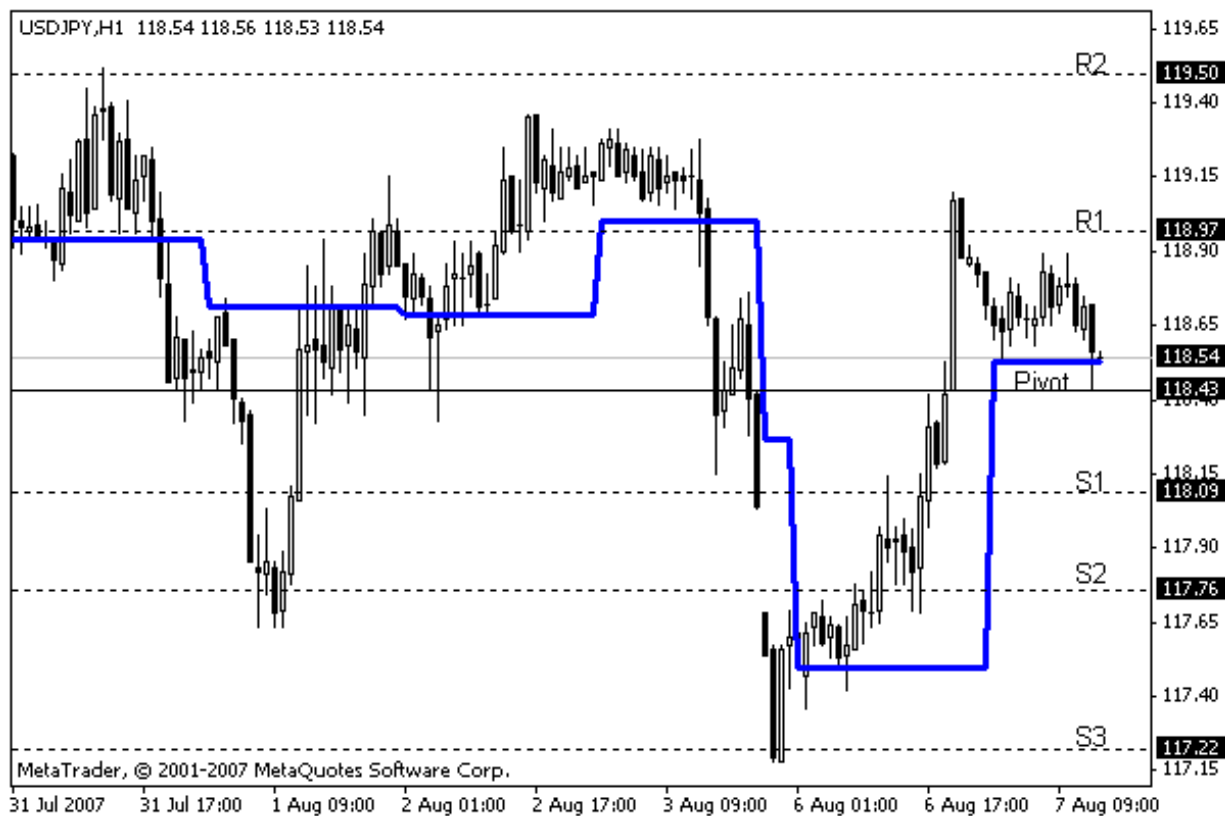
Pivot levels

Методът на опорните точки (Pivot Points) позволява да се прогнозира направлението на движението на пазара чрез някои несложни изчисления. Използва се много често от интрадей трейдърите (intraday traders). Опорното ниво (Pivot Point) представлява равнище на цената, при преминаването на което се изменя направлението на движението за конкретния ден. Изчислява се на базата на ценовите стойности при затваряне, максимума и минимума на предходния ден.

Формули за изчисляване на опорните нива:

Pivot Point	=	(	High	+	Close	+	Low	)/3
Support 1	=		2*Pivot	-			High	
Resistance 1	=		2*Pivot	-			Low	
Support 2	=		Pivot	-	(R1	-	S1)	
Resistance 2	=		Pivot	+	(R1	-	S1)	
Support 3	=		Low	-	2*(High	-	Pivot)	
Resistance 3	=		High	+	2*(Pivot	-	Low)	

Ако пазарът отваря под нивото Pivot Point, се смята, че е удачно да се заемат къси позиции за деня. Съответно, ако пазарът отваря над pivot point – денят е благоприятен за откриване на дълги позиции. Нивата Pivot Point, Resistance 1 и Support 1 се смятат за най-значимите. Нивата R2, R3 или S2, S3 често отговарят на свръхизкупен или свръхпродаден пазар и затова често се използват като ориентир за излизане от позиция.

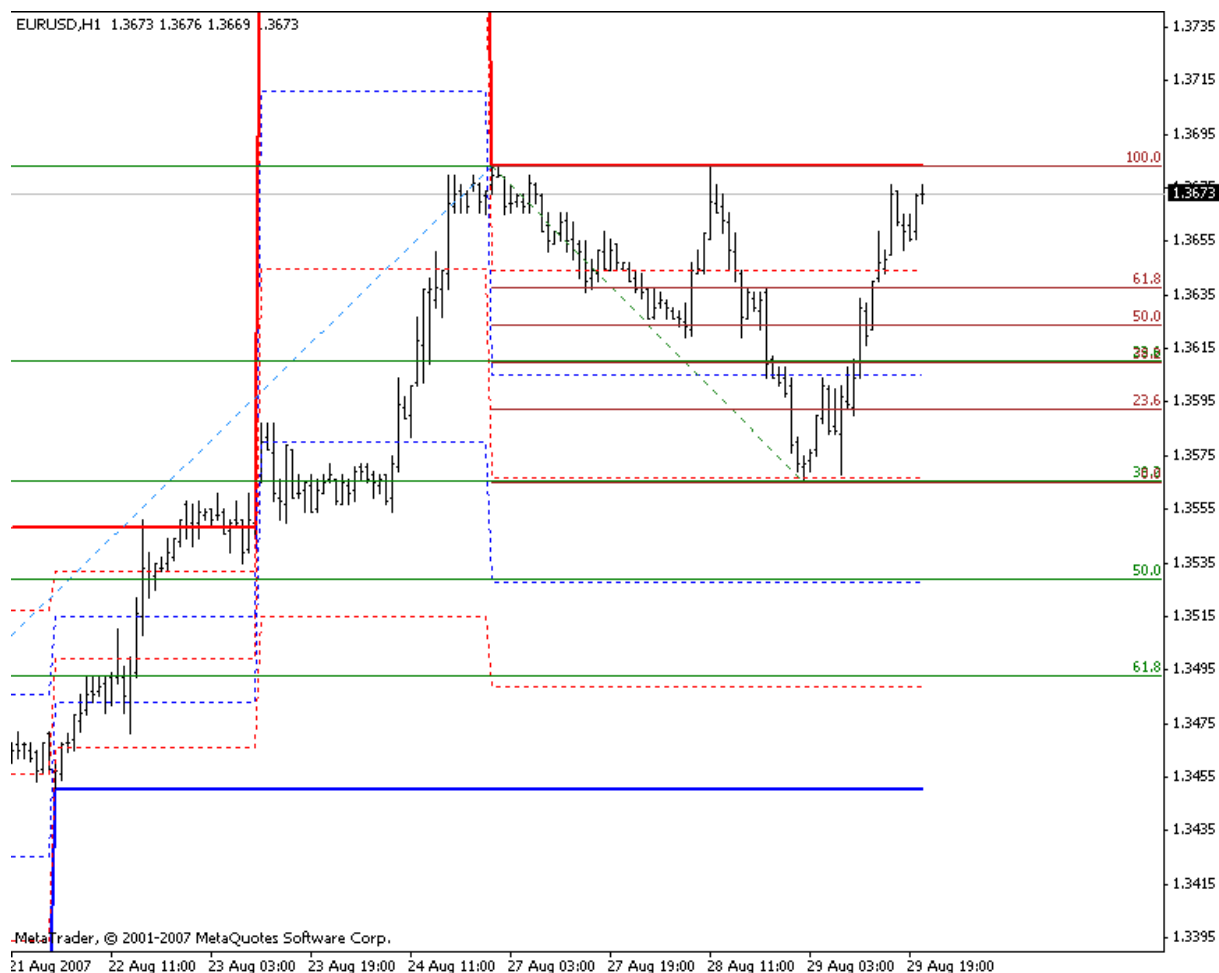

Фиг. 77 Pivot Points (USD/JPY, H1) MetaTrader - Admiral Markets

На фиг. 77 е представен пример с използването на опорните нива. Виждаме как цената се съобразява с Pivot Points като със съпротиви и подкрепи. Когато едно ниво бъде пробито, то обръща своята роля в подкрепа.

FiboRetracement 3

Този индикатор проектира нивата на Фибоначи по последните две вълни: по дългосрочната и по краткосрочната (фиг. 78).

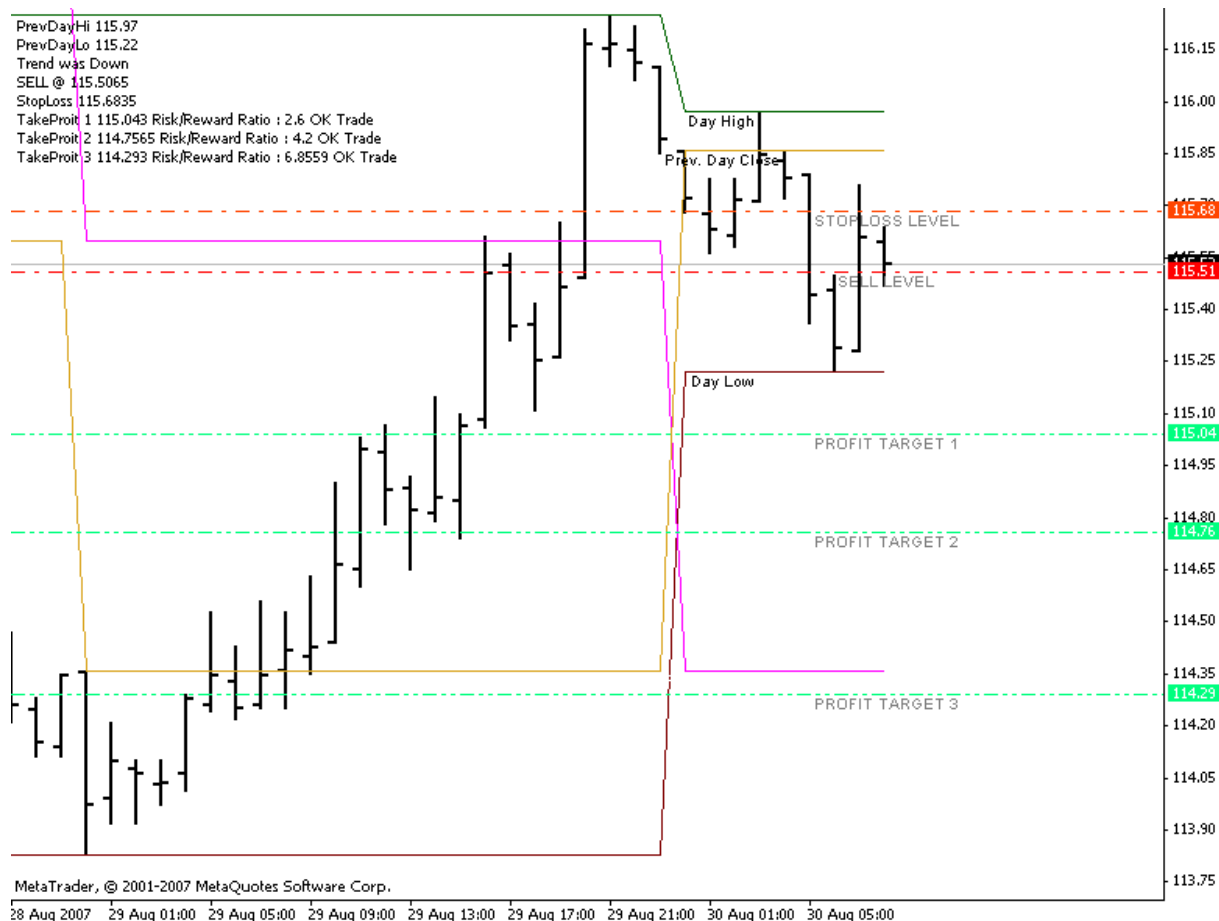

Фиг. 78 FiboRetracement3 (EUR/USD, H1), MetaTrader - Admiral Markets

На фиг. 78 е представен пример за използване на индикатора FiboRetracement3 при валутната двойка EUR/USD на едночасова графика. След покачването до върха при 1.3683, курсът прави низходяща корекция, която спира точно при ниво 38,2%. Последното възходящо движение се спира последователно при нива 38,2% и 61,8% от понижението.

Fibo Calc

Индикаторът Fibo Calc е изграден като търговска система, базирана на пропорциите на Фибоначи. Може да се използва като добър ориентир за изграждане на търговската стратегия от участниците, търгуващи в рамките на деня. Индикаторът построява нивата на Фибоначи на базата на дневните колебания и ни задава подходяща зона за откриване на позиция, подходяща зона за стоп и потенциалните цели за прибиране на печалбата (take profit), като дори посочва и отношенията риск/възвръщаемост (risk/reward ratio).

Фиг. 79 Fibo Calc (USD/JPY, H1) MetaTrader - Admiral Markets

На фиг. 79 е посочен пример с индикатора Fibo Calc. За определяне на посоката се използва тенденцията, започнала от предния ден. В случая тенденцията е надолу (Trend was Down). Обозначена е подходящата зона за откриване на позиция sell level (115.51) и подходящо ниво за поставяне на стоп (stop level - 115.68). Посочени са и подходящите зони за прибиране на печалбите (Profit Target 1, 2, 3) със съответните отношения на потенциален риск и възвръщаемост (Risk/Reward Ratio).

Murray Math

Индикаторът Murray Math представлява система за откриване на ключовите нива и търговия по тях. Базира се на една от теориите на У. Д. Гън, който използва отношението $1/8$ за определянето на естествените пропорции в движението на цените. Приносът на Murray Math е в това, че е създал геометрична система с използването на отбрани правила от теорията на Гън и японските свещи. Основният принцип е определяне на тренда на пазара, търговия в тренда, бърз изход от пазара с печалба (от едно ниво до друго). Каналът на ценовото движение е разделено на осмини, като всяко едно от тях се явява критично ниво.

Фиг. 80 Murray Math (EUR/USD, H4) MetaTrader - Admiral Markets

На фиг. 80 е представен пример с използването на Murray Math при EUR/USD на 4-часова графика. Когато пазарът се покачва, нивата на индикатора се използват като зони на съпротива, а когато пада – като подкрепа. Ако нивото бъде пробито, то най-вероятно курсът ще достигне следващото. По този начин пробивът на определено ниво се използва като сигнал за откриване на позиция, а достигането на следващото - за прибирането на печалбите. На посоченият пример се вижда, че при осем случая на пробив се достига следващо ниво и само в четири случая не се достига следващото ниво. Разбира се трябва да се използват и стопове, които могат да се поставят на последния пик, в противоположната посока на сигнала (пробива). На посоченият пример разстоянието между нивата е 120 пипса, а минимално необходимите стопове са на около 60. Това означава, че потенциалният риск от загуба към потенциална печалба е в отношение 1/2 и същевременно вероятността за успешна сделка е два пъти по-голяма.

Хармонични модели в пропорциите на вълните

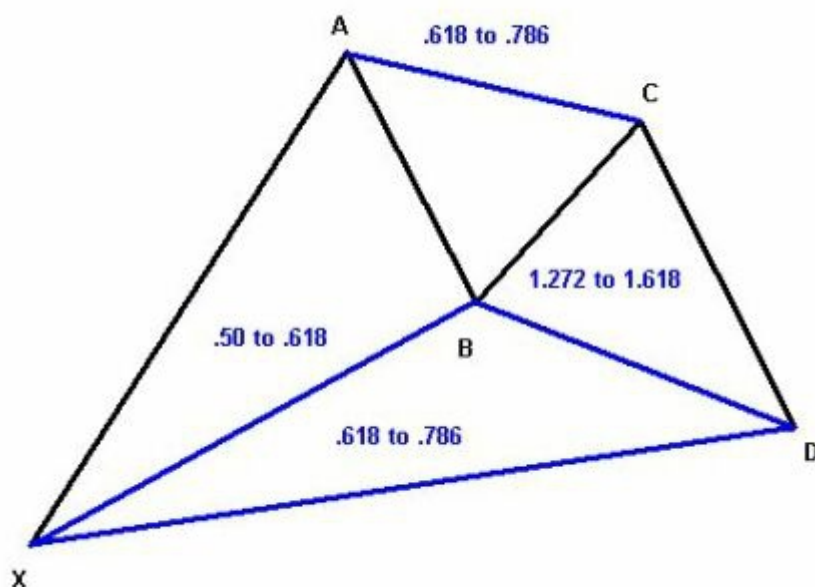
През 30-те години на 20 век Н.М. Gartley ("Profits In The Stock Market") описва поредица от модели на ценови движения, които редовно се забелязват на финансовите пазари. По-късно те се популяризират от Larry Pesavento и Scott Carney. Хармоничните модели в ценовите движения представляват фигури на графиките, с характерни

отношения на Фибоначи, след които настъпва съществено обръщане в цената. Използват се за определяне на точки за влизане на пазара, които са с голям потенциал за печалба. Ако използваме терминологията на вълновата теория, повечето от тези модели представляват корективни комбинации или завършващи формации, след които обикновено следва силно движение в обратна посока. Наблюдават се непрекъснато на финансовите пазари.

Butterfly

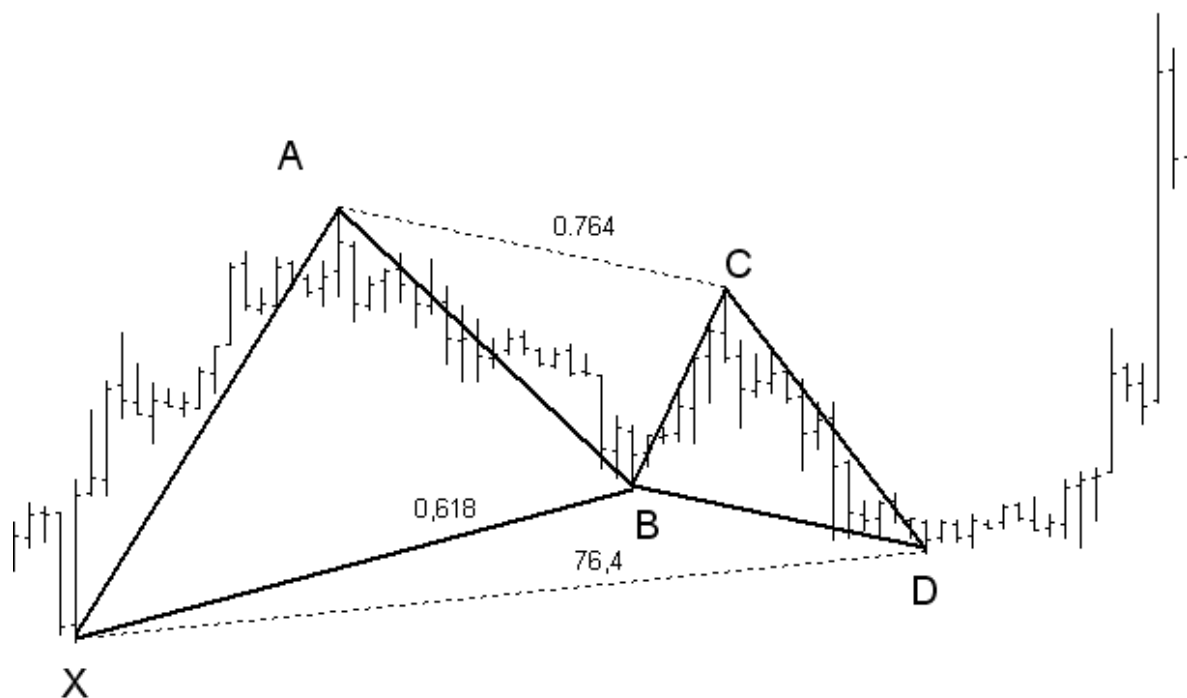
(Пеперуда)

Най-известният от тези модели е т. нар. Butterfly (Пеперуда).

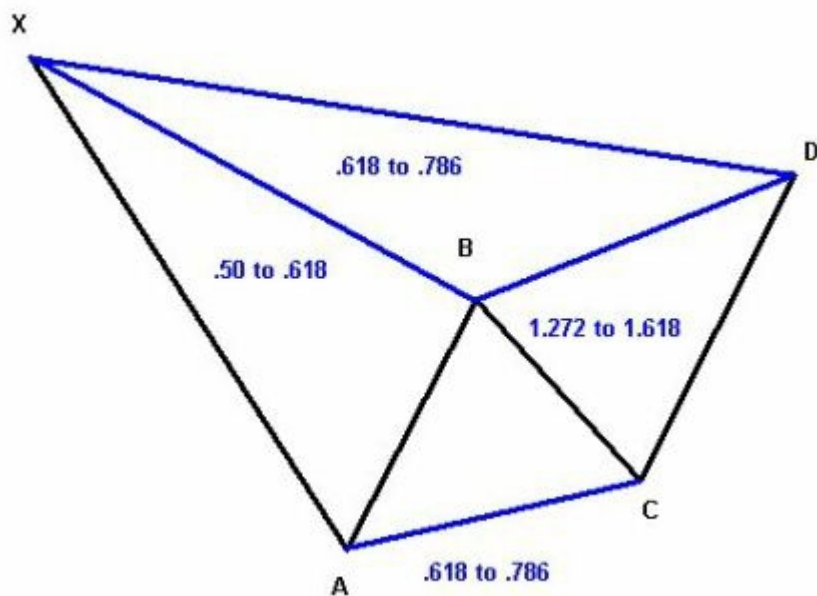
Фиг. 81 Моделът пеперуда, подаващ сигнал за покупка при т. D.

След силна вълна (импулс) в определена посока, примерно нагоре (точка А , Фиг. 81), се развива корективна комбинация във вид на зиг-заг или плоска. Първият откат против основната вълна достига нива от 50% – 61,8% корекция (точка В). След което следва откат нагоре (по посока на основната вълна – т. С), който достига около 61,8% от първия спад. След това следва ново корективно падане (т. D), което достига зоната 61,8% - 76,4% корекция от дължината на цялата А. При така образуваната формация се образуват два триъгълника с обща точка В. Тези триъгълници образуват фигура подобна на пеперуда, откъдето идва и популярното й наименование (Butterfly). Практичната стойност на тази формация е, че се получава точка (в т. D - зона 61,8% - 76,4%) с голям потенциал за печалби и с нисък риск. Ако пазарът обърне в тази зона по посока на основната вълна – т. А (признак за това може да бъде образуването на фрактал на по-малък тайм-фрейм), то ще последва силно движение нагоре с минимална цел нивото на точка А.

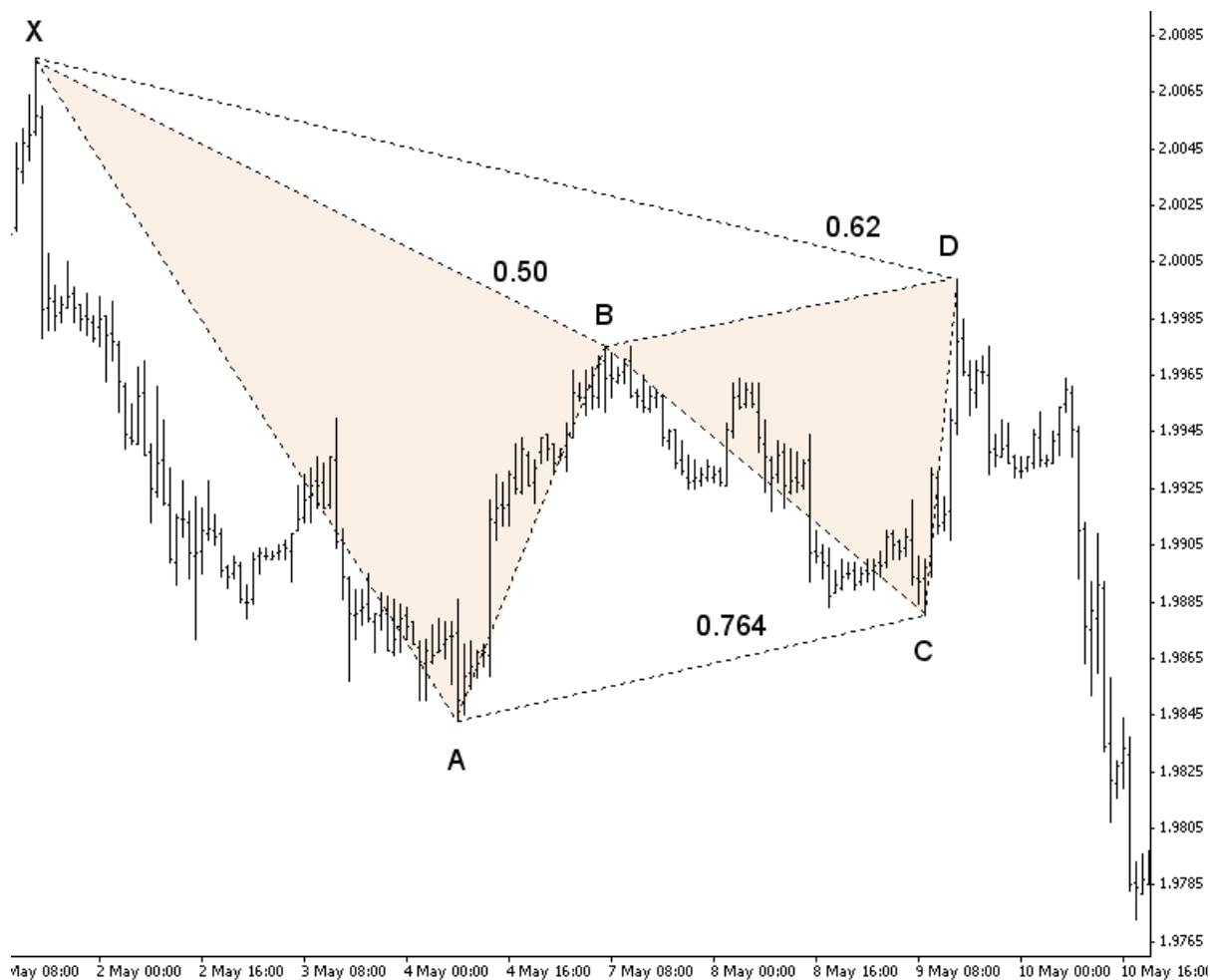
Фиг. 82 Моделът “пеперуда” (GBP/USD, H1), MetaTrader - Admiral Markets

На практика фигурата се среща доста често и при всякакви времеви графики. Не е необходимо да знаем точната вълнова картина – дали формацията е вълна 2-ра или 4-та, или е голям зиг-заг – и при трите вероятни ситуации, потенциалът в точка D е голям. Разбира се, винаги трябва да поставяме и стоп-загуба.

Фиг. 83 Моделът пеперуда, подаващ сигнал за продажби при т. D.

Освен в класическия вариант, моделът се среща и в други разновидности.

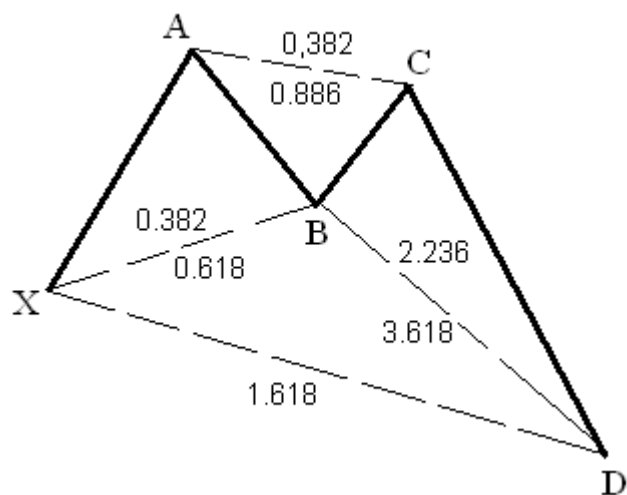
Фиг. 84 Моделът “пеперуда” (GBP/USD H1), MetaTrader - Admiral Markets

На фиг. 84 е показан моделът “пеперуда” при GBP/USD, образуван на едночасова графика, между първи и девети май. На девети май е достигната корекция 62% (при психологическото ниво 2.00) и фигурата е завършена при точка D, с което е подаден и сигнал за продажби. На 15-ти май е достигната цел 1.618, зададена от AD при ниво 1.9750.

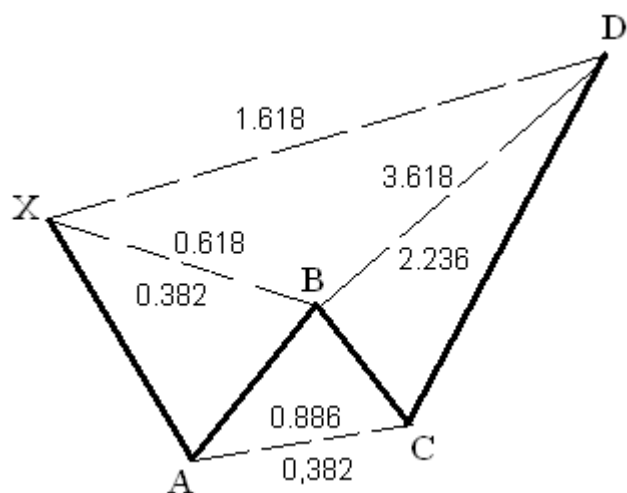
Освен в класическия вариант, моделът се среща и в други разновидности – т.нар. модел “Рак” и “Прилеп”.

Модел Crab (Рак)

Характерен аспект на този модел е тясна зона на ценовото движение при потенциалната реверсивна точка D. Точка D представлява проекция 1,618 от движението X-A и силно разширение (2,236, 2,618 или 3,618) от вълната B-C. Моделът обикновено подава много точно реверсивната точка и изисква малък стоп.

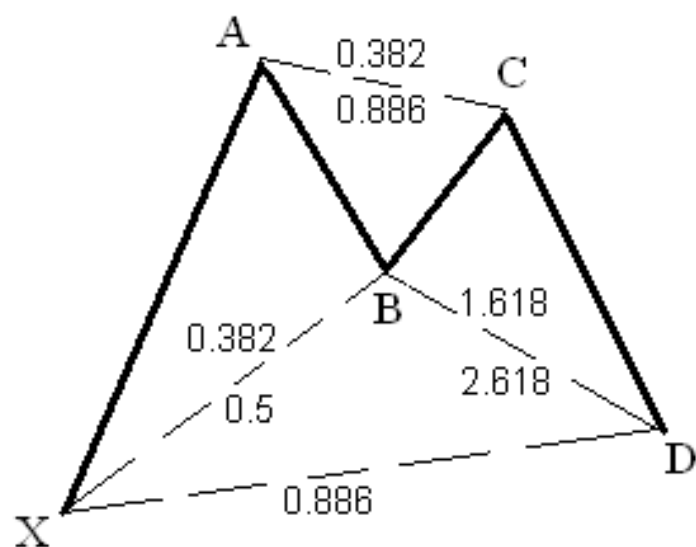
Фиг. 85 Обща схема на модела Crab. В точка D се получава потенциален сигнал за покупки.

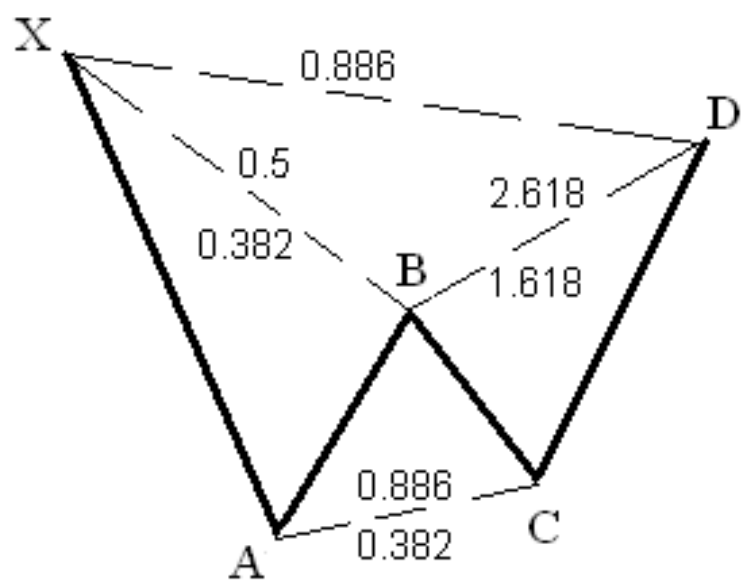
Фиг. 86 Мечи вариант на модела “Рак”. В точка D се получава потенциален сигнал за продажби.

Модел Прилеп

Характерна за този модел е корекция 0.886 от вълна X-A, който определя потенциалната реверсивна зона (т. D). Откатът в точка B трябва да бъде по-малко от 0.618, примерно 0.50 или 0.382 от хода X-A. Проекцията на BC за точка D обикновено е по-малка, примерно 1,618 (до 2,618).

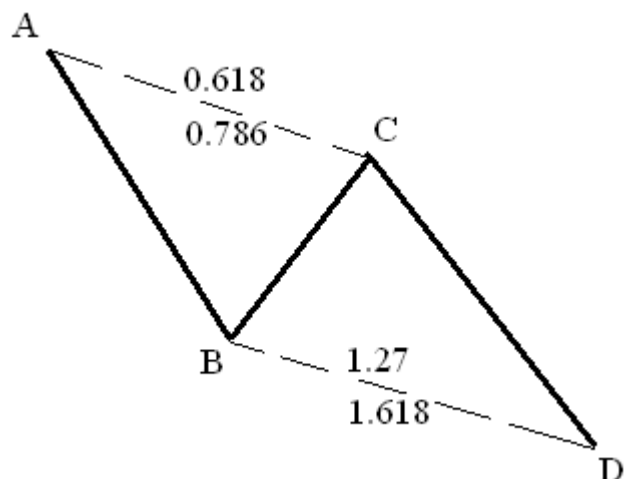

Фиг. 87 Моделът “прилеп”, подаващ сигнал за покупки при т. D

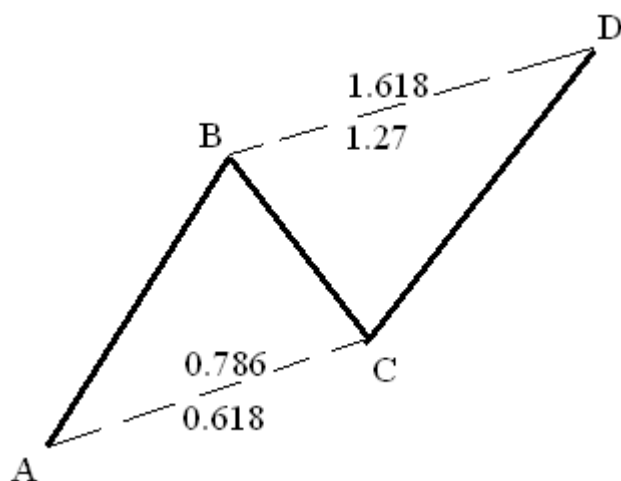

Фиг. 88 Моделът “прилеп”, подаващ сигнал за продажби

При повечето от хармоничните модели от типа butterfly се наблюдава определена пропорция (1,27, 1,382, 1,618) или равенство между вълните АВ и CD, което е още един ориентир за откриване на фигурите.

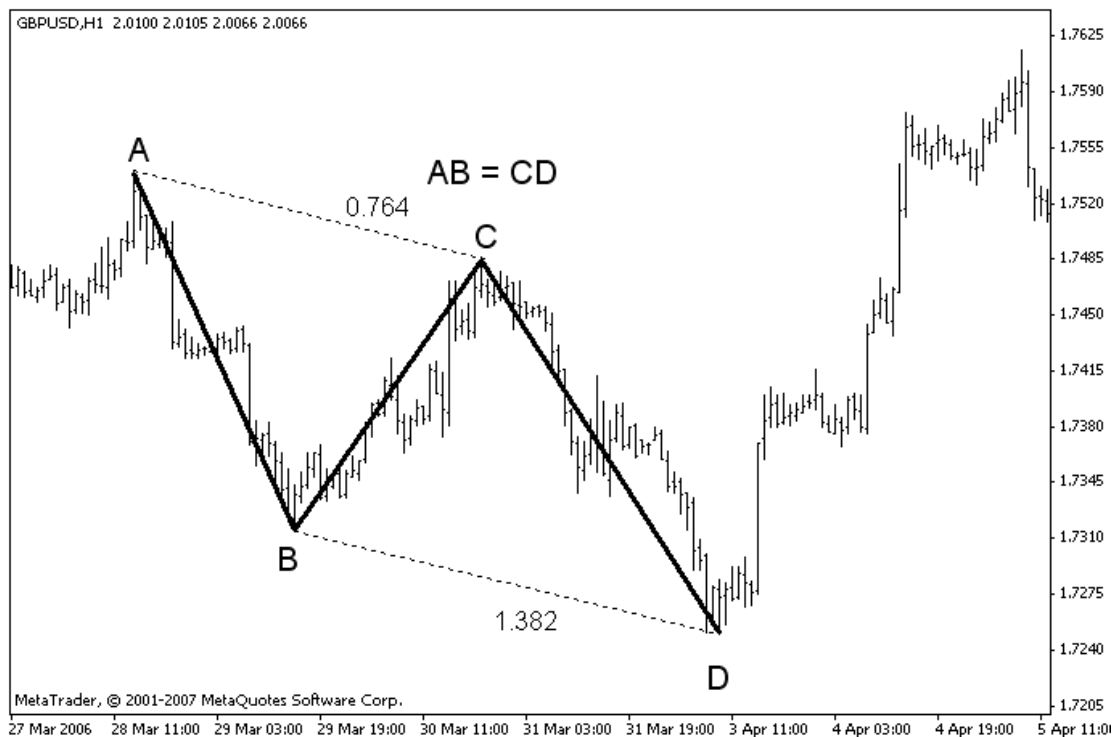

Фиг. 89 Равенство между вълните АВ и CD, при модел подаващ сигнал за покупки при т. D

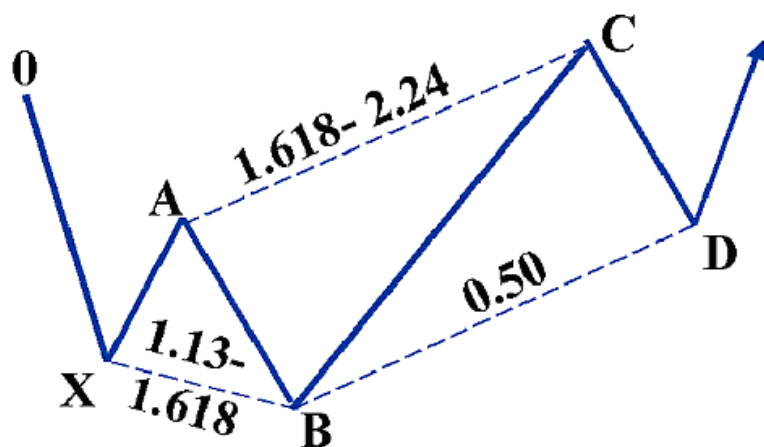
Фиг. 90 Равенство между вълните АВ и CD, при модел подаващ сигнал за продажби при т. D

Този принцип на равенство на вълните при корекциите се среща доста често и може да бъде използван за прогнозиране на очаквано ниво на обръщане (т. D). На фиг. 91 е представен моделът в практиката при валутната двойка GBP/USD. На посоченият пример ясно се вижда, че подходящ момент за покупки имаме, в момента когато втората низходяща вълна (CD) се изравнява по дължина с първата понижаваша вълна, от началото на модела (AB).

Фиг. 91 Равенство при AB и CD (GBP/USD, H1) MetaTrader - Admiral Markets

Особен случай при равенство в дължините на вълните AB и CD се явява моделът 5-0.

Фиг. 92 Модел 5-0

Бичият модел 5-0 обикновено представлява край на някакво низходящо движение, при което в точка В се регистрира крайният минимум (обикновено е съпроводен с дивергенция между дъната X и В), след който следва рязко покачване в цената (точка D). Признаци за валидност на модела са силно покачване след точка В (1.618-2.236) и 50% откат при образуването на точка D.

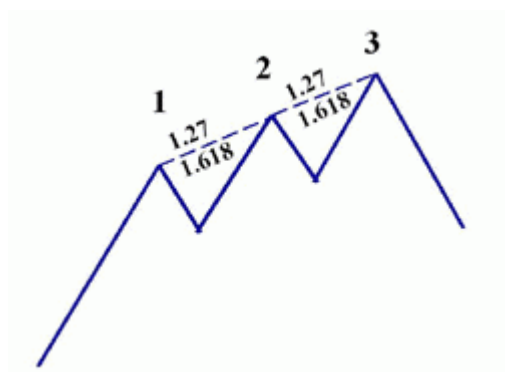
Моделът Три движения (три пика)

Характерен аспект за този модел е, че всяко движение завършва на ниво 1.27 или 1.618. Освен това в модела се наблюдава видима симетрия в движенията и равни периоди от време. Сигналите от тези фигури обикновено задават голям потенциал за

печалба и много често след тях следва обръщане на по-дългосрочни трендове. От гледна точка на вълновия анализ тези модели представляват т.нар. “Завършващи диагонали” (“Ending Diagonals”) или “Терминален импулс”.

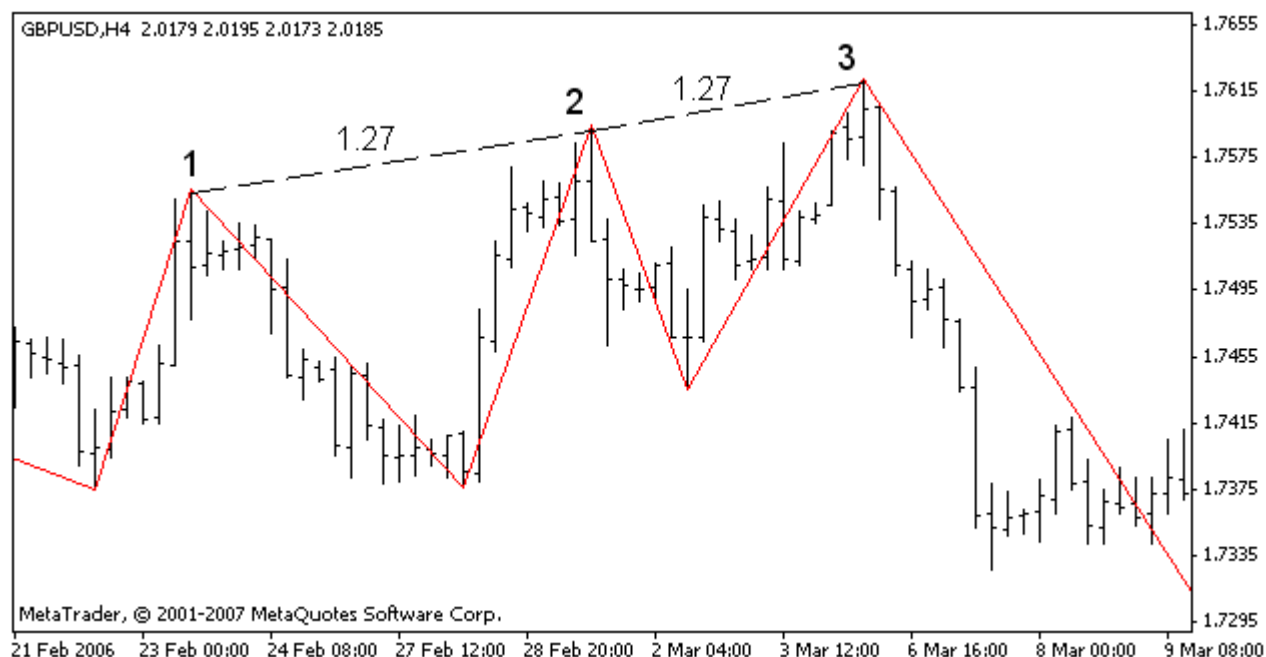

Фиг. 93 Моделът „Три пика” в низходяща последователност, подаващ сигнал за покупки в т.3

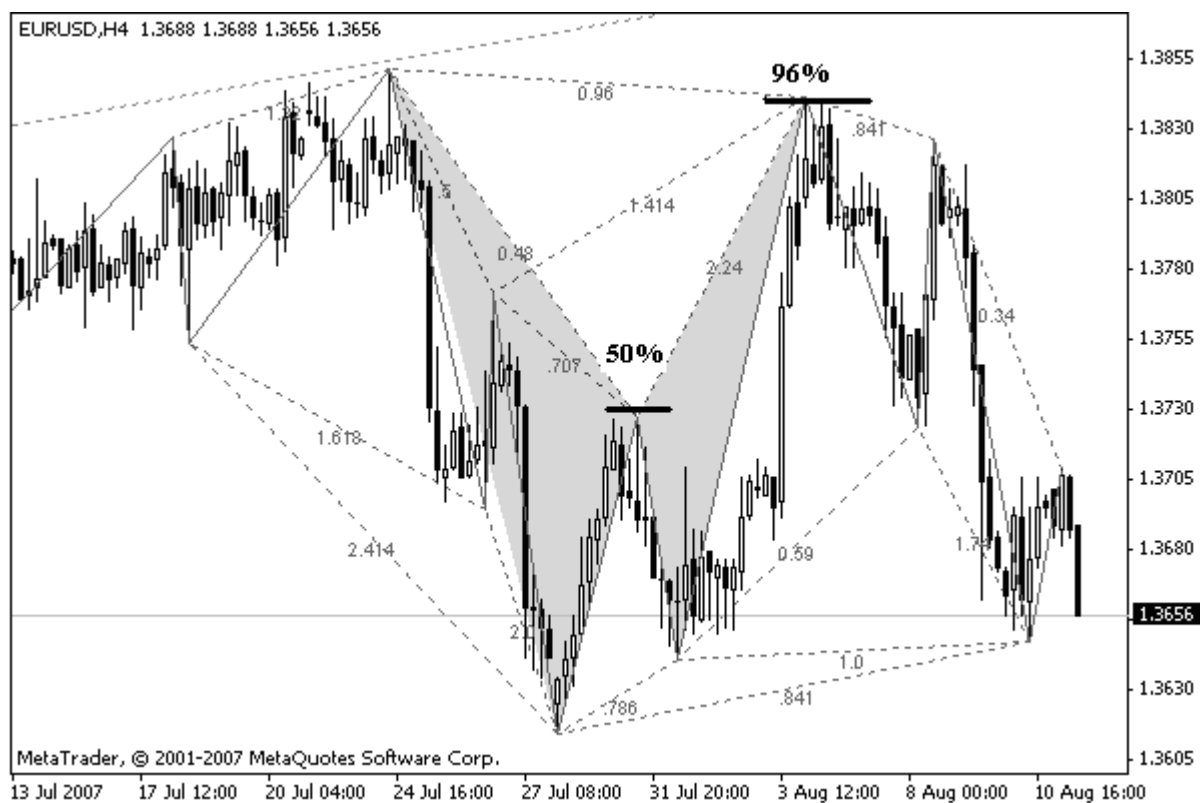
Фиг. 94 Моделът „Три пика” във възходяща последователност, подаващ сигнал за продажби в т.3

Тези модели обикновено сигнализират, че движението се изтощава и можем да очакваме силно обръщане в цената. Много често потенциалът за печалби след тези фигури е голям, ако се образуват в края на важен тренд. На фиг. 95 е представен пример на модела при валутната двойка GBP/USD. От графиката виждаме как всеки следващ тласък нагоре преминава с **малко** предишния връх, но не се реализира силна възходяща вълна. Това е признак, че ентусиазмът на биковите отслабва и следва да очакваме обръщане.

Фиг. 95 Моделът “три пика” (GBP/USD, H4) MetaTrader - Admiral Markets

Моделите обикновено лесно се идентифицират и предоставят много добри търговски възможности. За да се откриват навреме и да могат да се използват сигналите е необходимо периодично да се отбелязват отношенията между вълните. Голямо предимство в тази насока предоставя индикаторът ZUP. Този индикатор отбелязва всички отношения между вълните, които се образуват текущо на пазара, като използва индикаторът Zigzag.

Фиг. 96 Индикаторът Zup 39 (EUR/USD, H4) MetaTrader - Admiral Markets

От примера на фиг. 96 се вижда колко лесно и своевременно можем да идентифицираме хармоничните модели чрез индикатора Zup. В случая имаме модел, който отговаря на “прилеп”. Първата корекция нагоре завършва почти на ниво **0.36%** (0.48), а втория триъгълник на **0.66**, където се получава много удобен момент за продажби.

ГЛАВА VI

Индикатори

Moving Average (MA)

„Средната величина” представлява техника използвана за анализ на последователност от данни. Служи за получаване на обобщена информация за движението на данните във времето, каквито са показани в следващата числова редица

a₁, a₂, a₃, a₄, a₅, a₆, a₇, a₈, a₉, a₁₀, a₁₁, a₁₂, a₁₃, a₁₄, a₁₅

При техническият анализ, MA е основен, най-често използван индикатор. Приложен към графиката, MA показва главната тенденция изключвайки моментните флуктуации.

Този индикатор има следните основни параметри:

- ⌚ Цена
- ⌚ Период
- ⌚ Вид

Както вече споменахме, при техническия анализ най-често се използват четири цени - цена на отваряне (Open), цена на затваряне (Close), най-ниска (Low) и най-висока цена (High). Цената при MA указва кои стойности от всеки отделен бар ще бъдат използвани. С други думи дали ще се пресмята средното значение от Open, Close, High, Low. При MA често се използват и някои производни на тези цени:

- ⌚ Median Price = (High+Low)/2
- ⌚ Typical price = (High+Low+Close)/3
- ⌚ Weighted Close = (High+Low+Close+Close)/4

Следващият параметър е периода. Периода е число указващо за какъв период ще се обобщават данните. Например ако в полето период се отбели числото 34, това означава, че текущата стойност на MA ще се определя от данни получени от последните 34 периода. Ако говорим за дневна графика, това означава последните 34 дни.

Третият параметър е от вида „средна величина”. Съществуват няколко вида MA. Ние ще разгледаме само три от тях:

- ⌚ Проста средна величина (Simple MA - SMA)
- ⌚ Експоненциална средна величина (Exponential MA – EMA)
- ⌚ Linear Weighted средна величина (WMA)

Simple Moving Average – SMA – изчислява средно аритметичното значение на дадена цена, за определен период от време. Да разгледаме отново нашата числова редица. Какво би означавало да изчислим SMA на тези данни? Да допуснем, че искаме

да изчислим 15 периодна SMA на Close цена. Тогава нашата числова редица ще ни показва Close цените за последните 15 периода. Тогава:

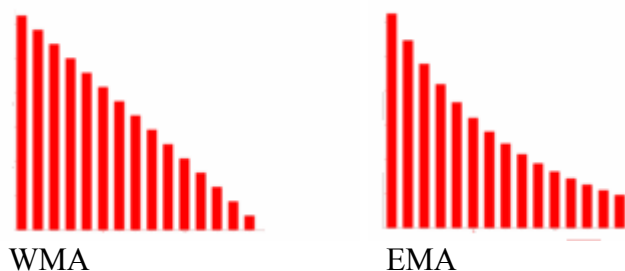
$$SMA(15, Close) = \frac{a_1 + a_2 + a_3 + a_4 + a_5 + \dots + a_{14} + a_{15}}{15}$$

SMA е подходяща за използване при по-големи графики като дневна, седмична и месечна.

Linear Weighted Moving Average – WMA – и тази „средна величина“ изчислява средното значение от данни за определен период, но за разлика от SMA при този тип „средна величина“ всеки период е с различна тежест. С други думи ако при SMA всички стойности са равнозначни, т.е. имаме средно аритметично, то при WMA различните периоди са с различна тежест при изчисляването на средната. При WMA най-голяма тежест се дава на стойността от последния период (последните данни), след което намалява аритметично придвижвайки се назад към началния период.

Exponential Moving Average – EMA – както при WMA и при тази средна най-голяма тежест се дава на последните (най-близките до текущите) данни. Разликата, е че тежестта на първите няколко периода е много по-голяма от тежестта при останалите. С други думи придвижвайки се назад във времето тежестите спадат с по-голям процент отколкото при WMA, т.е. спадат експоненциално.

На следващите графики е показано как намалява тежестта при WMA и EMA, използвайки нашата числова редица..

На следващата фигура са показани трите вида плъзгащи се средни, всяка от които е 20 периодна на затваряща цена.

Фиг. 97 SMA, EMA, WMA. USD/CAD, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

От фигура 97 ясно се вижда бързината, с която реагират трите средни. Най-бърза е претеглената средна, а най-бавна простата средна.

Moving Average е основен индикатор. На него се базират голяма част от индикаторите от болшинството трейдъри. Този индикатор под една или друга форма, било като входен или изходен сигнал, филтър, динамичен стоп и др., може да намери приложение при всяка търговска стратегия. Този индикатор присъства в творчеството на известните теоритици, части от което ще разгледаме в настоящата книга.

MACD

Индикаторът **MACD** (Moving Average Convergence Divergence - Сливане и раздалечаване между плъзгащи се средни) се построява като разлика между две плъзгащи се средни, която се отразява във вид на стълбове. За прецизиране на сигналите за влизане се използва плъзгаща се средна на самата линия на MACD (т.нар. сигнална линия). Той е един от най-известните класически индикатори и се ползва от повечето аналитици и търговци на финансовите пазари, за анализ на енергията на тренда. Под „енергия на тренда“ следва да се подразбира готовността и способността на биковите или мечките да подкрепят (да извършват нови покупки или продажби) текущата тенденция.

Обикновено за построяването на индикатора се използват експоненциални плъзгащи се средни (EMA), с периоди 26 и 12, а за сигнална линия се използва 9 периодна плъзгаща се средна.

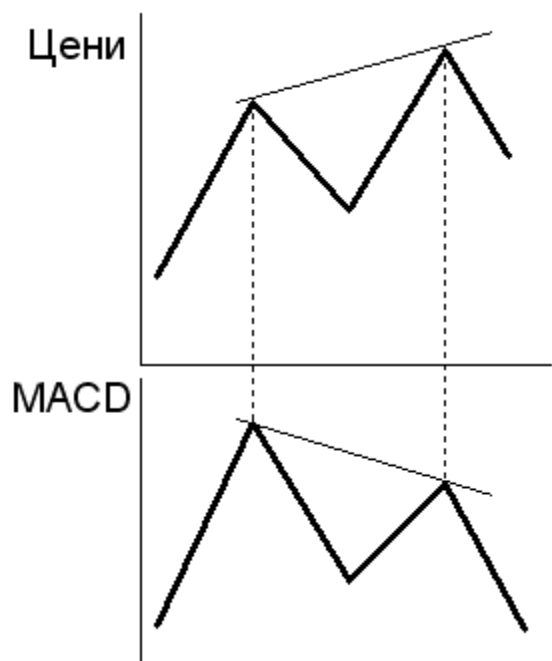
$$\text{MACD} = \text{EMA12} - \text{EMA26} - \text{EMA9}(\text{EMA12} - \text{EMA26})$$

Общите правила при използването на индикатора са следните:

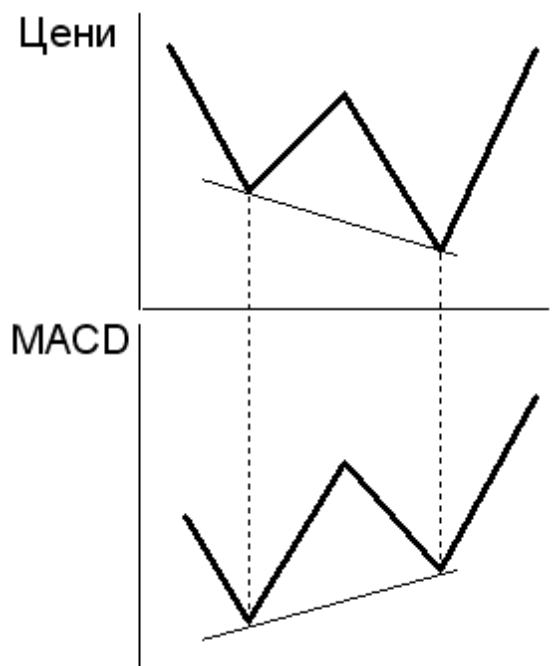
Когато стълбовете на MACD са над нулевата линия, генералният тренд е нагоре, а когато са под нулата – надолу.

Докато MACD чертае нови по-високи положителни стълбове, възходящият тренд има потенциал (при низходящ – аналогично).

Когато цената регистрира нови, по-високи върхове, но стълбовете на MACD са на по-ниска височина от тези, съответстващи на предишния връх, се смята, че бичият тренд е отслабнал и може да се очаква понижение в цената. Този ефект се нарича “не потвърждаване” (Divergence) на тренда и има много добра прогностична стойност, тъй като отрано ни предупреждава за потенциално обръщане на цената.

Фиг. 98 Пример за мечка дивергенция

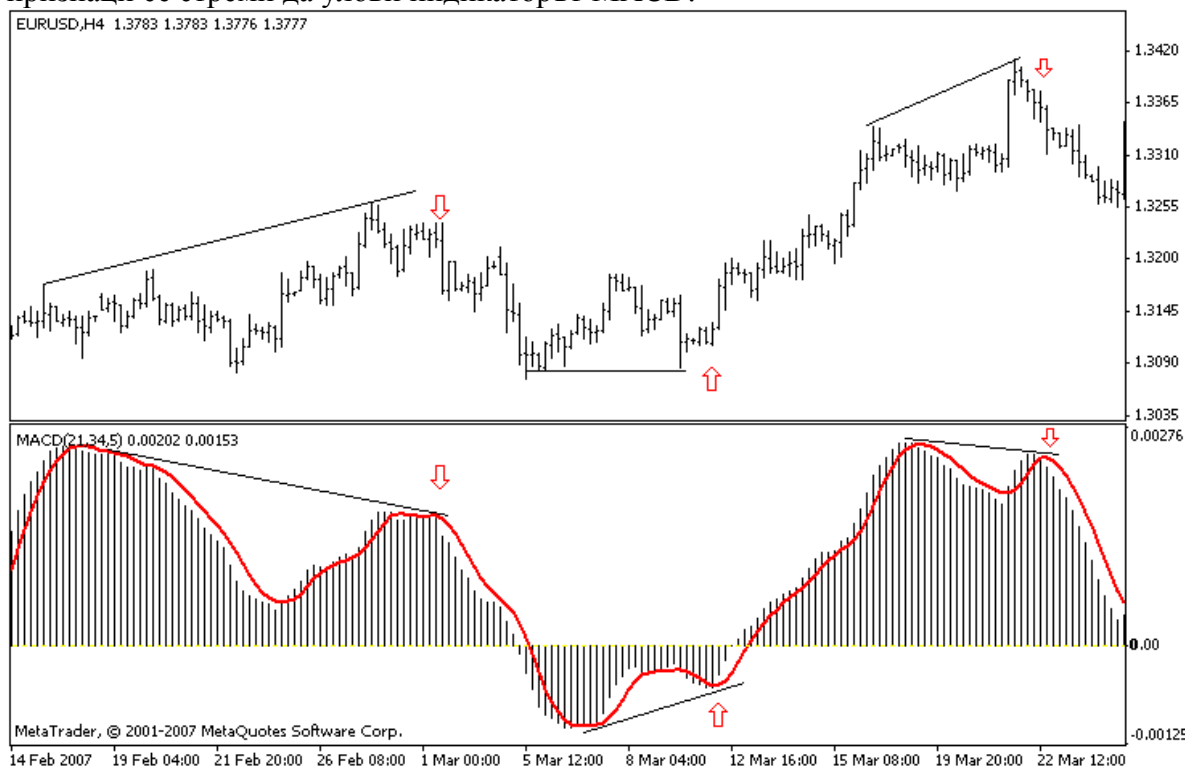

Фиг. 99 Пример за бича дивергенция

Дивергенцията е разминаване между посоката на цената и посоката на индикатора. Тя изразява принципа на непотвърждаване на текущата тенденция. Когато новите върхове са потвърдени от нови върхове в индикатора, това означава, че тренда се подкрепя с ентузиазъм от нови търговци, които очакват, че цената ще достигне още

по-високи равнища. Непотвърждаването означава, че новите върхове се достигат по-скоро по инерция (при възходящ тренд, при низходящ – за дъната) и поради липса на достатъчно продавачи, които да задържат нарастването на цената. При това положение, настъпва моментът, в който всички желаещи да купят вече са го направили и няма кой да купува от тук нататък (разбира се това е образно казано – по-правилно е да се каже, че обемите от поръчки за покупки са прекалено малко). В този момент дори и малки обеми от продажби (най-често поради закриване на дълги позиции) предизвикват падане на цената, тъй като всички биково настроени търговци вече са се изчерпали и обемите от покупки са минимални. Точно тази ситуация на пазара е най-подходящият момент за откриване на противоположни позиции на досегашния тренд, тъй като вероятността за обръщане е много голяма и потенциалът за печалби също. Появата на дивергенция е много важен сигнал не само при индикатора MACD, но и при почти всички други осцилатори като RSI, Stochastic и др.

Индикаторът MACD е един от най-известните класически индикатори и се ползва от повечето аналитици и търговци на финансовите пазари за анализ на енергията на тренда. Под „енергия на тренда” следва да се подразбира готовността и способността на биковите или мечките да подкрепят текущата тенденция (да извършват **нови** покупки или продажби). Една тенденция (покачване или спадане на цената) ще продължи до тогава, докато се появяват нови обеми от поръчки в нейната посока. Движението на цените се обуславя от интензитета на подаване на **новите** поръчки. Заетите вече поръчки (open interest) са отразени в движението на цената и трябва да се има предвид, че ще дойде момент, в който тези поръчки ще бъдат затворени – или поради прибиране на печалбите (take profit), или поради минимизиране на загубите (stop loss). Естествено, поръчките за затваряне на вече открити позиции инициират движение в противоположна посока. Този непрекъснат процес на финансовите пазари се характеризира с различна степен на ускорение, затихване или изчерпване. Тези признаци се стреми да улови индикаторът MACD.

Фиг. 100 MACD (EUR/USD, H4), MetaTrader - Admiral Markets

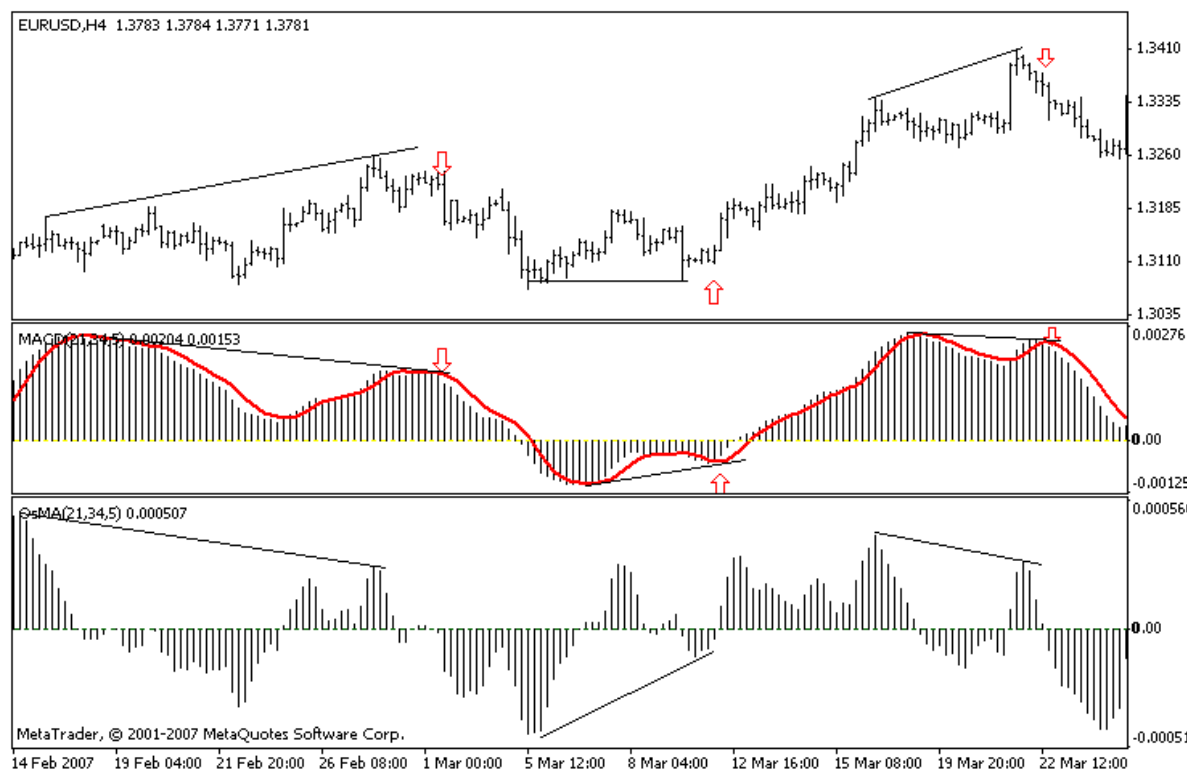
На фиг. 100 е показан пример с използването на MACD за подаване на търговски сигнали. Конкретните сигнали се образуват когато стълбовете на хистограмата потънат под сигналната линия – за продажба, или надскочат над сигналната линия – за покупка. Най-печелившите сигнали се образуват когато индикаторът е в силно положителната

зона (за продажба) или в силно отрицателната зона – за покупка. Често се получава цената да не отреагира веднага на сигнала, а да направи нов тласък (връх или дъно) в същата посока. При втория връх или дъно, ако се появи непотвърждаване (дивергенция), то сигналът става още по-силен.

MACD е най-ефективен когато пазарната цена извършва движения с голяма амплитуда. По-високодоходни сигнали подава при по-големите времеви графики, въпреки че може да се използва на всеки тайм-фрейм. Основните сигнали, които се използват са при пресичане на сигналната линия в състояние на свръх-продаден или свръх-изкупен пазар и при дивергенция. Смята се, че един от най-силните технически сигнали е появата на дивергенция в MACD (особено на по-големите графики – 4 часова, дневна, седмична).

OsMA – Moving Average of Oscillator

В общия случай този индикатор се построява като разлика между осцилатор и изглаждаща плъзгаща се средна на този осцилатор. Най-често се използва (и се подразбира) като базов осцилатор MACD, а плъзгащата се средна е сигналната линия на MACD. Както видяхме индикатора MACD подава много добри сигнали, които се получават при пресичането на стълбовете през сигналната линия. **OsMA** отразява разстоянието между височината на стълбовете и сигналната линия. По този начин се получава индикатор, който ни информира за краткосрочната тенденция и се стреми да изпревари основния сигнал за обръщане (от MACD).

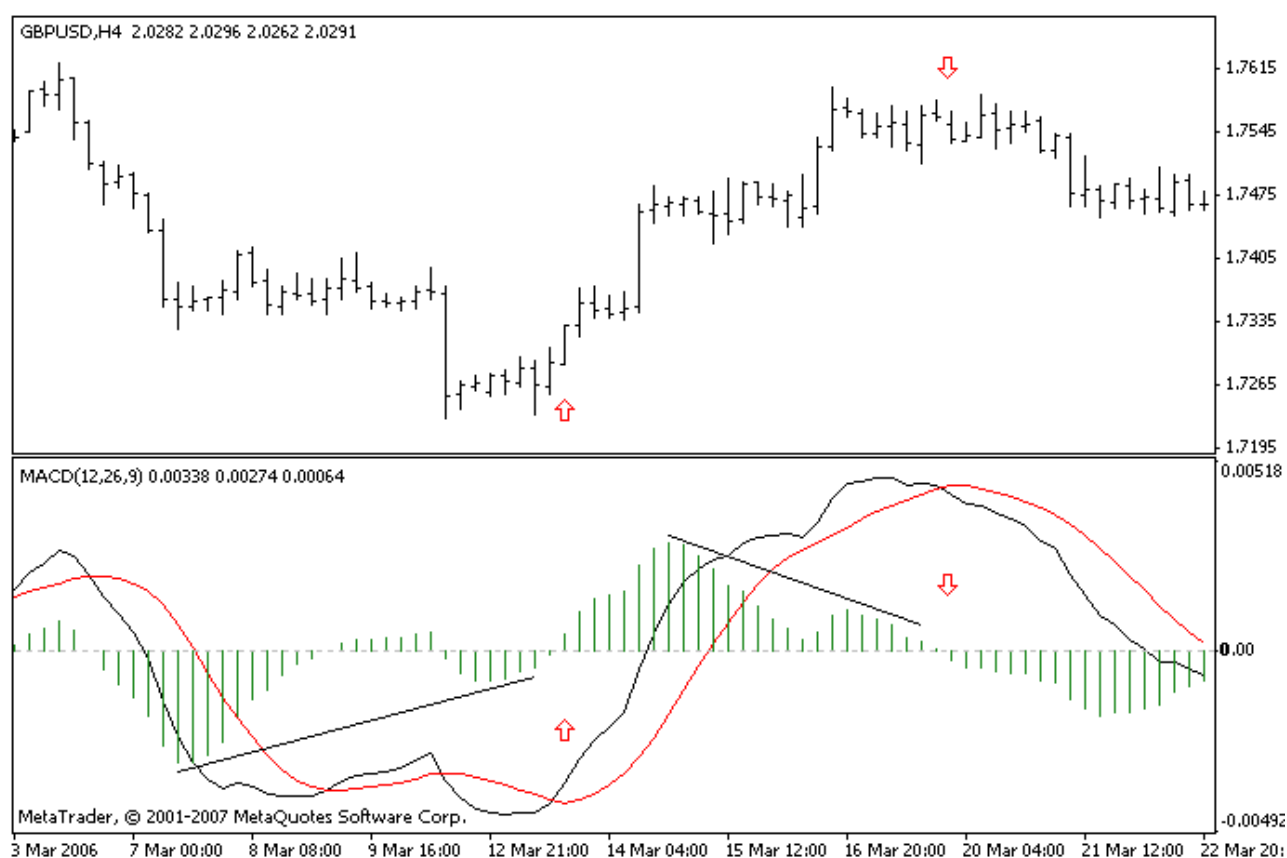
Фиг. 101 OsMA (EUR/USD, H4), MetaTrader - Admiral Markets

На посочения пример (фиг. 101), виждаме как осцилаторът OsMA ни предупреждава отрано за предстоящия сигнал в MACD, отразявайки по-ниски стълбове преди сигнал за продажба и с по-високи - за покупка. Конкретният сигнал се получава чрез пресичане на нулевата линия. Дивергенциите в индикатора се отличават ясно и много често прогнозират важните реверсивни точки. (Както се изразява Бил Уйлямс

относно индикатора Accelerator Oscillator, който е аналог на OsMA, анализирането чрез този индикатор е като четенето на утрешния вестник).

New MACD

Индикаторът New MACD представлява комбинация на индикаторите MACD и OsMA в един прозорец (Фиг. 102). По този начин се получава осцилатор, който ни информира едновременно за по-дългосрочната и по-краткосрочната тенденция. Основната и сигналната линия на MACD се отразяват с две криви линии, които осцилират около нулевото ниво, а индикаторът OsMA се отразява във вид на хистограма (стълбове). На посочения пример виждаме как преди основния сигнал (пресичането на линиите) стълбовете вече са образували ясна дивергенция.

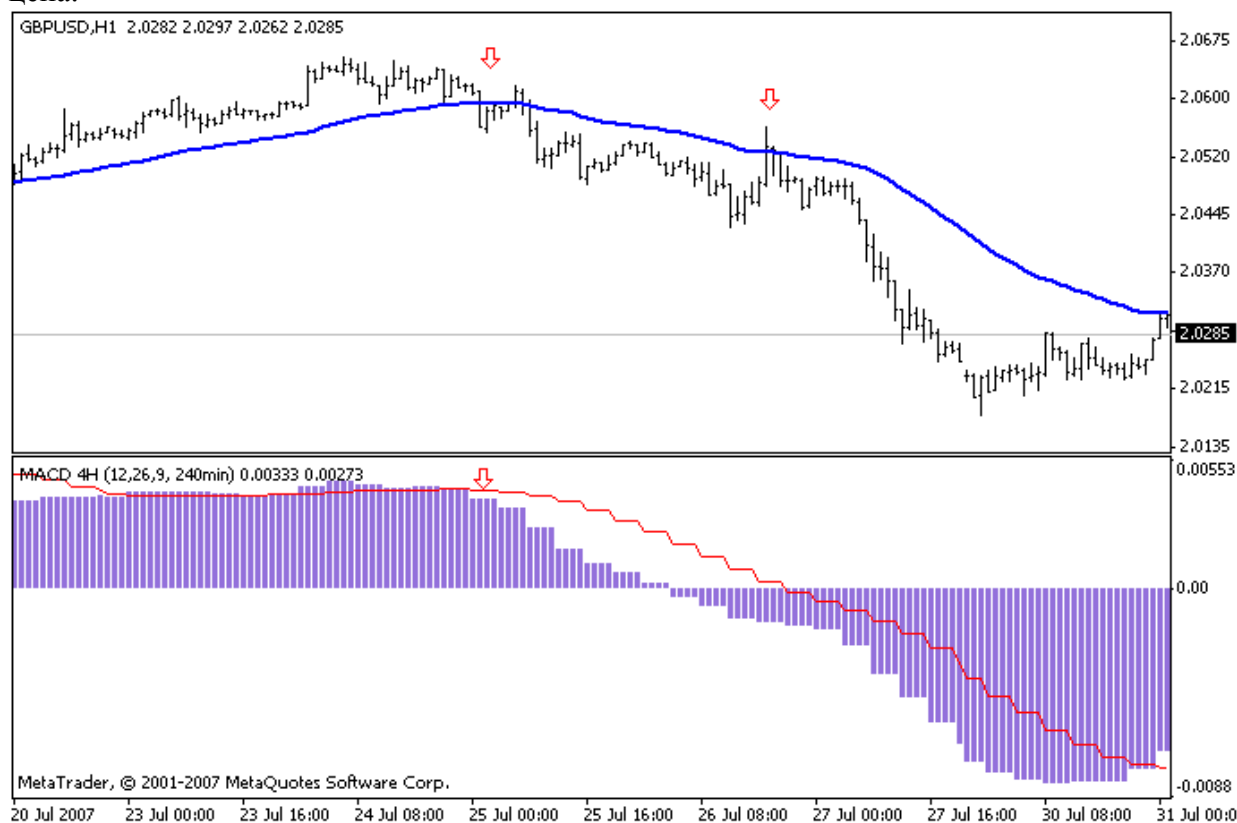
Фиг. 102 New MACD (GBP/USD, H4) MetaTrader - Admiral Markets

MACD 4H

Това е съвременен индикатор, който ни представя как се движи индикатора MACD на 4-часовата графика, независимо дали в момента графиката е 1-часова или 15-минутна (Фиг.103). По този начин имаме възможност да наблюдаваме краткосрочните изменения (на текущия времеви порядък) и в същото време да следим развитието на дългосрочната тенденция.

На фиг. 90 е представен пример с индикатора на едночасова графика. След като е подаден сигнал за продажби от MACD 4H, цената на два пъти регистрира видими покачвания над MA34, при които търговецът може да се заблуди и да възприеме като

бичи сигнал. В същото време MACD 4H чертае все по-ниски стълбове, които потвърждават низходящата тенденция, което дава основания да възприемем тези покачвания просто като по-подходяща зона за откриване на къси позиции от по-висока цена.

Фиг. 103 MACD 4H (GBP/USD, H1), MetaTrader - Admiral Markets

Commodity channel index (CCI)

Създаден от Доналд Ламберт този индикатор има за цел да открива и показва цикличните обръщания при финансовите инструменти. Друго основно приложение на този индикатор е да показва кога пазара е в състояние на свръхкупеност или свръхпродаденост.

Той се изчислява по следната формула:

$$CCI = \frac{Tp - SMA(Tp)}{0.015 \times (\text{mean deviation})}$$

където:

Tr (typical price) = H+L+C/3

SMA – Simple Moving Average

Mean deviation – средно отклонение от Tr

Движението на индикатора може да се разгледа в три зони:

- ⌚ под -100
- ⌚ между -100 и +100
- ⌚ над +100

В по-голямата част от времето пазарът се движи между линиите -100 и +100. Когато навлезе над +100 това означава, че дадения инструмент е свръхкупен. Когато премине под -100 означава, че инструмента е свръхпродаден.

Фиг. 104 CCI. EUR/USD, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

Сигнал за покупка се получава, когато индикатора от състояние на свръхпродаденост или под -100 преминава над -100.

Сигнал за продажба се получава когато пазарът от състояние на свръхкупеност или над +100 премине под +100.

Важно при CCI е формирането на дивергенция.

Stochastic

Стохастическият осцилатор е открит от Джордж Лейн през 50-те години и е един от на-популярните осцилатори. Използва се от много търговци за подаване на търговски сигнали. Индикаторът показва способността на бикове да закрият пазара в близост до горния край на ценовия диапазон (close да е в близост до high), или на мечките в близост до долния край (close да е в близост до low). Целта е да се открие силата на текущата, краткосрочната тенденция. Може да се каже, че индикаторът отразява ритъма в движението на цените.

Индикаторът Stochastic се построява от два параметъра - %K и %D.

$$\%K = [(C_t - L_5)/(H_5 - L_5)] * 100$$

C_t – цената на затваряне на текущия бар;

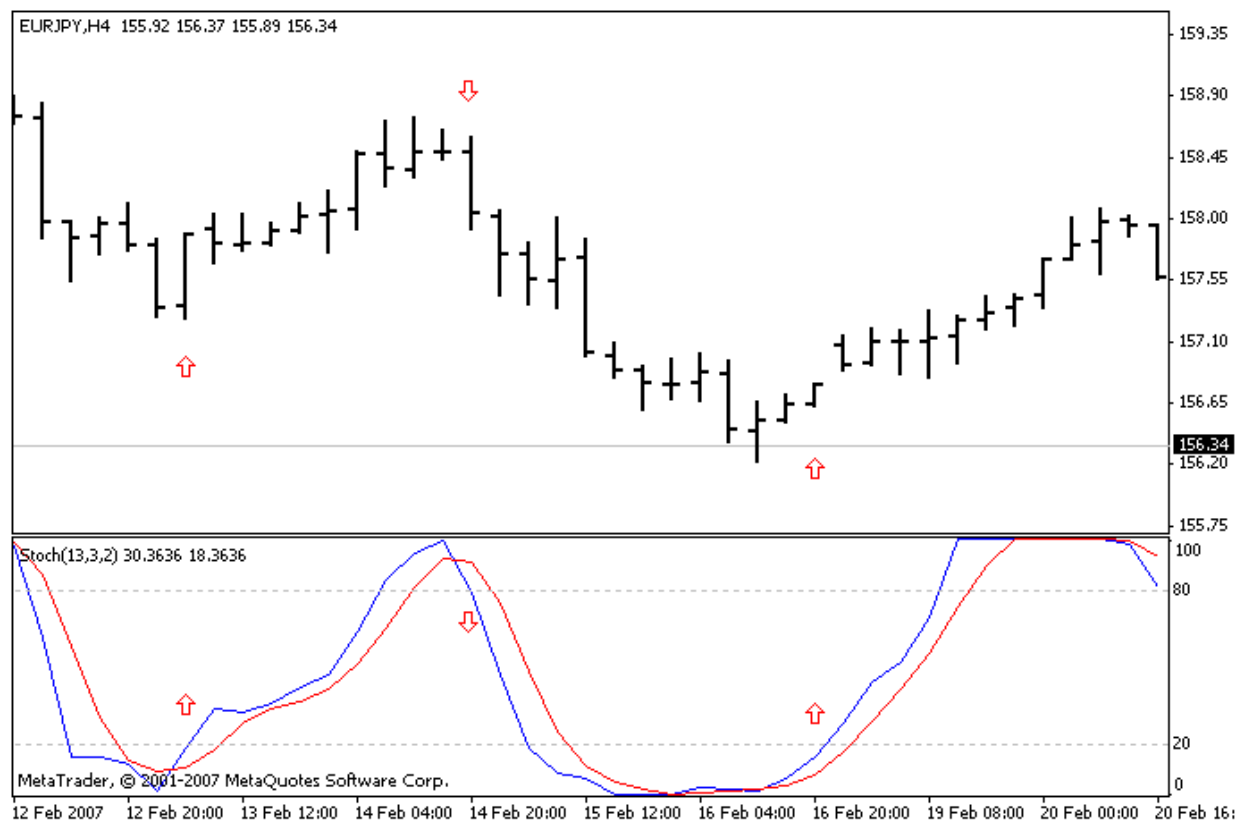
L_5 - най-ниският минимум за последните 5 бара;

H_5 - най-високият максимум за последните 5 бара.

Втората крива %D представлява изгладена модификация на %K. Когато тя пресече %K се получава сигнал за промяна в посоката на движението.

$$\%D = (CL_3/HL_3)*100$$

CL₃ е тридневната сума от (C_t – L₅), а HL₃ е тридневната сума от (H₅ – L₅). Построеният по този начин осцилатор се движи в диапазона от 0 до 100. сигнал за покупка се получава когато индикаторът се повиши над 20, а когато падне под 80 имаме потенциален сигнал за продажба. Зоните над 80 и под 20 се възприемат като състояние на свръх-изкупен (overbought) и свръх-продаден (oversould) пазар. Когато цените навлезнат в зоната на свръх-продаден пазар, следва да се очаква, че мечките са се изтощили и можем да очакваме покачване. За да се получи сигнал за покупка трябва да изчакаме покачване над 20, за да сме сигурни, че започва ново възходящо движение.

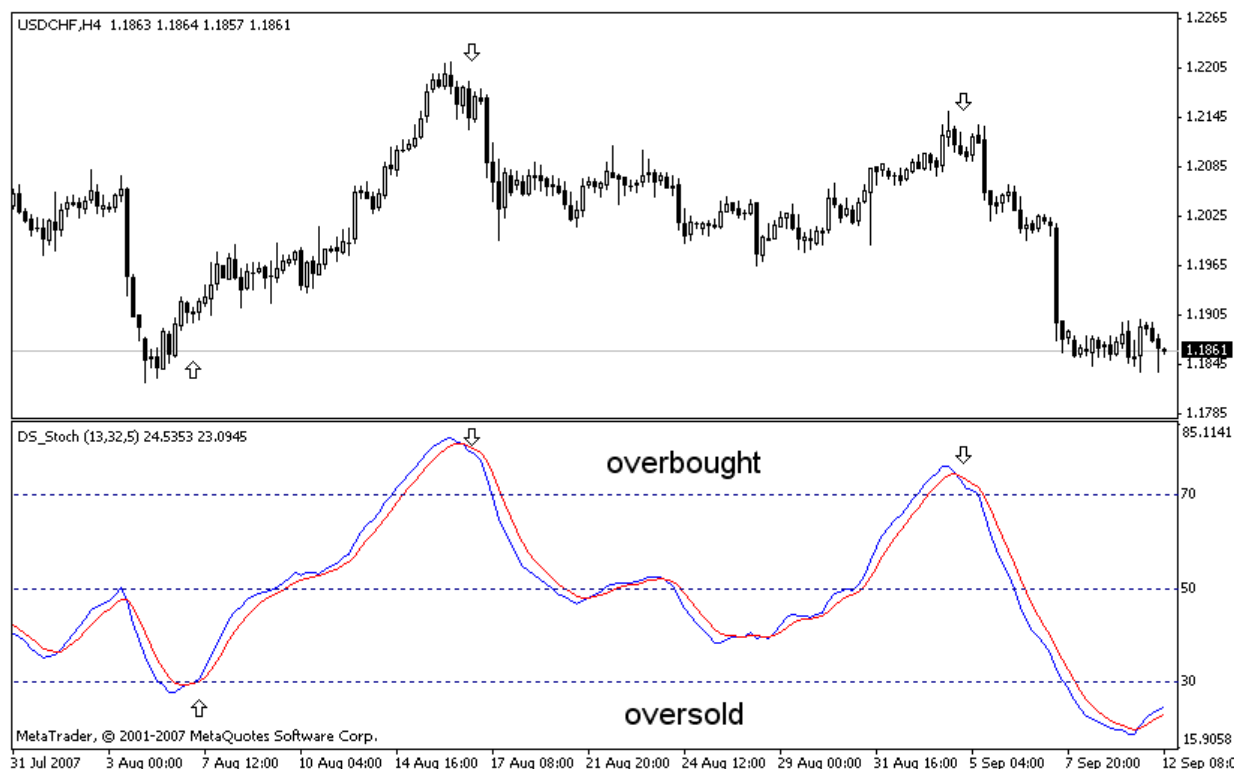
Фиг. 105 Stochastic (EUR/JPY, H4), MetaTrader - Admiral Markets

На фиг. 105 е представена примерна търговия с използване на Stochastic. Когато след образуване на сигнал движението на цените е силно, то линиите на осцилатора бързо достигат значения над 80 или съответно под 20. По време на силен тренд индикаторът може да остане дълго време в състояние на свръх-изкупен (над 80) или свръх-продаден пазар. Затова не трябва да се бърза да се излиза от позиция в този момент. Много често последната фаза на трендовете завършва с бурно движение в основната посока. На примерната графика, след като е подаден сигналът за продажби (в средата на графиката), индикаторът пада под нивото 20 още преди средата на низходящото движение в цената. В посоченият пример подходящо ниво за затваряне на късата позиция е едва когато индикаторът подава обратен сигнал за покупки.

DS Stochastic

Този индикатор съчетава в себе си качествата на класическия Stochastic като същевременно се стреми да хване по-дългосрочните тенденции. Общите правила са както при класическия Stochastic, но за по-дългосрочната картина на ценовата графика.

Като цяло индикаторът представлява осцилатор, който следва доста плътно пазарните движения като подава сигнали чрез пресичане на двете линии (како при Stochastic %K и %D). Характерна особеност на DS Stochastic е, че зоните над 70 и под 30 много добре откриват зоните на свръх-изкупен и свръх-продаден пазар (виж фиг.93).

Фиг. 106 DS Stochastic (USD/CHF, H4), MetaTrader - Admiral Markets

Ако се образува сигнал за продажба (пресичане на линиите) над ниво 30, то потенциалът на движението ще е сравнително по-голям, отколкото ако се образува на някое междинно ниво. Ползвайки индикатора трябва да се следи и като цяло движението на графиката. Много често, след като се образува сигнал и цената започне да се придвижва в посока на сигнала, ако цената направи корекция, то индикатора се задържа около ниво 50, и след завършване на корекцията отново продължава в посока на движението.

Relative Strength Index (RSI)

Разработен от Уелс Уайлдър, RSI е един от най-често използваните индикатори. Той се използва за преценка на текущата сила и състояние пазара.

RSI се изчислява по следния начин:

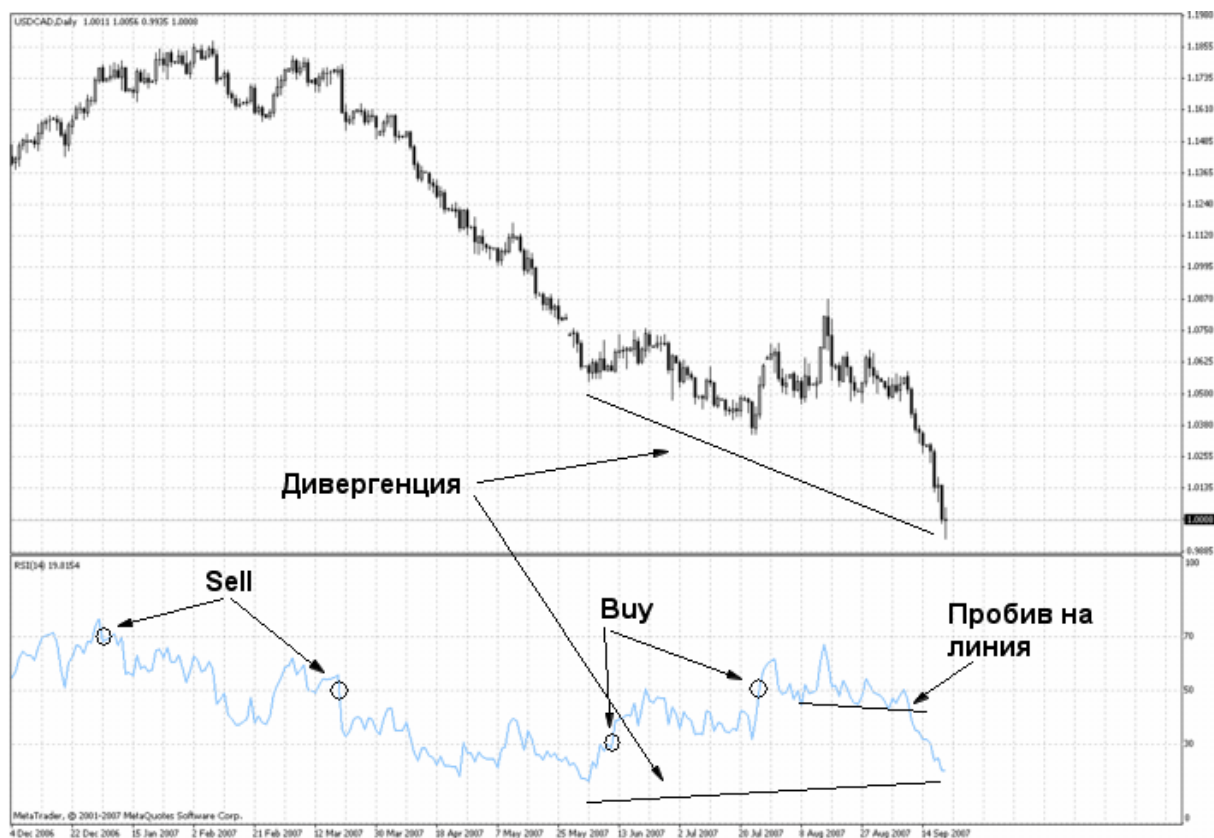
$$RSI = 100 - \frac{100}{1 + RS}$$

където RS = средната стойност на Up Closes/ средната стойност на Down Closes за даден период.

Стандартния RSI е 14 периоден с три основни линии 30, 50, 70. В съответствие с тези линии се оформят две зони на свръхкупеност (над 70) и на свръхпродаденост (под 30).

RSI предоставя няколко основни сигнала Те са:

- Пробив на централната линия 50. Сигнал за покупка се формира когато индикатора пресече линията 50 отдолу нагоре. Обратно сигнал за продажба е когато индикатора пресече линията 50 отгоре надолу.
- Сигнал за покупка се появява, когато индикатора пресече линията 30 отдолу нагоре, т. е когато излезе извън зоната на свръхпродаденост. Сигнал за продажба се получава когато индикатора пресече линията 70 отгоре надолу, излезе извън зоната на свръхкупеност. Тези сигнали са по-валидни от сигналите получени при пробив на централната линия

Фиг. 107 RSI. USD/CAD, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

Много важни при RSI са формирането на дивергенция и пробивите на тренд линиите на самия индикатор. Тези тренд линии са много валидни в случаите когато RSI “зацикля” около централната линия 50, с което свидетелства за консолидация на пазара.

Williams' Percent Range

Williams' Percent Range е динамичен тейнически индикатор, който показва състояние на свръхкупен или свръхпродаден пазар.

Той се изчислява по следната формула:

$$\%R = (HIGH(i-n) - CLOSE) / (HIGH(i-n) - LOW(i-n)) * 100$$

където:

CLOSE – днешна цена на затваряне

HIGH(i-n) – най-високата цена за n периода назад

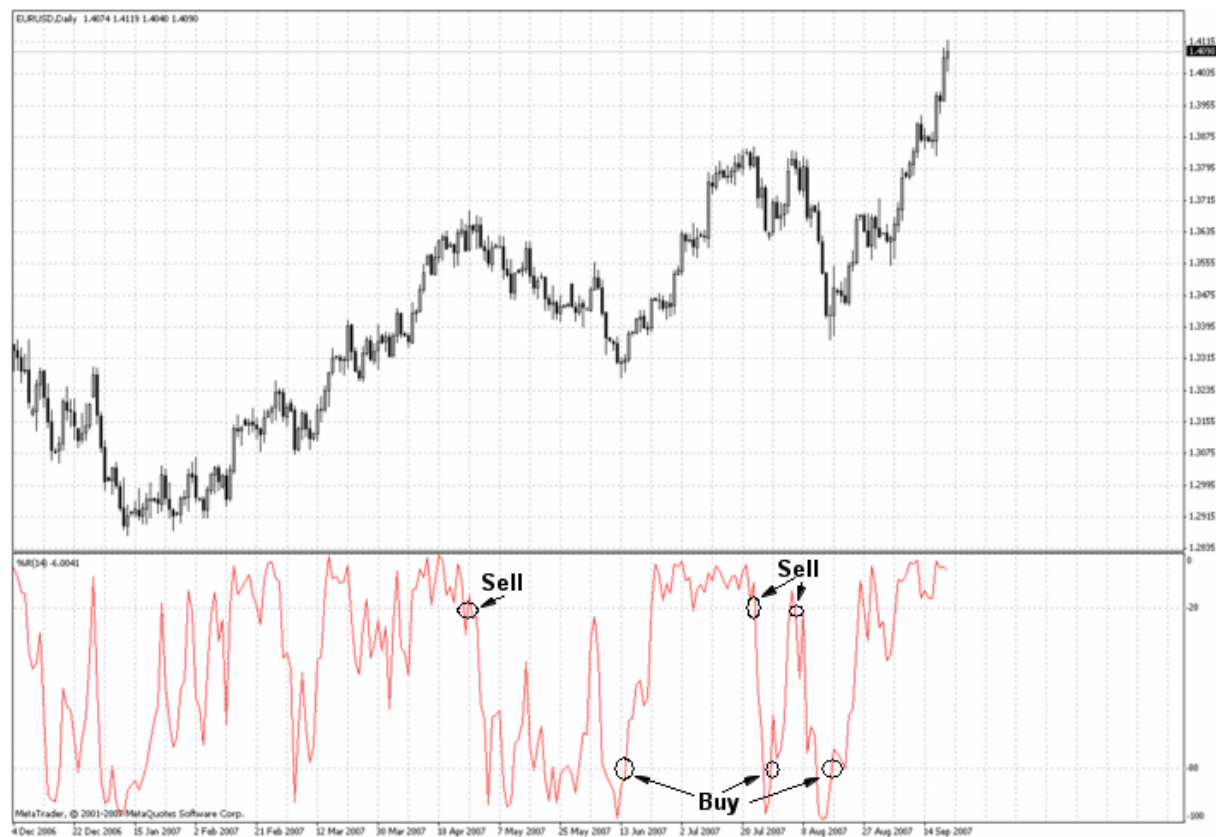
LOW(i-n) – най-ниската цена за n периода назад

Индикаторът има две линии -20 и -80. Ако индикаторът текущо се намира над -20 означава, че пазара е свръхкупен. Аналогично ако индикаторът се намира под -80 това сигнализира, че пазарът е свръхпродаден.

Сигнал за покупка се получава когато индикатора пресече линията -80 отдолу нагоре или излезе извън зоната на свръхпродаденост (фиг.108).

Сигнал за продажба е когато индикатора пробив линията -20 отгоре надолу. С други думи когато индикатора излезе от зоната на свръхкупеност.

След подаден сигнал ако индикатора се върне обратно в съответната зона на свръхкупеност или свръхпродаденост, трябва да затворим позицията.

Фиг. 108 Williams Percent Range. EUR/USD, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

Bollinger Bands

Създаденият от Джон Болинджър индикатор Bollinger Bands е един от най-популярните канални индикатори. Освен като помощен индикатор той може да използва като самостоятелна търговска система, тъй като той ни предоставя за всички необходими сигнали за нашата търговия.

Индикаторът се състои от три криви, които изграждат канал около пазарната графика. Тези криви са:

- 20 периодна SMA, наречена Middle Bollinger Band
- Upper Bollinger Band, Lower Bollinger Band – представляващи стандартно отклонение от 20 периодната средна

В зависимост от силата на пазарните движения тези криви се свиват и разширяват.

Когато кривите се намират близко една до друга означава, че пазара събира енергия. Тази енергия се освобождава когато графиката пробие със затваряща цена някоя от двете крайни криви (стандартните отклонения). Пробив на горната крива е сигнал за покупка, пробив на долната е сигнал за продажба.

След този пробив последвалото пазарно движение ще се развива в близост до пробитата линия.

Ако пазарът коригира и достигне до 20 SMA е сигнал за добавяне в позицията, защото тази средна играе ролята на подкрепа (покупка) или съпротива (продажба).

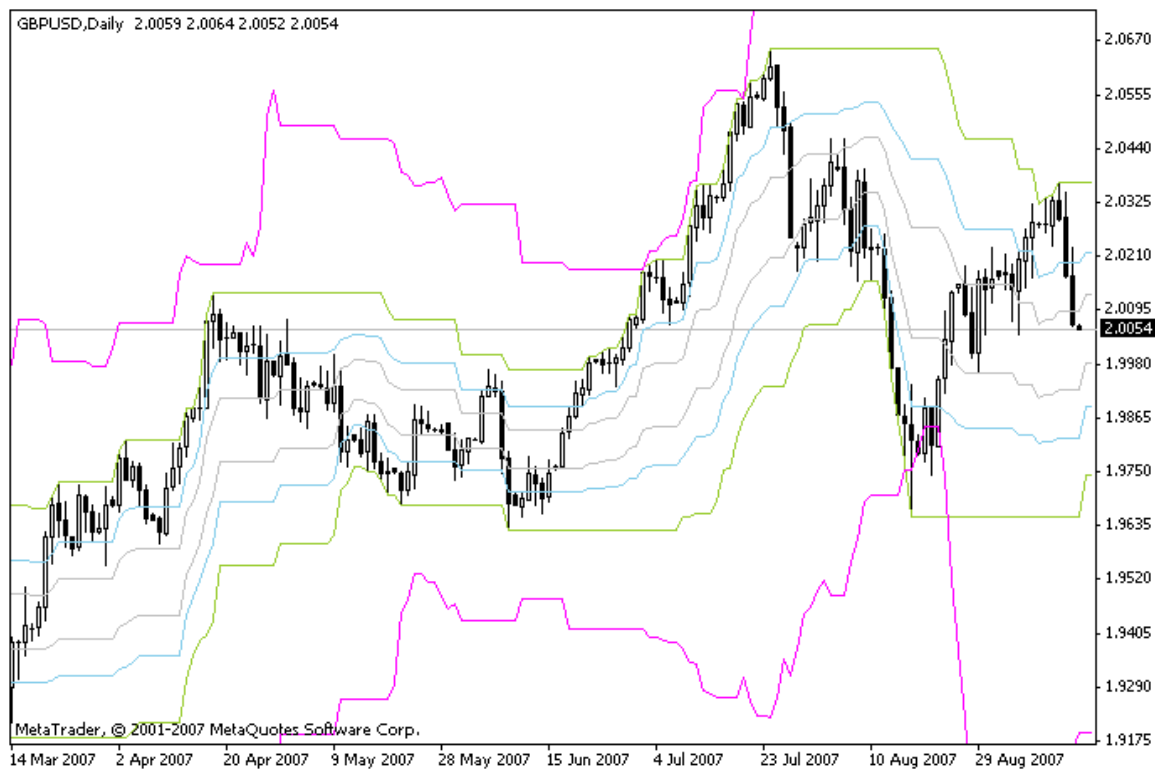
Позицията се закрива когато пазарът направи пробив на 20 SMA на затваряща цена. Това е така защото ако след достигането на едната крива (горна или долна) пазарът се отблъсне и пробие средната крива (20 SMA) то със сигурност ще достигне противоположната крива. Например след достигане на горната крива, пазарът се връща и пробива на затваряща цена 20 SMA, следва пазарът ще достигне долната крива. На фигура 3 това е показано между точките 1 и 2.

Bollinger Bands е тренд следящ индикатор. Както може да видите от фигура 109 той показва много добри резултати при пазари с висока волатилност.

Фиг. 109 Bollinger Bands. USD/CAD, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

Silver Channels - Индикаторът е съставен от 8 линии, разделящи ценовия диапазон на съответни канали. Всяко от тези нива се смята за критично. Когато цената достигне най-външните канали се приема, че пазарът е временно свръх-изкупен или свръх-продаден.

Фиг. 110 Silver Channels (GBP/USD, Daily), MetaTrader - Admiral Markets

Shi Channel True

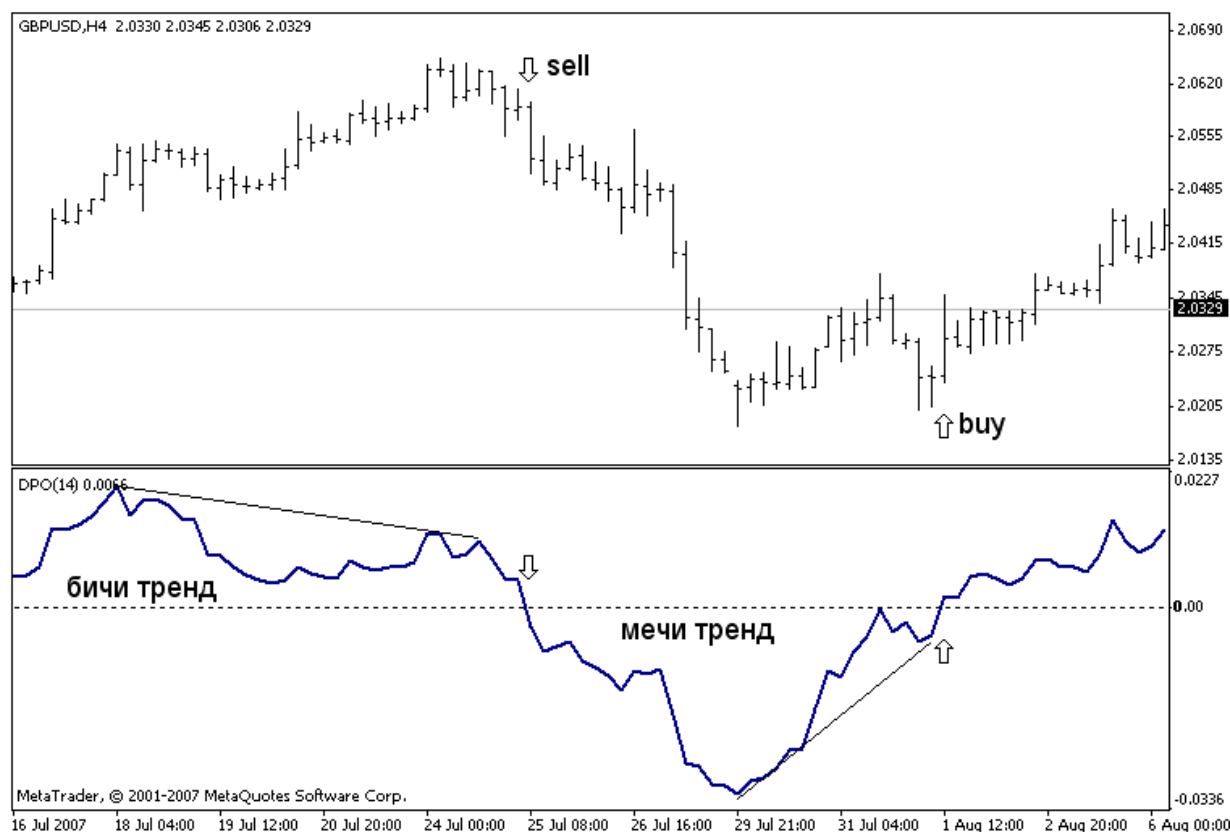
Това е индикатор , който чертае динамични ценови канали, показвайки текущото направление на движението. Подходящ за използване, когато на пазарите няма ясно изразена посока. В този момент индикатора ще ни даде примерна идея за пазарното състояние.(фиг.111)

Фиг. 111 Shi Channel True. Gold, Weekly, MetaTrader - Admiral Markets

DPO - Detrended Price Oscillator

DPO е индикатор, който се използва за определяне на цикличността в движението на цените и състоянията на свръх-изкупен и свръх-продаден пазар. Принципът на изчислението на индикатора е сравнително прост и подобен на класическият индикатор Momentum. Използва се центрирана плъзгаща се средна МА, с определен период X (най-често с период 14 или 20), която е изместена назад с $X/2 + 1$ период. След което от значенията на МА се изваждат цените на затваряне. В резултат се получава осцилатор, който пресича нулевата линия нагоре когато започне бичи тренд, или надолу – при мечи тренд.

Фиг. 112 Използване на индикатора DPO за подаване на търговски сигнали (GBP/USD, H4), MetaTrader - Admiral Markets

DPO отразява точно моментите в промяна на тренда (Фиг. 112), като подава сигнал чрез пробив на нулевата линия. В същото време появата на дивергенция (непотвърждаване) е предупреждаващ отрано сигнал за възможно обръщане (реверс) в движението на цената.

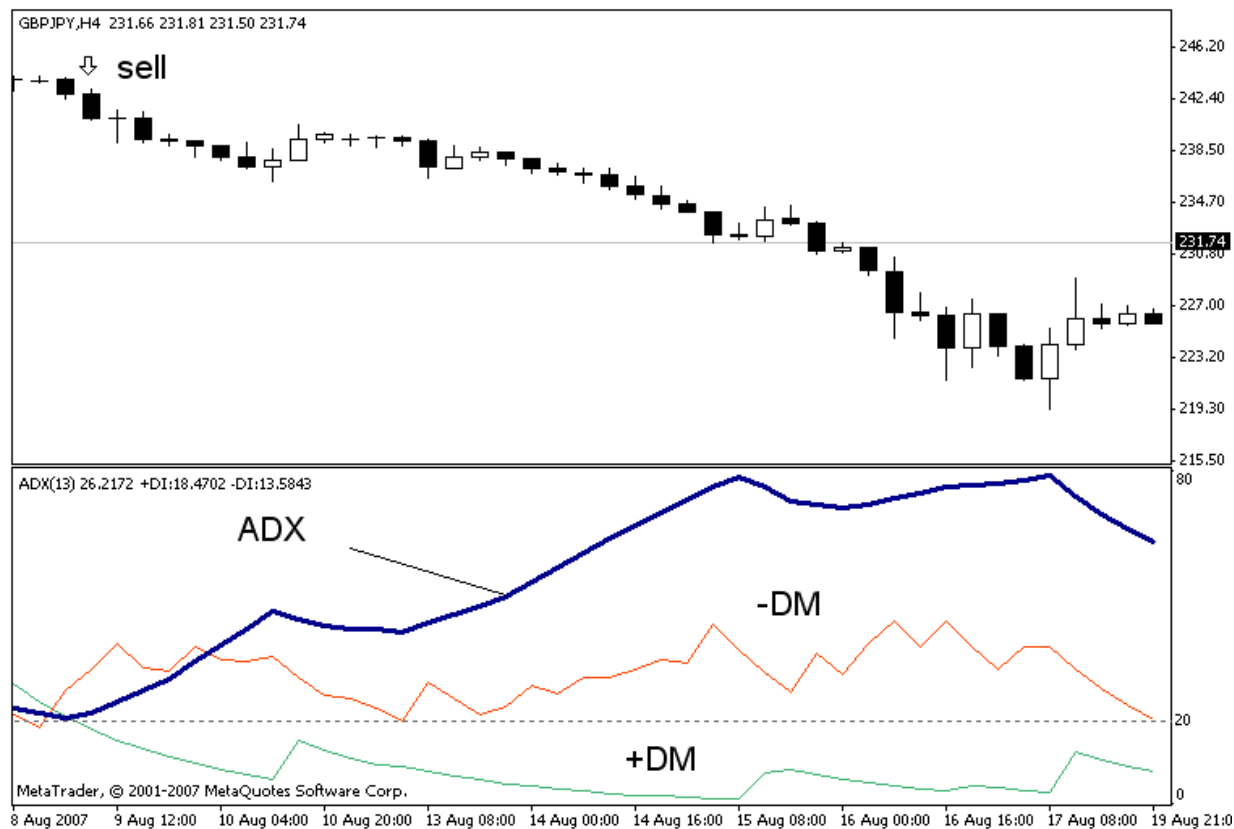
Циклите в движението на цената представляват равни времеви интервали при които настъпват важни обръщания (реверс) в цената. Докато повечето методи се насочват към прогнозиране на посоката и евентуално размера на следващата вълна, цикличният анализ дава предимството да се прогнозира времето на обръщане на пазара. Циклите се откриват най-често между две дъна (виж фиг. 113), но може да се образува и между два върха (особено при низходящ пазар). Когато се измери този времеви период и се проектира напред върху графиката, то се предполага, че в зоните на цикъла са най-вероятните моменти за обръщане на цената. Не е задължително в момента на цикъла да имаме същия по вид реверс – може след дъно в следващия период да се регистрира връх. За да приемем един цикъл за валиден е достатъчно в неговите зони (+/- няколко бара) да се регистрира важно обръщане в цената.

Фиг. 113 Използване на DPO за откриване на пазарните цикли (EUR/JPY, H4), MetaTrader - Admiral Markets

Когато циклите в цената съвпадат с цикъла, отбелязан от екстремумите в индикатора DPO, то най-вероятно цикълът ще бъде валиден.

ADX – (Average Directional Movement Index) – Този индикатор е разработен от Уелс Уайлдер в средата на 70-те години като допълнение към параболическата система. Използва се за измерване на интензивността на пазарния тренд. За основа се използва индикатор за направление на движението + DM и – DM. Определянето на направлението на движението става чрез сравняване на днешния и вчерашния диапазон на цените. Най-голямата част от днешния диапазон, която лежи извън вчерашния, ни посочва направлението на движението (DM). Следващият етап е определяне на ADX.

Фиг. 114 Average Directional Movement Index (GBP/USD, H4), MetaTrader - Admiral Markets

Когато основната линия на ADX започне да се повишава от екстремно ниско ниво - примерно - 20-25, това означава, че с голяма вероятност започва нов тренд. Следователно трябва да се заеме дълга позиция ако +DM пресича -DM отдолу нагоре, или да се продаде, ако е наобратно -DM пресича +DM отдолу нагоре. Докато линията на ADX расте на пазара се развива ясен тренд и означава, че можем да задържим вече отворена позиция. Когато ADX започне да се понижава след като е преминал върхово значение, това означава че движението на цените не е толкова ясно изразено и следва да се развива корекция. В този момент е подходящо за прибиране на печалбите, но не и за откриване на нови позиции.

Parabolic SAR

Параболическата система е създадена от Уелс Уайлдер (Welles Wilder) в средата на 70-те години. Индикаторът се стреми да открие подходящите моменти когато трябва да се закрие текущата позиция и да се открие противоположна (SAR – Stop And Reversal). По своята същност индикаторът е аналогичен на плъзгащите се средни с тази разлика, че той се движи с различно ускорение. Индикаторът е разработен с цел да се използва като търговска система при ясно изразени трендови пазари. Общият принцип е: докато пазарът е насочен надолу да се следва тренда с открита къса позиция и само да се премества стопът, а когато посоката се обърне да се заеме дълга позиция и отново да се чака и само да преместваме стопа . Много удачно е да се използва като плъзящ стоп (trailing stop). Parabolic много плътно следва пазарното движение и в същото време когато цените навлязат в корекция не се доближава бързо към тях, а намалява темпа на ускорение. Тази характерна особеност често ни дава възможност да останем възможно по-дълго време в тренда.

Фиг. 115 Parabolic SAR (USD/JPY, H1), MetaTrader - Admiral Markets

На фиг. 115 е представен пример за търговия с използването на Parabolic. В лявата част на графиката, след като е подаден сигналът за продажби настъпва момент, в който цената извършва възходяща корекция. В този момент цената е много близко до точките на индикатора, но не ги пробива. По този начин, премествайки стопа по Parabolic се постигат допълни 60 пипса печалба. Когато пазарът обърне («стоп и обръщане») трябва да се заеме дълга позиция и отново да се следва тренда. Отправна точка когато пазарът обърне е последният минимум или максимум от предишното движение.

$$P/t+1/ = P_t + AF * (EP - P_t)$$

P_t – текущата цена на закриване на бара, P_{t+1} – цена на закриване на следващия бар;

EP – максималната цена, достигната от пазара от деня на покупка, или минималната цена, достигната от пазара след сигнала за продажба;

AF – коефициент на усреднение. Той определя скоростта, с която индикаторът следва пазарното движение. AF зависи от броя на новите максимуми от момента на покупката, или от новите минимуми от момента на продажбата.

Ichimoku Kinko Hyo

Този индикатор се използва за определяне на пазарния тренд, нивата на поддръжка и съпротива, а така също за получаване на търговски сигнали. Индикаторът има четири времеви интервала, отразени с отделни линии:

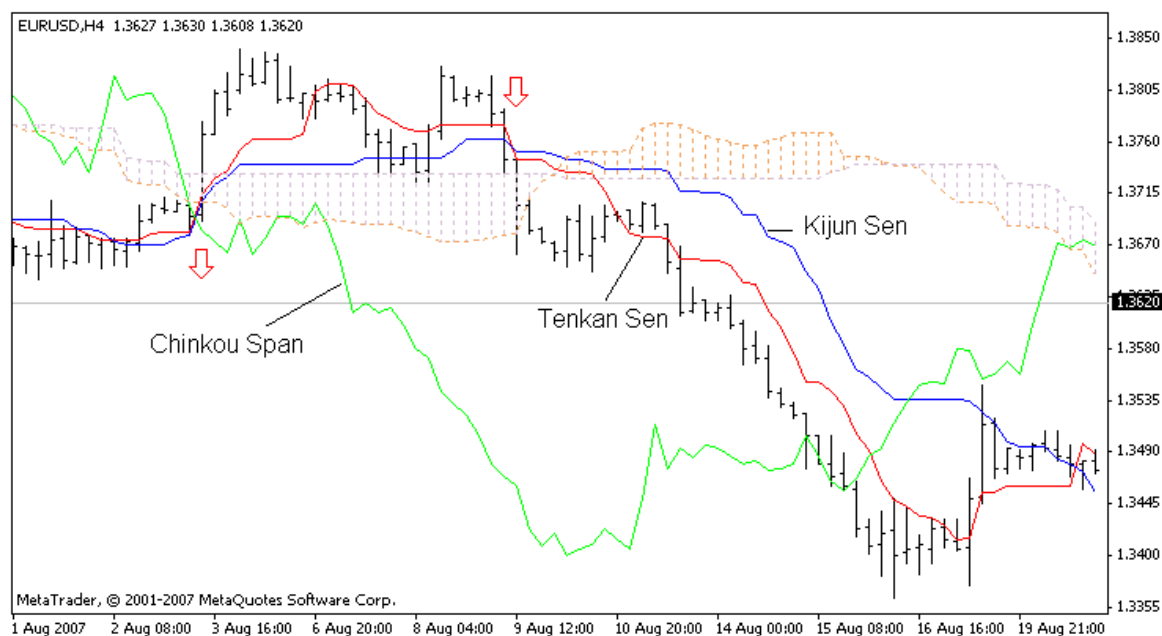
- a) **Tenkan- Sen** – показва средното значение на цената за единица време.
- b) **Kijun- Sen** – показва средното значение на цената на последващ промеждутък от

време. При пресичането на тези два Sen-а се образува сигнал за откриване на позиция.

c) *Senkou-Span – A* – показва средното разстояние между двете линии, предвижено напред с величината на втория времеви интервал.

d) *Senkou Span – B* – показва средното значение на цените за трети времеви интервал. Тези Span-ове са оцветени плътно на графиката и оцветената зона се нарича ”облак”. Когато цената се намира в облака се счита, че границите му са нива на поддръжка и съпротива. Ако Span-овете пресичат отгоре-надолу, то това е сигнал за продажба. В обрания случай е сигнал за покупка.

e) *Chinkou Span* - показва средното значение на цената, с изместване на определен период назад. Използва се за потвърждаване на основния сигнал (пресичането на Tenkan- Sen и Kijun- Sen) чрез пресичане на старите цени в същата посока.

Фиг. 116 Ichimoku Kinko Hyo (EUR/USD, H4), MetaTrader - Admiral Markets

Trigger Lines

Следващият индикатор, който ще разгледаме е Trigger Lines. Това е тренд следящ индикатор състоящ се от две линии, чието пресичане генерира сигнали за покупка или продажба. Когато след пресичане линиите се оцветят в синьо, това е сигнал за покупка. Пресичане, след което линиите се оцветяват в червено е сигнал за продажба. Този индикатор се представя много добре при пазари с висока волатилност.

Фиг. 117 Trigger Lines. EUR/USD, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

Следващите два индикатора, които ще разгледаме са от типа скалперски индикатори. Индикатори подходящи за много краткосрочна търговия. Те са подходящи за използване предимно на силно волатилни пазари, където за кратко време е възможно голямо отклонение в цената.

Today Trend

Този индикатор ни дава информация за текущата посока, давайки сигнали за покупка, продажба. Той ни предоставя стоп ниво и ценова цел.

Фиг. 118 Today Trend. USD/CAD, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

Trend Scalp

Trend Scalp е индикатор състоящ се от две линии пресичането, на които подава сигнал за покупка или продажба.

Фиг. 119 Trend Scalp. GBP/USD, M15, MetaTrader - Admiral Markets

На фигура 119 са показани сигналите за покупка и продажба при индикатора Trend Scalp поставен на 15 минутна графика при GBP/USD.

Super Signals

Сигналите при този индикатор се отбелязват със стрелки на графиката. При стрелка насочена нагоре купуваме. Аналогично при стрелка насочена надолу продаваме. Сигналите при този индикатор са доста бързи и често се случва след подаване на сигнал пазарът да продължи да се движи в обратна посока на този сигнал. При това положение индикатора премества своя сигнал.

Фиг. 120 Super Signals. GBP/USD, M15, MetaTrader – Admiral Markets

„Скалперите пред екраните се опитват да правят това, което правят и е по силите на дилърите в ямите” – Луис Борселино

Следвайки тази мисъл ще отбележим, че скалперската техника не е препоръчителна за използване. За да може човек да я използва са необходими повече опит, бързина на реакциите и мисълта.

Point & Figures – P&F (Кръстчета и нулички)

Това е много стара и популярна техника за търговия на финансовите пазари, която използва само цена без да взема в предвид времето. При нея графиката се представя с два символа “X” и “0”. С “X” се отбелязва покачване, а с “0” – спад. Тази теория е много обширна с редица техники за откриване и закриване на позиции, ценови цели, фигури и др. Затова ние ще разгледаме само основата и.

Чертането на тези символи става в съответствие с две предварително определени стойности – стъпка и реверсал. Стъпката показва при какво изменение на цената в същата посока ще чертаем някой от символите. Ревърсал се използва при смяната от “X” в “0” или обратно. С други думи ако имаме стъпка= 10 пипса, реверсал= 15пипса и последният символ е “X” това означава че следващ “X” ще можем да начертаем след като има придвижване на пазара с 10 пипса нагоре. За да можем да преминем от “X” към “0” е необходим спад от 15 пипса. Тогава поставяме “0”. За следваща “0” ще е необходим спад само с 10 пипса.

Графиката P&F ще изглежда така:

X	0
X	0X
X – сигнал за покупка	0X0X
X X X	0X0X0
X0X0X	0 0 0

X0X0
X0X
X0
X

0 – сигнал за продажба
0
0

На горнта схема може да видите сигналите за покупка и продажба. Те са пробив на комплексен модел.

При единичен пробив добавяме или закриваме позицията.

X X
X0X0
X0 0
X 0 – закриваме позицията
X
X
X - добавяме
X X
X0
X – сигнал за покупка
X X X
X0X0X
X0X0
X0X
X0

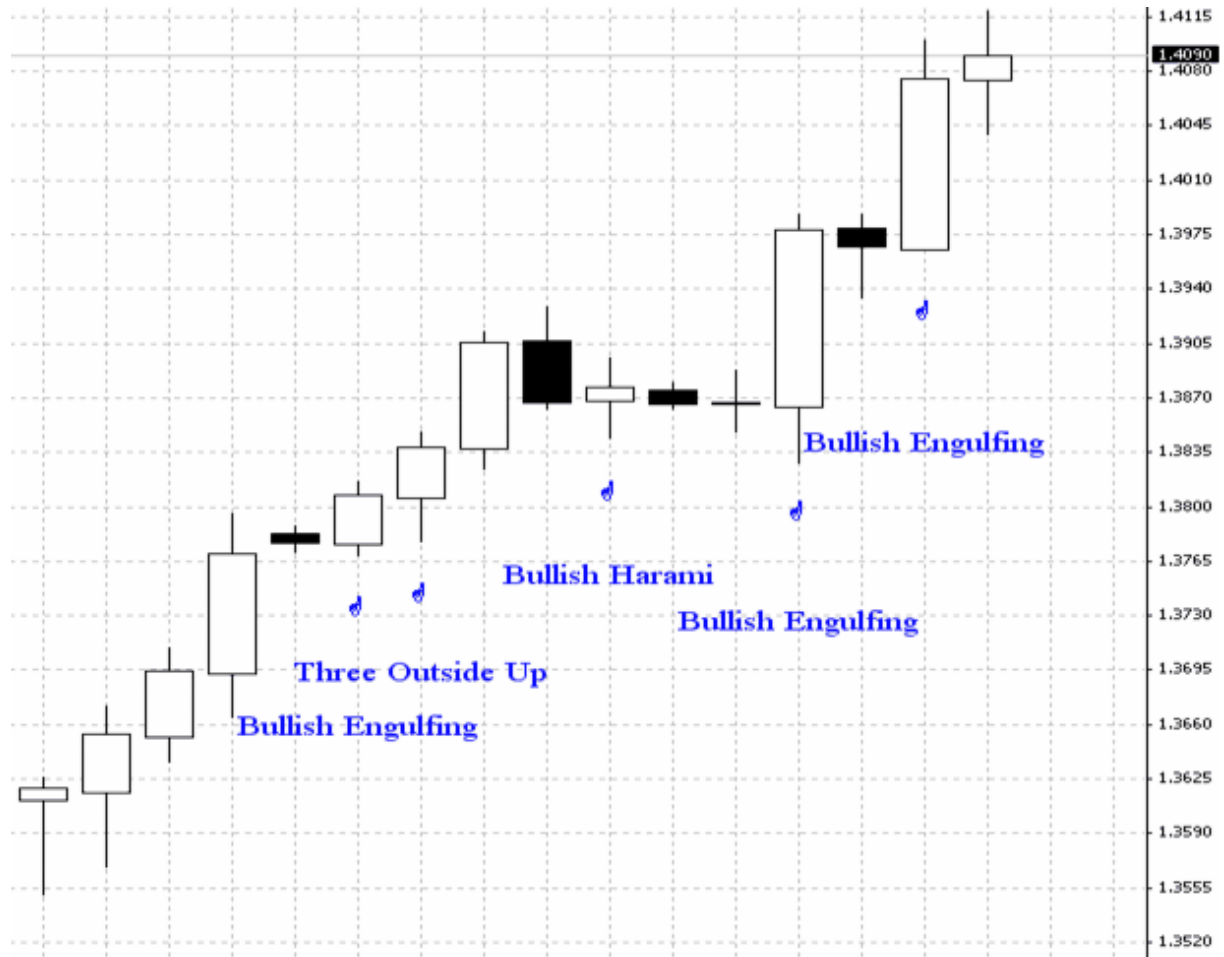
В МетаТрейдър има индикатор , който автоматично чертае графика P&F(фиг.121).

Фиг. 121 Point and Figures. EUR/USD, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

Pattern Recognition

Това е индикатор, който подава автоматично определя модели използвайки теорията на японските свещи. В съответствие с моделите, индикатора сигнализира дали е подходящо да се купува или продава.

Фиг. 122 Pattern Recognition. EUR/USD, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

All USD Pairs

Това е индикатор, който извежда в един прозорец движението на всички главни валутни двойки с участието на щатския долар. Това са: EUR/USD, USD/CAD, GBP/USD, AUD/USD, USD/JPY, USD/CHF.

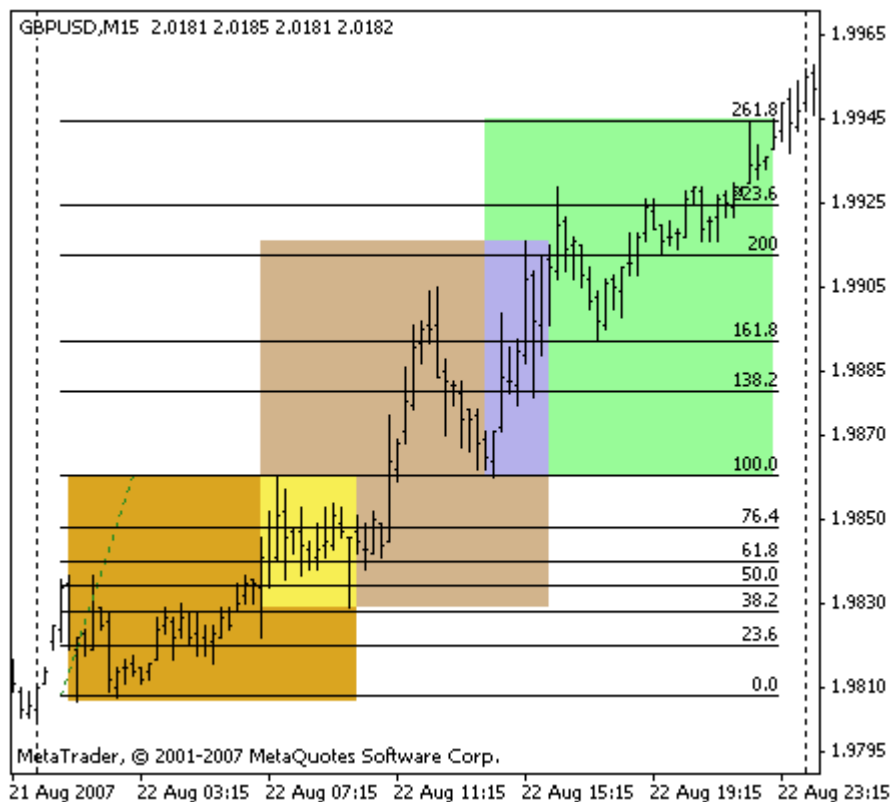

Фиг. 123 All USD Pairs. EUR/USD, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

Полезното при подобно представяне на графиките е в установяването на моментите, когато всички графики се приближават и пресичат. На фигура 123 е отбелязан подобен момент. След подобен момент ще последват силни движения.

i - Session

Индикатор, отразяващ търговските сесии - Азиатска, Европейска и Американска като ни очертава и ценовият диапазон, постигнат през тези сесии. Използвайки този индикатор можем да се ориентираме за търговската активност през отделните сесии.

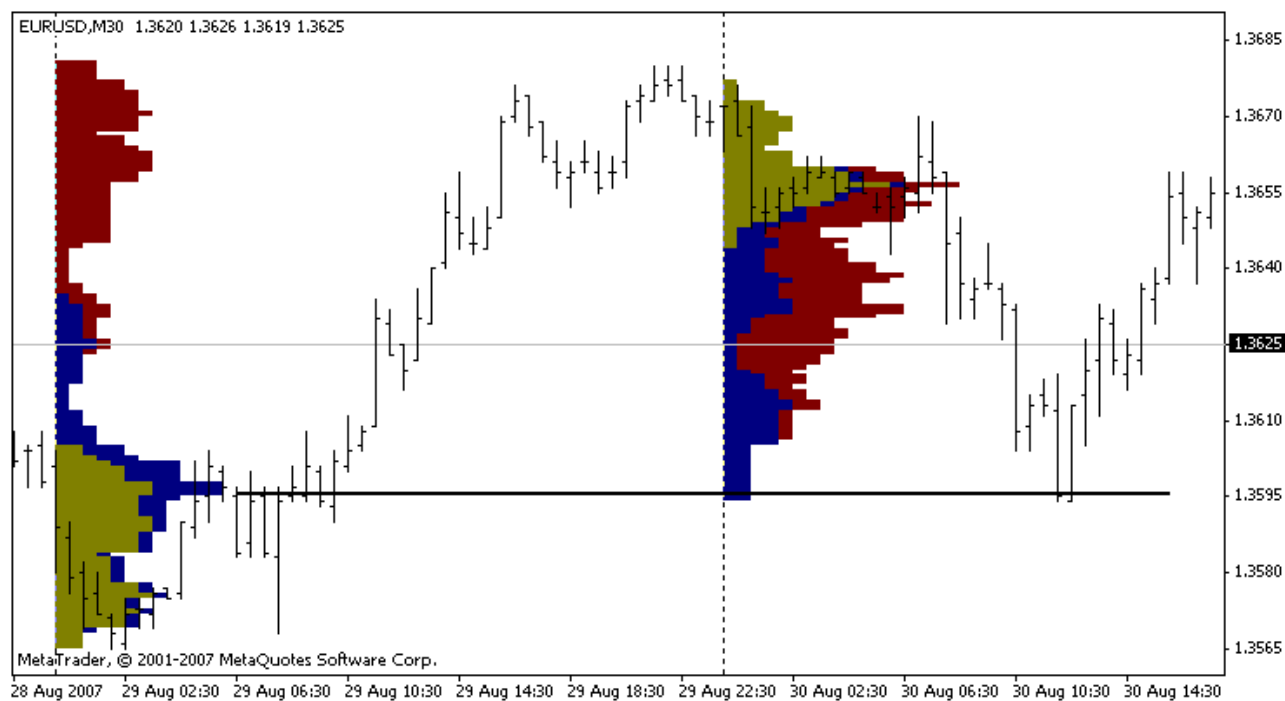

Фиг. 124 i – Session (GBP/USD, M15), MetaTrader - Admiral Markets

Един от начините да използваме индикатора е да ни ориентира за разширенията и корекциите на Фибоначи (фиг. 124), проектирани по ценовия диапазон, очертан от търговските сесии.

Market Profile

Индикатор, за профила на пазарната активност. Високите обеми ни показват ценовите зони при които цените са се задържали най-дълго и са сключени най-много сделки. Ценовото равнище с най-голям обем се нарича мода на дневния ценови диапазон и се възприема като важно ниво изпълняващо ролята на съпротива или подкрепа. Ценовите зони съответстващи на нисък обем се възприемат като лесно преодолими равнища.

Фиг. 125 Market Profile (EUR/USD, M30), MetaTrader - Admiral Markets

На посочения пример на фиг. 125 виждаме, че на 29-ти август Market Profile оформя най-висок обем (т.нар. „мода”) при ниво 1.3595. На следващия ден през първата половина, цената се насочва надолу, като лесно преминава равнището 1.3640 – 1.3610, при които отразения обем е сравнително малък, и се спира при ниво 1.3595 (модата), където обемът е най-висок. След което, това ниво действа като подкрепа и цената отскача нагоре.

ГЛАВА VII

Техника на търговия и стратегии

Търговската система представлява набор от правила, които ни насочват кога да откриваме и кога да закриваме позиции. Тези правила или инструкции се базират на техническия анализ, и са потвърдени и са се доказали като правилни, на базата на стари данни. Търговската система ни позволява да се освободим от емоциите, които съпътстват неизменно процеса на търгуване. Когато търговецът се настройва да открива някаква позиция, винаги възникват съмнения и въпроси, които го натоварват психически. Например:

- „Дали не пропускам нещо в анализа си” ,
- „Дали посоката на сделката (покупка или продажба) е правилната”,
- „Дали точно сега е правилният момент да вляза или е по-добре да изчакам, дали не избързвам”,
- „Дали не приемам прекалено голям риск от загуба” ... и т.н.

Всички тези притеснения у търговеца пречат или влошават неговата търговията. Възможни грешки са прибързано влизане или късно влизане в позиция, или пропускане на печеливша сделка. Ако търговецът няма търговска система, той не може да бъде уверен, че утрешната сделка ще бъде успешна както днешната, а още по-малко след седмица, след месец или година. Всеки път, когато се настройва за откриване на позиция той трябва да събразява, каква е текущата ситуация, с различни техники, индикатори, правила и т.н.

Като начало, при създаването на търговска система е необходимо да се определи с какви времеви интервали ще се работи, т.е. да се определят работните интервали от време. Големи ограничения при определянето на работните интервали от време налага началния депозит, както и принципите на управлението на капитала. По-дългите времеви интервали се характеризират с по-малък шум, в сравнение с по-кратките. При използване на по-дълги времеви интервали техническият анализ е по-точен и дава по-малко фалшиви сигнали. Те са по-предпочитани за успешна работа, но изискват по-отдалечен стоп, което означава, че трябва да се търгува с по-малка част от капитала или е необходим по-голям депозит. При използване на по-малки времеви интервали има повече шум и техническият анализ е по-неточен и дава повече фалшиви сигнали. Тогава можем да използваме по-близки стопове, но и вероятността от грешки може да се увеличи. Всички тези въпроси трябва да бъдат съобразени и внимателно обмислени.

Управлението на капитала (money management) е много важен момент при изграждането на всяка търговска система. Трябва да се отговори основно на два въпроса. Първият е с каква част от целия капитал ще се участва при всяка следваща сделка? Препоръчителни стойности могат да бъдат 1/10 или 1/5 от капитала, но това зависи от индивидуалността на търговеца и от спецификата на търговската система. Вторият важен въпрос е какъв риск ще се приема и какви стопове ще се поставят? Препоръчително е рискът да не надвишава 3-5% от капитала при всяка отделна сделка.

Погрешно е да се смята, че когато стоповете са поставени на малко разстояние рискът е малък. Близките стопове по-често ще бъдат достигани от движението на цената и водят до излишни загуби. Размерът на стоповете трябва да се определи от волатилността (степената на изменение) на пазара и на времевата рамка, на която ще се търгува, а след това се определя размера на влаганата част от капитала. Веднъж определени стоповете и влаганата сума не трябва да се променят.

Основната задача на търговската система е да се определят сигналите за влизане на пазара и изхода от пазара. Определен набор от обстоятелства, базиращи се на индикатори, графични способности или други, се възприемат като сигнал за влизане. Техниката на излизане се основава или на максимизиране на печалбата или на т.нар. подвижен стоп (trailing stop). Има най-различни търговски системи. Основно се делят на трендоследящи и търговски системи подходящи за рейндж, тъй като различните състояния на пазара изискват и различни принципи при търгуването. Обикновено трендоследящите системи подават сигнал в началото на ново движение, което се очаква да продължи дълго време като се разчита на по-голяма по размер печалба. При системите за рейндж се разчита на влизане от възможно най-добра цена и бърз изход от пазара. Повечето търговските системи, които се използват от търговците са трендоследящи.

Независимо каква система за търгуване се възприеме, тя трябва да се провери чрез лични наблюдения върху пазара, на който смятаме да я прилагаме. Изграждането на добра търговска система е процес на продължително наблюдение и изследване. Стимулът обаче е голям. Печелившата система дава увереност и спокойствие на търговеца, че в дългосрочен план резултатите ще бъдат положителни и ще осигурят натрупване на печалба и богатство. Печелившите търговци знаят много добре, че успехът не се постига с една сделка, а с регулярно извличане на печалби от пазара.

Ще ви представим някои търговски системи и стратегии, които се използват от преуспели търговци на финансовите пазари.

Луис Борселино

Определян от CNBC като “един от най-добрите трейдъри”, Луис Дж. Борселино е международно признат като експерт в търговията с финансови инструменти. С впечатляващия си опит от над 20 години на “пода” на Чикагската търговска борса (CME), Борселино е един от най-големите трейдъри на фючърсите на американския индекс S&P 500. Зад гърба си той има редица публикации, конференции, той е редовен коментатор в CNN-FN, Bloomberg TV, CNBC, WebFN, Reuters. Автор е на книгите “Учебник по Дейтрейдинг” и биографичната книга “Дневния трейдър: от пода до компютъра”.

В книгите си Луис Борселино споделя огромните познания и опит. Изхождайки от своя опит на човек, търгувал толкова дълго време на пода на борсата и като самостоятелен трейдър пред компютъра, Борселино акцентира предимно върху психологията и управлението на капитала. В своите книги той отделя голямо внимание на цялостния процес на подготовката и откриването на една позиция.

“Всяка позиция трябва да има това, което аз наричам подготовка, прицелване и огън”

Независимо от това дали търгувате с търговска система или посредством свой собствен анализ, трябва да се стремите всяка ваша сделка да може да се раздели на три стъпки- подготовка, прицелване и огън.

1. Подготовка: това е първата стъпка от нашето приготвяне за търговия. Тя включва освобождаването ни от мисли, които не са свързани с търговията. Изучаване и

анализиране на графиките. Определяне каква ще бъде вашата ориентация в течението на деня, на каква цена ще купувате/продавате основавайки се на нива на подкрепа или съпротива.

2. Прицелване: на този етап наблюдаваме пазара, опитвайки се да видим сценариите определени в първия етап. Например, ако сме открили много силно ниво на подкрепа на дадения пазар. Пазара отваря над това ниво, за кратко върви нагоре, след което започва движение надолу. Приближавайки към нашето ключово ниво на подкрепа, ние се подготвяме да купим.

3. Огън: това е момента когато всичко се комбинира в едно. Идентифицирали сме ценово ниво и сме се прицелили, стартира очаквания сценарий. Сега “стреляме”, изпълнявайки сделката по вече идентифицираната цена. Поставяме стоп и първоначална цел.

Следвайки тези три стъпки разработваме това, което може да се нарече план за търговия. Според Борселино винаги трябва да има план, да търгуваме своя план, да знаем точката на влизане, стопа и кога да излезнем от пазара.

“Това е което трябва да се разработи, парите идват в резултат на това”

Освен посочените три стъпки за откриване на сделки, Луис Борселино обръща внимание на цялостното изграждане на човекът-трейдър. Именно затова той публикува в своя “Учебник по Дейтрейдинг” серия от правила, които нарича “Десетте Заповеди на Търговията”.

1. Заповед 1 - “Търгувайте заради успеха, а не заради парите”. Вашата мотивация трябва да е отлично изпълнената сделка. Всички имаме желание да преуспеем и забогатеем, но целта ни трябва да е самият успех.
2. Заповед 2 - “Дисциплина”. Най-важното качество, което трейдърите трябва да притежават е дисциплината. Ключа за търговията е в това да можем да владеем своя ум, тяло и емоции. Може да използвате техническия анализ перфектно, но без дисциплина ще е много трудно, дори невъзможно да се правят печеливши сделки. Независимо от това дали днес е получил печалба или загуба, дисциплинираният трейдър може да се върне и отново да търгува на следващия ден.
3. Заповед 3 – “Опознайте себе си”. Преди да започнете с търговията е необходимо да познавате себе си. Да знаете дали сте човек, който може да се справя с риска или само при самата мисъл да рискувате нещо се обливате със студена пот. Мисълта, че рискувате собствените си пари, Ви лишава от сън? Ако това е така то от гледна точка на търговията на финансовите пазари подходящ за Вас ще е диверсифициран портфейл с минимален риск. Но ако с помоща на дисциплината може да се справите с риска, тогава е възможно търговията да е работа за Вас. Запомнете, че главното тук е да се справяте с риска с помоща на дисциплината. Важно тук е да прецените дали сте човек, който иска само да играе, хазартен човек, способен на големи залози на масата в казиното. Ако отговорът е Да - най-добре посетете Лас Вегас, но ако сте човек, стареещ се да изпълнява отлично сделките базирани на технически анализ, тогава помислете за търговия.
4. Заповед 4 – “Избавете се от своето его”. Да позволите на егото да влияе на процеса на взимане на решение е най-бързият начин да приключите своята кариера на трейдър. Не трябва да позволявате на егото да влияе върху вашите решения, трябва да слушате пазара, да следвате това, което показва вашия технически анализ. Колкото по-големи успехи правите толкова тази задача ще става по трудна. Когато можете да се отървете от своите съмнения и да следите за капризите на пазара, тогава имате шанс да постигнете успех. Обратно - смятате ли че работите успешно, защото притежавате определени умения или още по-опасното да вярвате, че сте познали пазара - това е пътя към прекратяването на вашата трейдърска кариера. В същото време е възможно да сте емоционално чувливи и губещите сделки да разрушат Вашата увереност в

собствените Ви сили. Когато търгувате забравете за егото. Не позволявайте нито на загубите, нито на печалбите да Ви влияят.

5. Заповед 5 - “Когато говорим за пазарите, не трябва да включваме неща като надежда, желание, молитва”. Котировките се покачват когато има повече купувачи и съответно спадат, когато има повече продавачи. Пазарът не се движи в дадена посока само защото вие “искате” това, или го “молите” да стане така!

“Виждал съм много трейдъри, които в паниката, гледайки компютърния екран, се молят на пазара да се придвижи в една или друга страна”

Причината за това е че са се хванали здраво за губещите позиции и не желаят да ги затворят. Те искат, надяват се, молят се за това – пазарът да се придвижи в тяхната посока. Действителната картина се вижда на екрана. Когато нивото на вашата стоп поръчка бъде достигната, вие сте длъжни да затворите позицията. Независимо от това, че след като закриете позицията пазара може да тръгне в желаната от вас посока, вие трябва да сте доволни от проявената дисциплина.

6. Заповед 6 – “Позволявайте на печалбите да растът, а загубите ги затваряйте бързо”. Достигната ли е стоп поръчката ликвидирайте сделката - затваряйте позициите докато загубите са малки. В същото време изчакайте печалбите, позволете да се развие сценария от вашия анализ. Но не бъдете прекалено алчни, защото пазара може в даден момент много бързо да се обърне против вас.
7. Заповед 7 – “Знайте кога да търгувате и кога да изчакате”. Да търгувате всеки ден е непрактично и невъзможно. Вие търгувате когато вашите анализи, вашата система и вашата стратегия ви дават сигнал, че имате възможност да купите или продадете. Ако този сигнал е неясен и пазарът няма ясна посока е по-добре да почакате да придобие такава. “Присъствайте на пазара с ум, а не с пари”.
8. Заповед 8 – “Обичайте еднакво своите печеливши и губещи сделки”. Губещите сделки ще са най-добрия ви учител. Загуби се получават когато има някакъв недостатък или нещо за доизпипване във вашия анализ. Когато това се случи, определете какво точно се е случило и защо, и ако е необходимо коригирайте вашите методи на анализ.
9. “След три поредни губещи сделки направете почивка”. След три поредни загуби е по-добре да направите почивка и да не търгувате известно време. Използвайте тази пауза да успокоите емоциите, да изчистите главата си от мислите за загуби. Наблюдавайте пазара, прегледайте стратегията си след което започнете да търгувате отново.
10. “Не трябва да нарушавате правилата”. Това е най-важното правило. Не трябва да нарушавате тези десет правила ако искате да постигате успехи!

Най-важното в творчеството на Луис Борселино е неговият анализ “разстояние/енергия”. През дългите си години опит на пазарите, Борселино е забелязал зависимости между индикаторите и графиката на пазарния инструмент. В тази глава ще се спрем на закономерностите, които той разглежда между пазарната графика и пълзящите средни величини (moving averages- MA).

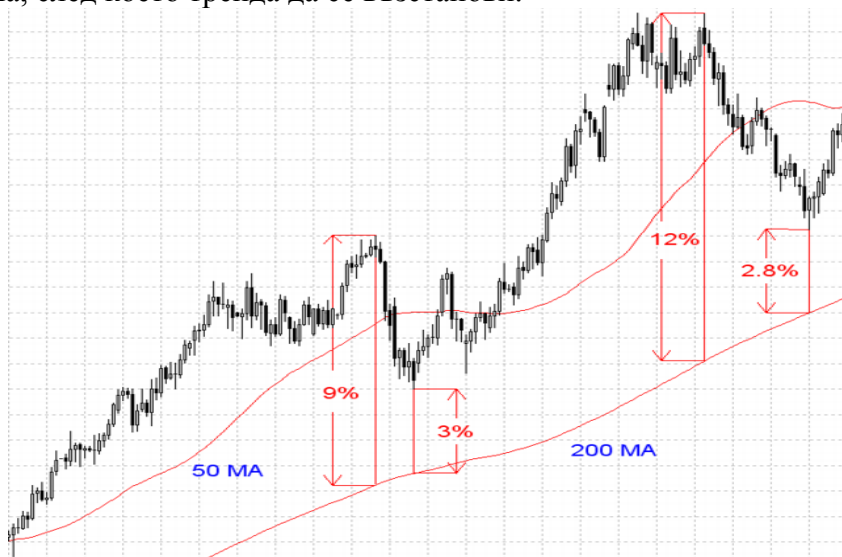
Това, което той е забелязал, е че в зависимост от разстоянието между графиката и дадена МА, пазарът има различно количество енергия. Тоест в зависимост от разстоянието може да се говори за свръхкупеност / свръхпродаденост, възможност за обръщане или за ниво, на което пазара ще срещне подкрепа или съпротива. В своите анализи Луис Борселино използва предимно 200, 50, 20 периодни МА, главно за S&P500 и NASDAQ. Например автора е забелязал, че при NASDAQ може да се очаква обръщане, ако индекса се търгува на разстояние повече от 12% от 20 периодна МА.

За нашите цели ние ще се опитаме да приложим тази теория към валутния пазар.

За конкретния пример ще използваме EUR/USD на дневна база от 2002 г. до днес. Анализирайки графиката получаваме следното - след силно движение в дадена посока в

81% от случаите е следвала корекция или обръщане на пазарното движение, след като е била премината границата от 6% между текущите цени и 200 периодната МА. Това означава, че за изследвания период при дадената валута границата на свръхкупеност може да се определи като 6%. Следователно, след като осъществи движение от над 6% пазарът започва да губи енергия и е възможна първоначално корекция последвана от евентуално обръщане на пазарното движение.

След преминаването на 6% бариера, при последвалата корекция пазарът е намирал подкрепа в зоната от 1.5% - 3% в над 75% от случаите. Този факт ни дава основание да твърдим, че при ясно изразен тренд една корекция би следвало да приключи в тази зона, след което тренда да се възстанови.

Фиг. 126 EUR/USD, Daily. MetaTrader - Admiral Markets

Практическо приложение. Независимо от това в коя фаза на тренда сме може да приложим тази тактиката по следния начин. Ако сме свидетели на силно покачване, което преминава посочената граница от 6%, вече знаем че пазара на тези нива става свръхкупен. Това само по себе си не може да е сигнал за продажба, ние трябва да изчакаме конкретен сигнал от другите елементи на нашия анализ.

Един възможен вариант за употреба на тези съотношения е: забелязваме, че след преминаването на тази бариера от 6% се формира обръщаща ценова фигура, съпроводена от дивергенция при индикаторите. Тогава тази фигура би имала по-голяма валидност отколкото ако тя се формира на отстояние от средната величина на по-малко от 6%. Обратното - фигура с двойствен характер, формирана преди тези 6%, например между 3% и 4% - тогава с по-голяма вероятност тази фигура ще бъде продължаваща.

Възможно е едновременно използване на няколко средни величини, най-често три, които да показват трите вида тренд. За пример да използваме средните 200, 50, 20. Трите показват накъде е посоката на тренда от различен порядък. Историческа проверка ни показва, какви са съотношенията при тези величини:

МА 200 – 6%

МА 50 – 3%, 3.5%

МА 20 – 2%

За този пример ще използваме само стойностите за обръщане на пазарната посока.

Да допуснем че видим следната картина: ценовото движение прави корекция на нива от 5% отстояние от 200 МА. Пазарът възобновява движението след тази корекция и преминава границата от 6%. Сега е необходимо да изчакаме и другите два диапазона да бъдат достигнати, след което отново ще последва корекция или вече обръщане на посоката на движение.

Ако изследваме и данните за това, на какъв диапазон корекциите ще приключат и пазарът ще възобнови своето движение, ще имаме представа за възможен вариант на

развтие на даденото движение. С други думи ще начертаем границите на това движение.

Използването на разстоянията между графика и средна величина са подходящи за комбиниране с почти всички търговски тактики или стилове на търговия.

Основното, на което трябва да се обърне внимание е, че тези стойности не могат да бъдат точно фиксирани. Не може да се каже, че ако пазара коригира до 300 пипса от дадена МА, то ще последва възобновяване на движението. Затова говорим за зона, където може да се очаква подкрепа или съпротива. Вторият основен момент е, че тези зони са различни за различните инструменти, за различните пазари. Преди да използваме подобна техника е необходимо внимателно да изследваме търгувания от нас инструмент (валута, акции, commodities), за да определим кои средни величини се държат най-добре и какво е отношението.

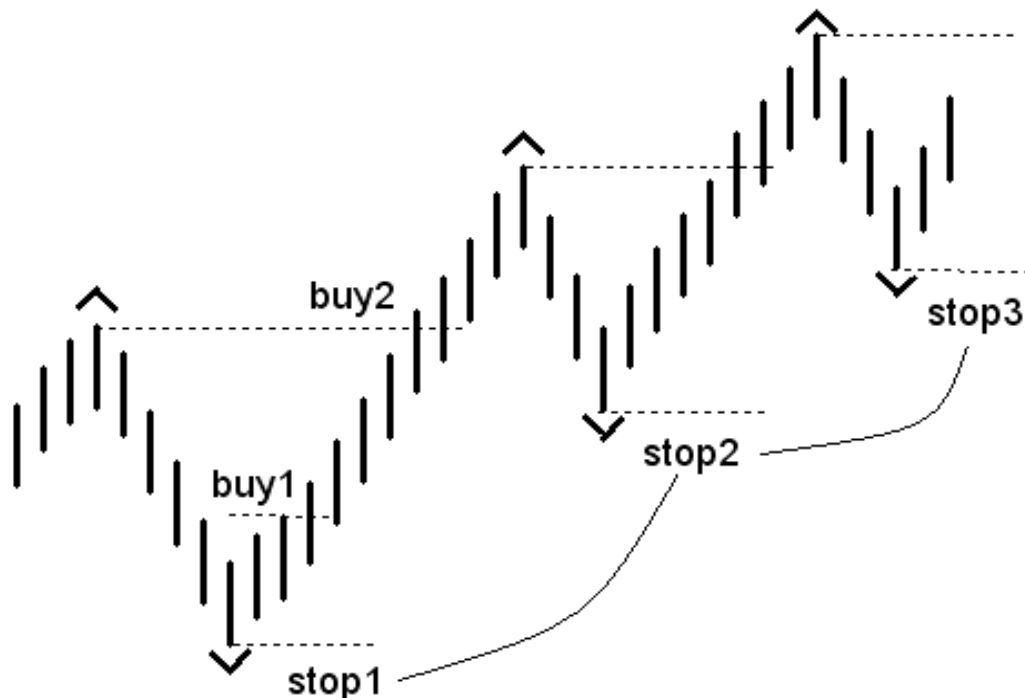
Бил Уилямс

Бил Уилямс е известен търговец и аналитик, с над 40 години опит на финансовите пазари. Под негово ръководство са обучени хиляди трейдъри, включително професионални дилъри и брокери. Неговите книги се превръщат в бестселъри (“Trading Chaos”, “New Trading Dimensions”, “Trading Chaos: Second Edition”). Има значителни заслуги в развитието на теорията на прогнозирането и търговията. Ние ще се спрем само на някои негови известни техники и индикатори. Негова е заслугата да се популяризират фракталите. Фракталите представляват прост и ефективен метод за откриване на екстремни точки в движението на цената. По същество фракталът е поредица от пет бара, средният от които е с най-висок максимум – за горен фрактал, а за долен фрактал – обратно - средният е с най-нисък минимум (фиг.127).

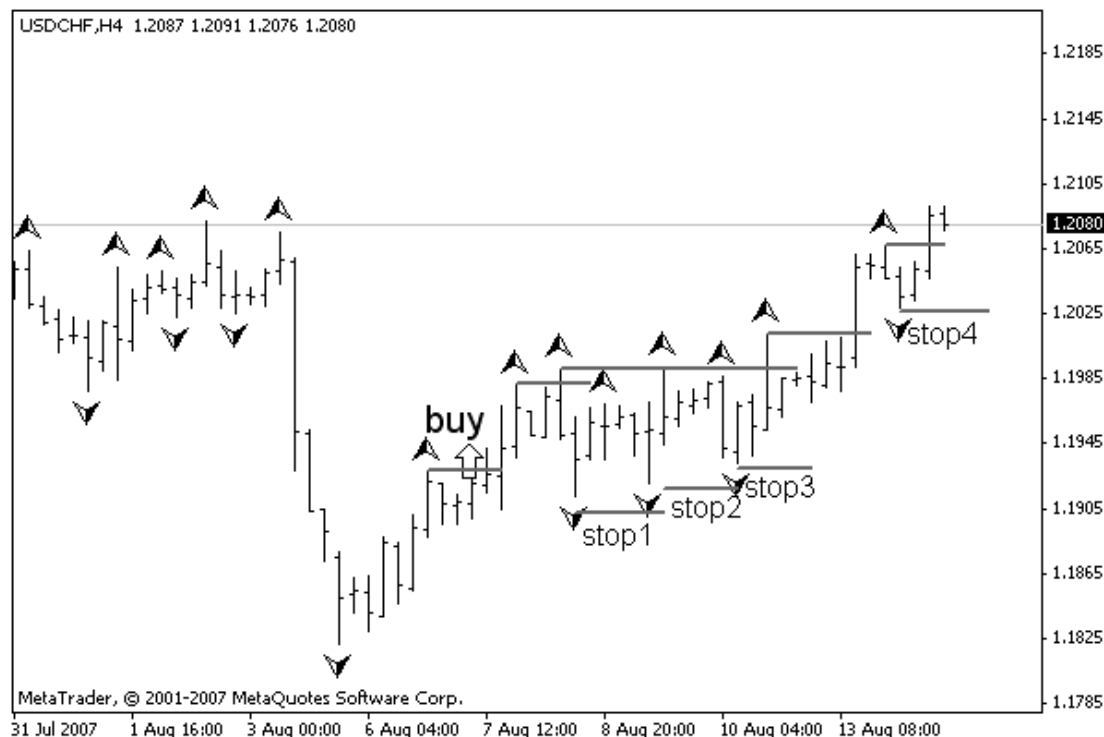
Фиг. 127 Фрактали

С използването на фракталите можем да открием върховете или дъната на пазарното движение в най-ранен етап. След като бъде достигнат някакъв връх в цената и тя започне да пада, при появата на втория бар с по-нисък максимум, незабавно ще се отбележи фрактал. Това ни сигнализира незабавно, че в момента се оформя връх в цената и можем да реагираме своевременно – примерно да отворим къса позиция или да затворим вече открита дълга позиция, за да приберем печалбата. Всеки фрактал, поне временно, изпълнява ролята на съпротива или подкрепа.

Фиг. 128 Използване на фракталите по време на търговския процес

Един от способите за ползване на фракталите е следният: Когато трендът е възходящ, той се характеризира с повишаващи се върхове и дъна. Ако искаме да купим от по-ниска цена (по-изгодна), можем да открием дълга позиция при появата на фрактал от долна страна, тъй като той ще изпълнява (поне временно) ролята на дъно, а стоп-загубата ще поставим под него. Фракталите от горна страна следва да бъдат преминавани и могат да се използват като нива за нови допълнителни поръчки по посока на тренда. Фракталите от долна страна могат да се използват за поставяне на стопове, като постепенно ги преместваме при появата на нови по-високи. Аналогично е и за низходящ тренд.

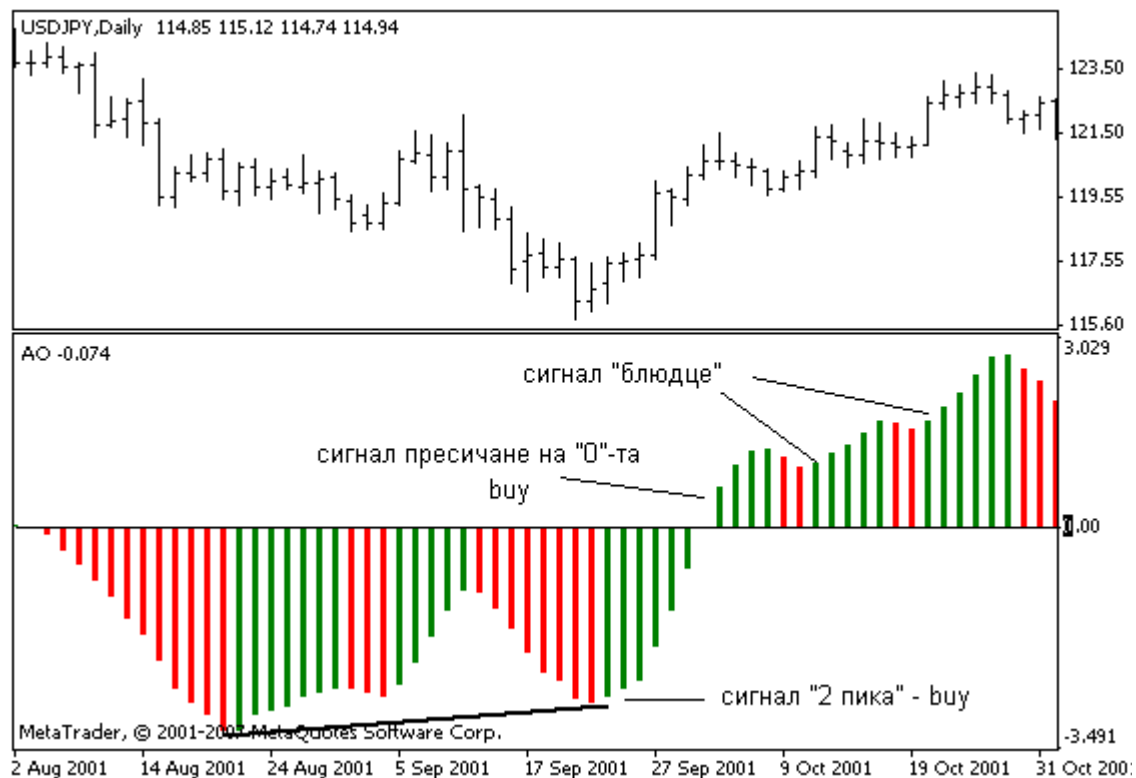

Фиг. 129 Използване на фракталите по време на търговията (USD/CHF, 4H) , MetaTrader - Admiral Markets

Тази техника на придвижване на стопа (фиг. 129) ни позволява да останем максимално дълго в тренда като същевременно се застраховаме натрупаната печалба от рязко обръщане на пазара.

Бил Уйлямс използва и два осцилатора за анализ на енергията на тренда и за подаване (или потвърждаване) на търговски сигнали. Това са Awesome Oscillator и Accelerator Oscillator. Те са аналог на индикаторите MACD и OsMA (виж Индикатори - MACD и OsMA).

На фиг.129 е представен пример с използването на Awesome Oscillator. Първи сигнал за покупки се получава когато стълбовете на АО са в силно отрицателната зона (признак за oversold пазар) и се появят два последователно нарастващи пика (т.е. появява се бича дивергенция виж MACD – Индикатори). Друг сигнал за покупки се получава при пресичане на нулевата линия – признак, че тренда преминава във възходящ. Вторичен сигнал за покупки се получава, когато стълбовете са над нулевата линия и след известна корекция, отразена от АО с червени стълбове, се появи нов нарастващ, зелен стълб (т.нар. сигнал “блюдце” - фиг. 130). Конкретният момент на входа се задава на 1 пункт над сигналния бар (или под него, при сигнал за продажба).

Фиг. 130 Awesome Oscillator (USD/JPY, Daily), MetaTrader - Admiral Markets

Alligator

Алигаторът е най-известният индикатор на Бил Уилямс. Представява комбинация от три плъзгачи се средни с определено изместване напред.

13 – периодна плъзгача се средна, изместена с 8 периода напред (оцветява се в синьо);

8 – периодна, изместена с 5 периода напред (оцветява се в червено);

5 – периодна, изместена с 3 периода напред (в зелено).

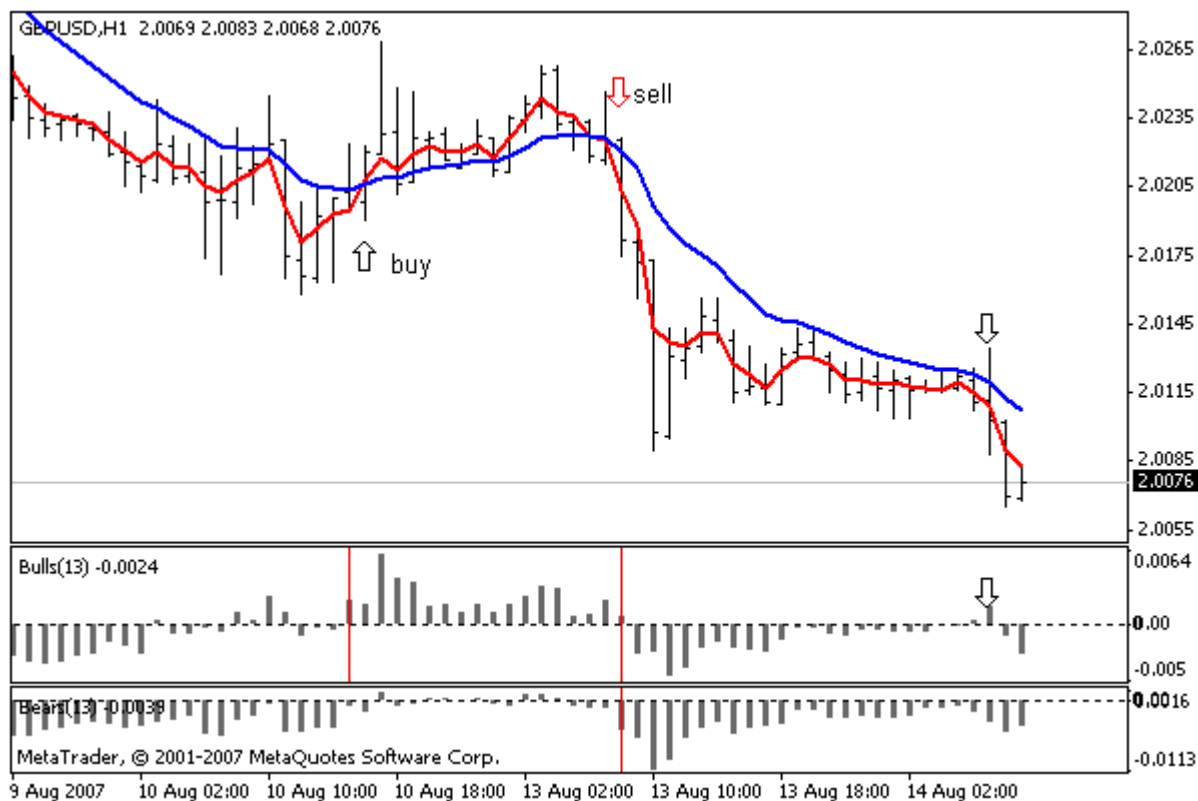
Фиг. 131 Alligator (GBP/USD, H1), MetaTrader - Admiral Markets

Когато линиите на Алигатора са преплетени (спящ алигатор), не търгуваме, а само следим за пробив на фрактал. Когато настъпи пробив на нивото на фрактал, имаме сигнал за откриване на позиция. Когато започне да се развива пазарното движение линиите се разполагат по следния начин: Зелената линия е най-близо до цената, по средата е червената линия и синята линия е най-отдалечена от пазарните цени. Когато цените навлезнат в зоната между зелената и червената линия означава, че имаме изгодна цена за влизане по посоката на тренда. Синята линия се използва като ниво за придвижване на стопа.

Александър Елдер

Александър Елдер е много известен професионален търговец на финансовите пазари. Неговите книги (Trading for a Living и Study Guide for Trading for a Living) се превръщат в бестселъри, добре познати на много трейдъри. По произход е руснак (роден е в Ленинград), емигрирал в САЩ, където първоначално работи по основната си професия като доктор – психолог. Познанията му за човешката психика му помагат значително когато започва да се занимава с търговия на финансовите пазари. Негови са индикаторите Forze Index, Bulls Powers и Bears Powers. Съществена особеност в неговите теоретични разработки е, че той много разчита на 13-периодна експоненциална плъзгаща се средна. Той е изследвал и установил, че за болшинството от пазарите тя действа като много добър ориентир за посоката на ценовото движение. Ще разгледаме една негова система, която е много успешна на различни пазари. Основният сигнал за откриване на позиции е пресичането на две експоненциални плъзгащи се средни (ЕМА) с периоди 3 и 13. Когато ЕМА3 пресече ЕМА13 отдолу нагоре имаме сигнал за покупка, за продажба – отгоре надолу. Като помощни се

използват два индикатора, разработени от самия автор – сила на биковите (Bulls Power) и сила на мечките (Bears Power). По същество тези индикатори отразяват отстоянието на текущите минимуми и максимуми спрямо ЕМА13 и служат за анализ на силата на текущия тренд.

Фиг. 132 Търговия по системата ЕМА3, ЕМА 13 при валутната двойка GBP/USD, 1H - MetaTrader - Admiral Markets

Когато пазарът е в бичи тренд трябва силата на биковите да е само в положителната зона (стълбовете да са над нулата). Когато имаме мечи тренд силата на мечките е изцяло в отрицателната зона (под нулата). Когато по време на мечи тренд се появи положителен стълб в силата на биковите, това означава че имаме по-изгодна (повисока) цена за нови продажби и може да се използва за допълване на късите позиции.

На фиг. 132 е представен пример за търговия по системата ЕМА3, ЕМА 13. На 13 август е подаден сигнал за продажби, след като ЕМА3 пресича ЕМА 13 отгоре надолу. През целия ден силата на мечките и на биковите е в отрицателната зона, което ни дава основание да задържаме позицията, освен това и двете плъзгащи се средни са в мечка последователност (бързата ЕМА3 е под бавната ЕМА13). Към 2:00 часа на 14 август е вторичен сигнал за продажби, след като силата на биковите чертае положителен стълб, но не се получава пресичане в двете плъзгащи се средни. Това е признак, че пазарът прави възходяща корекция и е удобен момент за откриване на нова къса позиция.

Force Index (Индекс на силата) е разработен от Александър Елдер за измерване силата на биковите при всеки подем и силата на мечките при всеки спад в цените.

Фиг. 133 Force Index (GBP/USD, H4), MetaTrader - Admiral Markets

Силата на всяко движение се определя от неговото направление, размах и обем. Ако цената на закриване днес е по-висока от цената на закриване вчера, то силата е положителна. Ако цената на затваряне е под вчерашната то силата е отрицателна. Колкото по-голяма е разликата в цената, толкова по-голяма е силата. Колкото по-голям е обемът, толкова по-голяма е силата.

Force Index = Обем на текущия бар * (Close на текущия бар – Close на предходния бар)

Подходящ момент за покупки имаме когато по време на възходяща тенденция, Force Index стане отрицателен. Това означава, че при общо поскъпване на цените имаме възможност да купим на по-изгодна, ниска цена. Когато силата достигне нови височини, индикаторът сигнализира за сила на биковите и най-вероятно възходящата тенденция ще продължи. Подходящ момент за продажби се получава, когато по време на низходяща тенденция, индексът на силата стане положителен. Когато индексът на силата достига до нови дъна, това означава, че мечките са силни и низходящата тенденция ще продължи.

Тони Плъмър

Тони Плъмър е виден икономист, бивш директор на инвестиционна банка, с дългогодишен опит на финансовите пазари (от 1976 до 1999г. управлява инвестиционен

фонд, специализиран предимно в облигации и валути). В своята книга “Прогнозиране на финансовите пазари” (Forecasting Financial Markets), той представя задълбочен анализ на поведението на групите участници на финансовите пазарите – бикове и мечки. Представя и много добри техники за анализ и взимане на правилни търговски решения. Известен е с теорията за “ценовия пулс”, която представлява опростен метод в сравнение с вълновия анализ за прогнозиране на важните реверсивни зони. Интересна е и техниката с използването на индикатора Momentum, която той използва за откриване на пазарните цикли, които дават голямо предимство в анализа и търговията на финансовите пазари. Особено значение в неговите методи имат отношенията на Фибоначи. Ние ще разгледаме една негова система, която включва индикаторът MACD, плъзгащи се средни и нива на Фибоначи.

В системата се използват индикаторът MACD, (с настройки 34-13-8 виж гл. Индикатори , MACD) и плъзгаща се експоненциална средна с период 26. Условието на системата са следните:

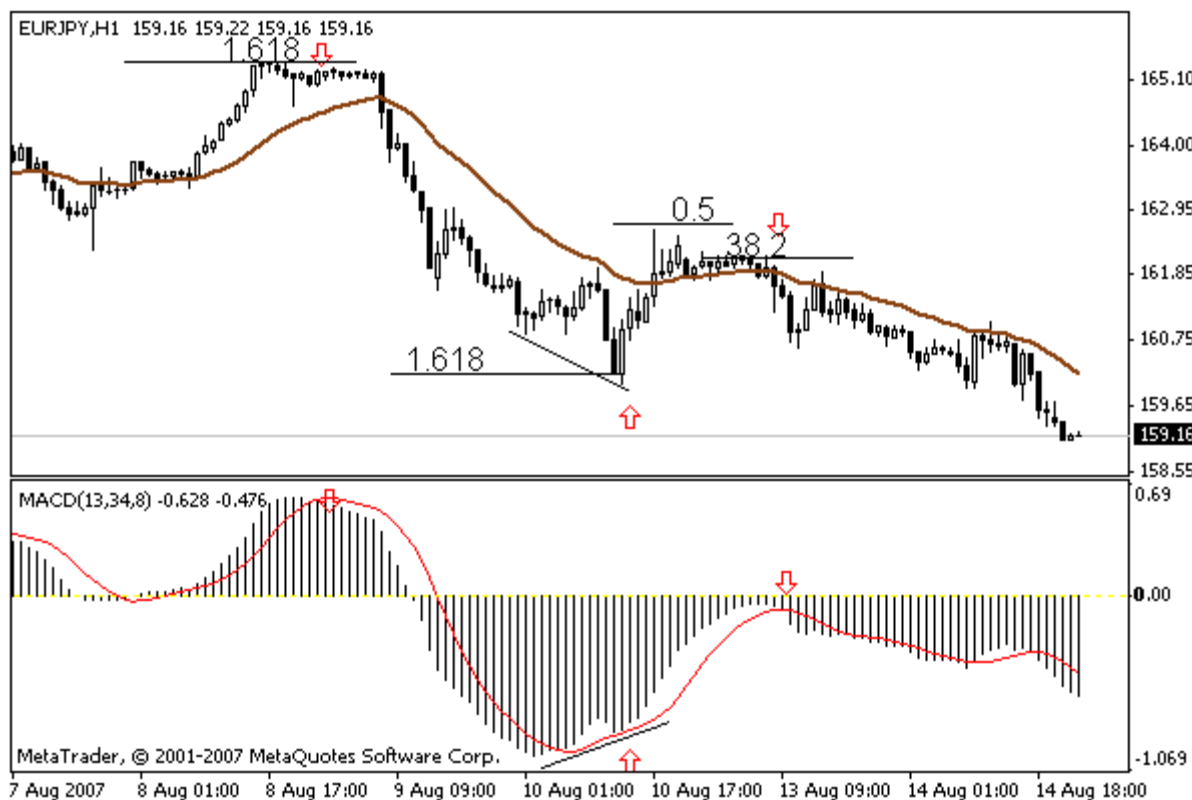
Позиция се открива, когато стълбовете на MACD пресекат сигналната линия и едновременно с това се получи едно от следните потвърждения:

- цената се обръща от ниво на Фибоначи;
- последната цена пресича 26-часовата плъзгаща се средна;
- поява на дивергенция (непотвърждение) в последната екстремна точка.

Половината от позицията се закрива при достигане на ниво на Фибоначи и едновременно с това се получи едно от следните потвърждения:

- осцилаторът е достигнал екстремна стойност;
- поява на дивергенция между цената и MACD.

Всички останали позиции се закриват при образуване на обратен сигнал в MACD или при стоп-загуба.

Фиг. 134 Търговия по системата на Т. Плъмър (EUR/JPY, H1), MetaTrader - Admiral Markets

На фиг. 134 е представена примерна търговия по системата при валутната двойка EUR/JPY на 1-часова графика. На 8 август е подаден валиден сигнал за продажби по системата, образуван от индикатора MACD, след като цената се обръща

от 1,618 ниво на Фибоначи при 165.20 (при close на сигналния бар). Предходната вълна за образуване на целта е $[164.15 - 162.25] * 1.618 = 165.30$ (не се вижда на графиката). В последствие цената започва да пада, като движението е съпроводено от по-ниски стълбове в MACD, което дава основание да се задържа късата позиция (виж гл. Индикатори, MACD). На 10 август цената достига ниво 1,618 като същевременно индикаторът MACD образува бича дивергенция. В този момент късата позиция се затваря, тъй като веднага е регистриран и обратен сигнал за покупки. Печалбата от късата позиция е около 395 пипса ($165.20 - 161.25$). Възходящата вълна не достига ниво 50% корекция и преминава в движение настрани, след което се образува сигнал за продажби. Отворената дълга позиция не постига висока печалба (около 25 пипса). Цената пресича ЕМА 26 в посока надолу, като същевременно в индикаторът MACD се регистрира стълб, пробиващ надолу сигналната линия. Последната къса позиция е открита на ниво 161.50 и до края на графиката няма резон за закриване, тъй като MACD чертае все по-дълбоки, отрицателни стълбове (текущата печалба е около 230 пипса).

Линда Б. Рашке

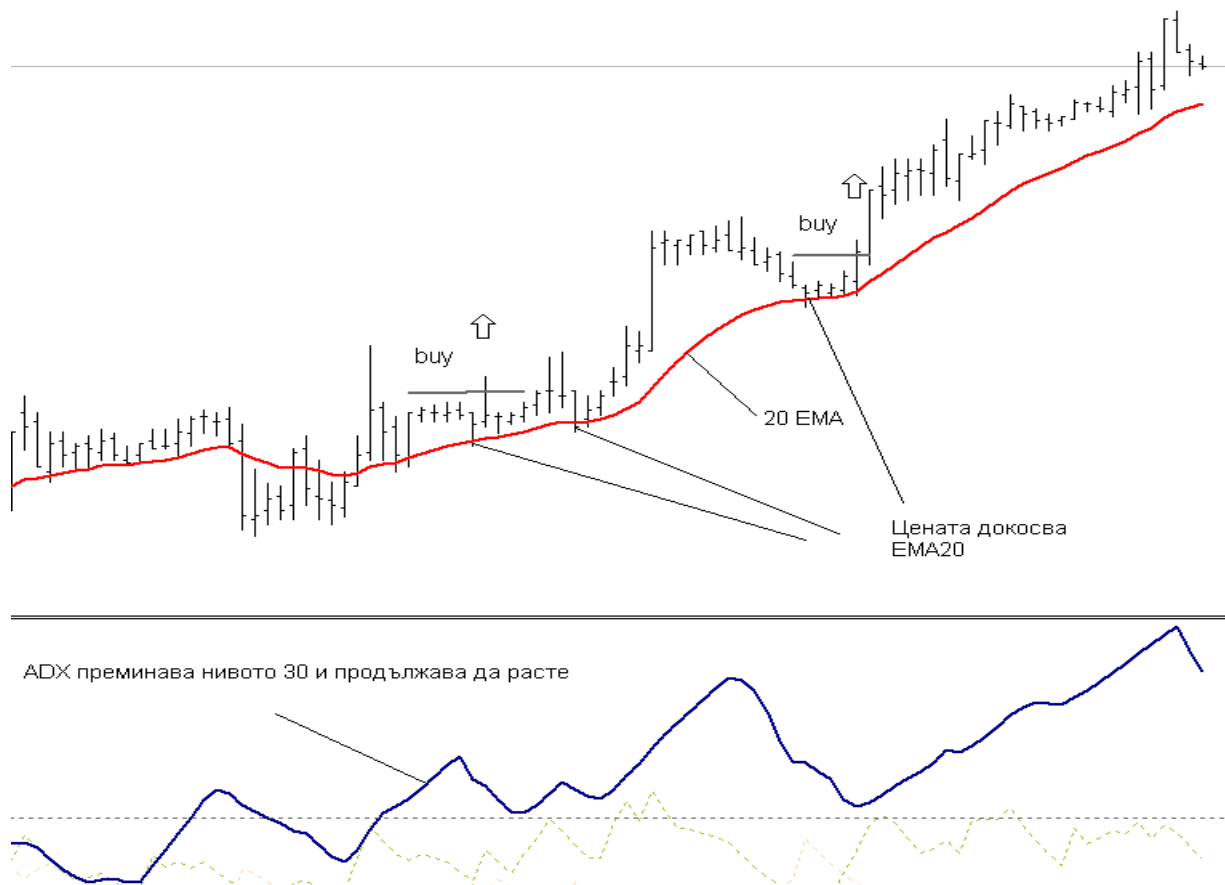
Линда Брадфорд Рашке е интересна и колоритна личност. Професионално се занимава с търговия на финансовите пазари от 1981 година, отначало с опции върху акции. Президент е на инвестиционна компания (LBRGroup, Inc и LBR Asset Management). Въпреки че любимият ѝ пазар е фючърси върху S&P, тя търгува активно на много и различни пазари и използва най-различни техники за търговия. Тя е един от тези търговци, които предпочитат да откриват и закриват позиции в рамките на деня (intraday traders). Ние ще разгледаме само малка част от някои от нейните техники за търговия.

Една от нейните търговски системи е с използване на индикатора за средната насоченост на движението ADX.

Условия на системата:

1. 14-периодния ADX трябва да премине над 30 и да продължава да се повишава. Това е признак за силен тренд.
2. Чакаме възстановяване (корекция) на цената до 20-периодната експоненциална плъзгаща се средна (EMA20). Обикновено корекцията се съпровожда с леко понижение на ADX.
3. Когато цената докосне EMA20, поставяме ордер за покупка (buy limit) над максимума на предходния бар.
4. След изпълнението на ордера поставяме стоп на последния локален минимум. Докато ADX расте преместваме стопа под EMA20. Ако ADX образува връх и започне да се понижава и е достигнат нов връх, то можем да закрием част или цялата позиция.
5. След успешна сделка трябва да се изчака ADX отново да се снижи и да се покачи над 30 за да търгуваме отново.

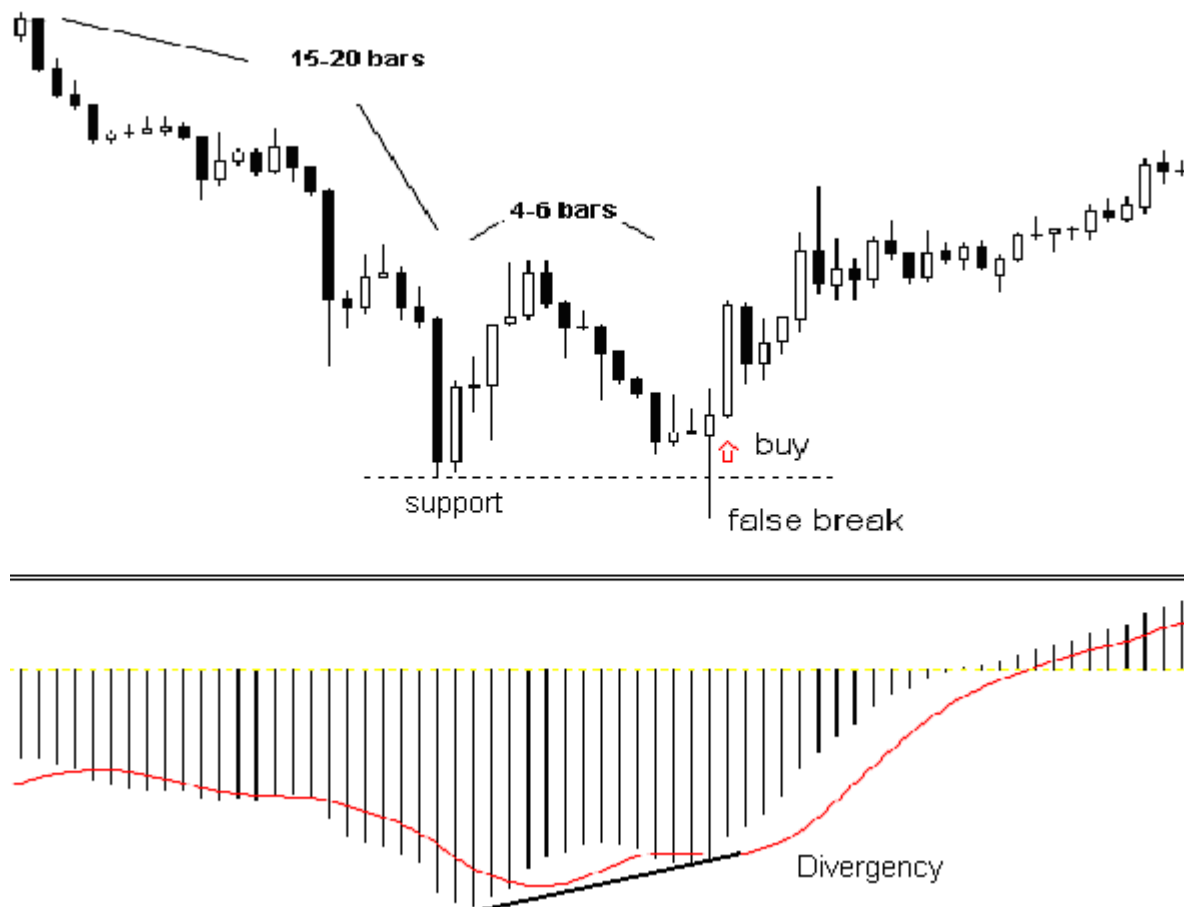
Трябва да се има предвид, че нивото 30 е ориентировъчно и може да бъде променено според конкретния пазар, на който ще търгуваме.

Фиг. 135 Пример за търговия с използването на ADX

Система, базирана на “Фалшиви пробиви”

Тази техника е особено подходяща за търговия, когато пазарът се движи в рейндж, но може да се използва и когато имаме тренд стига да са налице необходимите предпоставки. Преди да се образува сигнала трябва цената да е изминала известно движение в определена посока. Примерно 15-20 бара надолу. Това условие е във връзка с това, че трябва да е изразходвана известна тенденция и има вероятност пазарът вече да се е изтощил, или да е свръх-продаден. След това се наблюдава отблъскване от определена подкрепа (support – виж фиг.136). След отблъскването е необходимо цените поне да се задържат минимум 4-6 бара, преди да се опитат да тестват отново подкрепата. Това изискване е за да се потвърди валидността на образуваната подкрепа. След което цената регистрира пробив под нивото на подкрепа, но не успява да се задържи под нея и веднага се връща нагоре – т.нар. “Фалшив пробив”. На затварянето на този бар имаме валиден сигнал за покупка. Поставяме стоп-загубата под минимума на сигналния бар. Сигналът е още по-силен, ако бъде съпроводен с бича дивергенция, примерно в индикатора MACD.

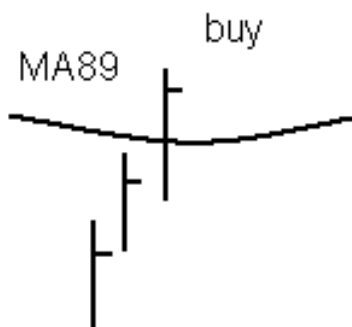
Фиг. 136 Стратегията “Фалшив пробив”

На фиг. 136 е представен пример за сигнал по системата “Фалшив пробив”. Конкретен момент за откриване на дълга позиция имаме на цената на затваряне (close) на бара, регистрирал пробива. Обикновено така образуваните сигнали са с голям потенциал за печалба, а рискът е минимален. Много често по този начин се образуват важни дъна и върхове. Системата се използва аналогично и след възходяща тенденция, за образуване на сигнал за продажба.

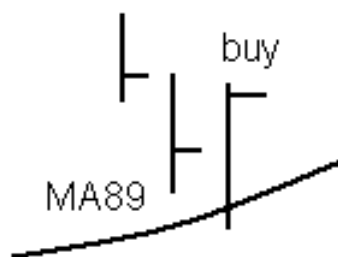
Система, базирана на плъзгаща се средна МА 89

Ще ви представим търговска система, използвана от авторите на настоящата книга. Системата се базира главно върху използването на проста плъзгаща се средна с период 89 и затова я озаглавихме като МА89. Като допълнителни индикатори се използват MACD с настройки 13, 34, 8 и фрактали. Системата може да се използва на всеки високоликвиден пазар и на всеки тайм-фрейм, но е задължително първо да бъде тествана на базата на стари данни върху конкретната валутна двойка, акция и т.н., преди да се приложи на реална търговия.

Сигнал за покупка (за продажба - на обратно) се получава при пробив и затваряне на сигналния бар над МА89. Стоп-загуба поставяме под последния фрактал, в обратна посока на сигнала. Вторичен сигнал за покупки се получава, когато линията на МА89 е насочена нагоре, а цената се доближи и отблъсне от нея. В този случай трябва да не се избързва, а да се изчака затварянето на възходящ бар (бикова свещ), за да се открие дълга позиция.

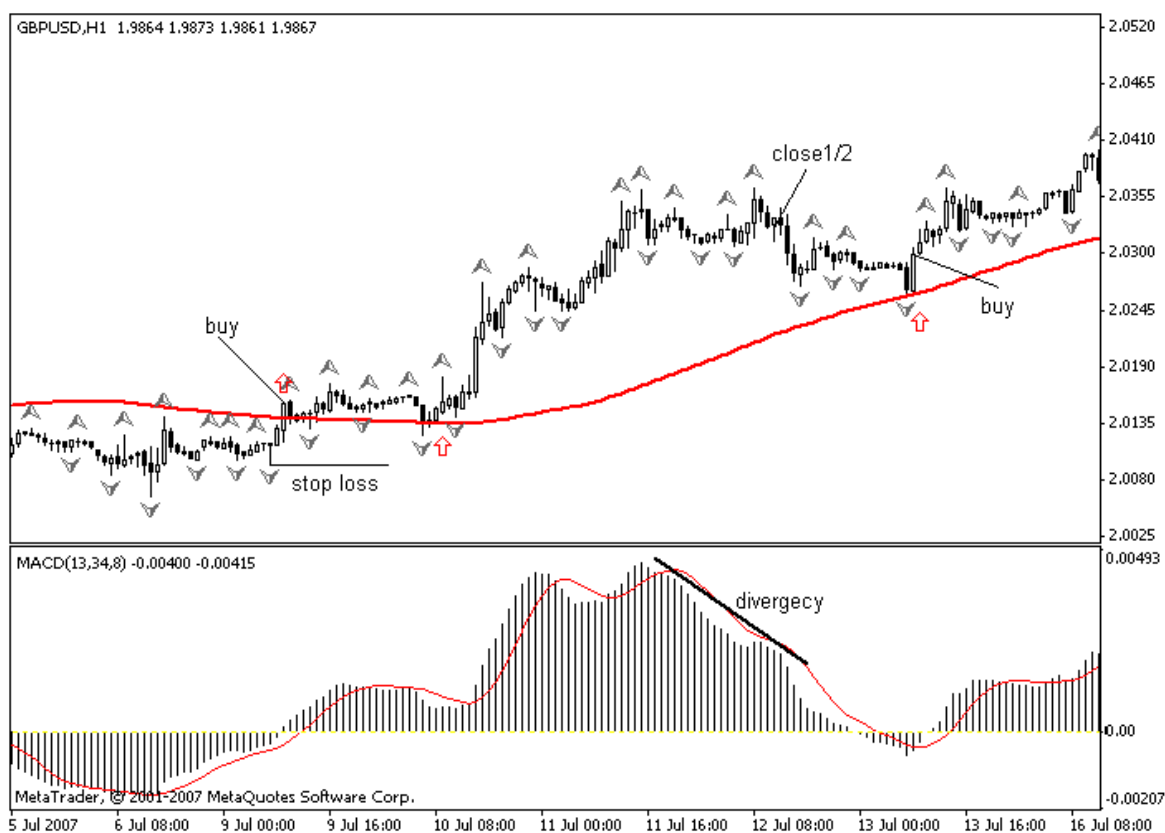

Фиг. 137 Сигнал при пробив на МА 89

Фиг. 138 Сигнал при отблъскване от МА 89

След като сме открили позиция, следим дали цената регистрира нови максимуми и индикатора MACD – докато той чертае нови, по-високи стълбове, трендът има още потенциал. Местим периодично стопа на 5 - 10 пипса под МА89. Ако тренда се развива под стръмен наклон, можем да поставяме стопа периодично под фракталите от долна страна, но в този случай е възможно да излезем рано от пазара, преди да се е реализирал пълният потенциал на позицията. Ако в MACD образува обратна дивергенция, можем да закрием половината позиция. Има вероятност трендът да се е изтощил. Но не закриваме напълно позицията, тъй като след известна корекция движението нагоре може да продължи и да пропуснем печалби. Позицията се затваря напълно при достигане на стоп или при получаване на обратен сигнал – затваряне на текущия бар под МА89.

Фиг. 139 Търговия по МА89 (GBP/USD, H1), MetaTrader - Admiral Markets

На фиг. 139 е представена примерна търговия по системата при валутната двойка GBP/USD на 1-часова графика. Валиден сигнал за покупка се получава на 9 юли

при цена 2.0157 (close price +3 pips spread). Първоначалният стоп е поставен под последния обратен фрактал на ниво 2.0096 (60 пипса). На следващия ден към 9 часа се образува вторичен сигнал за покупки, който обаче не се отиграва, тъй като линията на МА89 все още не е започнала да се покачва и първата позиция не е излязла уверено на печалба. В следващите два дни цената започва да се покачва и премества стоп под МА89. Към 11 часа на 12 юли се образува мечка дивергенция в MACD и закриваме половината от позицията на ниво 2.0327 - печалба 170 пипса. На 13-ти между 8-9 часа цената се докосва за кратко до МА89 и регистрира бича свещ, при която се образува валиден вторичен сигнал за покупки (МА89 е с положителен наклон). Новата дълга позиция е открита на цена 2.0303. В началото на следващата седмица (16 юли) цената е на ниво 2.0340-60. Текущата печалба от първата позиция е 183 пипса, а от втората 40. Представената търговска система може да бъде допълнена и с други помощни индикатори или да се използват нивата на Фибоначи за максимизиране на печалбата. Трябва да се има в предвид, че ако пазарът навлезе в периоди на продължително движение настрани (рейндж), е възможно да доведе до временни загуби. В такъв период МА89 се движи почти хоризонтално и в такъв случай е препоръчително да се изчака вторичен сигнал за откриване на нова позиция. Когато пазарът навлезе в тренд, с местене на стопа под МА89 се постигат големи печалби (300-800 пипса), които многократно надвишават загубите. Затова не е препоръчително да се закрива цялата позиция при екстремни стойности в MACD.

Джо Динаполи

Джо Динаполи е ветеран трейдър с повече от 38 години опит на пазарите. Той е световно признат лектор, автор и изследовател на пазарите. Динаполи е регистриран СТА (commodity trading advisor) и в продължение на 20 години е преподавал своите техники в големите финансови столици на Европа, Азия, Русия, средния Изток, южна Африка и САЩ.

Джо Динаполи е съавтор на “Високо доходна търговия с фютчърси, уроци от майсторите”. Автор е на “Фибоначи, управление на капитала и трендови анализ в домашен трейдинг курс”. Най-значимото му произведение е “Търговия с нивата на Динаполи”, което се превърна в настолна книга за всички интересувани се от Фибоначи техниките.

В момента Динаполи е президент на компанията Coast Investment Software. Като такъв той се занимава с разработването и разпространението на нови “много точни” системи за търговия.

Поради големия обем от творчество на Динаполи ние ще разгледаме една малка част от предложението от него тактики и стратегии за търговия. Тази малка част, която считаме за най-универсално приложима за всички пазари и която смятаме, че ще бъде най-полезна на читателя.

Ще разгледаме част от изложените в книгата “Търговия с нивата на Динаполи” стратегии или както автора ги нарича “девет мощни модела, създаващи ефективни търговски сигнали” и разбира се ще разгледаме и прочутите нива на Динаполи.

Преди да започнем с разглеждането на тези модели, нека дефинираме някои общи положения, които ще използваме в обяснението на стратегиите:

1. Moving averages

☺3x3 – това е три периодна SMA, по close цена, изместена напред с три периода.

Автора използва тази средна величина за краткосрочен период на бързо дивжещи се пазари

☹7x5 – седем периодна SMA, по close цена, изместена напред с пет периода. За по-дългосрочни пазари, например пазара на акции

⌚ 25x5 – двадесет и пет периодна SMA, по close цена, изместена напред с пет периода.
 Динаполи използва тази средна величина за дългосрочен анализ

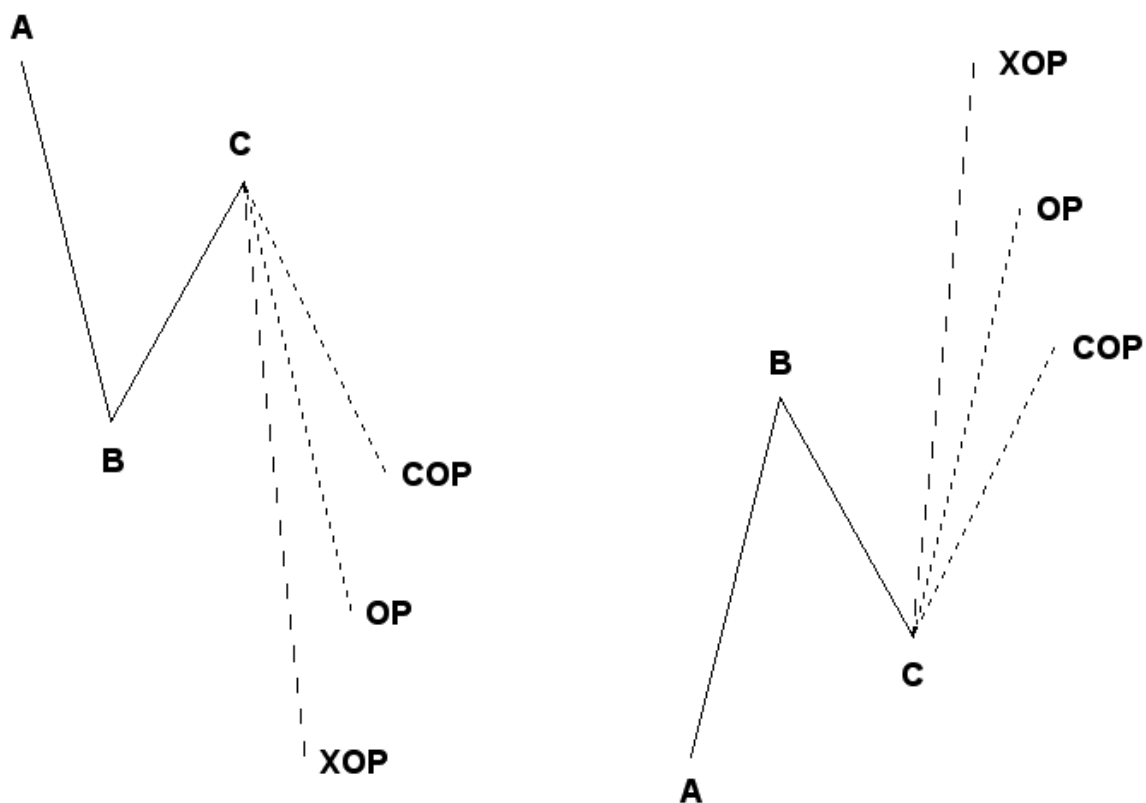
Фиг. 140 Три средни използвани от Динаполи. USD/CHF, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

2. Целеви Точки. Динаполи използва три цели, виж фигура 141.

ⓘ $OP = B - A + C$

⌚ $COP = 0,618 (B - A) + C$

⌚ $XOP = 1,618 (B - A) + C$

Фиг. 141 Цели според Динаполи

Двойно пресичане

На фигура 142 е показано двойно пресичане при USD/CAD на седмична база. Това представлява двукратно пресичане на средната величина от графиката.

Фиг. 142 Двойно пресичане. USD/CAD Weekly, MetaTrader - Admiral Markets

Характеристики:

1. Преди формирането на модела „Двойно пресичане” пазара трябва да енаправил силно покачване изразяващо се в 8-10 бара. По-добре би било ако това покачване е от 15 или повече бара. Това движение Динаполи нарича “тласък”
2. След възходящия тласък, ние трябва да видим барове със затварящи цени по-ниско, по-високо и отново по-ниско спрямо 3х3. Тогава се получава сигнал за продажба. Аналогично е за низходящ тласък и покупка.
3. Необходимо е дъната или върховете, както е показано на графиката да бъдат близки едно до друго.
4. Ширината между върховете или дъната от първоначалното пресичане до второто такова не трябва да превишава 8-10 бара. Най-добре е тези барове да са 3 или 4.
5. Сигналът е в сила докато не се достигне точката на разумна печалба (М) (дефиниция) или в обратна посока не бъде пробито на затваряща цена корекцията 0.618 поставено на най-широката част от консолидацията, на фигура 1 това ниво е отбелязано с *
6. Динаполи препоръчва използването на двойният пробив на дневна, седмична и месечна графики.

Единично пресичане или “хляб с масло”

При този модел голямо значение играят нивата на Динаполи, които ще разгледаме малко по-късно в тази глава.

Фиг. 143 Единично пресичане. USD/CAD Weekly, MetaTrader - Admiral Markets

Характеристики:

1. Наличие на “тласък”, покачване или спад, от 8-10 бара. Колкото са повече баровете толкова по-добре

2. След първоначалното пресичане от графиката на 3x3, около цената на затваряне търсете ниво на подкрепа на Фибоначи лежаща на важен Фибо-ниво. На това ниво откриваме позиция. Това ниво трябва да бъде достигнато от 1 до 3 периода след пробива на 3x3. Тук отново автора препоръчва ползването на тази техника на дневна, седмична и месечна графики. При използване на дневна, седмична или месечна графики, фибонивата за вход и стоп поръчка, според Динаполи се определят на часова база
3. Целта тук е 0.618 приложена на движението осъществяващо пробива, отбелязана е с * (фиг.143)

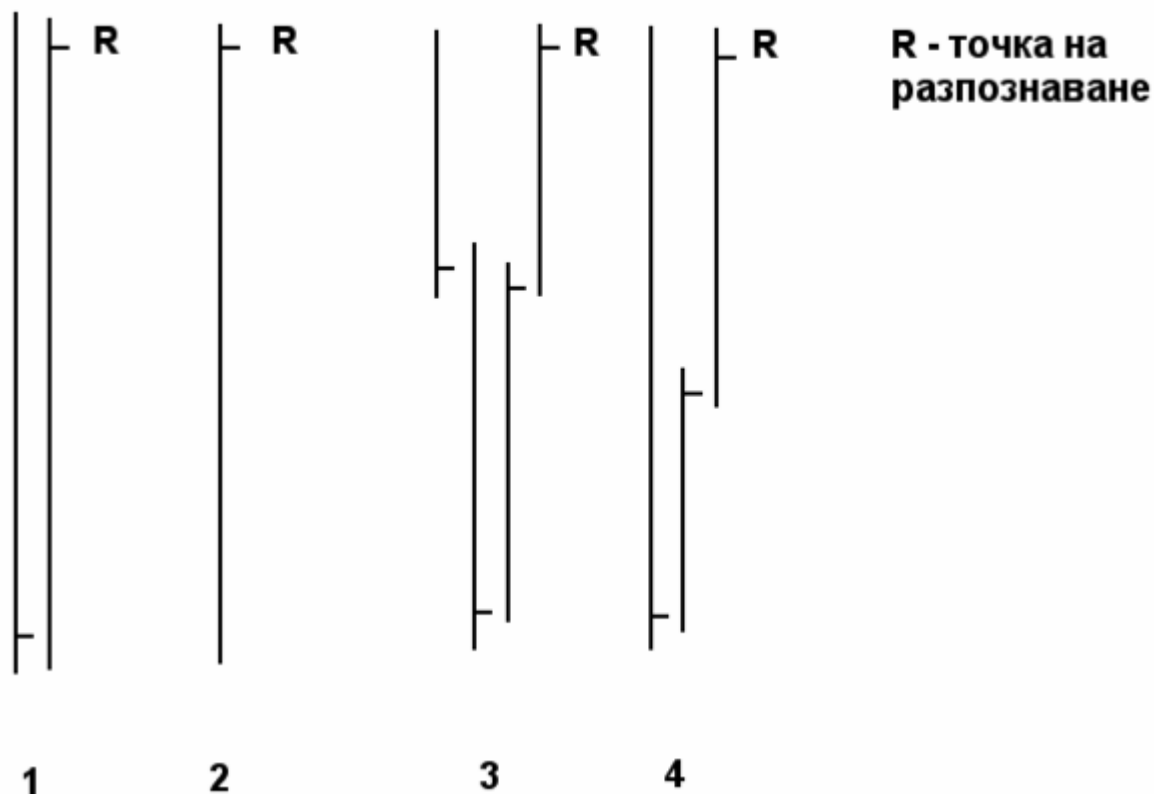
С други думи единичното пресичане е модел, който предшества двойното пресичане. С негова помощ ние се възползваме от покачването преди втория пробив.

Релси

Релсите са модел, който може да се използва на всички времеви графики, от пет минутна до месечна. Това е сигнал за направлението на тренд от по-висок порядък. Представлява разкото достигане на цена, която в текущия момент е много ниска или много висока, след което започва масирано купуване или съответно продаване, връщайки пазара в предишните граници. С връщането обратно до нивото откъдето е започнало рязкото движение модела е завършен, а точката откъдето е започнало и се е върнало движението се нарича точка на разпознаване. Автора представя този модел със следния пример:

“Представете си, че цените на къщите на океанското крайбрежие на Санта-Барбара в Калифорния, внезапно се пуснат за продажба по цена \$100 000. Хоп!, и вече ги няма. Професионалните инвеститори и занимаващите се с недвижими имоти ще изкупят тези къщи като тяхната цена ще се върне в предишните си граници.”

На фигура 144 са показани четири идеализирани модели на релси.

Фиг. 144 Релси

Правилото за откриване на позиция е или при леко връщане до 0.382 от дължината на релсите или веднага след като цените преминат точката на разпознаване. Стоп поръчката се поставя на 0.618 от дължината на релсите. Целта е в рамките на ОР.

Фиг. 145 Релси. USD/CAD, H1, MetaTrader - Admiral Markets

На фигура 145 е показан модел „релси“, формиран при USD/CAD на часова графика, на 07.09.2007 г., в часовете 13:00 и 14:00 часа.

Фибо-притиснат бар

„Притиснат бар“ е понятие описващо бар (свещ), при който ценовия диапазон на движение е малък, а обема или тиковия обем са много големи. Такъв бар сигнализира че пазара е достигнал силно ниво на подкрепа или съпротива. Динаполи комбинира „притиснатия бар“ с нивата на Фибоначи. По този начин този тип барове се идентифицират с по-голяма точност. Откривайки позиция при наличието на подобен бар ние сме двойно подсигурени от една страна от нивото на Фибоначи и от друга -самата реакция на пазара ни показва за съществуването на силно ниво на подкрепа или съпротива. За да филтрира в още по-голяма степен приклякащите барове, Динаполи въвежда и няколко допълнителни условия: „притиснатия бар“ е с 30% по-голям тиков обем и по-малък по MFI в сравнение с предишния бар.

$$MFI = rb/v$$

където:

rb – ценови диапазон на бара в пунктове

v – тиков обем

Фиг. 146 Притиснат бар. EUR/USD, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

“Притиснат бар” можем да видим на 16.08.2007 г. при EUR/USD на дневна графика.(фиг.146). При този пример ясно се вижда увеличаването на обемите и спазването на съотношението между обеми и ценови диапазон спрямо предишния бар.

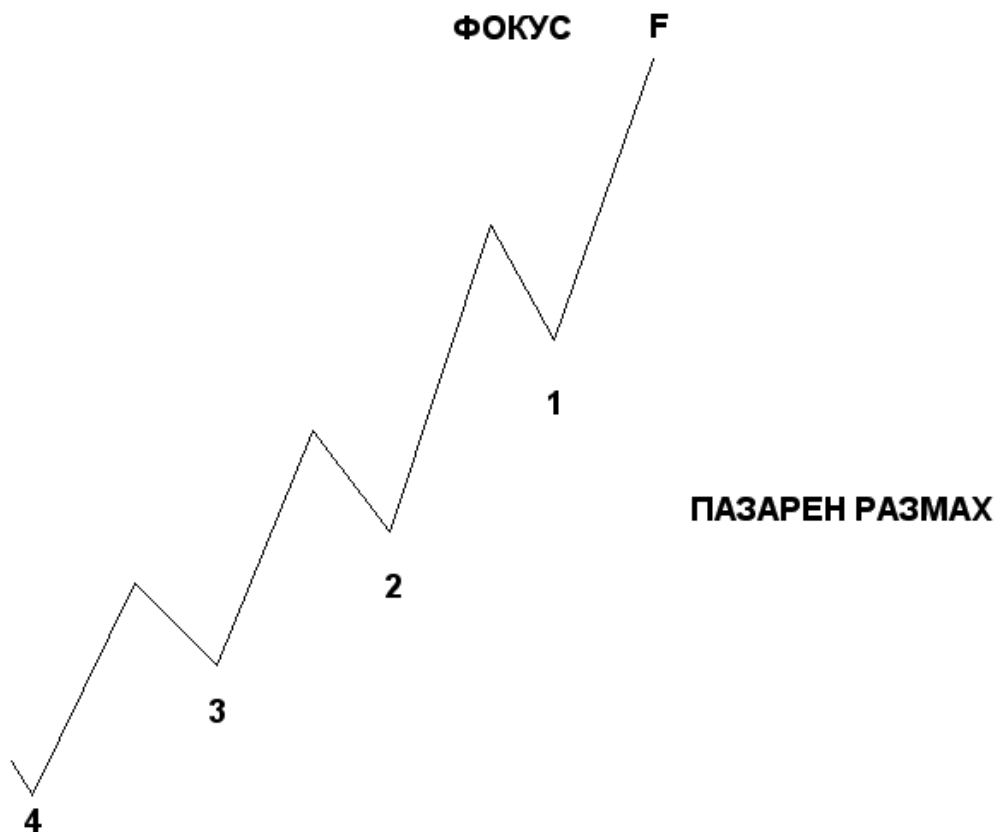
Динаполи препоръчва следната тактика за търговия използвайки тези барове. Изчакваме формирането на “притиснат бар” в близост до силно Фибо - ниво, след което откриваме позиция на първата недълбока корекция по Фибоначи. Стоп поръчката поставяме под минимума (максимума ако продаваме) на “приклепналия бар”. Тази тактика автора нарича “Сапер А”.

До тук разгледахме някои от предложените от автора стратегии. Сега нека да обърнем внимание към основното в творчеството на Джо Динаполи, а именно търговията с нивата на Динаполи.

Какво представляват нивата на Динаполи: това са отговарящи на определени условия нива на подкрепа и съпротива. В основата си тези нива са базирани на Фибоначи теорията. С тях автора доразвива тази теория до ново ниво. Нивата на Динаполи включват: Фибо - нива, Целеви точки, Натрупване и ценови области на Съгласие.

Определения свързани с нивата на Динаполи:

- ⊙ **Пазарен размах (Market Swing).** Пазарният размах представлява определен ход на пазара продължаващ от минути до години, започващ от значителен минимум или максимум и завършващ при последния максимум или съответно минимум. Пазарният размах може да се определи като вълна. На графика 6 е показан пазарен размах заключен между фокусното число F и реакция 5, той представлява възходящ ход на пазара.

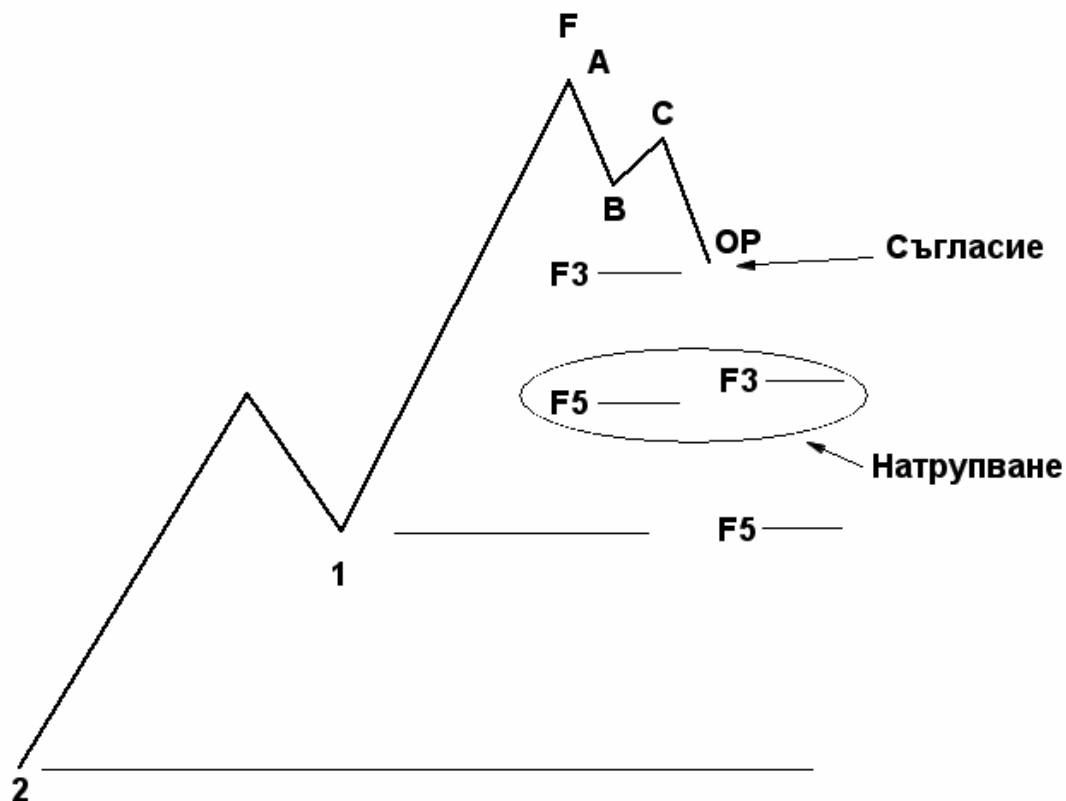

Фиг. 147 Нива на Динаполи - основни елементи

- ⊙Номер или Точка на Реакция (*Reaction Number*). На фигура 147 тези точки на реакции са отбелязани с числа от 1 до 4. Това е ниска или висока точка в предела на отделните пазарни вълни, движещи се в същата посока като тази на пазарния размах. Не е задължително тези точки да са точно минимумите или съответно максимумите на вълните, които описват.
 - Скрити нива на Динаполи. В своята книга Динаполи дефинира реакции, които остават невидими и които предоставят скрити нива на Динаполи. Те се получават при наличие на „гап“ (ценови разрыв на пазара), като за Точка на Реакцията се взема края на този „гап“.
 - Реакциите започващи със силен тласък са по-валидни
- ⊙Фокусно число (*Focus Number*) представлява крайната точка на пазарния размах. Това е мястото от където се изчисляват всички корекции (Фибо-нива). При промяна на фокусното число се променят и Фибо-нивата
- ⊙Фибо-нива (*Fibnode*). Това е ниво на съпротива или подкрепа съответстващо на определена корекция на Фибоначи. Динаполи използва само следните Фибоначи корекции – 0.382 и 0.618. Отбелязва ги с F3 и F5
- ⊙Целева точка – число основано на разширенията на Фибоначи, показващо целевата Разумна Печалба
- ⊙Натрупване (*Confluence, "K"*) – това е точка или ценова област където се получава засичане на две Фибо-нива 0.382 и 0.618 от различни Номера на Реакции. Това го дефинира като силно ниво на подкрепа или съпротива. Тези две Фибо-нива имат приблизително еднаква стойност, допустима е малка разлика. „Натрупването“ включва освен двете Фибо-нива и областта заключена между тях
- ⊙Разумната печалба (*Logical Profit Objective*) – Това е ценова цел при откриването на позиции получена чрез „осцилатор-предсказател“ и предимно чрез разширения на Фибоначи.

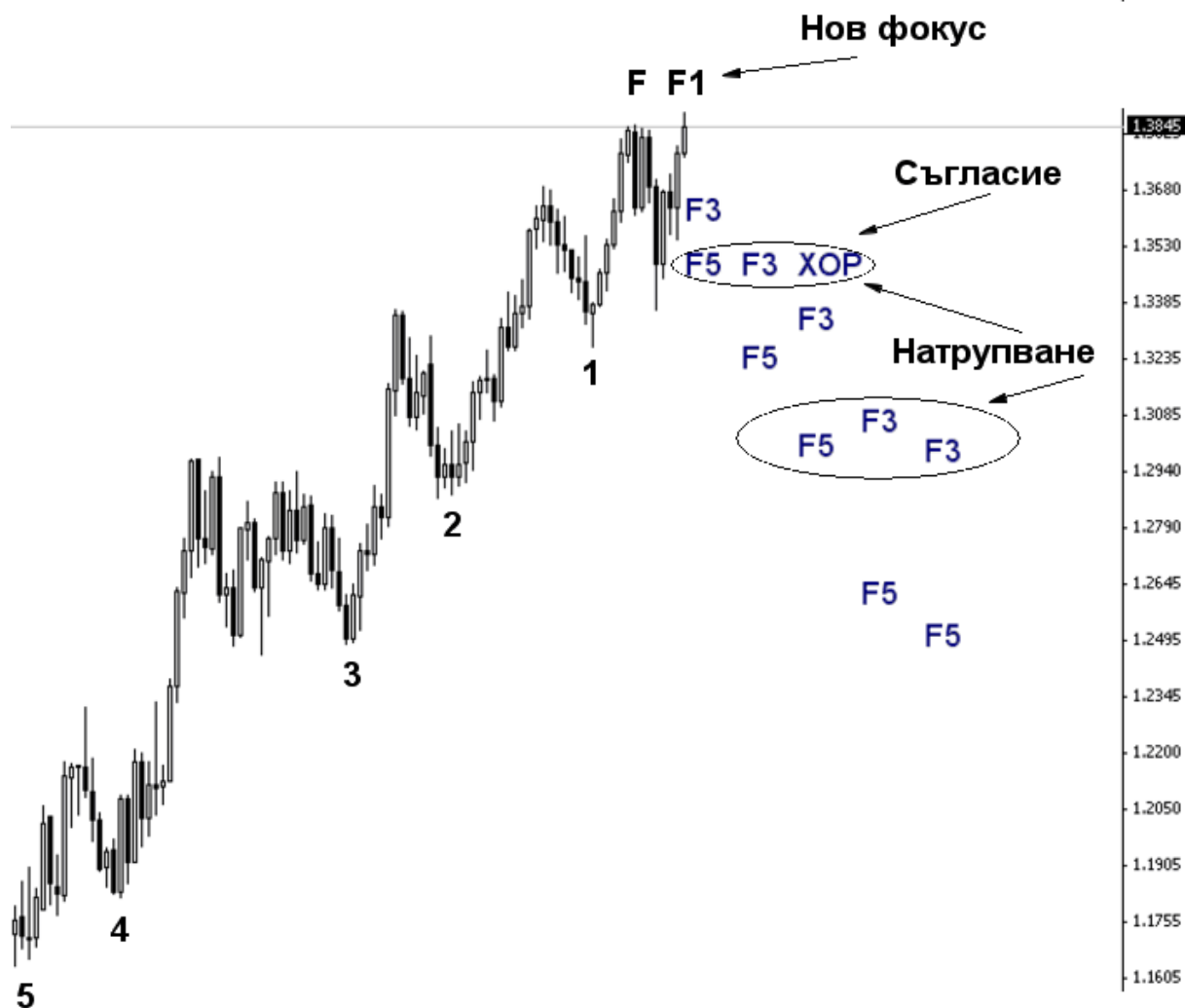
- ⌚ **Съгласие (Agreement)** – ценова област на съвпадение или достатъчно близко разстояние между Фибо-ниво и някоя от Целевите точки СОР, ОР, ХОР
- ⌚ **Унищожаване от цената.** Ако при движението си пазара пробие някое от определените от нас Фибо-нива, то това ниво вече не е активно и можем да го изтрием от графиката.

Да групираме всички тези елементи в един идеализиран пример, показан на фигура 147.

Фиг. 148 Нива на Динаполи - идеализиран пример

Да разгледаме и конкретен пример от пазарите. На следващата **фигура 149** може да видите нивата на Динаполи при EUR/USD на седмична графика за периода 13.11.2005 – 06.11.2007. Отбелязани са всички елементи на тези нива и е обърнато специално внимание на зоните на „натрупване”. ще видите как нивата на Динаполи се оказаха много полезни за придвиждане на ниво на подкрепа от което пазарът формира нов връх. Графиката е на EUR/USD, на седмична база, в периода **13.11.2005 г. – 06.11.2007г.** След като пазарът достигна ниво, където има „съгласие” и „натрупване”, т.е. на това ниво имаме засичане на ХОР, F3 и F5, той се изтласка нагоре, достигайки нов исторически маскимум за еврото. **Преминавайки предишния връх, пазарът формира нов фокус, отбелязан с F1.**

Фиг. 149 Dinapoli Levels. EUR/USD, Weekly, MetaTrader - Admiral Markets

Разглежданите техники за търговия представени от Джо Динаполи, намират широко приложение на различните пазари. Конкретно нивата на Динаполи е техника приложима за всички пазари, независимо дали са акции, валути, commodities или други. Тази техника е много подходяща за комбиниране на практика с всякакъв тип стратегии.

Томас Демарк

Томас Демарк е едно от най-известните имена, когато става въпрос за професионалисти на финансовите пазари. Той е в бизнеса с инвестиции повече от 38 години.

“Консултантът на консултантите” – Демарк е работил като консултант на мениджърите на големи хедж и взаимни фондове. Автор на много статии за финансови списания, говорител на много конференции. Той е и световно признат автор. Негови произведения са : “The New Science of Technical Analysis”, “New Market Timing Techniques” и “DeMark on Day Trading Options”.

Томас Демарк е един от най- продуктивните автори. На практика е невъзможно в своето развитие и образование като трейдъри да не срещнем някоя техника, индикатор или просто правило, които Демарк е разработил. Негови са:

D-Wave Analysis

Daily Range Projections

DeMarker Indicator
Price Intersector
Price Setup
Range Expansion Index (REI)
Sequential
TD Breakout Qualifiers
TD Demand Line
TD Dollar Rated Option Ratio
TD Line Breakout
TD Line Value
TD Lines
TD New High-New Low Index
TD Points
TD Price Points
TD Price Projector
TD Retracement Arc
TD Retracement Qualifier
TD Supply Line
TD Supply Points
Trend Factors

За целта на книгата ние ще разгледаме една много малка част от неговото творчество и по-точно стратегията Sequential – Последователност.

Sequential™ – Последователност

Това е новаторска, много проста по своята същност стратегия. При нея не се използват никакви индикатори, а само отношенията на пазарните цени. Чрез тази стратегия Демарк вежда нови насоки в теорията за пазарните цикли.

Както показва името, тази стратегия на Демарк подава конкретен сигнал след като всички предпоставки се появят в определена последователност.

Тя е разделена на няколко етапа, всеки с отделни условия. Главното в Sequential е отношението между затварящата цена на един бар (използва се дневна графика) спрямо затварящата цена на друг бар няколко дни назад.

Първия етап се нарича „подготовка - Setup”. Условието, което трябва да бъде изпълнено в този етап е съществуването на девет последователни бара всеки, от които е с затваряща цена по-голяма или по-малка от затварящата цена на бара четири дни назад. Тези девет бара ще наричаме за кратко „набор”. С други думи ако става въпрос за възходящо движение, то ние трябва да следим за наличието на девет последователни бара, затварящата цена на всеки от които е по-голяма от затварящата цена на бара четири дни назад. Това означава че в момента пазарът е във възход. Аналогично за низходящо движение, където затварящата цена на всеки бар, от последователните девет, е по-малка от затварящата цена на бара четири дни назад. Т.е има низходящо движение. След тези девет бара често следва не голямо движение (корекция) в обратна посока. На фигура 150 е показ първият етап.

Според Демарк освен на гореспоменатото основно условие в първият етап движението трябва да отговаря на още няколко условия:

1. Всеки ден от тези които се броят трябва да е бил с валидна търговска сесия, т.е. трябва да е бил работен ден с реално сключване на сделки.
2. Барът (денят) преди началото на броенето, преди първия бар от броенето (можем да го наречем нулев бар) трябва да е с затваряща цена по-малка или равна (за възходящо движение) или по-голяма равна (низходящо) от този на бара четири дни назад.
3. Ако която и да е затваряща цена от последователността (деветте бара) е равна на тази четири бара назад броенето се прекратява и трябва да се търси ново

4. Тази последователност може да съдържа повече от 9 последователни бара, но те са минимум

Условие за истинност на първият етап. За да сметнем една последователност от девет бара за вярна, тя трябва да отговаря на едно допълнително условие. Истинността на последователността се установява чрез така нареченото “пресичане” (intersection). “Пресичане” се получава когато най-високата цена (при покупка) или най-ниската цена (продажба) на осмия или деветия бар от последователността се окаже по-голяма (покупка) или по-малка (продажба) или равна на най-ниската/ най-високата стойност на някой от баровете отстоящи на три или повече дни назад. Условието за истинност може да видите на фигура 150.

Фиг. 150 Първи етап - определяне на 9 последователни бара всеки от които е със затваряща цена по-ниска от затварящата цена на бара четири дни назад. Условието за истинност се спазва на десетия бар. USD/CAD, Daily, MetaTrader – Admiral Markets

Например: за първият етап при покупка е необходимо най-високата цена на осмия или деветия бар да бъде по-голяма или равна на най-ниската цена на бара отстоящ три или повече дни назад. Аналогично при продажба, за първият етап е необходимо най-ниската цена на осмия или деветия бар да бъде по-малка или равна на най-високата цена на бара отстоящ три или повече дни назад.

“Пресичането” може да стане и след осмия или деветия бар, като не е задължително следващите дни да са от „набора” т.е да отговарят на условието за затварящата цена. Просто е необходимо цената (минимум или максимум) да пресече съответния минимум или максимум на третия или повече дни назад от нея. На фигура 150 е показано „пресичане”, което става на десетия бар. Вторият етап се отлага до формиране на „пресичане”.

Съществуват две ситуации в които последователността се отменя. Първият се нарича „зацикляне” (recycling) - появата на второ броене в същата посока което отменя първото. „Зацикляне” може да видите на фигура 2 – втори набор се появява преди появата на сигнал.

Вторият е следният: последователността трябва да се прекрати или да се премине към ново броене ако една от следващите цени на затваряне до появата на

конкретен сигнал се окаже по-голяма/по-малка от максималната/миналната стойност на най-високия/най-ниския бар от последователността. С други думи при разглеждане на покупка ако след „набора“, до появата на конкретен сигнал, видим затваряща цена над най-високата стойност на всички барове от „набора“ то следва да преминем към ново броене. Да погледнем отново фигура 150, „наборът“ ще бъде недействителен ако някоя от затварящите цени след него е по-висока от най-високата на цена на целия „набор“ или това е максимума на бара отбелязан с 1. Аналогично за продажба.

След формирането на цялата последователност от девет бара в първият етап започва следващия етап на Sequential – „отброяване“. Този етап следи за съотношението между цената на затваряне на последния бар и най-високата или най-ниската цена на бара два търговски дни назад.

„Отброяването“ започва веднага след появата на „пресичането“. Сигнал възниква веднага след като се фиксират тринадесет бара с цени на закриване по-големи (продажба) или по-малки (покупка) от съответните максимуми или минимуми два дни назад. Тези цени на затваряне не е задължително да са последователни. Съгласно определението сигнал не може да има при по-малко от дванадесет бара отговарящи на условието след „пресичането“, като в този случай деветия бар от „набора“ се явява като първи от „отброяването“. Минималното количество барове, които могат да съдържат първите два етапа заедно са 21.

Броенето се прекратява ако от момента на неговото завършване до момента на сигнала се появи друго броене в противоположно направление.

Фиг. 151 "Набор" и "Отброяване". USD/CAD, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

На фигура 151 са показани двата етапа „набор“ и „отброяване“ при USD/CAD, на дневна графика за периода 04.2007 г. – 07.2007 г. От тази графика виждате, че тринадесетия ден е завършил много близо до пазарният минимум.

Третия етап е „вход“ в пазара.

За вход по системата „Последователност“ се използват три варианта. Съгласно първия входа в позиция се извършва по цената на затваряне след приключването на „отброяването“. Този е най-рисковия вариант за влизане по тази система, защото може

да започне формирането на нов „набор” или да стане „зацикляне” и изходният „набор” да бъде анулиран. Това е метода предоставящ възможност за покупка или продажба съответно по най-високата или най-ниската цена, но и вероятността за загуба е по-голяма.

Вторият вариант предпазва от „зацикляне” на цените, активния сигнал няма да бъде пропуснат. При този вариант позицията се открива след като е получен „подскок” на цените, което представлява следното, след завършването на „отчета”:

- покупка при цена на затваряне по-голяма от цената на закриване на четвъртия бар назад
- продажба при цена на затваряне по-малка от цената на затваряне на четвъртия бар назад

Третият метод за вход използва двудневен „подскок”. С други думи след формирането на 13 бар от „отчета”, откриваме позиция в момента, когато при някой следващ бар цената на затваряне е по-висока (покупка) или по-ниска (продажба) от най-високата (покупка) или най-ниската (продажба) цена два бара назад. Този вариант се явява компромисно решение между първия и втория.

Да погледнем отново фигура 151. Там са показани трите варианта за вход в позиция. В случая най-удачен е бил първият вариант за вход веднага след тринадесетия бар от „отброяването”. Входните точки от другите два метода се падат приблизително на едно и също ниво

Изход от позиция

Има два метода за излизане от позиция различни от активирането на стоп поръчката.

Първият е ако след подаден сигнал новият „набор” осъществен в посока на отворената позиция не успее да премине най-високата или най-ниската стойност от предишния „набор” (в резултат на който е подаден сигнал)

Вторият метод за изход представлява задържане на позицията до поява на сигнал за прелом на тенденцията.

Стоп поръчки

Според Демарк има два варианта за определяне на стоп нивото. И при двата се използва ценовия диапазон на деня с най-високия максимум за целия период от „набор” и „отброяване” за продажбите. При покупка се използва ценовия диапазон на бара с най-нисък минимум от „набор” и „отброяване”.

За покупка нивото се изчислява по следния начин:

1. от деня с най-нисък минимум, най-ниската цена се изважда от най-високата или от цената на затваряне на предишния бар ако тя е била по-висока
2. Резултата се прибавя към най-ниското ниво

За продажба нивото се изчислява по аналогичен начин:

1. от деня с най-висок максимум, от най-високата цена се изважда най-ниската на същия ден или цената на затваряне на предишния ден ако тя е била по-ниска
2. Резултата се прибавя към най-ниското ниво

В тези случаи позицията се закрива при пресичане на стоп нивото от цената,

Втората техника използва същия бар както предишната, този с най-големия максимум или минимум, но разстоянието се смята по различен начин и стоп нивата се получават както следва:

☉ За покупка: разликата на между цената за затваряне и най-ниската цена за този бар. Резултата се изважда от минимума

☉ За продажба: разликата между най-високата цена и цената на затваряне. Резултата се прибавя към максимума

Отново позицията трябва да бъде закрита ако цената премине тези нива.

Да разгледаме още един пример за приложение на стратегията на Демарк.

Фиг. 152 Sequential. Dow Jones, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

На фигура 152 може да видите дневна графика на индекса Дау Джоунс. Прилагането на Sequential към графиката ни показва, че сигналите за продажба са на възможно най-добрите места, сделките се сключват в непосредствена близост до самия връх. Входните точки са през Юли 2007 г. Резултата, независимо от това кое правило за вход или изход сме избрали е печалба.

Системата “последователност” е мощен инструмент за определяне на потенциални преломни моменти в пазарните движения. Тази система представлява тълкованието на Томас Демарк на пазарните цикли. Авторът препоръчва този метод да се ползва само на дневна база. Тази система е уникален подход към анализирането на пазарите. В себе си тя не включва нито индикатори, нито каквито и да било графични елементи на анализ. Това с което тя се отличава от останалите е че включва единствено пазарни цени и време. Това е система даваща база за допълнително развитие и подходяща за комбиниране с други елементи на съвременния анализ.

Лари Уилямс

Що се касае до борсова търговия, Лари Уилямс е един от най-известните теоритици на нашето време. С повече от 40 години опит, спечелил много състезания, автор на десет книги и редица публикации. Още повече Лари Уилямс е единственият трейдър, който редовно рискува да търгува един милион долара свои собствени пари на семинарите, които провежда. Той е рекордьор в състезанието за световната купа (Robbins World Cup of Championship of Futures Trading), постигнал забележителен резултат превръщайки \$10000 в забележителните \$1100000 за една година.

Творчеството на Лари Уилямс е прекалено голямо за да може да бъде разгледано изцяло. За целта на тази книга, ние ще разгледаме основните направления, основните насоки на изследване на пазарите представени от Лари Уилямс в неговата книга

“Дългосрочните секрети на краткосрочната търговия” – “Long- term Secrets to Short-term Trading”.

Насоките, кито автора представя в своята книга могат да бъдат разделени на няколко части:

☞ **Междупазарен анализ**- Лари Уилямс отделя голямо внимание на влиянието, което едни пазари оказват над други. В своята книга той разглежда предимно зависимостите между пазарите на акции, бондове и злато. Конкретните зависимости са между акции и бондове и между цената на златото и бондовете. Тук приложение намира разработения от автора индикатор “Will-Spread”. “Will-Spread” измерва ценовия поток между пазарът, на който търгуваме и втори пазар влияещ на търгуваният от нас. Зависимостта е следната: първоначално цената от първия пазар (този на който търгуваме) се дели на цената на втория. Полученият резултат се умножава по 100 и се представя графически. Получената графика служи като индикатор за бъдещи пазарни движения.

☞ **Commitments of Traders**. Като фючърсен трейдър Лари Уилямс изследва зависимостите в отчетите публикувани от американските борсите. В отчетите се предоставят данни за три вида участници на пазарите:

- **Commercials** – наричани от автора “умни пари”, са всички свързани с производството, обработката и продажбата на определена борсова стока.

- **Large Speculators** – представляват група от инвеститори или компании, които инвестират в борсови стоки

- **Small Speculators** – индивидуални трейдъри, които търгуват през собствена сметка или чрез брокер

Според Лари Уилямс, най-важни са commercials. Тяхното поведение, тяхната насока трябва да се следят. Освен видовете участници, друг важен елемент от тези отчети са данните за “открития интерес” (open interest). Това е мярката за обема на борсите на фючърси, представлява броя фючърсни контракти, които са все още активни, не са изтекли (извършена доставка) или ликвидирани от противоположна сделка. Важното при тези обеми е следното: когато има рязко нарастване на открития интерес, например с 30%, това е сигнал за продажба. Обратното спад с 30% на открития интерес е сигнал че пазарът се подготвя и евентуално ще последва възходящо движение.

☞ **Следващият основен момент** представен от автора е търговията в точно определен ден от седмицата или месеца. Според него съществуват дни от седмицата или от месеца, които са по-подходящи за покупка или продажба от други. Например даден инструмент е подходящо да бъде купуван в понеделник и сряда и продаван във вторник и четвъртък или да купуван в края на месец август.

Валутна двойка	Подходящи дни Buy / Sell	Резултат (пипсове)	Брой позиции	Брой печеливши	Брой губещи
EUR/USD Buy	Вторник	1697	237	128	109
	Петък	822	237	128	109
	Понеделник	514	235	123	112
GBP/USD Buy	Вторник	2811	237	131	106
	Четвъртък	1187	238	122	116
	Понеделник	368	235	119	116
	Петък	287	237	114	123
USD/CHF Buy Sell	Понеделник	1048	236	131	105
	Вторник	1671	237	126	111
	Четвъртък	548	238	113	125

USD/CAD					
Buy	Понеделник	466	236	116	120
Sell	Петък	2384	237	128	109
	Вторник	1264	237	128	109

Таблица 2. Подходящи дни за покупка или продажба за периода 27.02.2003 г. - 14.09.2007г.

Лари Уилямс споменава подходящите дни само за пазарите на бондове и американски индекси. Затова ние решихме да представим тези данни за валутния пазар. Данните показани в таблица 2 са получени чрез тест на четири валутни двойки за периода 27.02.2003 г. - 14.09.2007г. Сделките се извършват по цена на отваряне в определения ден от седмицата и се затварят по цена на отваряне на следващия ден. С други думи, ако най-добри резултати за покупка е показал понеделник, то всички сделки са покупки по отваряща цена в понеделник и закриване на позиция по отваряща цена във вторник.

Резултатите са красноречиви, за всяка валута дадени дни са много по подходящи за покупка или продажба от други.

Лари Уилямс използва тези зависимости като филтър към неговите основни стратегии- купува или продава при наличие на сигнал от системата само, ако този сигнал се е появил в точно определен ден.

В своя анализ на пазарите Лари Уилямс се насочва главно към зависимостите между четирите основни компонента на един бар – най-висока, най-ниска, цена на отваряне и цена на затваряне. Според него силата на купувачите се измерва с разстоянието от най-ниската цена до цената на затваряне, а силата на продавачите с разстоянието от най-високата до цената на затваряне. Авторът изследва тези отношения и ги групира в ценови фигури.

Ще разгледаме основната фигура която Лари Уилямс използва най-често. И която според неговите думи е “най-надеждната от всички краткосрочни фигури”. Това е фигурата “Уупс” (Oops).

През дългите години прекарани в наблюдение, анализиране и търгуване на пазарите на фючърси, авторът е направил следните заключения:

- движението между цената на отваряне и тази на затваряне е в резултат на действията на професионалистите
- движението между цената на затваряне и цената на отваряне на следващия ден (ценовия разрив или още гап, ако го има) е в резултат на излишна емоционална реакция на пазарните участници и последвало обръщане.

Фигурата “уупс” използва точно тези дефиниции. Какво представлява тя? Ако пазарът отвори по-ниско от най-ниската стойност на предишния ден, т.е. имаме наличието на “гап”, то връщане на пазара обратно и достигане до най-ниската стойност на предишния ден е сигнал за покупка. Аналогично за продажба, ако отварящата цена на новия бар е по-висока от най-високата цена на предходния бар, то сигнал за покупка ще имаме когато пазарът спадне и достигне обратно тази най-висока цена на предишния ден.

Логиката обяснена от автора е следната. Да допуснем че става въпрос за покупка. Ценовият разрив, който се получава след затварянето е в резултат на излишна емоционална реакция на продавачите, които изтласкват цената на отваряне по-ниско от най-ниската стойност на предишния ден. Би следвало при тази ситуация всички панически да започнат да продават. Следва, цената се връща обратно до тази най-ниска стойност, което свидетелства, че пазара е събрал достатъчно сили за да преодолее паническите продажби и да се върне в предишните граници. Това означава, че тази емоционална реакция е преодоляна и интересите са насочени във възходяща посока. Достигането на най-ниското ниво на предишния ден е сигнал за покупка.

Да разгледаме сега конкретни примери от пазарите. Преди това, обаче да отбележим, че тази фигура ще се среща много по-рядко на валутния пазар FOREX, отколкото на пазарите на акции и commodities.

Фиг. 153 Фигура "Уупс". General Electric, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

На фигура 153 е показан модела "Уупс" формиран на няколко пъти за периода 06.2007 г. – 09.2007 г. на графиката на General Electric. Този модел е сравнително често срещан и е с много голяма валидност.

Ако се загледате в графиката ще видите, че не всички модели са отбелязани. Тогава защо сме отбелязали точно тези три? Каква е разликата между тях е и другите, защо тези са по-валидни? Отговорът на тези въпроси се намира на следващата фигура.

Фиг. 154 Фигура "Уупс" + "Williams Percent Range". General Electric, Daily, MetaTrader - Admiral Markets.

Фигура 154 показва същия период като фигура 153, но тук е добавен индикатора "Williams Percent Range". Забележете къде се намира индикатора при тези фигури. Той е под линията -80, в зоната на свръхпродаденост. Това е допълнителен филтър за тази фигура. С други думи фигурата "Уупс" е много по-валидна, когато се формира при свръхкупен или свръхпродаден пазар.

Улиямс предлага на нашето внимание още една фигура подобна на "Уупс". Тя е със следните условия:

- **buy** - ако текущия бар (ден) отвори на цена по-ниска от най-ниската стойност на бара два дни назад, изчакваме покачване до тази най-ниска стойност два дни назад. Това връщане ни е сигнал за покупка.
- **sell** – ако текущия бар (ден) отвори на цена по-висока от най-високата стойност на бара два дни назад, изчакваме спад до тази най-висока стойност, което ще е сигнал за продажба.

Тази фигура се базира на факта, че по време на силно движение в определена посока рядко се отдава на пазара да се върне до стойностите няколко дни назад. Когато това стане факт, това сигнализира за временна корекция. Тази фигура е по-често срещана на пазарите от "Уупс". Тя е често срещана и на валутния пазар "FOREX".

Фиг. 155 USD/CHF, Daily, Metatrader - Admiral Markets

На фигура 155 може да видите многократното формиране на този модел при валутната двойка USD/CHF за периода 06.2007 г. – 09.2007 г.

Досега обсъдихме входни точки в пазара. Местата където според Лари Уилямс е удачно да купуваме или продаваме. Нека сега обърнем внимание на другите елементи от една печеливша стратегия: стоп, цел, изход.

Започваме с целта. Лари Уилямс е един от авторите, които използват много рядко или на практика почти не използват ценови цели. Според него, вместо да се постави някаква цел е по-добре да се изчака и позицията да се затвори по цена на затваряне на съответния ден. Уилямс държи отворена позиция в границите 1-5 търговски дни. За изход той използва така наречената техника на “катапултиране” (Bail Out). “Катапултирането” представлява закриване на позицията при първото печелившо отваряне след входа. С други думи, след входа в позиция изчакваме първата отваряща цена, при която нашия резултат е положителен, след което затваряме позицията. Ако вземем за пример последният модел от фигура 3, бихме продали на нива 1.2101 (05.09.2007 г.). Движението през целия ден се развива в наша полза, следователно на следващия ден 06.09.2007 г. при отварящата цена, която е 1.2044 (на графиката bid цената е 1.2041), закриваме позицията. Печалбата е 37 пипса.

Техниката на “катапултиране” може да се приложи и за отарящата цена след като позицията е била отворена два или три дни. В този случай печалбата в примера който разгледахме по-горе се увеличава многократно.

Добре, но какво ще стане ако пазарът тръгне в обратна посока, ако нашата позиция излезе на загуба? Отговорът на Лари Уилямс на този въпрос е в поставянето на “доларов стоп”. Какво означава това? Авторът препоръчва използването на стоп под формата на сума пари, а не на определено техническо ниво, както биха процедирали повечето технически анализатори.

Разгледаните от нас две ценови фигури са една много малка част от използваните от Лари Уилямс фигури. Елементите изграждащи показаните фигури са отчасти срещани и при други автори представени в тази книга, релсите на Динаполи,

Sequential на Демарк. Но те безпечно получават най-голямо развитие при Лари Уилямс. Ако Ви допада подобен стил на търговия, Ви препоръчваме да прочетете цялото творчество на автора, както и да анализирате пазара и на базата на неговите открития да направите свои. Но дори и да не поемете по този път, помислете сериозно върху два от многократно повтаряните съвети от Лари Уилямс:

- винаги слагайте стопове
- търкувайте фючърси

Изследване на Търговска система

Както споменахме в началото на тази глава изграждането на Търговска система е процес, който изисква време и внимание. Все пак ще вложим нашите собствени пари и не е разумно да се доверяваме на някоя система наготово, без да сме уверени доколко тя е успешна. Процесът на изграждането на Търговска система протича на няколко етапа.

1. Първоначален подбор на правила за търкуване. На този етап трябва ясно и конкретно да се формулират: сигналите за влизане на пазара; сигналите за излизане; къде ще се поставя първоначалният стоп и какъв размер на стоп загубата можем да си позволим.
2. Вторият етап е изследване на търговската система на базата на стари данни. На този етап връщаме назад графиката на ценовото движение за валутната двойка (или акция, фючърс и т.н.), която сме си определили, и започваме да отбелязваме сделките с техните резултати, които се получават при спазване на търговската система – т.нар. “търкуване на хартия”. Основната нагласа в този момент идва от въпроса “Ако бяхме търкували по тази система от една година примерно назад, до момента, то какви резултати щяхме да постигнем”.
3. Отбелязване и анализ на резултатите. Един много добър метод за анализиране, доколко една търговска система е успешна, предлага Раян Джоунс в неговата книга “The Trading Game”. Първоначално трябва да изчислим следните параметри:

$$W - \text{среден размер на печалбите}; W = \frac{\text{брой спечелени пипса (пункта)}}{\text{брой успешни сделки}};$$

$$L - \text{среден размер на загубите}; L = \frac{\text{бр. загубени пипса (пункта)}}{\text{бр. губещи сделки}};$$

%W – коефициент на успешните сделки (успеваемост)

$$\%W = \frac{\text{брой печеливши сделки}}{\text{общ брой сделки}}.$$

! Трябва да се има в предвид, че сделките с нулев резултат се причисляват към печелившите сделки.

Тогава изчисляваме по следната формула:

$$\left(\frac{W}{L} + 1 \right) * \%W - 1 \geq 0.6$$

Според критериите на Раян Джоунс, за да се доверим на една търговска система тя трябва да е с показател над 0.6. От формулата виждаме, че дългосрочният успех в

търговията се основава или на по-голям размер на печалбите над загубите – W/L , или на по-голям брой успешни сделки (с положителен резултат).

За да онагледим, ще дадем следният пример. Да предположим, че в десет поредни сделки се регистрира следният резултат:

+60, +60, -30, +60, -20, +50, -30, +40, -20, +30 .

Изчисляваме по горепосочените формули:

$$W = 300/6 = 50 ; \quad L = 100/4 = 25 ; \quad \%W = 6/10 = 0,6;$$

$$(50/25 + 1) * 0.6 - 1 = 0.8 .$$

При посочения пример виждаме, че размерът на печалбите е два пъти по-голям от размера на загубите, а успеваемостта е 60%. Следователно, ако търговската ни система дава подобни резултати, то можем да ѝ се доверим и да търгуваме по нея.

Търговска система ELIUTE

Много известни теории за анализ на пазарните движения могат да обяснят и различни елементи от реалния живот. Например пропорциите на Фибоначи и пропорциите в човешкото тяло, вълните на Елиът и вълните в един човешки живот, и др. Независимо дали първо са били измислени за финансовите пазари или са наблюдавани в реалния живот и после приложени на тях, всички тези теории се базират на важни закономерности.

Такива закономерности, както в реалния, така и в пазарния живот, предстои да бъдат открити.

В настоящата глава ние ще се опитаме да представим една насока към бъдещите проучвания в тази област. Разбира се, за да се опише цялата теория ще са необходими не една, а няколко книги. Ето защо, за целта на тази книга, накратко ще дефинираме основните понятия и ще представим основната логика. Нека дадем началото на една иновация!

И така всяка научна теория се базира на определени постулати, които се считат за емпирично доказани и на тяхна основа се базира по-нататъшното изграждане на теорията.

За пазарната теория, като за всяка друга, също е необходимо да се базира на определени постулати.

Разглеждайки едно пазарно движение, можем да забележим три основни състояния, от които то се изгражда. Те са:

☉ **Импулс** – импулсът може да бъде дефиниран като основно пазарно движение, насочено в определена посока. Импулсът е част от тренда.

☉ **Корекция** - корекцията е втората съставна част на тренда. Представлява движение в обратна на импулса посока, с по-слаба сила, след което импулсът се възобновява

☉ **Консолидация** - консолидацията е може би най-важното пазарно състояние. Това е състояние, в което пазара набира енергия за осъществяването на следващия импулс. То може да бъде определено и като странично движение. Консолидацията често придобива форма на някой от ценовите модели, разгледани в Глава 4 - **Графичен анализ**

Тези три състояния могат да се приемат като основа за пазарната теория. След тяхното определяне е необходимо да дефинираме още два пазарни елемента - “хаос” и

“ред”. “хаос” и “ред” могат да настъпят по всяко време, независимо в кое състояние се намира пазарното движение. Те могат да бъдат с различна продължителност. Прилагайки тези две понятия към основните пазарни състояния можем да заключим, че “ред” се наблюдава при импулса и корекцията, а “хаос” е консолидацията.

Как се развива едно пазарно движение?

Първо, както вече споменахме, най-важното състояние на пазара това е консолидацията. Като правило за стартирането на ново движение е необходима консолидация. Всяко ново основно движение или импулс минават през етап на консолидация. С други думи “реда” произлиза от “хаоса”.

Веднага възникват въпросите как това се получава, как “хаоса” преминава в “ред” и обратно?

Да вземем следния пример от нашето ежедневие. Ако разгледаме улиците в един голям град, ще забележим точно какво означават тези понятия “хаос” и “ред”. Колите, пешеходците, автобусите, трамваите и другите участници в това движение могат да се разглеждат като една система. В тази система всички участници се движат по точно определен ред, благодарение на определени регулиращи механизми. Един от главните регулиращи механизми, които ежедневно осигуряват реда в тази система, е светофарът. Благодарение на него, всички тези участници успяват да осигурят съвместното си “съжителство”.

Да разгледаме сега една точно определена част от тази система, подсистемата - кръстовище. На това кръстовище благодарение на светофар, всички вече разгледани участници ще получат еднакви права за преминаване, т.е. всеки ще има възможност да премине и да продължи в желаната от него дестинация.

В тази подсистема “реда” се крепи на спазването на регулиращия механизъм. Да предположим, че имаме две направления А и Б и че сигналите на светофара позволяват преминаването на десет коли от едно направление. Както всички сме ставали свидетели в определен момент някой от участниците, например кола, решава да не спазва сигнала на регулиращия механизъм и преминава на червено. Често след като една кола премине на червено други веднага я последват. Тогава се получава, че вместо десет преминават 14 коли от направление А. Това автоматично означава, че от направление Б, изчаквайки преминаването на червено на 4 допълнителни коли, ще могат да преминат само 6 коли. Преминавайки на червено четирите коли от А забавят участниците от Б. Участниците от Б от своя страна желаят да запазят предишната пропорция от 10 коли. За да постигнат това, четири коли от Б се налага да преминат на червено. Постепенно при натоварено кръстовище колите, неспазващи правилата, стават все повече и повече, светофара губи своята регулираща функция и в подсистемата настъпва “хаос”. Кръстовището се задръства и никой не може да премине. В този момент на “хаос” всичко изглежда така все едно няма никакъв смисъл и никога няма да се възвърне предишния “ред”.

Най-интересното е, че изведнъж “реда” се възстановява. Колите, трамваите, автобусите, пешеходците се подреждат в точно определена последователност, позволяваща преминаването от “хаос” в “ред”.

Да се върнем сега към пазарите. Аналогиите, които можем да направим от посочения пример с кръстовището, са следните:

- ⌚ След “ред”, т.е. импулс, при който имаме ясната нагласа за посоката на движение (било то възходящо или низходящо) при определени обстоятелства на пазарът настъпва “хаос”. Този “хаос” се характеризира със закриване на позиции от предишното движение, с нови позиции в различни посоки, с разнопосочност на фундаменталните данни и др. Всичко това на пазарната графика се вижда като консолидация.
- ⌚ Както и в примера с кръстовището, и при финансовите пазари в определен момент всичко се подрежда в определена последователност, в резултат на която стартира импулс и реда се възстановява.

С това ние показахме поредната връзка между пазарите и реалния живот. От всичко разгледано, това което нас като трейдъри ни интересува е как да открием последователността, в която всичко се подрежда, последователността, която трансформира “хаоса” в “ред”.

Разбира се, след като става въпрос за търгуване от състояние на консолидации, чакайки импулса, един удачен вариант е търговията по ценови модели. Тази търговия се базира най-общо на пробив на консолидация, който ще доведе до развитие на импулс в дадена посока. Този подход към търговията на финансовите пазари е като цяло успешен, но ако го използвате по-дълго време ще забележите, че част от движението винаги се изпуска или по-конкретно в частта от началото на движението до пробива на ценовият модел.

Тогава какво може да ни подсказе, че пазарът се подготвя за импулс, че “хаосът” ще премине в “ред”?

За да сме сигурни, че отговорът, който ще дадем, е фундаментално правилен, ще е необходимо той да се базира на възможно най-простите пазарни елементи. В глава 5 - **Графиен анализ**, разгледахме ценови модели, които могат да се определят като комплексни - включващи в себе си различни движения. Те описват състоянията на консолидации, но по същество зависят от доста параметри, например: наклон, дължина, ширина, как и кога ще бъдат пробити и др.

Отговорът на горепоставения въпрос се крие в раздробяването на тези модели до най-малките възможни. Модели, които са базирани само на съотношенията между най-малките градивни единици на пазарите, с други думи техните цени – low, open, high, close.

Подобни модели вече разгледахме, когато споменахме теориите на Лари Уилямс и Томас Демарк. Лари Уилямс е един от съвременните теоретици, допринесъл най-много за развитието на тези модели, наричани още фигури.

От всичко казано дотук можем да заключим, че началото на последователност в която всички елементи се подреждат за преминаване от “хаос” в “ред” , от консолидация в импулс, се поставя от точно определени съотношения в четирите основни цени или от точно определена фигура.

Преди да започнем трябва да отбележим нещо много важно. Няма фигура, която да е ефективна на сто процента. Както в едно “задръстено” кръстовище не се въвежда “ред” по един и същ начин, така и при пазарните движения преминаването от консолидация в импулс не става в резултат на една и съща последователност. Това означава, че, поради големия брой фигури, нито една фигура няма да е абсолютно валидна.

Разгледайте следващите графики. На фигури 156 и 157 са показани дневните графики на EUR/USD и USD/CAD.

Фиг. 156 USD/CAD, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

Фиг. 157 EUR/USD, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

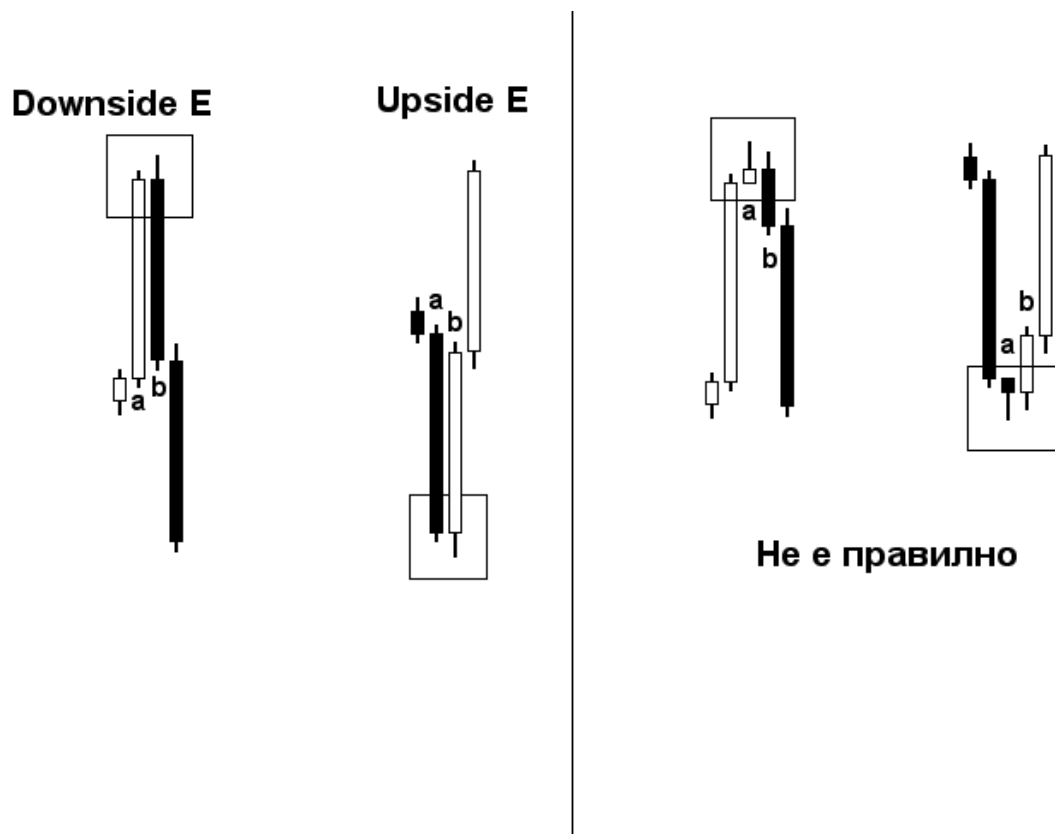
На всяка една от графиките може да видите отбелязани определени моменти. Както се вижда, по-голямата част от отбелязаните моменти са при консолидация. Също така се забелязва, че след всяко отбелязване следва импулс в определена посока. Ако се

задълбочим ще забележим, че всички тези моменти отговарят на точно определени условия. Тези условия могат да бъдат групирани в ценова фигура.

Тази фигура ще наречем условно фигура “Е”, а пълната стратегия за търговия по фигура “Е” нека назовем “ELIUTE”.

Какво представлява фигурата “Е”? Това е изключително проста фигура базирана на съотношения между четирите основни цени – най-висока, най-ниска, цена на отваряне и цена на затваряне. Фигурата “Е” се формира когато след отварянето на новия бар, цените преминат предишната най-висока или най-ниска стойност, но не успяват да се задържат на новите нива и се връщат обратно, затваряйки под или съответно над цената на отваряне.

Всичко това е илюстрирано на фигура 158. Тук са показани правилната и неправилната интерпретация на фигурата “Е”.

Фиг. 158 "Е", upside and downside

В основната форма на фигура “Е” единственото важно условие е достигането на нова най-висока или най-ниска стойност, след което пазарът затваря формирайки обратна свещ, ако “а” е бича свещ “b” ще е меча и обратно. “b” завършва фигурата. Точните съотношения между цените, ценовите гапове или други елементи могат да послужат за допълнителни филтри към този модел. Упоменатите филтри няма да бъдат обект на нашето внимание в тази книга.

Нека сега да разгледаме търговската тактика базирана на тази фигура или правилата на системата ELIUTE.

Вход. Правилата за отваряне на позиция са много лесни за използване. Те са следните:

- ⌚ **Покупка** – купуваме ако след формирането на възходяща “Е”, пазарът успее да премине най-високата стойност на бара (свещта) завършващ фигурата, т.е. това е “b”. С други думи купуваме, когато пазара премине максимума на “b”. Допълнително условие е, до момента на покупката разстоянието между най-ниската цена на текущия бар и цената на отваряне да е по-малко от същата

разлика при предишния бар (бар “b”). Това означава долната сянка на текущия бар да е по-малка от долната сянка на бара “b”.

- ⌚ **Продажба** – аналогично, продаваме ако след формирането на низходяща “Е”, пазарът успее да премине най-ниската стойност на бара (свещта) завършващ фигурата, т.е. това е “b”. С други думи, продаваме когато пазара премине минимума на “b”. Допълнително условие е до момента на продажбата разстоянието между най-високата цена на текущия бар и цената на отваряне да е по-малко от същата разлика при предишния бар (бар “b”). Това означава горната сянка на текущия бар да е по-малка от горната сянка на бара “b”.

Нека проследим сигналите върху графиката. Погледнете фигура 159. Това е вече показаната дневна графика на USD/CAD, като този път са отбелязани сигналите за покупка и продажба.

Фиг. 159 ELIUTE buy, sell signals. USD/CAD, Daily, MetaTrader - Admiral Markets

Добавяне в позиция. Правилата за добавяне са две:

- ⌚ добавяме при формирането на нов сигнал в същата посока
- ⌚ второто правило се отнася за по-бързо добавяне, с цел максимизация на печалбата от импулса. При него допълнителни контракти се купуват или продават, ако следващия бар премине най-високото (покупка) или най-ниското (продажба) ниво на бара, при който сме извършили сделката. Ограничаващото условие тук е същото, както при основния сигнал - до момента на покупката/продажбата, разстоянието между най-ниската/най-високата цена и цената на отваряне на текущия бар да е по-малко от същата разлика при предишния бар.

Добавяне по второто правило можем да правим само до третия бар след първоначалното сключване на сделката. Това добавяне е много ефективно, защото при стартирането на нов импулс много често първоначално се забелязват няколко последователни бара в една и съща посока.

Стоп. При стратегията ELIUTE имаме два варианта за стоп. Първият е по-консервативен и при него стопа при покупка се поставя на ниво, което се получава от разстоянието между най-ниската и цената на отваряне на предишния бар (бар “b”), прибавено в точката на откриване на позицията. С други думи ако долната сянка на текущия бар стане по-голяма от долната сянка на бара “b”, следва да закроем позицията. Аналогично е при продажба - ако разстоянието между най-високата цена и отварящата цена на текущия бар, стане по-голямо от същото разстояние, при предишния бар (бар “b”), следва да закроем продажбата.

Вторият вариант за стоп използва съответно най-високото (продажба) или най-ниското (покупка) ниво на бара “b”. В случай, че то бъде преминато - закриваме позицията. Този вариант предполага по-голям стоп и затова е препоръчително да се използва за първоначалното влизане в пазара, а първият вариант е по-подходящ при добавяне във вече съществуваща позиция.

Изход. Най-трудната част от една позиция е нейният изход. Ако затворим прекалено рано ще изпуснем голяма част от движението, ако изчакаме рискуваме пазара да смени посоката на движение. Кога да закроем позицията, така че едновременно да се предпазим от връщане на пазара, но и да максимизираме печалбата?

Точен отговор на този въпрос що се касае до ELIUTE – няма. За да успеем да дефинираме кога да излезем от пазара, необходимо е да преценим колко дълго ще бъде състоянието на „ред“ преди пазара отново да навлезе в „хаос“.

Първият вариант, при който сме длъжни да закроем позицията е при появата на нов сигнал в обратна посока.

За изход могат да бъдат използвани много различни методи. Като например:

- ⌚ катапулт на Лари Уилямс
- ⌚ да закроем позицията след като сме направили всички позволени добавки
- ⌚ за ценова цел можем да използваме разстоянието между най-ниските и най-високите цени на текущия модел „Е“ (на база на който отваряме позиция) и последния противоположен такъв модел. Т.е., ако текущо купуваме, взимаме разстоянието от най-ниската стойност на бара “b” на текущия модел „Е” и най-високата стойност на последния противоположен (модел за продажба) модел „Е”. Това разстояние се прибавя към отварящата цена на бара, при който първоначално сме отворили позиция, като важно е да се отбележи, че ако са налице условия за добавяне - целта се увеличава като разстоянието използвано за цел, се прибавя към новата отваряща цена на бара, в който добавяме.

След като проследихме всички аспекти на системата нека сега да добавим още няколко условия, спазването на които ще осигури нейното по-добро прилагане:

- ⌚ Системата се препоръчва за използване на дневна база
- ⌚ При наличието на силен тренд в дадена посока, ако се появи сигнал в обратна посока, то този първи сигнал не следва да бъде отиграван
- ⌚ Най-добри резултати системата показва при сигнали от състояние на консолидация. Конкретни правила за точно идентифициране на състояние на консолидация няма – тя просто се вижда, не може да бъде идентифицирана. След консолидация следва да използваме сигналите, които са в посока на импулса.

⌚ Моделът „Е” и цялата ситема ELIUTE представляват една от последователностите, след които пазарът ще смени своето състояние, последователност на подреждане на „хаоса”, която ще доведе до „ред”. Тази система по своята същност е много лесна за употреба и предоставя много големи възможности за бъдещо развитие. В тази глава представихме само основната концепция, базирана на основния модел „Е”.

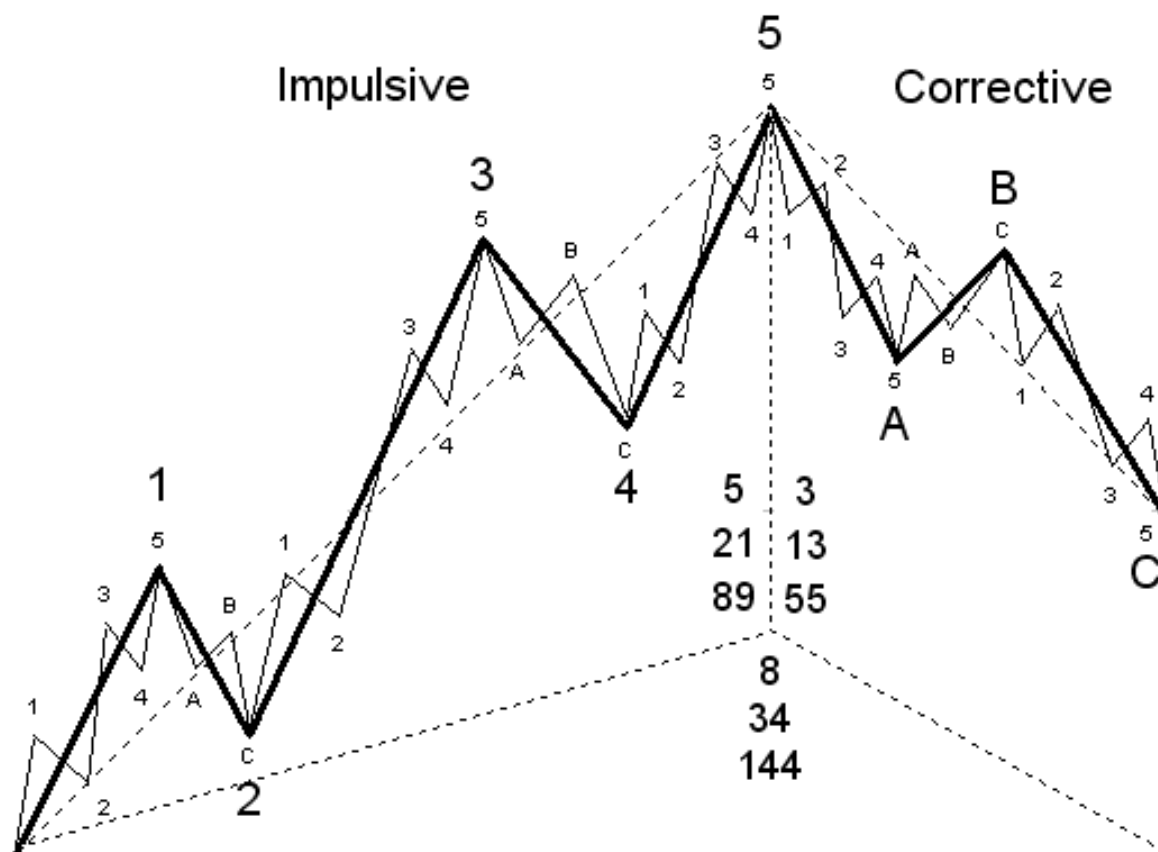
Системата е изследвана предимно за валутния пазар FOREX, но с лекота може да бъде приложена и към всички останали пазари.

ГЛАВА VIII

Вълнов анализ

През 30-те години на миналия век, Ралф Нелсън Елиът (Ralph Nelson Elliot) открива една революционна теория (The Wave Principle - 1938), която и до ден днешен остава един от най-професионалните методи за прогнозиране на финансовите пазари. Теорията на Елиът печели много привърженици, защото се оказва, че вълновите модели много добре описват структурата на пазарните движения. Тази теория дава много по-големи възможности за добро прогнозиране на пазарните движения, включително и за по-дълго време напред. С течение на годините последователите на теорията допълват неговите разработки, но на практика почти всички познати пазарни модели са описани в основната теория от самия Елиът, преди повече от 70 години. Роберт Претчер (Robert Pretcher), Глен Нийли (Glenn Neely) и много други внасят множество правила за извършване на вълнов анализ.

След задълбочени изследвания върху графиките на движението на цените, Елиът установява, че финансовите пазари се движат по определени модели. Тези модели се повтарят непрекъснато и в по-големите времеви мащаби (години, десетилетия) и в по-малките (месеци, дни и т.н.). По-малките ценови фигури се групират в определена последователност и така образуват по-голям модел, който от своя страна винаги клони към един основен базов модел. В общ вид той се изразява в следното - всеки цикъл на придвижване на цените се изразява по един и същи начин – с пет вълни, три от които са в основната посока на тренда (1,3,5), разделени от две вълни против основния тренд (2,4), след което следва някаква три вълнова комбинация (А, В, С), която е в противоположна посока. Пет вълновите структури по посока на тренда Елиът нарича “импулсни” и ги обозначава с цифри 1, 2, 3, 4, 5, а противоположните вълни нарича “корективни” и ги отбелязва с букви – а, b, c и т.н. За пояснение: вълна се нарича едно ясно разграничимо придвижване в цената от дъно до връх или от връх до дъно. Изразът, че цените на финансовите пазари се придвижват на вълни се използва още от Чарлз Дау, който се приема за бащата на техническия анализ (Charles Dow - на негово име е кръстен и най-известният фондов индекс Dow Jones).

Фиг. 160 Базовият модел на вълните на Елиът

Метафизична обосновка на вълните.

Може да се каже, че базовият модел на Елиът представлява идеализиран вариант на един пазарен цикъл. Пазарен цикъл се нарича периодът от време, за който условно се приема, че в движението на цената са се отразили и действията на купувачите (биковете), и на продавачите (мечките), които търгуват в една и съща ценово-времева рамка. Обикновено циклите се измерват от дъно до ново дъно, но може да се открие цикъл и между два върха (особено при мечи тренд). Обикновено сценарият, по който се развиват пазарните цикли, е приблизително един и същ. По-лесно се възприема, когато пазарният цикъл започва и завършва с дъно, затова повечето теоретици обясняват вълновия принцип по такъв сценарий.

Вълна 1 се образува от прибиране на печалбите от предишния тренд. Ако точка 0 е дъно, то предходния тренд е бил низходящ и затварянето на къси позиции означава покупки, които водят до покачване на цената. В края на първа вълна се образува временен връх. Този връх дава възможност на търговците, очакващи ново понижение на цената да открият нови къси позиции от по-изгодна цена. В началото, когато се образува стартовата точка (т. 0), никой не знае, че тази цена ще остане за дълго време недостигнато дъно и се предполага, че трендът е по-вероятно да продължи. Тогава започват нови продажби, които образуват вълна 2.

Вълна 2 всъщност представлява основния тест и доказателство, че е започнал нов възходящ тренд. Правилото за вълна 2 е, че тя не трябва да докосва нивото на началото на 1-ва вълна. В противен случай това няма да бъде втора вълна, а част от предишния низходящ тренд. Според Глен Нийли (последовател на вълновата теория, посветил над 10 години от живота си в изследване на вълните на финансовите пазари), в повечето случаи, втора вълна не е дълбока корекция и не превишава 61,8% от дължината на първа вълна. Фактът, че цената не успява да достигне предишното дъно е сигнал за участниците на пазара да започват да закриват своите къси позиции, тъй като

техните очаквания не са се реализирали. Освен това, за търгуващите в по-краткосрочен план се открива възможност за откриване на дълги позиции с цел върхът на 1-ва вълна, а дори и над него. Така по естествен път се натрупват много поръчки за покупки след края на 2-ра вълна. От тук произтича и следващото правило за 3-та вълна.

Трета вълна много често е най-дългата, но никога не може да е най-късата вълна от трите импулсни вълни – 1, 3 и 5. Обикновено в тази вълна потенциалът за печалби е най-голям. Тренда е силен, особено след като бъде преминал върхът на първа вълна – в този момент всички съмнения дали е започнал нов възходящ тренд вече отпадат. Един от най-често срещаните варианти на образуване на импулс е с трета “разширена” (виж по-долу) и при него 3-та вълна е с дължина от 1,618 до 2,236 (и дори 2,618) от дължината на първа, а обикновено 1-ва и 5-та са с приблизително равни дължини.

Колкото и да е силна трета вълна, все пак и тя се изчерпва и участниците започват да прибират своите печалби (take profit). Така започва четвърта вълна. Четвъртите вълни обикновено продължават дълго време и изнервят търговците. Основният стимул за участниците на пазара в този момент е да изчакат края на 4-та и да участват в 5-та вълна, тъй като имат голяма сигурност в посоката и сравнително в нейната дължина (и съответно потенциал за печалби). Съществува едно емпирично правило за четвъртите вълни – като минимално необходимо условие, за да се очаква края на 4-та вълна, трябва да имаме корекция в зоната 50 – 62% от трета вълна и индикаторът EWO (аналог на индикатора MACD) да е достигнал нулевата линия. След изпълването на тези условия може да се очаква началото на пета вълна.

Когато корекцията в четвърта вълна приключи, започва пета вълна. Относно петите вълни има различни варианти, според тяхната дължина и продължителност, които зависят най-вече от това как са се развили преди това първа и трета. В общи линии, ако трета вълна е била особено продължителна (примерно над 2 пъти по-голяма от 1-ва), то пета би следвало да е сравнително по-слаба (възможно е да не надхвърли върха на 3-та – т. нар. “пропаднала 5-та вълна”), и обратно – ако 3-та вълна не е особено силна (от 1 до 1,618 от 1-ва), то може да се очаква силна пета вълна. Във вторият случай тя може да достигне от 1,618 до 2,618 от 3-та (или дори от дължината от т. 0 до върха на 3-та). С пета вълна се изчерпва цялото движение на тренда, след което започва корективно движение в обратна посока – А,В,С.

Корекцията на основния тренд представлява естествена част от пазарния цикъл през която цените се опитват да възстановят поне част от превзетите ценови равнища. В общия случай, корекцията се стреми към зоната 0,5 - 0,618 от цялото движение по време на импулса (от т. 0 до 5-та вълна). На практика корекциите могат да бъдат няколко разновидности, но в базовият модел е заложен т.нар. “зигзаг”. При този модел е интересно да се спомене, че известна част от пазарните участници приемат вълна “В” като подновяване на възходящия тренд (виж фиг. 160), тъй като тя се развива по посока на основния тренд. Скоро обаче следва разочарованието от не достигането до предишния връх (в 5-та вълна) и много често след нея следват силни разпродажби във вълна “С”. След приключването на С-вълна, пазарът е готов да започне следващия пазарен цикъл.

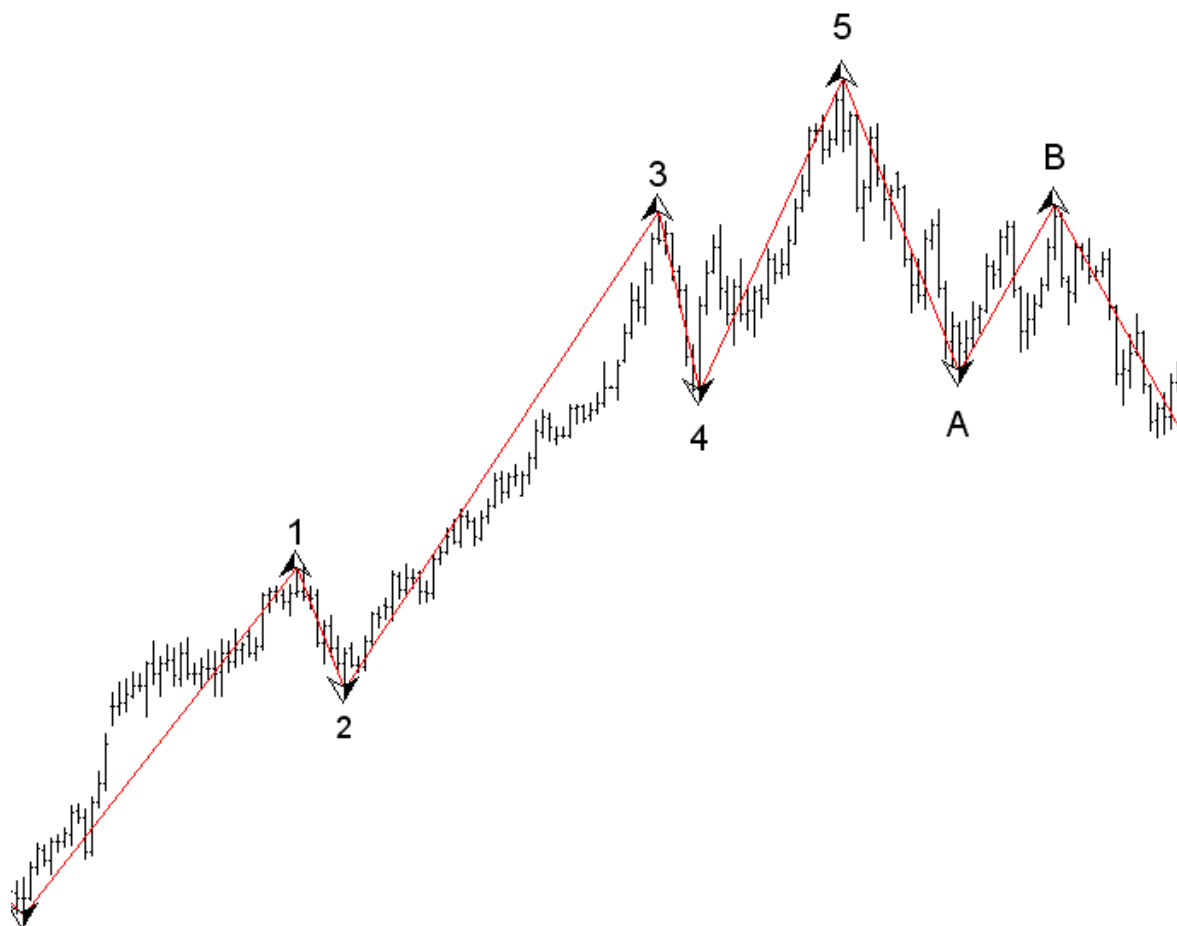
Приложение на вълновия анализ

Вълновият анализ е валиден и приложим за всички високоликвидни финансови пазари - фондовия, валутния или пазарът на деривати. Трябва обаче да се има предвид, че базовият модел, така както е описан от Елиът, е открит на фондовите борси и при различните пазари има специфични особености. Ако моделът се разглежда за голям период от време (примерно 10 години), то се предполага че пазарът ще нараства в дългосрочен план, защото след импулсната вълна нагоре корективната не довежда цените до началната точка, а на по-високи равнища (виж фиг.160). Този извод действително може да е валиден за пазара на акции, защото покачването отразява нарастването на стойността на компаниите и цените на техните акции. Но този принцип

не е валиден за валутните пазари например. Защото това би означавало едната валута, в дългосрочен план да поскъпва спрямо другата – а това естествено не е така.

Доброто познаване на моделите от вълните на Елиът позволява на търговеца да използва максимално тренда. Докато не завърши дадена фигура основната посока на цената не се променя. Водещото правило е да се търгува по посока на импулсните вълни, тъй като те осигуряват по-високи печалби, а по време на корекциите е препоръчително да се ограничи търговията защото цената често сменя посоката си и движенията не са с голям потенциал за печалба. Анализаторите с голям опит във вълновия анализ се стремят да открият точната вълнова картина на пазара и да я използват като карта, по която се придвижва цената. Ако анализът е правилен това може да осигури почти безпогрешна търговия. Дори и да не притежава богат опит заниманието на търговеца с вълнов анализ има много положителни страни. Придобива се добър усет към пазара и ценовите движения стават много по-ясни и естествени. За разлика от начинаещия търговец, който често се дразни когато цената навлиза в корекция или се изненадва от силно движение, в което не е успял да участва. Познанията по вълнов анализ възпитават у търговеца търпение и дисциплина да изчаква и да влиза на пазара в най-подходящите моменти. Отношенията на Фибоначи са съществена част от вълновия анализ и аналитикът много по-добре ги прилага за откриване на реверсивните точки.

Първите стъпки в прилагането на този анализ се изразяват в отбелязване на видимите вълни на графиката и търсене на познати модели. По принцип всеки ясен връх или дъно отразяват някаква вълна от един или друг времеви порядък. Трябва да се има предвид, че на краткосрочните графики (под 1-часова) моделите не винаги се изпълняват. Като помощни средства отначало могат да се използват фракталите (виж Бил Уйлямс ТС) и индикаторът ZigZag за откриване на отделните вълни. По-подходящи за целта са фрактали, които позволяват допълнителна настройка за образуващия период – с по-голям брой барове (класическият фрактал е с 5 бара). Такава възможност предоставя съвременния индикатор `wlxFractals`.

Фиг. 161 Отбелязване на видимите вълни с помощта на Zigzag и wlxFractals.

На фиг. 161 фракталите са настроени да се отбелязват при осем бара преди и след екстремната точка. По този начин се открояват важните и значими вълни на ценовата графика.

Общ вид на вълните

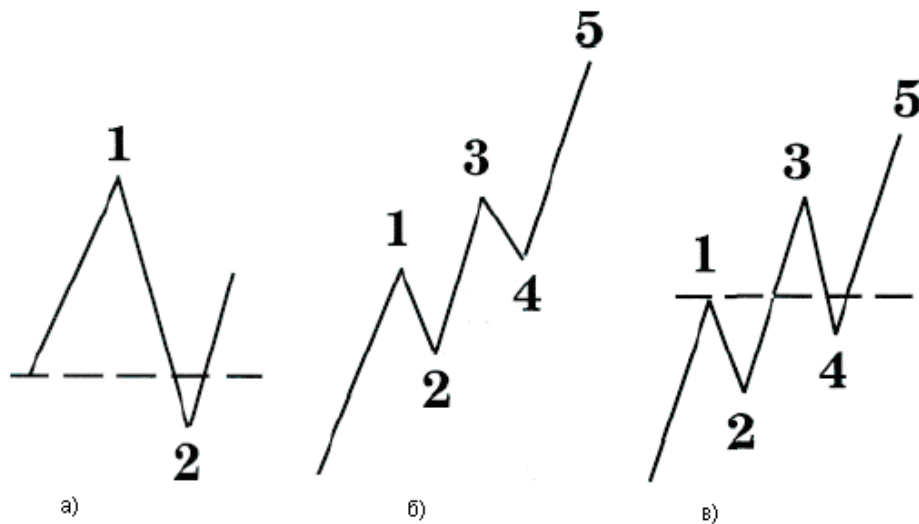
Импулси

Импулсите се разделят на два основни вида – Трендови и Терминални.

Трендовите импулси представляват силни движения. Чрез тези модели цените се придвижват до нови равнища. Най-общо казано на графиката те изглеждат като тренд, който се състои от пет сегмента – три от тях са в основната посока, разделени от две насрещни вълни или фигури (обикновено корекциите са по-продължителни по време и по-сложни от импулсните вълни).

Основни правила за импулсните трендови вълни:

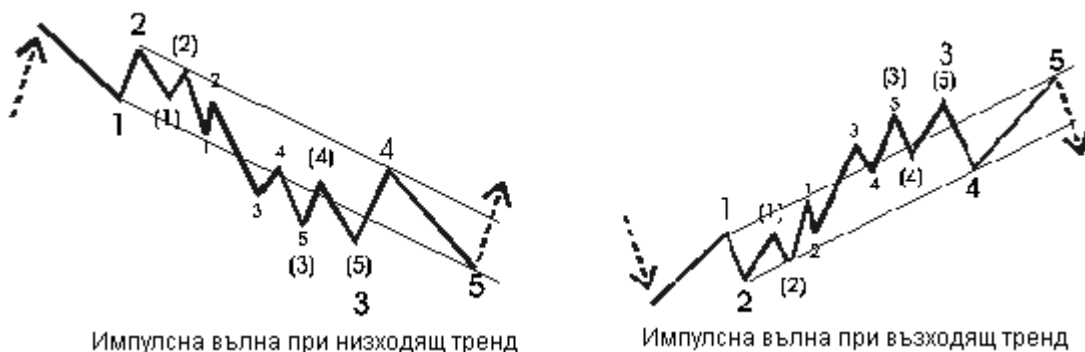
- а) 2-ра вълне никога не трябва да докосва началото на 1-ва.
- б) 3-та вълна никога не е най-късата и в повечето случаи ще е най-дългата от трите импулсни вълни – 1-ва, 3-та, 5-та.
- в) 4-та вълна не трябва да пада под върха на 1-ва вълна. Това може да се случи при Терминален импулс, но не и при Тренд.

Фиг. 162 Примери за неправилно вълново броене.

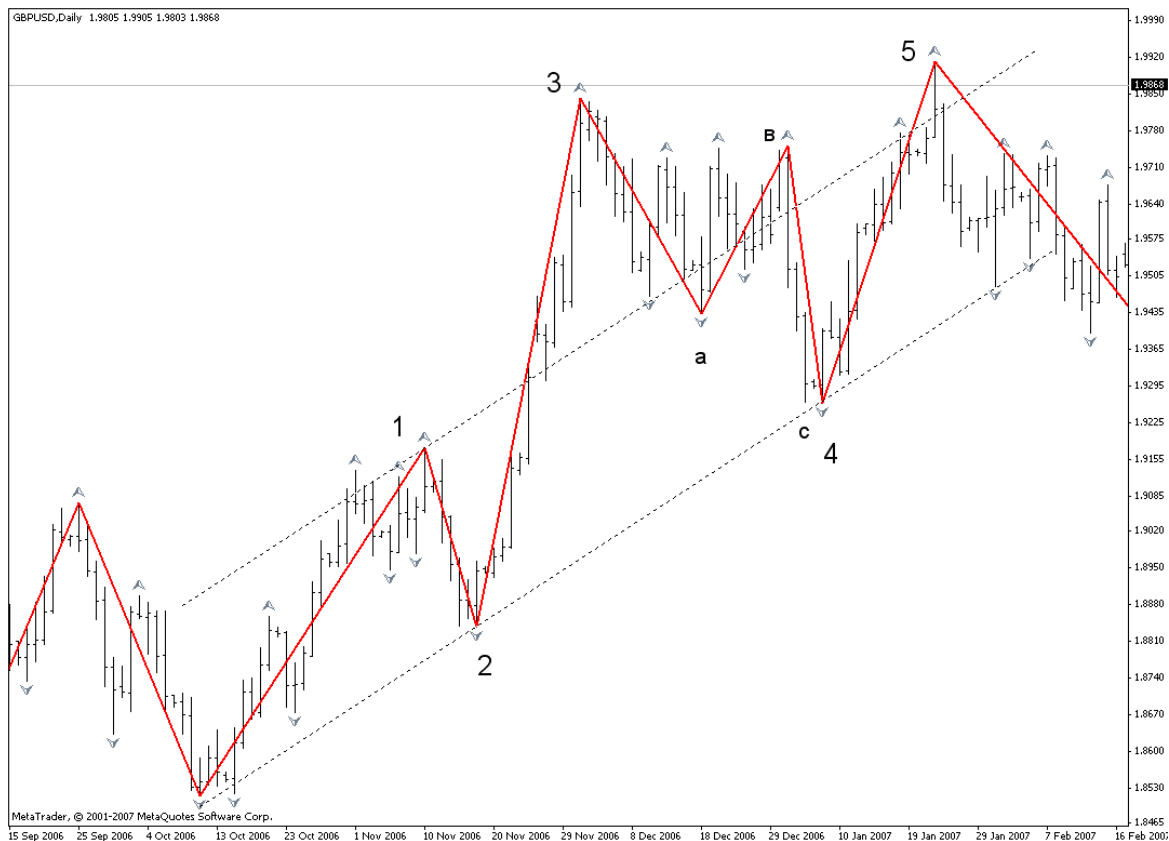
На фиг.162 са представени примери за неправилно вълново броене. В първия случай не е спазено основното правило - 2-ра вълне никога не трябва да докосва началото на 1-ва. Във втория случай е нарушено правилото за трета вълна - 3-та вълна никога не е най-късата и в повечето случаи ще е най-дългата от трите импулсни вълни - 1-ва, 3-та, 5-та. В третият не е съобразено правилото за 4-та вълна - тя не трябва да застъпва втора.

Една от импулсните вълни е разширена (удължена) - 1-ва, 3-та или 5-та. Обикновено разширената вълна трябва да е с дължина 1,618 или повече от следващата по големина импулсна вълна (това правило има изключения). Според това коя от вълните е разширена се разграничават три основни вида импулси. Най-често срещаният вариант е с трета разширена.

Импулсна вълна при низходящ тренд
Фиг. 163 Пет вълнов импулс с разширена 3-та

Често, при трета разширена, самата трета вълна е най-ясно сегментирана (с ясно отличими върхове и дъна - фиг. 163).

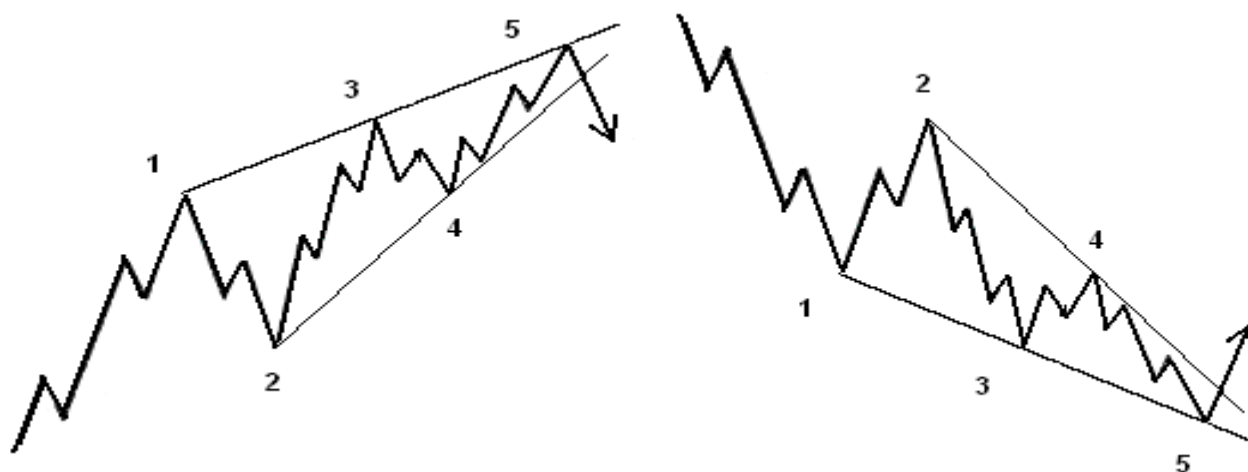

Фиг. 164 Импулс с разширена 3-та (GBP/USD, Daily), MetaTrader - Admiral Markets

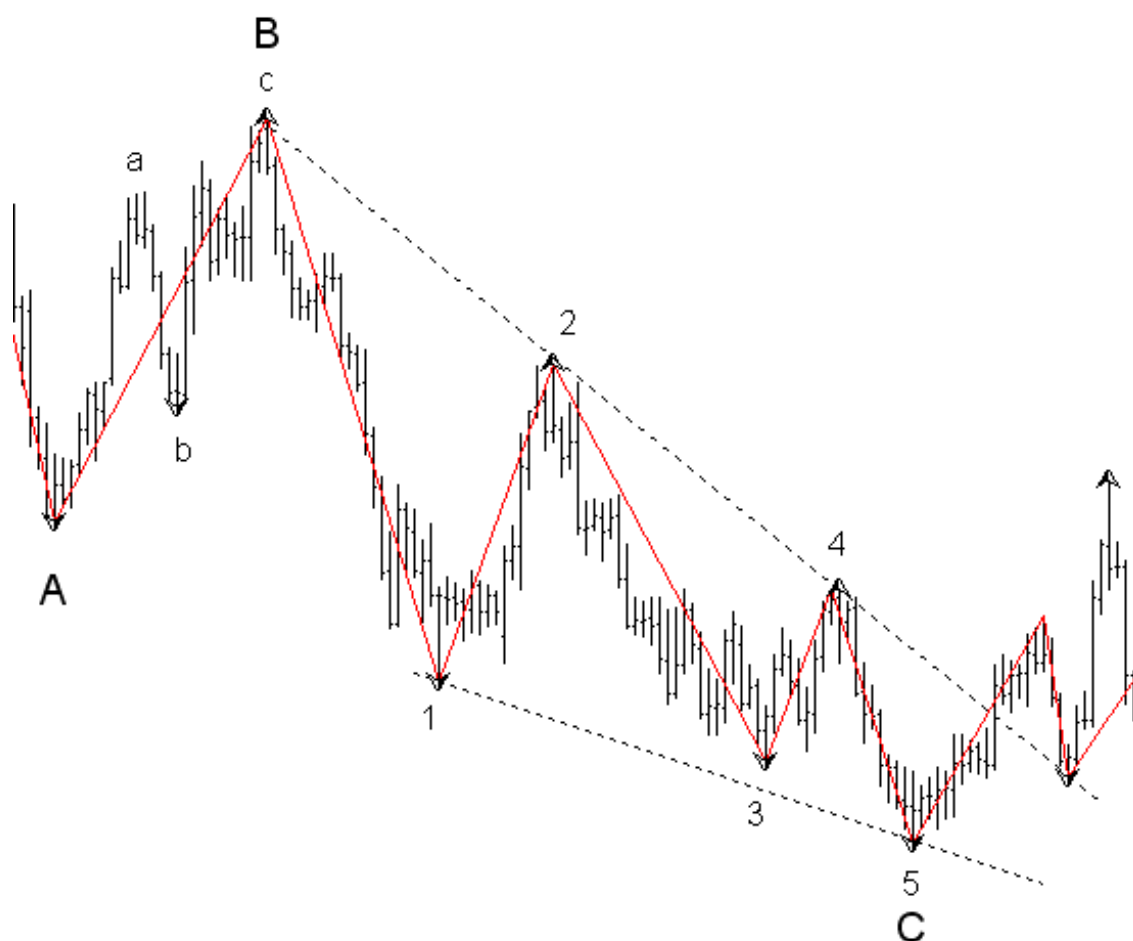
На посочената графика (GBP/USD Дневна графика) са изпълнени основните условия за трендов импулс, с разширена 3-та вълна. Трета вълна в случая е с дължина 1,618, спрямо първа и пета. Когато имаме импулс с разширена 3-та, най-често 1-ва и 5-та обикновено са равни по дължина или са в определена пропорция (0,618 или 0,5). Това се вижда и чрез построяване на линията 2-4 и паралелна на нея, прекарана през върха на първа вълна.

Диагонални триъгълници (Diagonal triangle). Тези фигури също представляват последователност от пет вълни, но за разлика от стандартния импулс, разширената вълна не е по средата (3-та), а е първата или петата вълна. Ако бъдат сегментирани ясно (ясно да се отличават върховете и дъната), по вътрешна структура могат да бъдат със структурна серия :5:3:5:3:5, но могат да бъдат съставени и от тройки (:3:3:3:3:3). Във втория случай се наричат още Терминали и най-често тези фигури се получават в края на по-голяма конструкция под формата на вълна С при корекциите, или в пета вълна при импулсите.

Когато разширената вълна е първа, фигурата изглежда като стесняваща се фуния.

Фиг. 165 Диагонални триъгълници

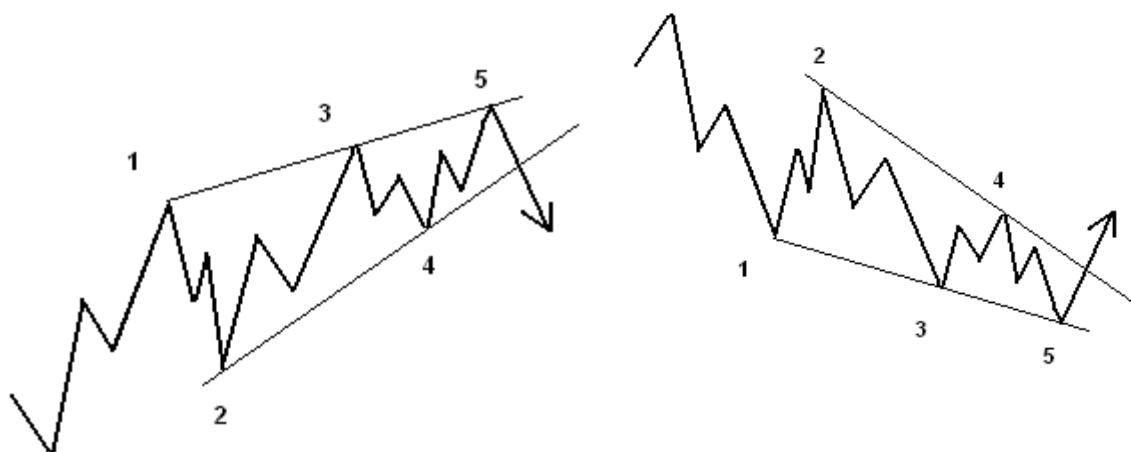

Фиг. 166 Диагонал в ролята на С-вълна (EUR/JPY, H4), MetaTrader - Admiral Markets

На фиг. 166 е изобразен диагонал в ролята на вълна С. В посочения пример вътрешната структура на С е (:5:3:5:3:5).

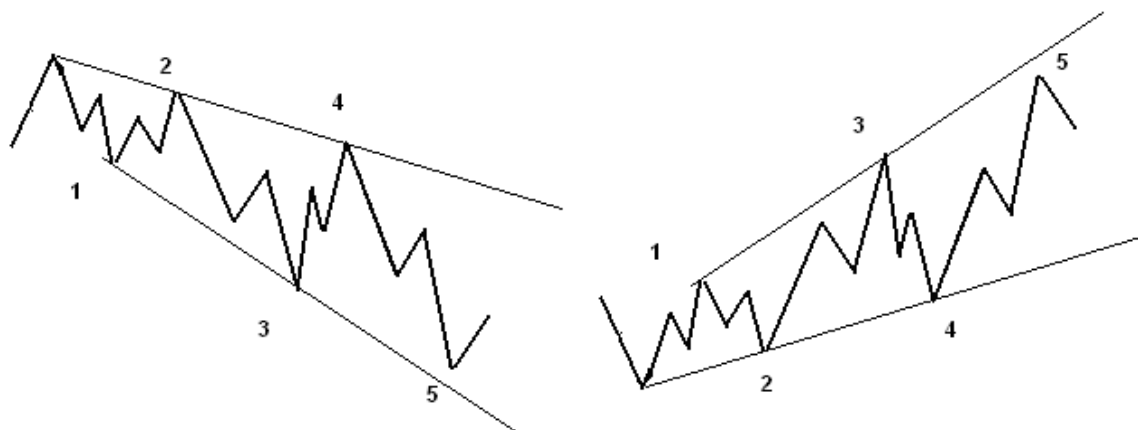
Терминали

Вътрешната структура на тези фигури е съставена от три вълнови комбинации (:3:3:3:3:3).

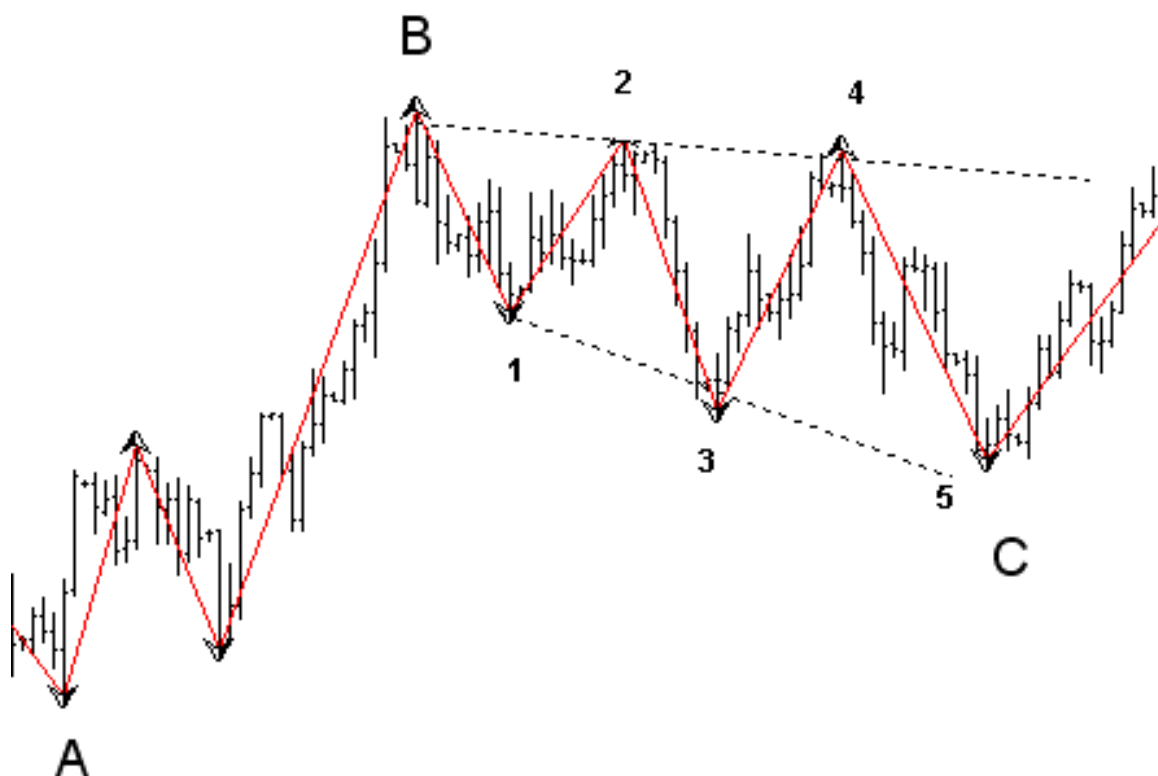

Фиг. 167 Терминали (Ending Diagonal)

Когато пета вълна е разширена, конструкцията изглежда като разширяваща се фуния.

Фиг. 168 Схема на терминал с разширена 5-та

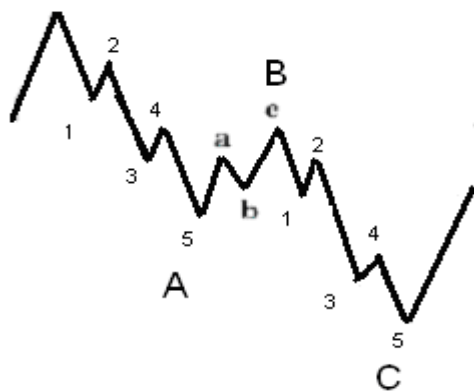

Фиг. 169 Терминал в ролята на С-вълна. Вътрешната структура на фигурата е съставена от тройки (:3:3:3:3:3)

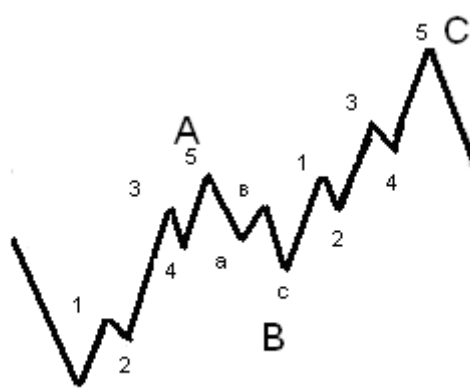
Корекции

Корекциите могат да бъдат вълна 2-ра, 4-та, А, В, С, D или Е от по-висок порядък. Те представляват по-сложни структури от импулсите и обикновено не предоставят голям потенциал за печалба, ако не са фигури от голяма времева рамка (дневна, седмична графика и т.н.). Доброто им познаване обаче, дава предимство на търговеца, тъй като завършването на корекцията е начало на ново импулсно движение, което може да бъде отиграно още в началото и да се постигне максимална печалба. Разновидностите на корективните модели се определят от вида на А-вълна, откатът в В-вълна и дължината на С-вълна, спрямо А и В. Трябва да се знае, че В-вълна е доста често подвеждаща, тъй като се развива в посоката на импулса и много трейдъри откриват позиции, очаквайки трендът да продължи. По дължината на В и С-вълна можем да съдим за силата на следващата импулсна вълна. Колкото В-вълна е по-силна и С е по-слаба, толкова по-силна ще бъде следващата импулсна вълна (3-та или 5-та).

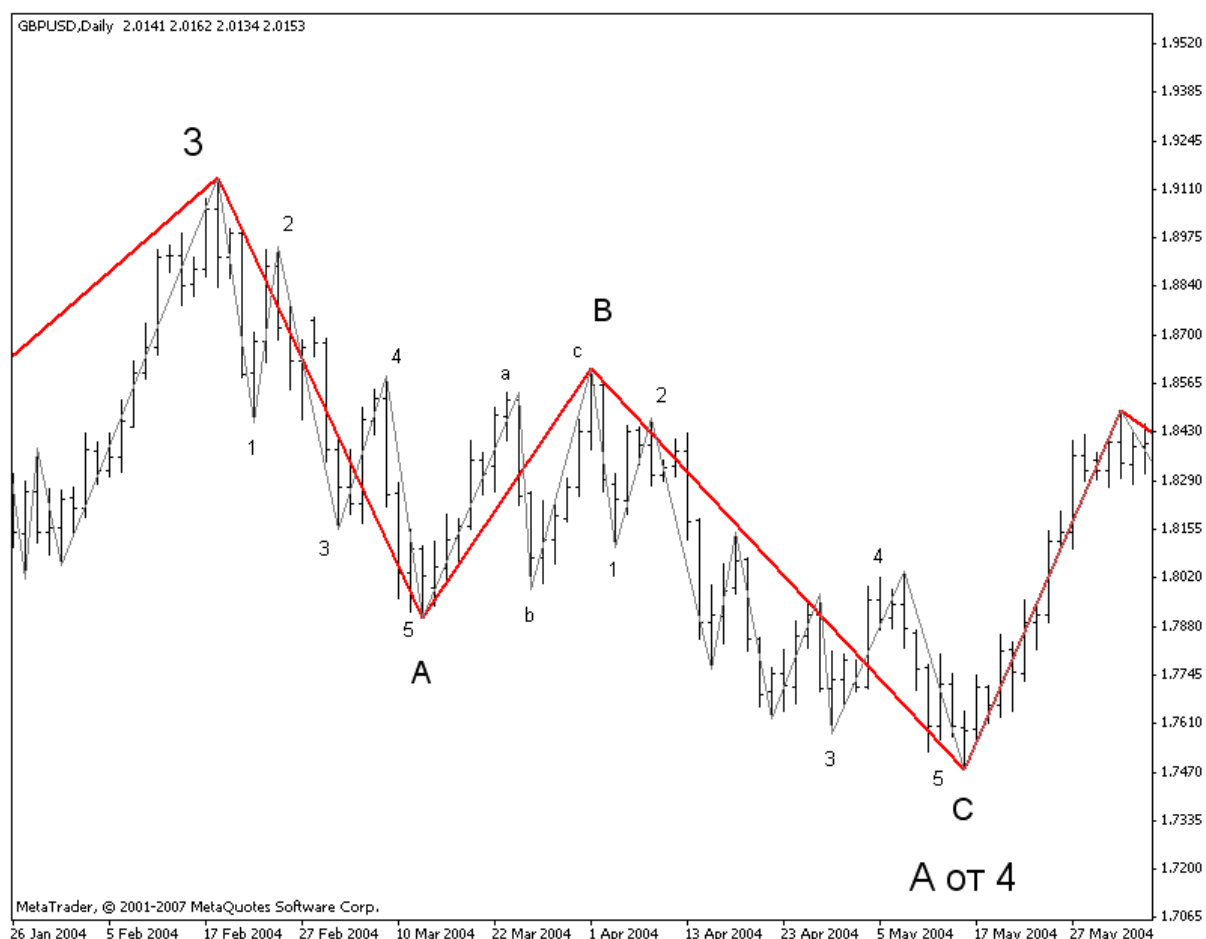
Зигзаг (:5:3:5) Този тип корективна структура се приема в базовия модел на Елиът (корекцията А,В,С – фиг. 156). Моделът обикновено отразява дълбока корекция (примерно 50% - 61,8%). Ако А-вълна се сегментира ясно, то тя трябва да е с пет вълнова структура. След нея следва В-вълна с три вълнова структура, която обикновено не завършва над 62% от дължината на А. Завършващата С-вълна (с пет вълни :5) обикновено е в някаква пропорция спрямо дължината на А, най-често е равна на нея, но може да бъде 0,618 или 1,618 от А.

Фиг. 170 Зигзаг надолу

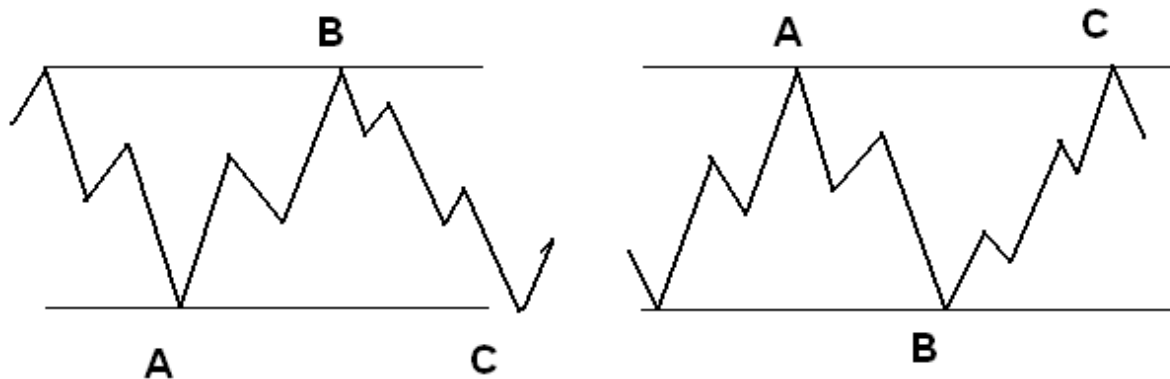

Фиг. 171 Зигзаг нагоре

Фиг. 172 Зигзаг в ролята на вълна А от 4-та вълна (GBP/USD,Daily) MetaTrader - Admiral Markets

Плоски (:3:3:5) За разлика от зигзаг, при плоските корекции В-вълна достига дължината на А (или поне 80% от А). Вълна А е с три вълнова структура. От тук следва и правилото - когато започне корекция следим каква ще бъде А. Ако е с пет вълни би следвало да очакваме зигзаг, ако е с три, то цялата корекция ще бъде някаква плоска или триъгълник. Класическа плоска корекция (regular flat) имаме когато В достигне точно нивото на началото на А, а С-вълна достигне или леко премине дъното на А.

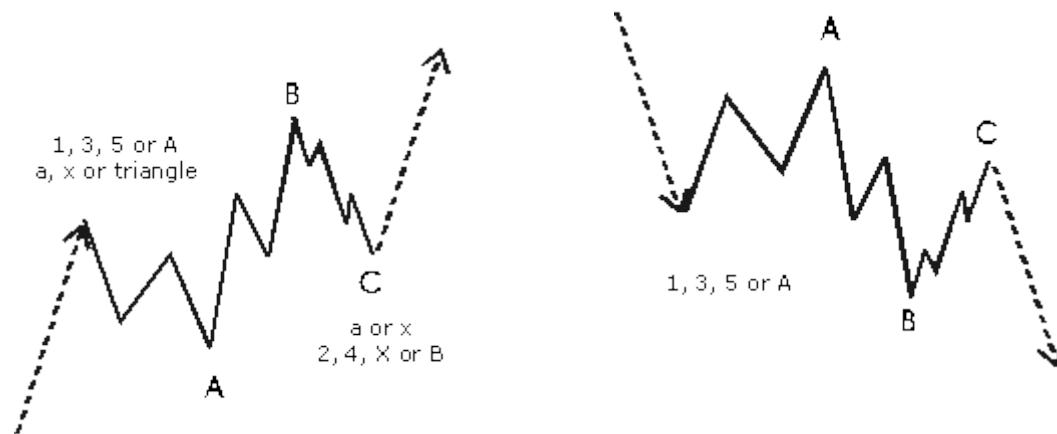

Фиг. 173 Плоска корекция

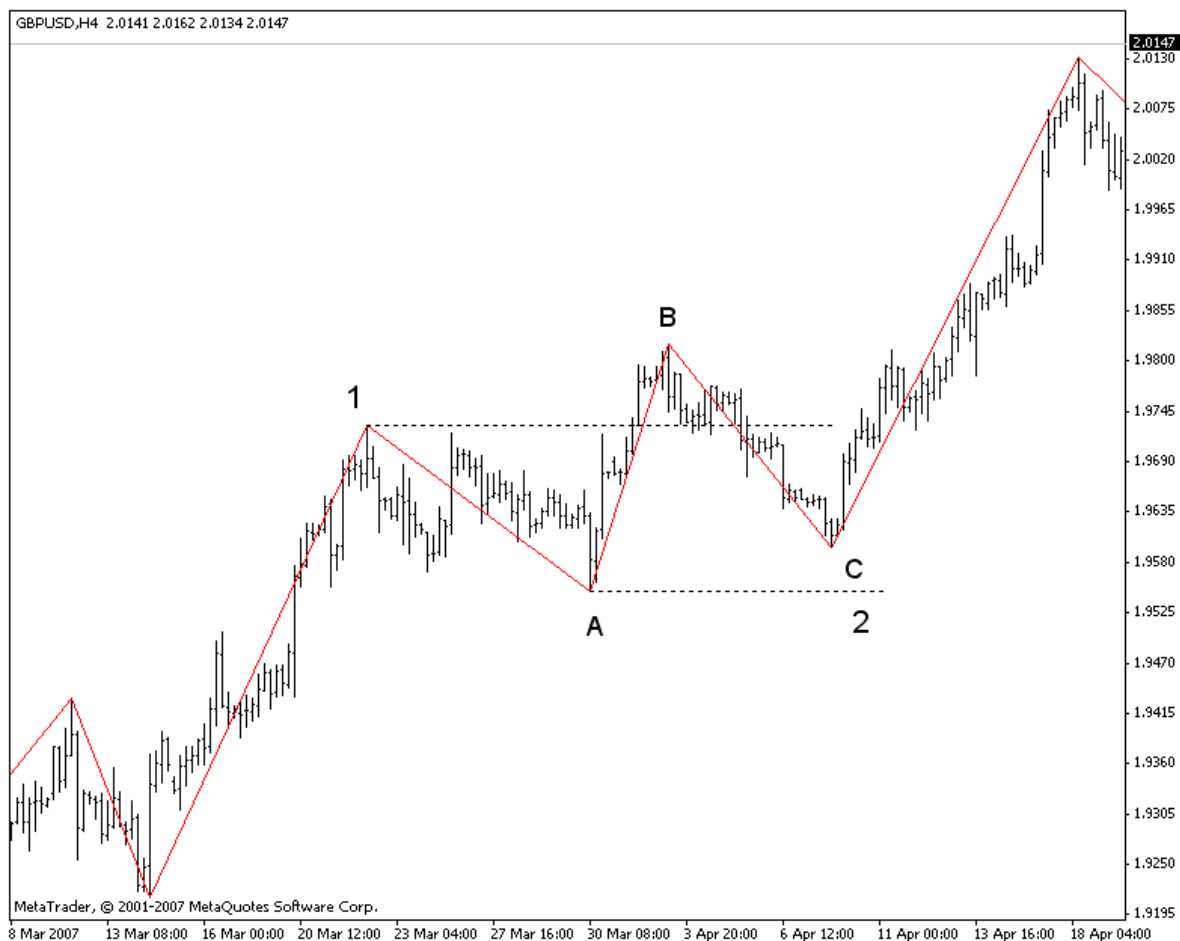

Фиг. 174 Плоска корекция (EUR/USD, H4), MetaTrader - Admiral Markets

Когато В вълна надхвърли дължината на А и следващата вълна С не достигне дъното на А, то имаме т.нар. подвижна или бягаща корекция (running). Тя е признак за силен тренд и най-вероятно следващата импулсна вълна ще бъде силна и с голяма дължина.

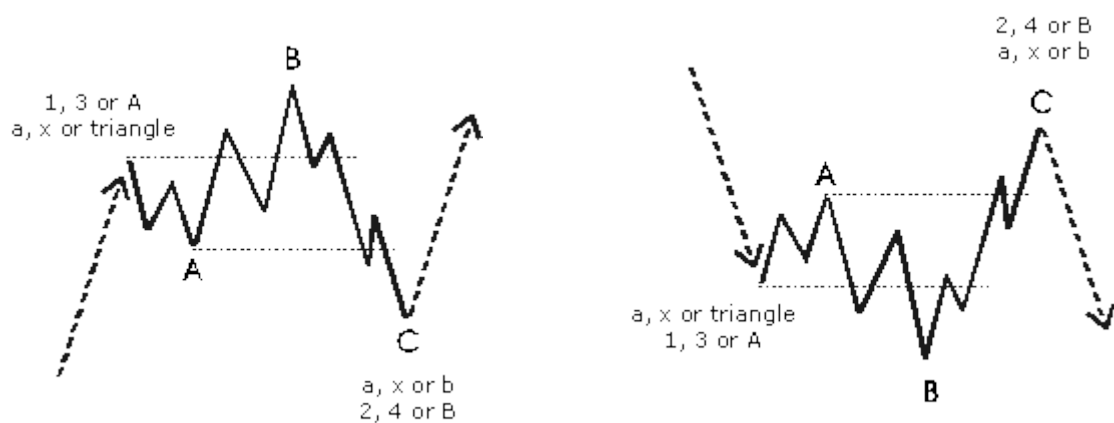

Фиг. 175 Бягаща корекция

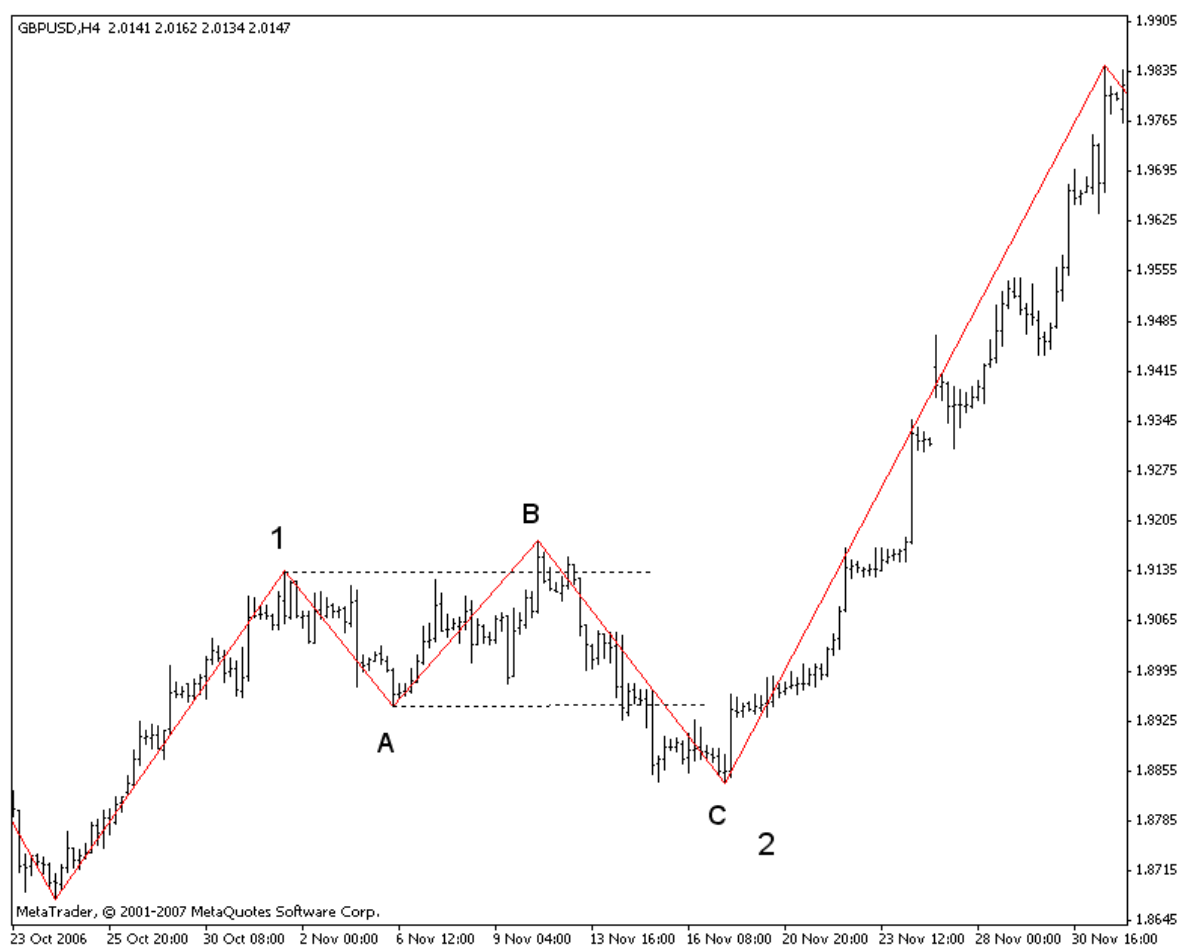

Фиг. 176 Бягаща корекция (GBP/USD, H4), MetaTrader - Admiral Markets

Ако В-вълна надхвърли А и след нея С-вълна падне под дъното на А, то имаме нерегулярна (irregular) корекция. Тези фигури изглеждат като разширяващи се конструкции и обикновено след тяхното приключване движението не е с такъв голям потенциал както при бягащата корекция.

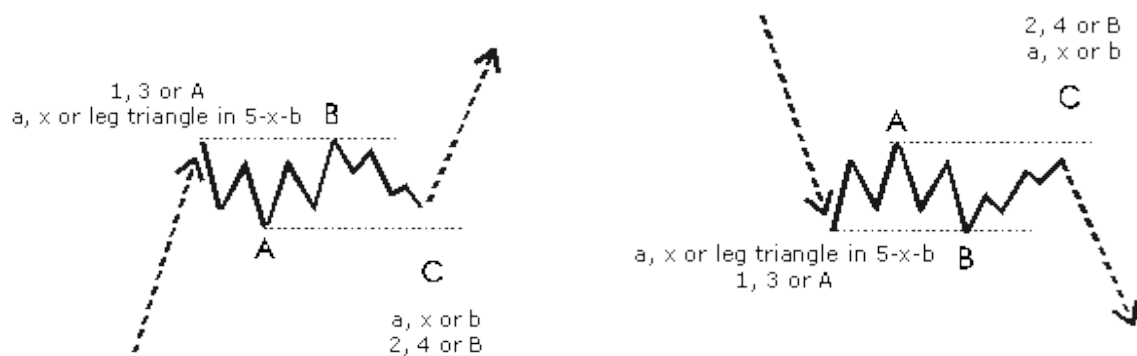

Фиг. 177 Нерегулярна корекция (irregular)

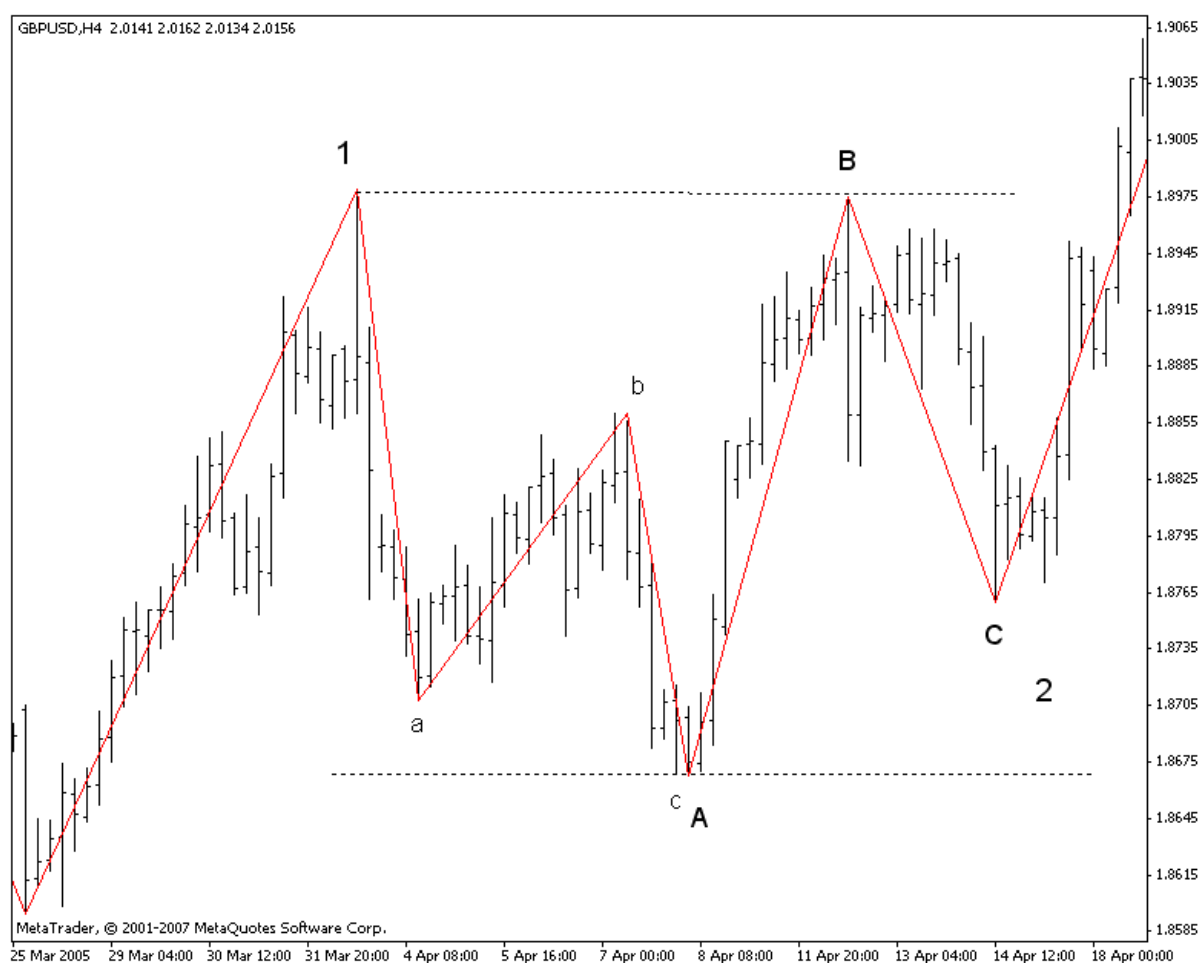

Фиг. 178 Нерегулярна (irregular) плоска корекция (GBP/USD, 4H), MetaTrader - Admiral Markets

По-силен модел представлява плоска с пропаднала С-вълна. Когато С не достига края на А (примерно 0,618 от А) това означава, че най-вероятно силата на следващата импулсна вълна ще бъде голяма.

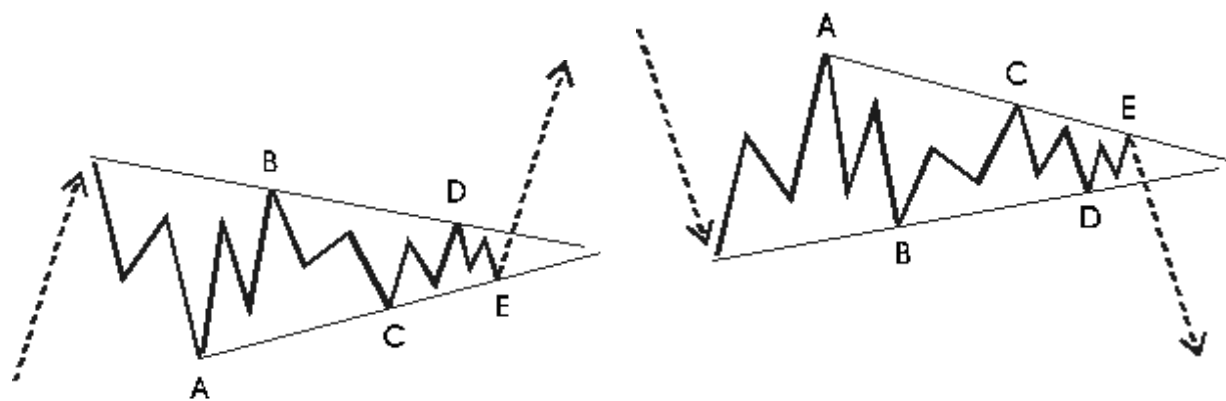

Фиг. 179 Плоска корекция, с пропаднала C (failure C)

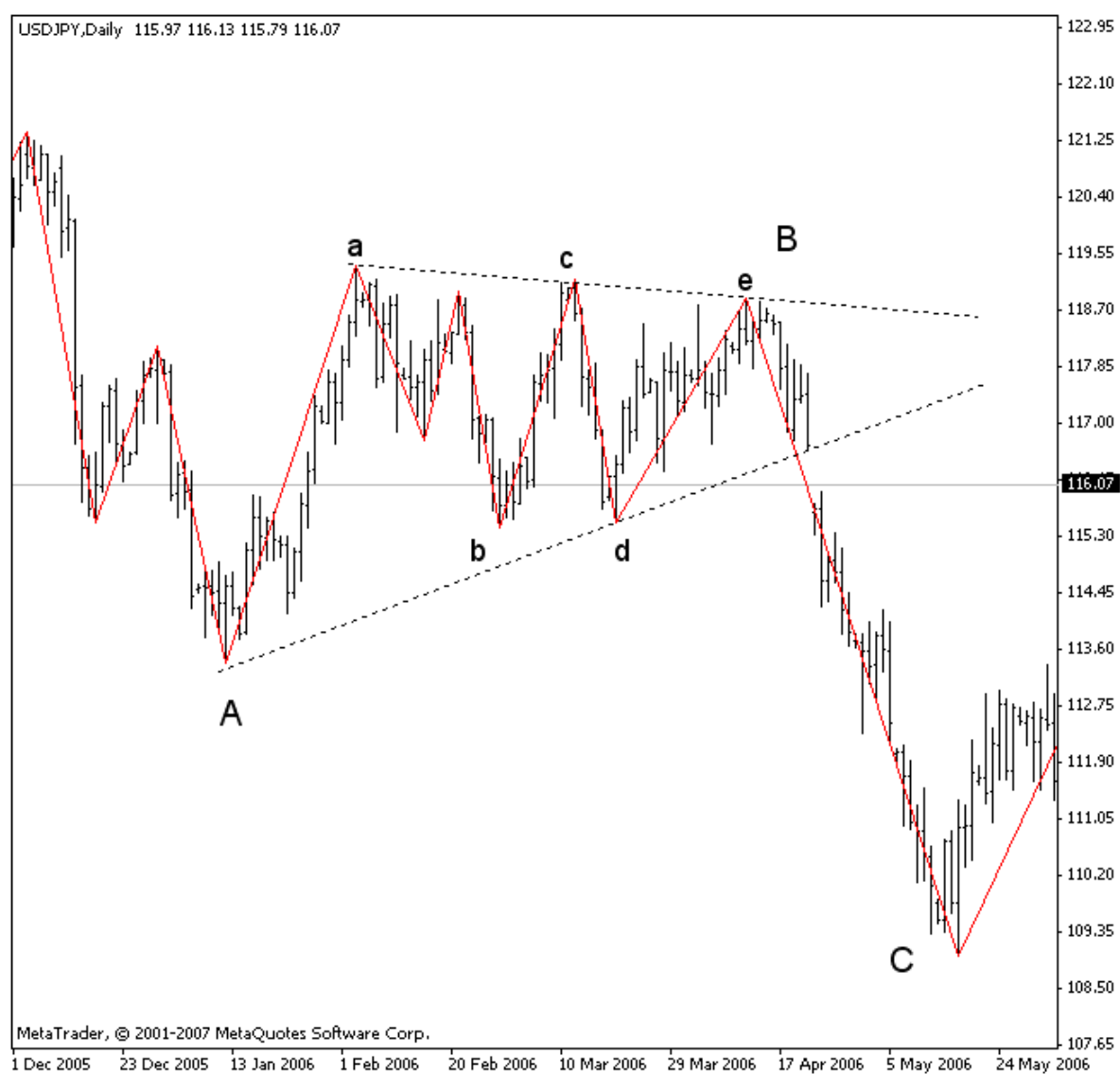

Фиг. 180 Плоска корекция с пропаднала C-вълна (GBP/USD, 4H) MetaTrader - Admiral Markets

Триъгълници. (:3:3:3:3:3) При стесняващите се триъгълници е важно да се знае, че те са фигури, при които пазарът натрупва енергия. Когато веднъж цената излезе извън очертанията на триъгълника ще последва силно движение. Тези фигури са с висок потенциал за печалба. Ако бъдат ясно сегментирани, вълните образувачи триъгълника биват тройки (:3) – A, B, C, D, E. Най-често триъгълниците се срещат във вълна B или в 4-та.

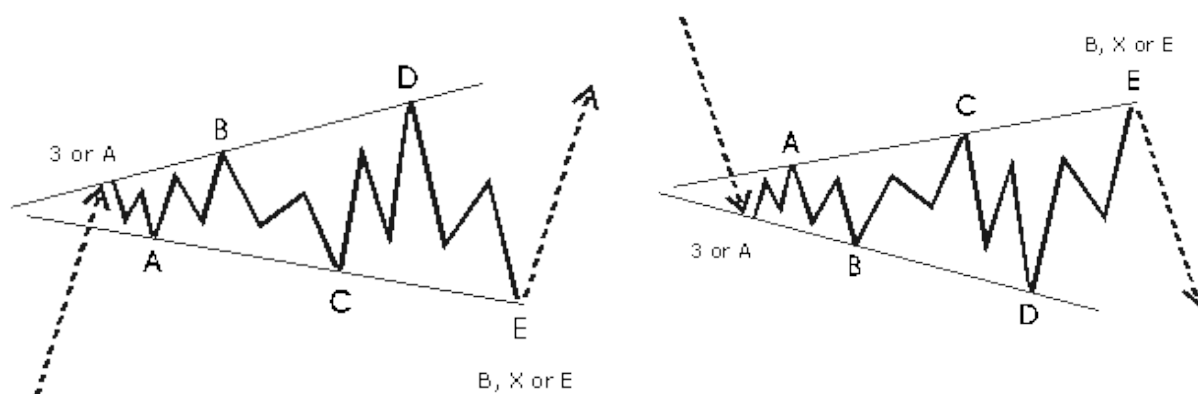

Фиг. 181 Триъгълници

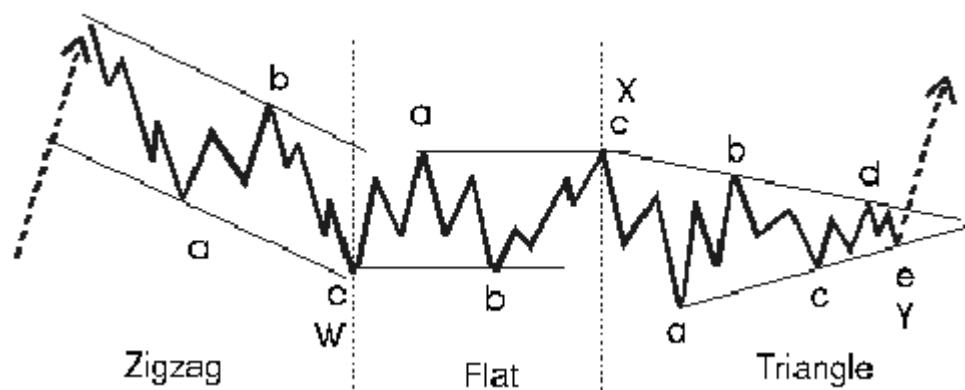
Фиг. 182 Триъгълник в ролята на В-вълна (USD/JPY,Daily) MetaTrader - Admiral Markets

Разширяващи се триъгълници (Expanding Triangle). За разлика от стесняващите се триъгълници тук пазарът губи енергия.

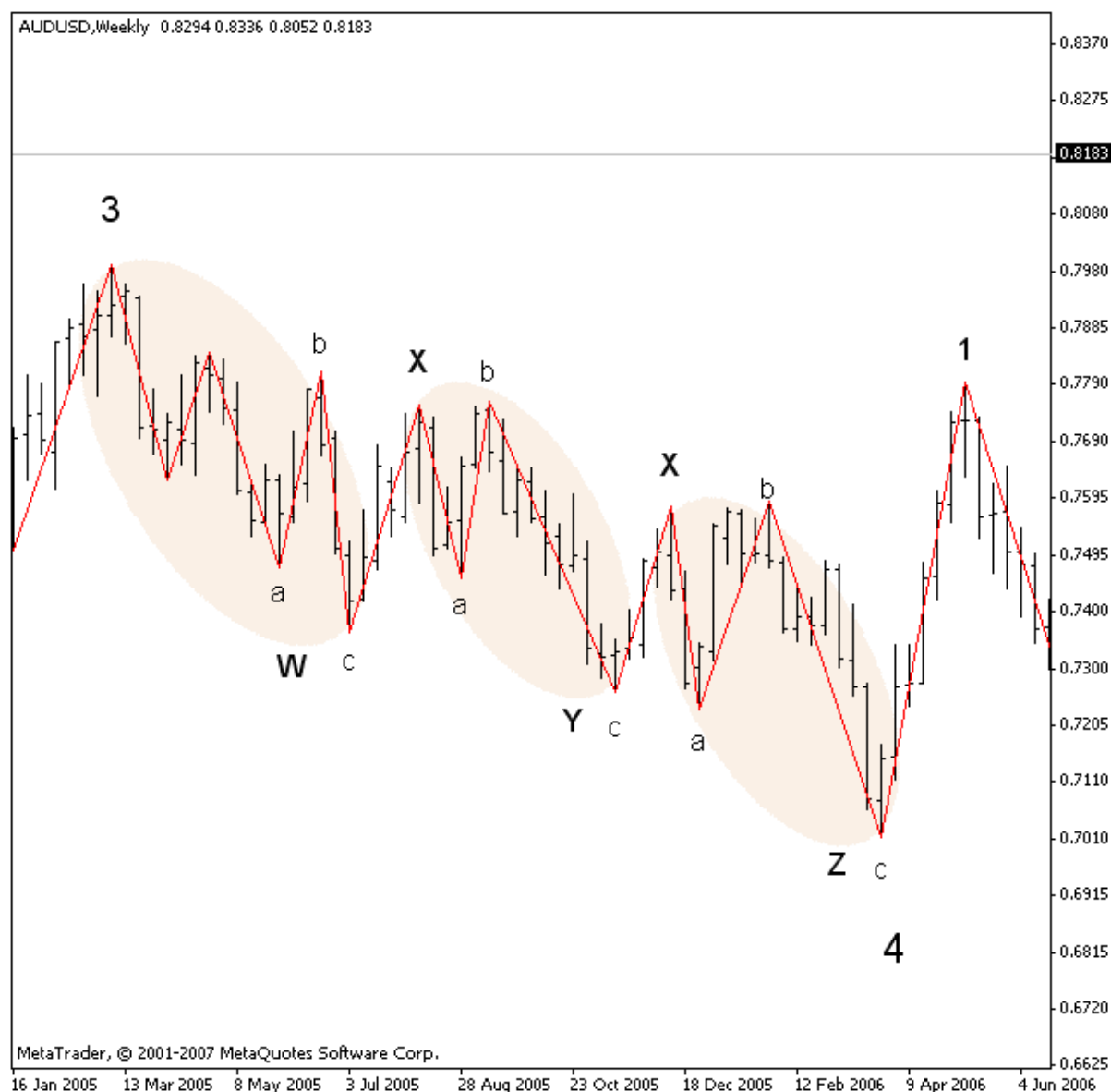

Фиг. 183 Разширяващи се триъгълници

Сложни корекции – Комбинации. Сложните корекции представляват поредица от няколко прости корекции (зигзаг, плоска или триъгълник), които са свързани с една X-вълна. X-вълната може да представлява корекция от който и да е вид. Когато имаме комбинации, за удобство се използват и помощни обозначения – W, X, Y, Z.

Фиг. 184 Примерна двойна комбинация (зигзаг + плоска + триъгълник)

Фиг. 185 Тройна комбинация (AUD/USD, Weekly) MetaTrader - Admiral Markets

За много от тези, които тепърва навлизат във вълновия анализ им се струва доста сложно. Действително е така, но все пак фигурите са ограничен брой и могат да бъдат изучени.

Обща схема на възможните вълнови структури.

От посочената схема виждаме, че всъщност основните структурни серии са 5 разновидности плюс комбинациите с “X”-вълните. Всяка от тях има собствени специфични характеристики като: възможно местоположение в по-голямата вълнова картина, отношения на Фибоначи, вътрешна енергия и сила на отката след завършването на фигурата. Възможните съчетания и комбинации с основните структурни серии могат да бъдат най-различни, но все пак са ограничени от основните правила за местоположението им в по-голямата вълнова картина.

ГЛАВА IX

Money management

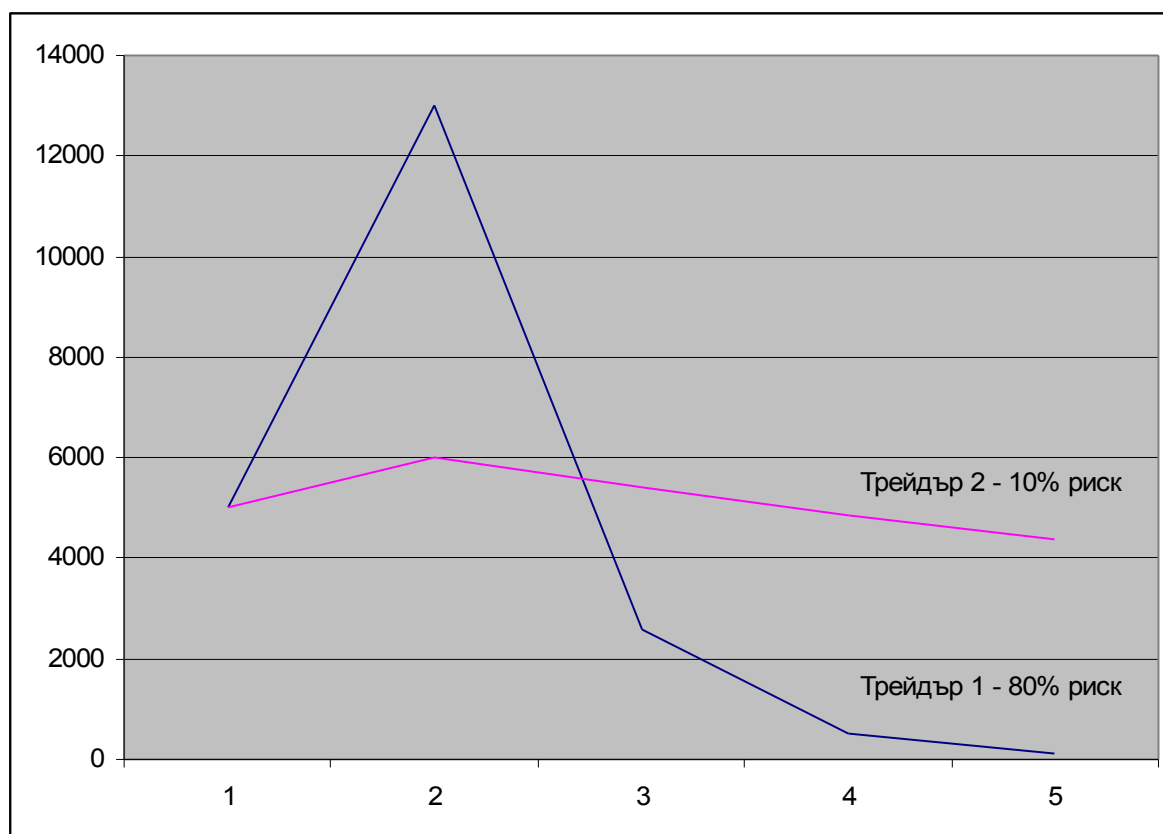
В разглежданите досега теми в книгата ние се учихме как да анализираме пазара, къде трябва да бъдат входните и изходни точки, къде да поставим стоп и къде лимит поръчка. Ако сме овладели всички посочени техники, може да се каже, че сме готови да търгуваме на пазарите, но дали това наистина е така. Дали ако можем да прогнозираме правилно посоката на пазара ние ще печелим?

Нека разгледаме следният пример: взимаме двама трейдъри с различни подходи към търговията. За лекота ще приемем, че те са еднакво добри и отварят едни и същи сделки. И двамата започват с \$10000. Първият трейдър рискува 80% от капитала си а вторият само 10%. Да приемем, че при печеливша сделка ще спечелят двойно на това което са рискували.

Да проследим техните сделки.

Трейдър 1				Трейдър 2			
Сделки	W/L	Баланс	80% риск	Сделки	W/L	Баланс	10% риск
1	W	5 000	4000	1	W	5000	500
2	L	13 000	10 400	2	L	6000	600
3	L	2600	2080	3	L	5400	540
4	L	520	416	4	L	4860	486
\$104 Трейдър 1 излиза от играта на четвъртата сделка, поради липса на достатъчно средства				\$4374			

таблица 3. W – печалба, L – загуба

Фиг. 186 Баланс при двата трейдъра.

От таблица 3 се вижда, че първоначално Трейдър 1 е повел класацията със зашеметяваща преднина, но след това когато и двамата навлизат в губещ период той излиза от играта. Ако допуснем, че след губещия период и двамата трейдъри ще навлязат в печеливш период, то само Трейдър 2 ще се възползва от него.

На фигура 186 още по-добре се вижда разлика при двата вида търговия.

От посочения пример става ясно, че независимо от това че и двамата трейдъри сключват еднакви сделки само единия продължава да търгува.

Тук проличава ключовото значение на money management. Независимо от това, колко добри анализатори сме, ако рискуваме голяма част от сметката си дори и една малка (често срещана) поредица от загуби може да ни изхвърли от пазара.

Следователно, освен добрият анализ ние трябва внимателно да преценим каква част от нашия капитал да рискуваме. За да можем да издържим по време на губещи серия, да изчакаме печелившите.

Съществуват много теории относно това каква част от своята сметка да рискуваме. Някои с помощта на формули изчисляват процента, който да рискуваме, други се опитват освен да минимизират риска и да оптимизират процента на печалба. Тези теории няма да ги разглеждаме, ще покажем само основите на управлението на парите, това което е най-важно и задължително да се използва.

Говорейки за money management трябва да имаме предвид няколко неща:

- ⌚ Никога да не използваме Мартингейл системата
- ⌚ Да знаем какъв процент от парите си да рискуваме за сделка
- ⌚ Да знаем какво е Core equity
- ⌚ Коефициент очаквана печалба/допустима загуба

Съществува подход, според който при всяка следваща загуба трябва да увеличаваме двойно рискуваната сума. Например ако сме рискували за първата позиция 20% от сметката, при загуба за следващата позиция трябва да удвоим този процент на 40%, за да покрием първоначалната загуба и да излезем на печалба, т.е. губейки ние увеличаваме размера на сделките. Този подход е известен като система на Мартингейл и се базира на твърдението, че след всяка следваща загуба шанса ни да спечелим е по-голям.

Това не е вярно. Независимо от това колко са били последователните загуби, по теорията на вероятностите процентното съотношение за всяка следваща сделка да бъде печеливша е 50%.

Независимо от това по какъв начин ще търгуваме, каква система или какви методи на анализ използваме, ние ще се сблъскаме с една проста пазарна истина:

- в своята търговия ще имаме периоди на печалба и периоди на загуба

В зависимост от стила и начина на търговия, които сме избрали, тези периоди ще са с различна продължителност. Следователно, нашата цел е при навлизане в губещ период (губеща серия) да минимизираме загубите, а при печеливша серия да ги оптимизираме. Следователно, прилагайки системата Мартингейл, единственото което ще постигнем е да максимизираме загубите, а при печеливш период да не правим нищо.

Да разгледаме следващата Таблица 4.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
W	L	L	L	W	W	W	W	W	W	W	W	W	W	L	W
Губещ период				Печеливш период											

таблица 4. Примерно разпределение на сделките като печалбни загуби. W - печалба L – загуба

На тази схема са показани примерни шеснадесет сделки и резултата от тях. Ако рискуваме голяма част от нашите пари по-всяка сделка ние по всяка вероятност ще изгубим всичките пари в губещия период без да можем да изчакаме печелившия. С други думи ще изпуснем поредица от десет печеливши позиции, само защото сме рискували всичко набързо.

Следователно, системата Мартингейл в своята основа е грешна и не следва да бъде използвана. Даже напротив, вместо да увеличаваме рискуваният капитал при загуби е по-правилно той да намалява. Обратно - при печеливша серия трябва да увеличаваме търгуваната сума (виж таблица 4)

Забележка: При печеливша серия ние увеличаваме рискуваната сума. Като процентно изражение, риска остава един и същ, но приложен вече върху новата сума, равна на сумата от първоначалната и печалбата.

Нека сега разгледаме конкретните правила за успешно прилагане на money management:

1. Никога не използвайте подхода Мартингейл
2. Никога не рискувайте повече от 1-3% от вашия капитал за една сделка. Препоръчително е този риск да е 1%
3. За всяка следваща сделка рискувайте същия процент от остатъчния баланс. Остатъчния баланс е равен на първоначалния баланс минус сумата заделена за предишните сделки
4. За добавяне във вече отворена позиция, никога не превишавайте първоначално рискуваната сума. Препоръчително е за добавяне да се рискува по-малка сума от тази при първоначалната позиция
5. Рисуваната сума за всички сделки не трябва да превишава 30% от общата сума. Това означава да не откривате повече позиции когато остатъчния баланс достигне 70% от общия баланс
6. Опитвайте коефициента на очаквана печалба/допустима загуба да е по-голям от единица. Добре е този коефициент да е по-голям от 2 или печалбата, която очаквате да получите от сделката да е два пъти по-голяма от сумата, която желаете да рискувате. Т.е. Вашият лимит ордер да е два пъти по-голям от вашия стоп. Ако за дадена сделка този коефициент е число по-малко от 1, това означава, че евентуалната печалба ще е по-малка от сумата, която сме готови да рискуваме. С други думи печалбата не оправдава риска.
7. По-възможност диверсифицирайте вашия портфейл, търгувайки на различни пазара: акции, валути, commodities и др. При диверсификацията на вашата сметка в портфейл от различни инструменти, винаги съобразявайте размера на рискуваната сума със степента на риск при дадения инструмент. Например при Forex пазара риска е по-голям отколкото при пазара на акции и още по-голям от този при облигациите.

Пример за прилагане на money management

Да приемем следното:

1. Вашата сметка при брокера е в размер на \$10000
2. Марджин 1:100
3. Рискувате 1% от капитала си за всяка сделка

За всяка сделка Вие ще рискувате \$100. Да предположим че след вашия анализ Вие решавате да търгувате EUR/USD, като стоп поръчката ще поставите на 50 пипса от цената на откриване на позицията. Рискувайки \$100 за стоп от 50 пипса, това се пада по \$2 на пипс. При мини лот на EUR/USD 1 пипс = \$1 следва че вашата позиция ще е от два мини лота. Ако вашият стоп беше 100 пипса, размера на позицията щеше да бъде един мини лот.

След като сте открили позицията при EUR/USD, вече имате заети \$100, следователно вашият остатъчен баланс е \$9900. Това означава, че ако желаете да откриете следваща сделка, Вие не трябва да рискувате повече от 1% от тази сума или \$99.

Оптимизиране размера на вложения капитал

Мнозина от Вас биха си задали въпроса каква е разликата между това да се рискува 1%, 2%, 3% или повече процента. Разгледаните до тук правила илюстрират една консервативна стратегия за управление на капитала. Една стратегия, която ще Ви

предпази от претоварване на сметката и ще Ви даде добра основа за начало на вашата кариера като трейдър.

Точно през тази ваша кариера, в даден момент, ще възникне въпроса: след като оптимизираме правилата за вход в позиция, правилата за изход, стоповете, целите, не може ли да оптимизираме и този процент рискуван капитал? Възможно ли е при използването на един процент да получим по-добри резултати от друг?

Ако вземем някоя стратегия и направим проверка задавайки последователно процент риск от 1 до 35, ще видим, че при определен процент печалбата се оптимизира.

Съществуват различни формули, с чиято помощ можем да изчислим този процент. Те се базират на различни данни от резултатите, които показват използваните от нас стратегии: максимално пропадане, най-голяма загуба, среден размер на печалби и загуби, и др.

Това означава, че преди да преминем към прилагането на дадена формула за определяне на процента риск ние трябва да „опознаем“ нашата система. Това означава да я тестваме - изследваме в миналото. Първият вариант е да програмираме нашите условия (вход, изход и т.н) и да тестваме за определен исторически период на инструментите които ще търгуваме. Това може да се осъществи чрез програмата МетаТрейдър (виж. Приложение 1). При положение, че вашата система включва условия, които не могат да се програмират, ще е необходимо да използвате резултатите от сключените от Вас сделки или ръчно да тествате системата за исторически период. Важното е да получите данни за вече изброените параметри: процент успеваемост, максимално пропадане и др. За да бъде по-валидно прилагането на формулите вашите резултати трябва да се базират на голям брой сделки. Няма правило за точно определен брой сделки при теста, но е добре те да са над сто.

Най-известните формули са формулата Кели и „оптимално Ф“ (optimal fixed fraction) на Ралф Винс.

Формула Кели.

$$\text{Kelly \%} = ((B+1)*P-1)/B$$

където: P – вероятност за печеливша сделка

B – печалба*процент печеливши сделки / загуба*процент губещи сделки

Формулата на Кели е приложима, дава верни резултати само когато имаме разпределение на Бернули - възможните варианти са два и печалбите и загубите са точно определени.

„Оптимално Ф“.

Оптималното Ф представлява такова отношение на рискувания капитал във всяка сделка към целия капитал, при което се постига максимално нарастване на капитала. За да изчислим правилно „оптималното ф“ трябва да имаме статистика с резултатите от търговията – т.е. размерът на печалбите и загубите от изминал период или от изследване на търговска система (виж глава Търговски стратегии - „Изследване на търговска система“).

$$G = [(1 + f * (-Trade1/Biggest Loss)) * (1 + f * (-Trade2/Biggest Loss)) * ... \\ ... * (1 + f * (-Tradei /Biggest Loss))]^{1/N}$$

Където: G – средно геометрично, изразяващо степента на нарастване на капитала;

f – оптимално Ф;

N – количество на сделките;

Trade i – резултат от i-тата сделка.

Чрез горепосочената формула се изчислява оптималното f по следния начин: задават се различни стойности на f и тази, при която се постига максимално нарастване на капитала (G = max) представлява оптималното f.

Проблемът при ползването на подхода за оптималното Ф и при другите стратегии за управление на капитала, е че те намират оптималния брой контракти за

минал период от време. Не може да се разчита, че стратегията ще се държи по същия начин в бъдеще, тъй като пазара се променя

Според Лари Уилямс печелившата формула за управление на капитала е следната:

Остатък по сметката * процент риск / най-голяма загуба.

Където: процент риск може да бъде получен по формулата за „оптимално ф” или формулата Кели *или процент съобразен с нашия стил на търговия.*

Спазването на определена система за управление на парите е ключа към увеличаване/повишаване ефективността на Вашата стратегия - ключ към дългосрочния успех.

Съществуват много теории, схеми, стратегии за това как да управлявате парите си. За целта на тази книга ние разгледахме само основата на успешния money management, всичко необходимо, при започването на вашата търговия.

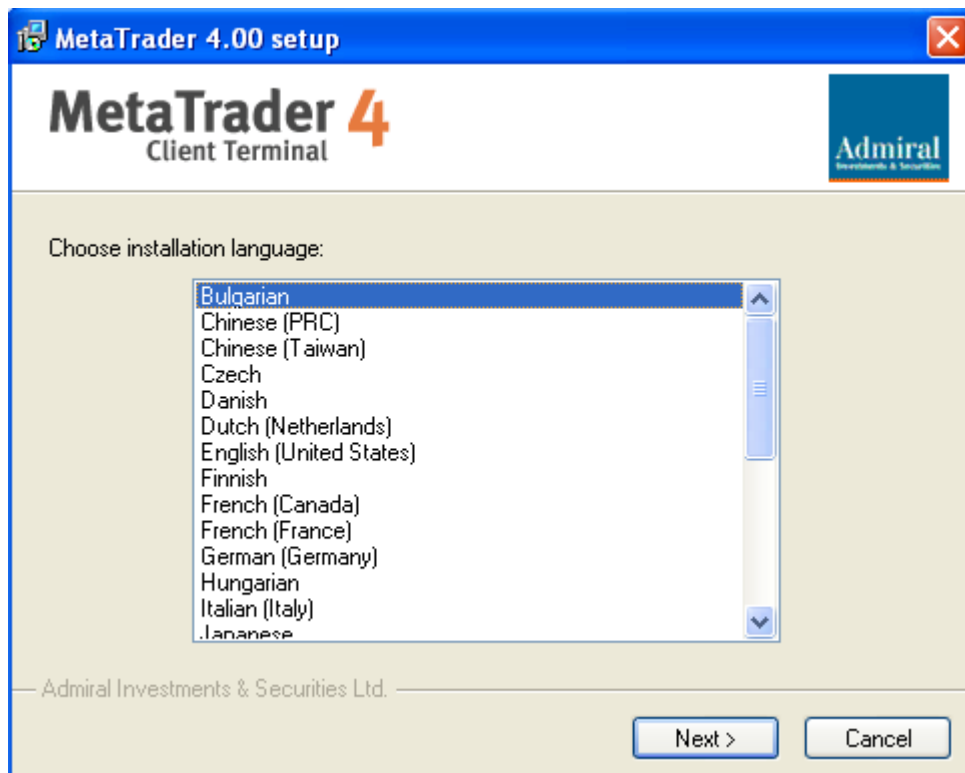
ПРИЛОЖЕНИЕ 1

МЕТАТРЕЙДЪР

В наши дни на пазара има много и най-различни платформи за търгуване. МетаТрейдър 4 е една от най-добрите. Причината за това е, че програмата на МетаТрейдър 4 е лека, лесна за боравене и притежава множество функции за изготвяне на анализ. Програмата е продукт на компанията Meta Quotes Software. Идеята на създателите на търговската платформа е била не само да се осъществяват сделки на форекс пазара, но и на различни деривати и фондови индекси.Да се осъществява технически анализ, да се получават ...новини от пазара в това число и отчети на различни компании. Освен на форекс пазара МетаТрейдър 4 може да извършва сделки и на CFD, а също така и на фючърси. Създателите на МетаТрейдър 4 са успели да достигнат едно високо ниво на безопасност и надежност на търговските операции.

Това прави МетаТрейдър 4 една от най-използваните платформи за интернет търговия. Голямо предимство на платформата е, че дава възможност за създаване на индикатори и експерти и за тестването им в реални условия.

Инсталирането на МетаТрейдър 4 става бързо и лесно. След като свалите инсталационния файл на програмата го отворете. В този момент процеса на инсталация е вече започнал. Следващата стъпка, която трябва да направите е да изберете езика, на който желаете да инсталирате програмата на вашия компютър и да го маркирате. След като вече сте избрали желанието от вас език и сте го маркирали натискате бутона „Next”.

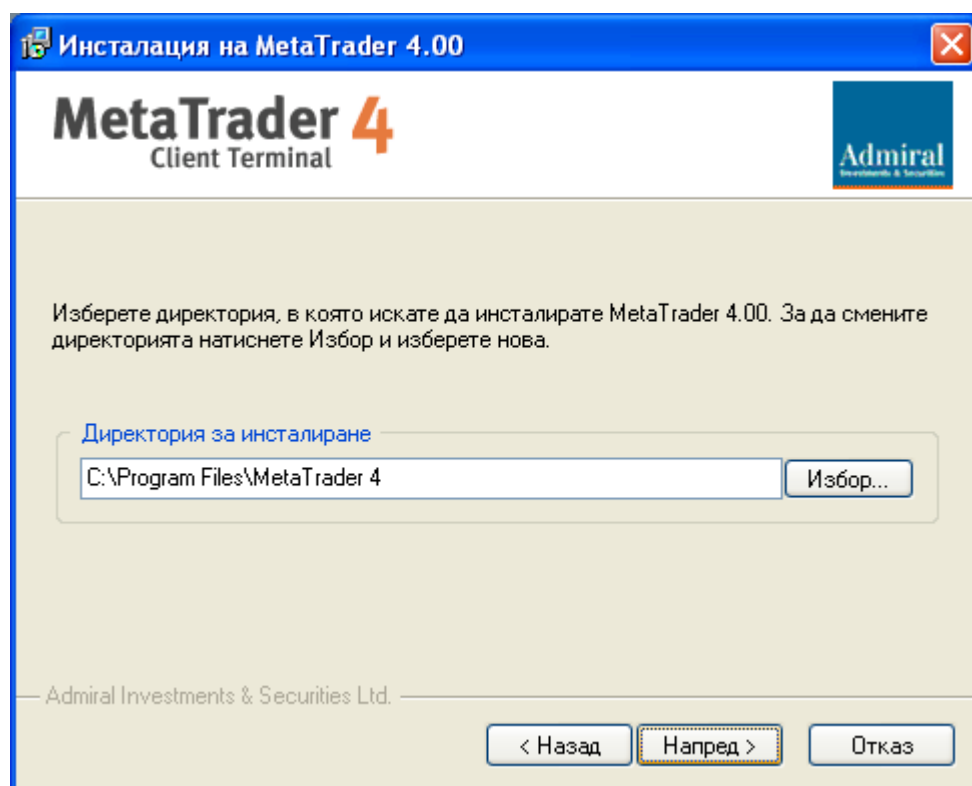

В следващите два прозореца трябва да се уверите, че програмата, която сте изтеглили и инсталирате, не е пиратски продукт и да се запознаете с условията за ползването на МетаТрейдър 4. Това става като маркирате квадратчето „Да, приемам всички условия, изложени в лицензното споразумение” и след това натискате бутона „Напред”.

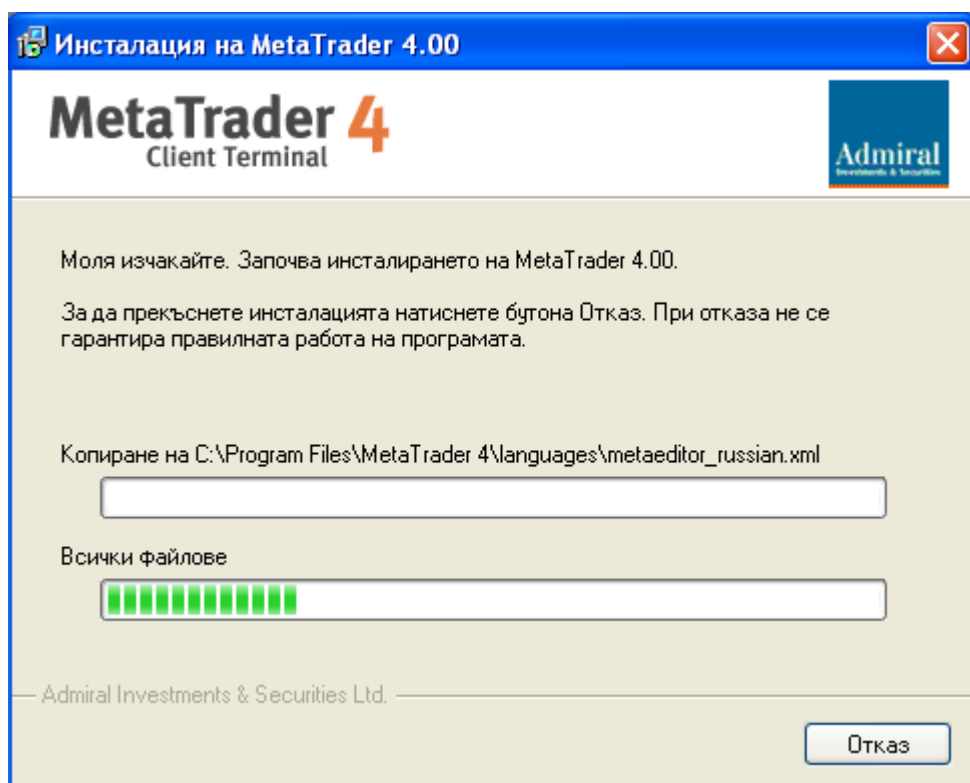
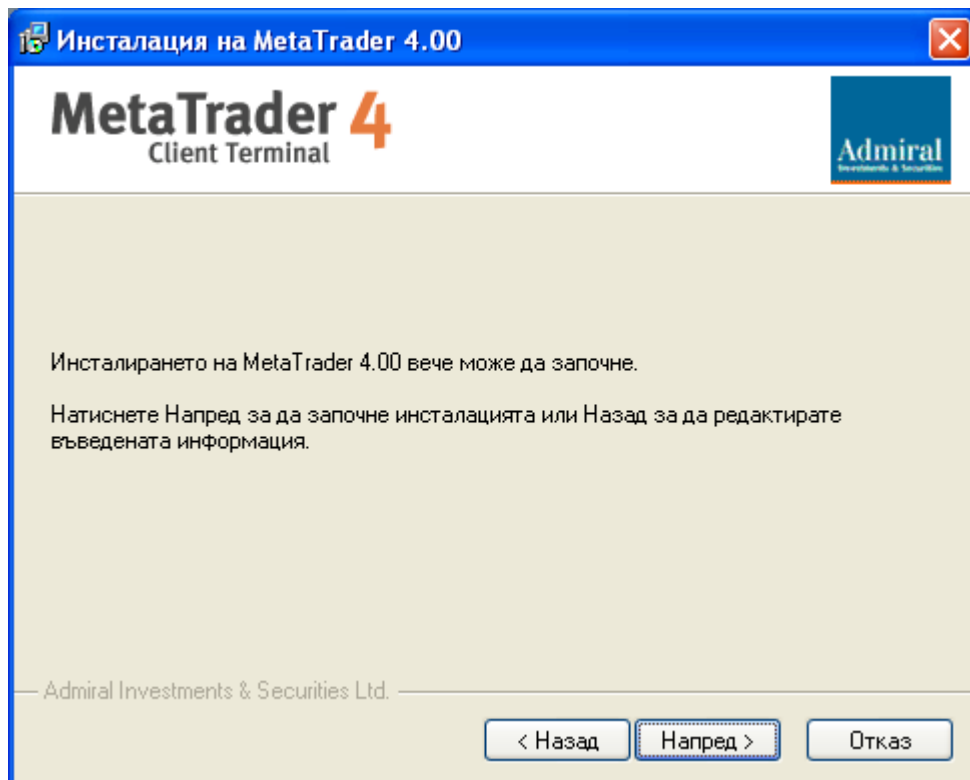

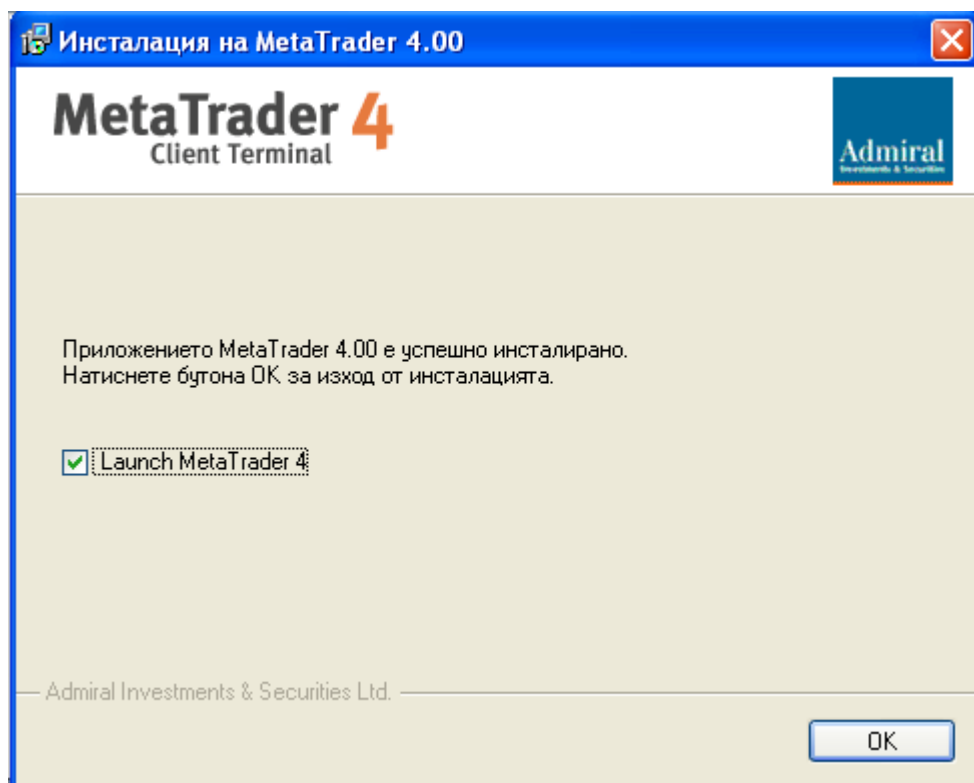
След това трябва да избере, в коя директория на вашия компютър искате да инсталирате програмата и натискате бутона „Напред”.

В прозореца, който ще се появи след това трябва да дадете съгласието си за начало на процеса на инсталация. Това става като натиснете бутона „Напред”.

Ако желаете иконата на платформата да се появи на десктопа на вашия компютър -маркирайте квадратчето „Launch Meta Trader 4” и натиснете бутона „OK”

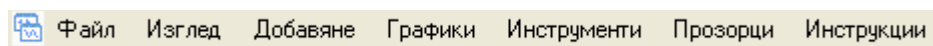

Последното, което трябва да направите, за да инсталирате успешно МетаТрейдър 4 е да рестартирате вашия компютър, като отметнете кръгчето „Да, рестартирай компютъра сега”.

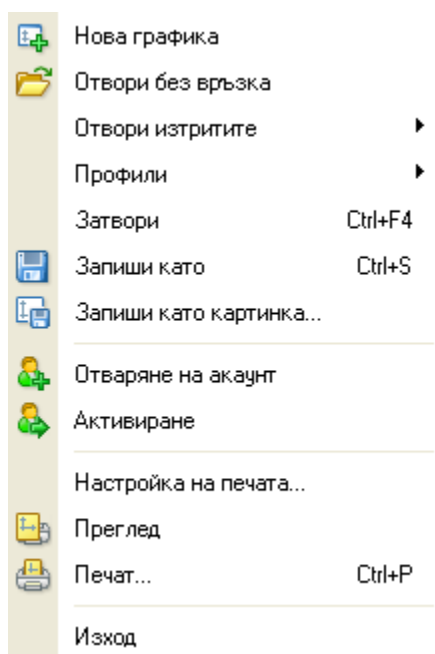

Важно е да знаете, че ако решите да преинсталирате МетаТрейдър 4 е необходимо, след деинсталация да изтриете всички негови файлове ръчно. Това се прави с цел да се избегне инсталационна грешка при следваща инсталация.

След като сте инсталирали програмата и я стартирате, в горния десен ъгъл на платформата ще се появи следната лента.

1.Бутон”Файл”

Отварянето на демо акаунт се извършва по следния начин. Натиска се бутона „Файл” , след което се натиска бутона „Отваряне на акаунт”. От там се появява друг блок прозорец, който трябва да бъде попълнен с личните данни на титуляра по сметката.

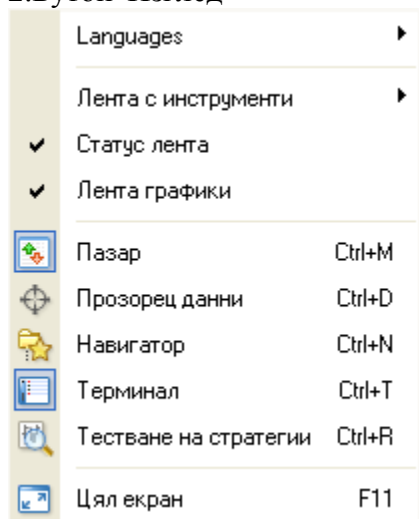
След като сметката е създадена, в нея се влиза чрез бутона „Активиране” и след това се въвеждат номера на акаунта и паролата. Полето „Сървър” е автоматично зададено, но понякога се налага да се въведе адреса на сървъра. Ако желаете да смените своята парола, това става от прозореца за настройки на сървъра, с натискането на бутона „Промяна”. За да смените паролата трябва да въведете веднъж новата парола и двукратно старата. Също така можете да откриете нова демо сметка.

Демо сметката не дава възможност за търговия с реални средства, но позволява търговия с виртуални средства при реални условия. Чрез демо сметката Вие можете да изпробвате вашата стратегия и да прецените дали нейната ефективност Ви удовлетворява.

От бутона „Файл” може също така да се отвори нова графика, със или без връзка към сървър. Също така от там може да се затвори дадена графика, да се запише или дори да се отпечата. От бутона „Файл” могат да се разгледат предишни или следващи профили.

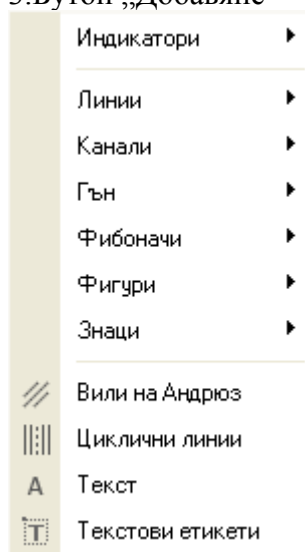
Когато се отиде с мишката върху „Състояние на пазара” и се натисне десен бутон и след това в прозореца, който се появява, се натисне „Покажи всички символи”, в лявата част на екрана списъкът с финансови инструменти ще се допълни с всички символи, с които дадения акаунт позволява да се търгува.

2. Бутон „Изглед”

От тук отново може да се промени езика, на който желаете да използвате платформата. Това става като се отиде на „Languages” и се избере желатия език. От „Лента с инструменти” можем да премахнем, или да добавим, ленти с инструменти за бърз достъп. При маркирането на „Лента графики” се появява лента, на която са символите на всички отворени графики. Тук са и бутоните „Пазар”, „Прозорец данни”, „Навигатор”, „Терминал” и „Тестване на стратегии” (на последния ще се спрем по-късно), от които се отварят съответните прозорци.

3. Бутон „Добавяне”

От този бутон могат да бъдат пуснати индикаторите, като те са групирани в пет раздела - „Тренд”, „Осцилатори”, „Обемни”, „Бил Уилямс” и „Потребителски”. Над петте графи с индикатори могат да се намерят няколко от най-използваните индикатори. Тук

трябва да отбележим, че при качването на нови индикатори те могат да бъдат намерени в раздел „Потребителски“.

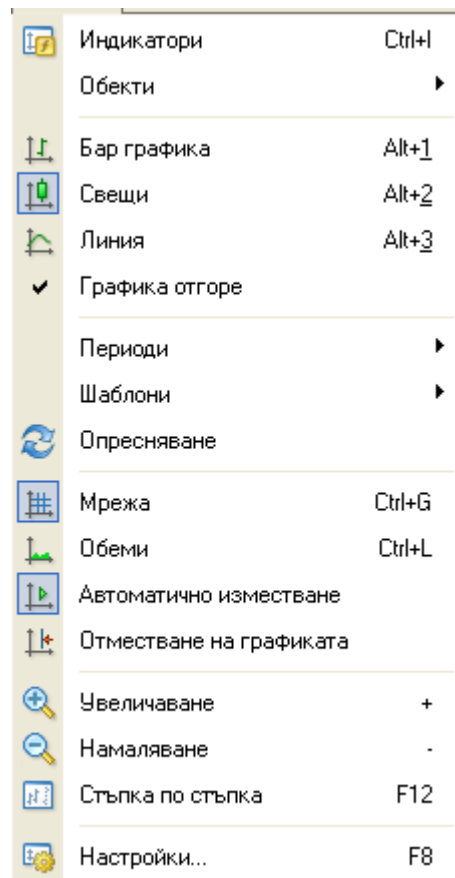
Под индикаторите от бутон „Линии” могат да се добавят различни линии - вертикални, хоризонтални, тренд линии или тренд.

От „Добавяне” могат да се добавят различни канали, знаци, текст, фигури, чиято цел е да се улесни правенето на анализ и да се подпомогне вземането на правилно решение.

От тук могат да се пуснат още и „Линия на Гън”, „Ветрило на Гън”, „Мрежа на Гън”, „Корекция Фибоначи”, „Времеви зони”, „Ветрило Фибоначи”, „Дъги Фибоначи” и „Разширение Фибоначи”.

В „Добавяне” могат да бъдат намерени и още „Вили на Андрюз” и „Циклични линии”.

4. Бутон „Графики”

От този бутон могат да се настройват и премахват обекти или индикатори. Тези функции могат да бъдат намерени съответно в „Индикатори” и „Обекти”.

По надолу в падащото меню, което се отваря може да се смени видът на графиката. Това става от бутоните: „Бар графика”, „Свещи” и „Линия”. *При маркирането на на бутоната „Графика отгоре” се получава препозициониране на прозореца на графиката и на индикатора.*

От „Периоди” може да се промени времеви период на графиката, както следва:

M1-1 Минута (M1)

M5-5 Минута (M5)

M15-15 Минута (M15)

M30-30 Минута (M30)

H1-1 Час (H1)

H4-4 Часа (H4)

D1-Дневна (D1)

W1-Седмична (W)

MN-Месечна (MN)

Бутонът „Шаблони” ни дава възможност да създадем различни комбинации от индикатори и различни обекти(.....), които да използваме при нашия анализ. Тези графики могат да бъдат записани в „Шаблони” и ако искаме да пуснем нов финансов инструмент с точно определени индикатори и обекти, това става по следния начин: Първо се избират индикаторите и обектите на дадена графика, след което тази графика се записва в „Шаблони”. Ако искаме да пуснем нова графика с избраните предварително индикатори и шаблони, след което от „Шаблони”!!!! избираме предварително записания шаблон и индикаторите се появяват на новата графика.

От „Опресняване” се рефрешва цялата програма. Бутонът „Мрежа” ни дава възможност за поставяне на мрежа върху графиката, а при натискане на „Обеми” се появяват големината на търгуваните обеми за включената графика.

Следващите две функции се наричат: „Автоматично изместване” и „Отместване на графиката”. При натискане на първия от тях графиката автоматично се връща там където е била в момента на натискането на бутона. Това се прави с цел ако сме забелязали някакво събитие на пазара и искаме да проследим движението на тренда до него използваме тази функция. С натискането на ляв бутон на мишката графиката може да бъде местена напред и назад, но когато бутонът се пусне графиката автоматично се връща там, кадето е била, когато е била активирана функцията : „Автоматично изместване”.

При натискане на бутона „Отместване на графиката”, графиката се премества на настоящия момент на пазара.

От „Увеличаване” и „Намаляване” може да се доближи или раздалечи графиката, като по този начин може да се видят по ясно различните зони и нива на пазара.

От бутонът „Стъпка по стъпка” може да се измества графиката с един бар напред. Този бутон има опция за бързо избиране при натискане на F12 от клавиатурата.

От „Настройки” могат да се променят цветовете на графиките, индикаторите и обектите. Тук има зададени три различни шаблона от цветови комбинации, но има възможност и за индивидуално нагласяне на цветовете.

При натискането на бутон „Общи” в бутон „Настройки” се дава възможност за промяна на някои от настройките, които вече разгледахме. От тук могат да се изберът различни видове графики, различни отмествания на графиките или да се фиксира мащаба.

От настройки – общи могат да се изберът следните опции:

- Показвай OHLC-показва равнищата на Open, High, Low и Close на текущата свещ.
- Показвай линия ASK-показва на графиката освен линията BID и линия ASK.
- Показвай разделителите за дни-показва на графиката разделителите за дни.
- Показвай мрежа-добавя мрежа върху графиката.
- Показвай обемите-добавя обемите, които са се търгували на отворената графиката.
- Показвай описанието на обектите-показва описанието на обектите.

5.Бутон „Инструменти”

	Нова поръчка	F9
	История	F2
	Глобални променливи	F3
	MetaQuotes Редактор	F4
	Настройки	Ctrl+O

Безспорно бутонът „Нова поръчка” от падащото меню „Инструменти” е един от най-важните в тази програма. Той дава възможност за откриване на позиции или поставяне

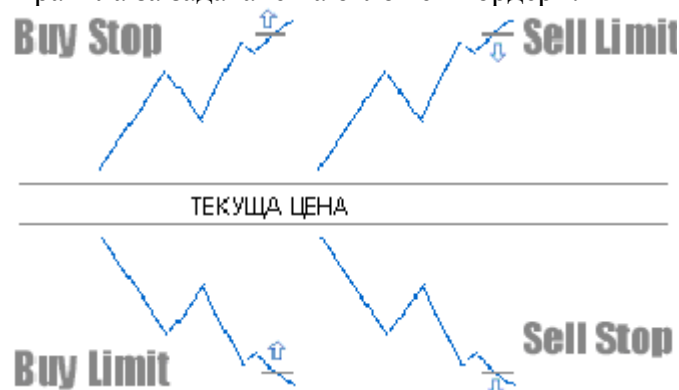
на отложени ордери. „Нова поръчка” може да бъде отворен още от F9, с двойно кликане върху прозореца с котировки или с десен бутон върху дадена валутна двойка и от там нова поръчка. След като вече веднъж сте отворили прозореца бутоните **Продавам и Купувам** стават активни след попълване на горните полета. По дясната котировка купувате (**Buy**), а по лявата - продавате (**Sell**). Котировки са актуализират в реално време. След извършване на сделката се появява открита позиция в прозореца на търговския терминал. Можете да попълните нивата Стоп и Лимит преди да откриете позицията или да ги редактирате при открита вече позиция след като от контекстното меню натиснете **Промяна или изтриване на поръчка**. Появява се следния прозорец:

В полетата **Копирай като** с натискане на бутона копирате дадените равнища на **Стоп и Лимит**, когато бутонът **Редактирай** светне, тогава е възможно да ви се изпълни ордера по зададената цена.

В клетките **Ниво** се попълват на колко пункта от текущата цена желаете платформата да ви разреши да се постави **Стопа** или **Лимита**.

Ако текущите пазарни цени не Ви удовлетворяват, можете да установите **отложен ордер**. Отложеният ордер указва при достигане на пазара до определена цена да се купи или продае по тази цена определено количество лотове. За задаването на отложен ордер трябва да се избере в поле **Тип** (тип на ордера) **Отложена поръчка**. В прозореца **Отложена поръчка** в **Тип** се попълва типа на отложения ордер (**Buy Limit, Buy Stop, Sell Limit, Sell Stop**), В полето **на цена** се попълва цаната на която желаете да се отвори отложения ордер.

Правила за задаване на отложени ордери:

В полето **изтича** можете да нанесете дата и час в който желаете вашият отложен ордер да стане невалиден и да се затвори.

Натиснете бутон **Заяви**. В случай на успешна установка на отложения ордер информацията за него се появява в прозореца на търговския терминал. В случай на неправилни действия по установката на отложения ордер се появява съобщение **Невалиден S/L или T/P**. Това показва, че или ордерът е твърде близко до текущата цена(по-близо от спреда по дадения инструмент), или грешно сте избрали типа на ордера (**Buy Limit, Buy Stop, Sell Limit, Sell Stop**). В качеството на разделител за дробната част използвайте ТОЧКА, а не запетая. И в случай на откриване на позиции, и в случай на установка на отложен ордер можете веднага да поставите Stop Loss и Take Profit в съответните полета на ордера (преди натискане на бутон **Заяви**). **Промяна на ниво на отложения ордера** можете да извършите по следните начини:

- ⌚ с десния бутон на мишката върху **Trade** от прозореца на търговския терминал извиквате контекстното меню и избирате пункт **Промяна или изтриване на поръчка**;

· Появява се нов прозорец в който можете да промените нивото на отложен ордер или да поставите стоп или лимит нива на ордера. След нанесената промяна бутонът редактирай става активен след натискането му вашият ордер се променя.

За да се **закрие позиция** отново кликнете с десният бутон на мишката по откритата позиция и в контекстното меню Затвори поръчката.

Ако искате просто да закрийте позицията по текущата цена, натиснете бутон **Затвори**. При закриване на позиции, за които сред откритите има една или повече насрещни позиции по същия инструмент, клиентът има възможност да закрие дадената позиция с едновременно закриване на насрещната позиция с избор от падащото меню **Тип на Close # ... by ...** (в нашия пример: **Close #71 by ...**), предварително натискайки, при извикване на този прозорец, с десният бутон върху позицията контрагент. При това, ако насрещната позиция има същия размер, както и закриваната, двете позиции се закриват, а финансовият резултат от дадената операция се определя от разликата в курсовете на откриване, умножен на размера на закриваната позиция и стойността на един пипс за един лот. Ако две насрещни закриваеми позиции имат различни размери, при определяне на финансовия резултат се взема размерът на по-малката от насрещните позиции, а остава тази, открита в направление на по-голямата по размер позиция, размерът на която се определя като разлика от размерите на двете позиции.

Натиснете Затвори (в нашия пример затвори **#1341500sell0,1USDCHFна 1.2908**). Предложената котировка ще бъде действителна само няколко секунди. Вие можете да закривате позициите си частично или изцяло. При откриване на позиция въведете желаното число лотове в поле **Обем**. Числото на лотове може да бъде дробно със стъпка 0.01, но не по-малко от минимално възможния лот. Вие можете да откриете нова позиция за покупка, с бутон **Купувам**, или да откриете позиция за продажба, с бутон **Продавам**. Задаването на **отложен ордер** можете да извършите по няколко начина:

- ⌚ двукратно кликане с мишката върху отложен ордер в прозореца на търговския терминал;
- ⌚ маркирате отложен ордер и с десния бутон на мишката извиквате контекстното меню, от което избирате **Промяна или изтриване на поръчка**.
- ⌚ Изтриването на отложен ордер става с бутон **Изтрий**.

Задаване, редактиране и премахване на Stop Loss и Take Profit ордери

Задаване на **Стоп** и **Лимит** ордери в открита позиция. Маркирайте откритата позиция в прозореца на търговския терминал, натиснете десния бутон на мишката. В появилото се контекстно меню изберете пункт **Промяна или изтриване на поръчката**. Появява се същият прозорец по горе:

Задайте необходимите нива на ордерите (поле **Стоп** и **Лимит**) и натиснете бутон **Редактирай**. За разделител на дробната част използвайте обезателно точка, а не запетая. Ако при задаването на ордера се получи съобщение **Невалиден S/L или T/P**, значи или Вие се опитвате да установите ордер твърде близко до текущата цена (при различните инструменти това е различно), или сте използвали запетая в качеството на разделител на дробната част, или сте разменили местата на стопа и лимита, или др. подобни. За премахване на **Стоп** или **Лимит** ордерите ги установете на **0.0000**. Поставяне на **Стоп** и **Лимит** в отложен ордер. Маркирайте отложен ордер в прозореца на търговския терминал, натиснете десния бутон на мишката. В появилото се контекстно меню изберете пункт **Промяна или изтриване на поръчката**. Установете необходимите нива на ордерите (полета **Стоп** и **Лимит**) и натиснете бутон **редактирай**. При задаването на ордерите в качество на разделител на дробната част обезателно използвайте точка, а не запетая. Ако при установяването на ордера бъде

получено съобщение **Невалиден S/L или T/P**, значи или Вие се опитвате да установите ордер твърде близко до текущата цена (по-близо от минимално изискуемото количество пипсове), или сте използвали запетая в качеството на разделител на дробната част, или сте разменили местата на стоп и тейк-профита, или др. подобни. За премахване на **Стоп** или **Лимит** ордерите ги установете на **0.0000**.

Често на трейдъра се налага да контролира своите открити позиции и своевременно да премества нивата на Стоп (плаващ стоп) за застраховка на вече заработената печалба. При правилно използване пълзящите стопове изпълняват две важни функции - те позволяват печалбата да се натрупва и в същото време, те защитават вече получената след входа в сделката печалба.

В MetaTrader 4 е реализирана функцията **Плаващ стоп**. Тя позволява на трейдъра да прикрепи към отворена позиция пълзящ стоп. По този начин, ако отворената позиция има печалба над определено количество пунктове, на нея автоматично се поставя Плаващ стоп на зададеното разстояние от пазара.

За да се прикрепи Плаващ стоп към отворена позиция:

- ⌚ кликнете с десния бутон на мишката върху нужната Ви позиция в прозореца на търговския терминал
- ⌚ изберете пункт от меню **Плаващ стоп**
- ⌚ в появилото се подменю изберете нужното Ви разстояние до пазара, на което MetaTrader4 ще поддържа ниво Стоп за сделката.

ВНИМАНИЕ: Функцията Плаващ стоп е реализирана в терминала MetaTrader 4, и не се изпълнява на търговския сървър, когато терминалът не е включен.

За да се свали функцията Пълзящ стоп от ордера, изберете в контекстното меню **Пълзящ стоп->Исключен** или **Изтрий всички** за снемане на Пълзящ стоп от всички ордери.

Следващият бутон от менюто на „Инструменти“ е бутонът „История“. С негова помощ може да бъде изваден и архивът на котировките. Историята на котировките постъпва от сървъра при отварянето на съответстващата графика. С двукратно кликуване с мишката върху който да е инструмент в долния прозорец се появява списък с котировките на този инструмент. Този списък (история) може да се редактира с помощта на бутоните "Добавяне", "Промяна" и "Изтриване". Данните от списъка може също така да се вмъкнат (**Вмъкни**) и експортират (**Експорт**). Файловете с история на котировки с имена SSSSSSPP.hst (където SSSSSS – е име на инструмента, PP - времеви период) се съхраняват в директория **history**. Тези файлове могат да бъдат изключително полезни при тестване на търговски стратегии.

С бутонът „Meta Quotes Редактор“, който може да се активира и от F4 се достига до архива на MetaTrader 4. Тук могат да бъдат намерени много и най-различни индикатори и експерти. Това става по следния начин, след като се пусне „Meta Quotes Редактор“ се отива в долния ляв ъгъл и се натиска „Online Library“. После избирате „Indicators“или „Experts“ и ще ви се покаже дълъг списък с индикатори или експерти в зависимост от вашия избор. След това избирате и маркирате желанието от вас инструмент и с десен бутон на мишката му давате „Download“. Следващата стъпка е да изберете „Compile“ на програмата и в случай, че компютърът не открие грешка при компилирането трябва да рестартирате програмата и ще можете да използвате инструмента, който сте си качили.

Ценността на тази програма се определя още и от възможността за писане на експерти и индикатори, която тя предоставя. Meta Quotes Редактора Ви дава възможност да измените програмата на вече съществуващ индикатор или експерт в редактора.

От бутона „Настройки”, който е последен в менюто „Инструменти” могат да се направят някои нови настройки, а също така и някои от настройките, които вече разгледахме. От тук може да се промени адреса на сървър, да се влезе с друг акаунт, могат да се направят настройки на графиката на обектите и на търговията. От тук се разрешава и употребата на експерти в реални условия. В бутонът „Поща” са настройките за електронната поща. Тези настройки се използват за изпращане на съобщения свързани с зададени команди на експертите или с маркирани сигнали. За да направим настройките трябва да маркираме полето **Активирай** и да запълним полетата по долу.:

- **SMTP сървър** — попълва се адресът на използвания SMTP сървър. Дадения сървър ще се използва за изпращане на съобщения. Попълването трябва да има следния формат "[internet address-server address] : [port number]". Например, "192.168.0.1:443", където "192.168.0.1" е адреса на сървъра, и "443" входящия номер;

- **SMTP акаунт** — акаунт потвърждаващ пощенския сървър;

- **SMTP парола** — попълване на паролата;

- **От** — e-mail от който щесе изпращат съобщенията;

- **До** — e-mail до който ще се изпращат съобщенията;

Внимание: Само една електронна поща може да се запише във всяко едно от полетата От и До. Ако се запишат по няколко електронни пощи в едно поле, със или без запетая, няма да бъдат приети.

Бутонът "Тест" изпраща тестово съобщение за да изпробва направените настройки и да потвърди тяхната работоспособност. Ако всичко е наред , трябва да се натисне бутонът ОК за да потвърди тези настройки. Ако тестът е неуспешен ви препоръчваме да проверите настройките и да препратите съобщението

Публикуване

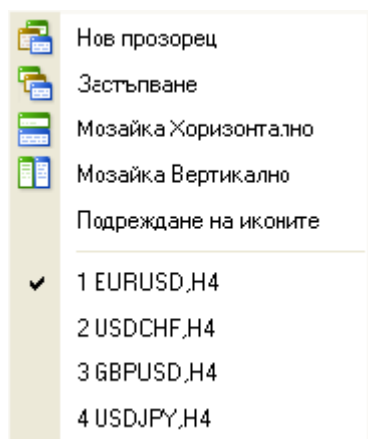
Теминалът позволява да се публикуват репорти за статуса на сметката автоматично в интернет. За да се направи това е необходимо да се осъществи интернет връзка чрез FTP (File Transfer Protocol).

Настройки на събития

MetaTrader може да Ви уведомява за системни събития, чрез звуков сигнал. Към тях се отнасят:

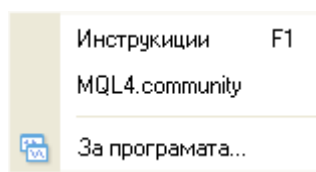
- Connect– свързване със сървър;
- Disconnect – отсъствие на връзка със сървър;
- E-mail Notify – получаване на електронна поща;
- Timeout – изчерване на времето и грешки при изпълнение на търговските операции;
- ОК - успешно извършени търговски операции;
- News - последни новини;
- Expert Advisor – използване на системата от експерти за търговските операции, а също и модификация на ордера Stop Loss при изпълнение на Trailing Stop;
- Alert– изпълнение на функцията Alert.

6. Бутон „Прозорци”

От него можем да отворим нова графика или да подредим отворените графики в някоя от следните възможности: застъпване, мозайка хоризонтално, мозайка вертикално. От тук може още и да се подредят иконите и има регистър на последните отваряни графики.

7. Бутон „Инструкции”

С този бутон можем да получим различна информация за програмата.

Активиране и настройка на експерти !

MetaTrader ви позволява използването на експерти при управлението на търговията ви:

За да активирате само експерта може да изберете **Активирай експертите**, маркирайки тази опция вие активирате вашите експерти , но не активирате потребителските индикатори и скриптовете, които се активират по друг начин.

“ **Забрани експертите когато има промяна на акаунта** – маркирането на тази настройка не позволява на експерта да действа при смяната на акаунтите, в новия акаунт.

“ **Забрани експертите, когато има промяна на профила** – маркирането на тази настройка не позволява на експерта да работи при направена промяна в профила на графиката.

“ **Разреши търговия на живо** – маркирането на тази опция позволява на експерта да се задейства при зададените му настройки в реалната търговия, а не само при тестването му.

“ **Питай за потвърждение** – при маркиране на тази опция се появява съобщение за искане на ръчно потвърждение за задействане на експерта.

- .. **Позволи вмъкване на DLL** – чрез маркиране на тази опция, се позволява вмъкване в платформата DLL файлове за подобряване работата на експертите
- .. **Потвърждавай извикването на DLL функции** – излизане на съобщения изискващи ръчно потвърждение.
- .. **Позволи външно вмъкване на експерти** – тази опция позволява вмъкване на външни, готови експерти в платформата.

Експертите се използват за автоматизация на търговския процес, като освобождават трейдъра от постоянно наблюдение на пазара.

Използване на експертите

За да се използват експертите е необходимо да се извършат следните стъпки:

- ⌚ Свързване на експерта към графиката
- ⌚ Настройка на експерта
- ⌚ Разрешаване на използването на съветници в програмата
- ⌚ Тестване на избраната стратегия

Свързване на експертите към графиката

За да започне експертът да работи, той трябва да бъде свързан към графиката. Повечето експерти в своята логика използват исторически данни, затова резултатът от работата на експерта зависи много от периода на графиката, на която той работи. За да се свърже експертът към графиката извършете следните действия в прозореца на навигатора:

- ⌚ Кликнете с десния бутон на мишката върху нужния Ви експерт
- ⌚ изберете пункт от меню **Прикачване към графиката**
- ⌚ появява се прозорец за настройки на експерта

В резултат експертът се свързва към графиката, чийто прозорец е бил активен в дадения момент.

Настройка на експерта

Прозорецът за настройка на експерта може да се извика по няколко начина:

- ⌚ чрез контекстното меню на графиката, от меню **Експерти->Настройки**
- ⌚ с бутон **F7**

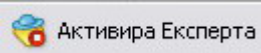
Предопределени променливи. С помощта на тези променливи Вие можете да предавате на експерта данни за работа. Предопределените променливи имат "общопризнато" значение, но във всеки отделен случай се препоръчва да се уточнява, как именно дадената променлива се използва в експерта.

- **Lots** - количество лотове. Обекновено се използва от експертите при извършване на покупки и продажби, за изчисляване на възможна печалба и т.н.
- **Take profit** – размерът на тейк-профита в пунктове.
- **Trailing stop** – размерът на пълзящия Stop Loss в пунктове.
- ⌚ **Позиция** – достъпните за експерта направления за отваряне на позиция. В тези направления експертът може да открива позиции или да подава сигнали (в зависимости от настройките)
 - Long&Short - в двете страни
 - Only Long – само покупка
 - Only Short - само продажба
- ⌚ **Разрешава сигналите** - включва/изключва звуково оповестяване за генериран от експерта сигнал

- ⌚ **Забрани сигналът след първия път** - изключва оповестяването след първия сигнал
- ⌚ **Разрешаи търговия на живо** – разрешава на експерта да търгува самостоятелно в реално време. Ако е изключено, експертът просто подава звукови сигнали при срабатване и рисува на графиката стрелки
- ⌚ **Питай за потвърждение** – изисква ръчно потвърждаване за извършване на операция

Разрешение за използване на експертите в програмата

Свързването на експерта към графиката само по себе си не дава възможност експертът да работи. Необходимо е в програмата експертите да бъдат разрешени.

В MetaTrader 4 разрешаването на експертите става от главното меню от панела с инструменти **Стандартни** натиснете бутон . Когато бутонът стане зелен използването на експерти е разрешено, при червен знак използването на експерти е забранено.

Текущото състояние на експерта се показва в десния горен ъгъл на прозореца на графиката:

 експертът работи, но е забранено самостоятелно провеждане на търговски операции

 експертът работи, разрешено е самостоятелно провеждане на търговски операции

 Експертите са забранени в програмата MetaTrader

Тестване на избраната стратегия

Преди да използвате експерта в реална работа е необходимо да се извърши неговото тестване с исторически данни: Този прозорец се извиква от главното меню **Изглед** ->

Тестване на стратегии или чрез натискане на бутона от панела **Стандартни**

- ⌚ При натискане на падащото меню **Експерт-** избор на експерта, който ще се ползва
- ⌚ При натискане на падащото меню **Символ** – избор на финансовият инструмент с който ще се работи
- ⌚ При натискане на падащото меню **Модел** – избор на модела за тестване на стратегията
- ⌚ При маркиране на **Използвай дата и час** се дава възможност за избор на срока за провеждане на теста.
- ⌚ При натискане на бутона **Настройки на експерта** се появява следният прозорец с настройки на експерта:
 - ⌚ **Начален капитал** – начален депозит за тестване
 - ⌚ **Позиции** – достъпните за експерта направления за отваряне на позиция. В тези направления експертът може да открива позиции или да подава сигнали (в зависимости от настройките)
 - Long&Short - в двете страни
 - Only Long – само покупка
 - Only Short - само продажба

Входни параметри – входните параметри на експерта

- ⌚ При натискане на **Оптимизация** се появява прозорец, с който се отбелязват ограниченията на теста:

- ⌚ При натискане на бутона **Настройки на символите** се появява прозорец със спецификациите на финансовият инструмент
- ⌚ **Start** – начало на тестване

След завършване на тестването в прозореца се появява история с общия доход от проведените операции. Тя може да се съхрани във вид на HTML файл с бутона **Export**.

Цялата информация за работата на експерта (генерирани сигнали, резултати проведени сделки, служебна или отпадъчна информация) се извежда в Журнала на MetaTrader.

Използването на експерти при търговия с реални пари не се препоръчва !

Горещи клавиши.

- ⌚ курсорни стрелки **Left** и **Right** – придвижват графиката вляво и вдясно;
- ⌚ **Home** и **End** преместват графиката в началото или в края;
- ⌚ '-' и '+' - умалява/увеличават мащаба на графиката;
- ⌚ **Alt+1** - показва графиката във вид на барове (баровая графика);
- ⌚ **Alt+2** - показва графиката във вид на "японски свещи";
- ⌚ **Alt+3** - показва графиката във вид на линии - линейна графика;
- ⌚ **Ctrl+G** - включва/изключва показването на мрежата;
- ⌚ **Ctrl+L** - включва/изключва показването на обемите;
- ⌚ **Ctrl+A** – автоматично подрежда индикаторите;
- ⌚ **Ctrl+I** – извиква прозорец за управление на индикаторите;
- ⌚ **Ctrl+S** – запазване на графиката в избрания формат (*.HST, *.CSV, *.PRN, *.HTM);
- ⌚ **Ctrl+P** – печат на графиката в черно-бял вид;
- ⌚ **Delete** – премахване на всички избрани обекти от графиката;
- ⌚ **Backspace** - премахване на последния добавен обект;
- ⌚ **F7** – извиква прозорец за настройка на включения съветник;
- ⌚ **F8** - извиква прозорец за настройка на графиката или индикатор.

Управление графиката с мишката:

- ⌚ С левия бутон на мишката и последващо хоризонтално преместване графиката може да се премества в различни страни;
- ⌚ С левия бутон на мишката в областта на цените на графиката и последващо вертикално преместване може да се мащабира графиката по вертикала;
- ⌚ С левия бутон на мишката в областта на датите на графиката и последващо хоризонтално преместване може да се мащабира графиката по хоризонтала;
- ⌚ С десния бутон на мишката на графиката се извиква контекстно меню;
- ⌚ С двукратно кликане с левия бутон на мишката върху обекта (тренд, линия, символ, фибоначи) се избира обект;
- ⌚ С левия бутон на мишката избраният обект може да бъде редактиран;
- ⌚ С **Ctrl** + ляв бутон на мишката върху избрания тренд с последващо преместване се създава паралелен тренд;
- ⌚ С натискане на десния бутон на мишката върху даден обект се открива прозорец с настройки.

Панел Графики

Панелът **Графики** е направен като плаващ прозорец, който може да се разполага до левия, десния или долния прозорец на програмата.

С помощта на панела **Графики** можете:

- 🕒 да измените типа на графиката на:
- 🕒 - барове;
- 🕒 - графика "японски свещи";
- 🕒 - линейна графика;
- 🕒 - увеличаване на мащаба;
- 🕒 - намаляване на мащаба;
- 🕒 - отваряне на шаблон от файл (настройки на графиката);
- 🕒 - извикване на меню за избор на индикатори подредени в групи;
- 🕒 при натиснат бутон с идването на нова котировка графика автоматично се измества вляво за да се вижда десният край на графиката;
- 🕒 при натиснат бутон десният край на графиката се измества към средата на прозореца;
- 🕒 при натиснат бутон **Активира Експерта** се разрешава използването на експерти;

Графически инструменти

За добавяне на линии и символи може да се използва меню **Добавяне** или бутон от панела. Изтриването на линии и символи по единично, като се започва от последния добавен, може с бутона **BackSpace** или от меню **Графики**. Редактиране на обекти също е възможно, след избиране с двукратно кликуване, с десния бутон на мишката се избира **Настройки**. При това не забравяйте, че обектът остава избран, когато се избере и друг обект, той трябва повторно да се кликне двукратно за да се анулира избирането му. Движението на обектите е независимо едно от друго. Панелът с инструменти **Линии** е плаващ прозорец, който може да се разполага до левия, десния или долния прозорец на програмата.

Crosshair позволява точно позициониране на курсора на мишката върху графиката. С помощта на панела с инструменти **Линии** можете да добавите на графиката следните елементи

:				
	-	вертикална	линия;	
	-	хоризонтална	линия;	
	-	линия	на	тренда ;
	-	Ветрило	на	Ган;
	-	Ветрило	на	Фибоначчи ;
	-	Дъги	на	Фибоначчи ;

- нива на корекция на Фибоначчи ;

- спомагателни символи ;

- поясняващ текст .

Чрез натискане с десен бутон върху панела с инструменти **Линии** и след това се натисне с левият бутон **Настройки**, изниква прозореца **Настройка на лентата с инструменти**, от който могат да се добавят допълнителни бутони с още графични инструменти.

От Авторите

Някои хора навлизат в търговията на финансовите пазари, заплени от магията на Wall Street и желаят да изживеят емоциите от сключването на сделки наравно с големите брокер-дилъри. Те намират това, което търсят. Други възприемат като предизвикателство науката, наречена анализ и прогнозиране на финансовите пазари, която е безкрайно интересна и необятна. Те също намират това, което търсят. Има и такива, които възприемат пазарите като бизнес, с който могат да се постигат печалби и финансова независимост....И те намират това, което търсят!

Надяваме се всеки читател да открие себе си или нещо за себе си в настоящата книга! Тя е предназначена за търсещите и желаещите да постигнат повече!

Използвана литература:

- Тони Плъмър – **“Прогнозиране на финансовите пазари”** Делфин прес (1994)
- Василий Кудрявцев – **“Инвестиционный Трейдинг, Класический курс”**, Адмирал
Инвестмънтс енд Секюритис (2001-2003)
- Alexander Elder – **“Trading for a Living”** Wiley (June 1, 2006)
- Alexander Elder – **“Study Guide for a Trading”** Wiley; 1 edition (March 8, 1993)
- Bill Williams – **“New Trading Dimensions”** Wiley (October 1, 1998)
- Bill Williams – **“Trading Chaos”** Wiley (June 23, 1995)
- Glenn Neely and Eric Hall – **“Mastering Elliot Wave: Presenting the Neely Method: The First Scientific, Objective Approach to Market Forecasting with the Elliott Wave Theory”** Windsor Books; 2Rev Ed edition (April 1, 1990)
- Joe DiNapoli – **“Trading with DiNapoli Levels: The Practical Application of Fibonacci Analysis to Investment Markets”** Coast Investment Software,
Incorporated (September 1997)
- Larry Williams – **“Long-Term Secrets to Short-Term Trading”** Wiley; 1 edition (March 11, 1999)
- Larry Williams – **“The Right Stock at the Right Time”** Wiley; 1st edition (May 2, 2003)
- Larry Williams – **“How I Made One Million Dollars...Last Year...Trading Commodities”**
Windsor Books; 3 edition (January 15, 1979)
- Larry Williams – **“Trade Stocks & Commodities with the Insiders: Secrets of the COT Report”** Wiley (September 12, 2005)
- Larry Pesavento – **“Profitable Patterns for Stock Trading”** Traders Press (January 1999)
- Lewis Borsellino – **“The Day Trader's Course: Low-Risk, High-Profit Strategies for Trading Stocks and Futures”** - Wiley; 1 edition (October 12, 2001)
- Lewis Borsellino – **“The Day Trader: From the Pit to the PC”** - Wiley; 1 edition
(January 5, 2001)
- Linda Rashke – **“Street Smarts”** M. Gordon Publishing Group; 1 edition (January 1, 1996)
- Ralph Vince – **“The Mathematics of Money Management: Risk Analysis Techniques for Traders”** Wiley; 1 edition (April 17, 1992)
- Ryan Jones – **“The Trading Game: Playing by the Numbers to Make Millions”** Wiley; 1 edition (April 15, 1999)
- Thomas R. DeMark – **“The New Science of Technical Analysis”** Wiley; 1 edition (September 21, 1994)
- Thomas R. DeMark – **“New Market Timing Techniques: Innovative Studies in Market Rhythm & Price Exhaustion”** John Wiley & Sons (1980)
- Thomas N Bulkowski – **“Encyclopedia of chart patterns”**, Wiley; 2 edition (May 2, 2005)
- Thomas N Bulkowski – **“Getting Started in Chart Patterns”**, Wiley (November 4, 2005)
- Лекционен материал – **“Power Course”**, Адмирал Маркетс, България 2007г.